ดุลพาห

(นิตยสารกระทรวงยุติธรรม)

สุภาษิต ..... หลวงบริหารพินิจฉยกิจ. ๑๐๔๑

การรวบรวมเงินให้พอชำระหนี้ตามคำพิพากษา: ยึด–อายัดทรัพย์สิน.... ไพศาล กุมาลย์วิสัย.... ๑๐๔๒

อายุเท่าใด..... สงกรานต์ นิยมเสน..... ๑๐๕๘

ร้องขัดทรัพย์ตาม ป.วิ. แพ่งมาตรา ๒๘๘..... ภิญโญ ภู่ประเสริฐ..... ๑๐๖๘

เมื่อเป็นทนายความ..... นาม ปรศนี..... ๑๐๗๔

MEMORY COURSE..... สุจริต ถาวรสุข..... ๑๐๘๑

คำพิพากษาศาลฎีกา (และบันทึกประกอบ)..... ยล ธีรกุล..... ๑๑๐๐

THE RULE OF LAW..... คิริ ว. อัศวนนท์..... ๑๑๒๓

วงการกฎหมายสากล..... ๑๑๒๔

เรื่องเก่าเล่าใหม่..... ๑๑๓๒

ท่านถาม–เราตอบ..... ทวี กลิ่นพงศ์..... ๑๑๔๑

ประมวลข่าว..... ถาวร โพธิ์ทอง..... ๑๑๔๔

ชมรมยุติธรรม..... V. 96..... ๑๑๔๖

รายงานการประชุมร่างประมวลกฎหมายอาญา (และบันทึกประกอบ) มาตรา ๓๒ ถึง ๓๗ (ต่อ)
โชค จารุจินดา..... ๑๑๔๙

บทบรรณาธิการ..... ๑๑๕๘

เล่ม ๑๐ ปีที่ ๘ ตุลาคม ๒๕๐๔

ในวงราชการกระทรวงยุติธรรม

ดุลพาห (นิตยสารกระทรวงยุติธรรม)

เล่ม ๑๐ ปีที่ ๙ ตุลาคม ๒๕๐๔

สุภาษิต

สุสุขํ วต นิพฺพานํ สมฺมา สมฺพุทธ เทสิตํ
อโสกํ วิรชํ เขมํ ยตฺถ ทุกฺขํ นิรุชฺฌติ

Blissful is Nibbana, declared by the Buddha, as the land of freedom, the end of sorrow, the domain of extinct suffering and the absence of dust.

พุทธองค์ทรงตรัสไว้ นิพพาน
คืออิสระสถาน ปราศเศร้า
เป็นที่ดับทุกข์สราญ เริงรื่น รมย์เอ
ที่สุขทุกค่ำเช้า ปราศสิ้นธุลีผอง

หลวงบริหารพินิจฉยกิจ

การรวบรวมเงินให้พอชำระหนี้ตามคำพิพากษา : ยึด – อายัดทรัพย์สิน

ไพศาล กุมาลย์วิสัย
ผู้ช่วยผู้พิพากษา

คำนำ

เมื่อศาลมีคำพิพากษาในคดีแพ่งให้จำเลยแพ้คดีแล้ว ถ้าจำเลยหรือลูกหนี้ตามคำพิพากษายังมิได้ปฏิบัติตามนั้น และพ้นกำหนดเวลาที่ศาลกำหนดไว้ในคำบังคับแล้ว (๑) โจทก์หรือเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาย่อมขอให้ศาลทำการบังคับคดีได้ เมื่อศาลออกหมายบังคับคดี เจ้าพนักงานบังคับคดีย่อมมีอำนาจเกี่ยวกับการบังคับคดีต่อไป (๒)

ถ้าหากคำพิพากษานั้นเป็นการให้จำเลยใช้เงิน เจ้าพนักงานบังคับคดี นอกจากจะมีอำนาจตาม ป.วิ.แพ่ง ม. ๒๗๘ แล้ว ก็ยังมีอำนาจที่จะรวบรวมเงินให้พอชำระตามคำพิพากษาอีกด้วย (๓)

การรวบรวมเงินเช่นนี้กฎหมายกำหนดวิธีการไว้ว่า อาจกระทำได้โดยวิธียึดหรืออายัดและขายทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษา คำว่า "ทรัพย์สินของลูกหนี้ฯ" นี้เองดูจะเป็นศัพท์เฉพาะเกี่ยวกับการบังคับคดีอยู่มากทีเดียว กล่าวคือ คำนี้มิได้หมายถึงทรัพย์สินที่เป็นของลูกหนี้ฯ ในขณะยึดหรืออายัดเสมอไป หากยังหมายความรวมถึงทรัพย์สินและเงินที่บุคคลภายนอกจะต้องส่งมอบหรือโอนให้ลูกหนี้ในภายหลังนั้นด้วย (๔) นอกจากนี้ยังรวมถึงทรัพย์สินของภรรยา หรือของบุตรผู้เยาว์ ซึ่งตามกฎหมายอาจถือได้ว่าเป็นของลูกหนี้นั่นเองด้วย (๕)

---

(๑) สำหรับคำพิพากษาหรือคำสั่งที่จะต้องมีการบังคับคดี ดู ป.วิ. แพ่ง ม.๒๗๒ วรรคแรก

(๒) อำนาจตามที่กำหนดไว้ใน ม. ๒๗๙ ป.วิ. แพ่ง

(๓) ม. ๒๘๒ ป.วิ. แพ่ง

(๔) ดู ป.วิ แพ่ง ม. ๒๘๒ (๒), (๓)

(๕) ป.วิ. แพ่ง ม.๒๘๒ วรรคท้าย.

ความยุ่งยากเกี่ยวกับการยึดหรืออายัดทรัพย์สินของลูกหนี้ฯ ได้เป็นปัญหามาถึงศาลมาก เมื่อทรัพย์สินไปพัวพันอยู่กับสิทธิของบุคคลภายนอกอันมีอยู่เหนือทรัพย์สินนั้น ซึ่งเป็นปัญหาว่า เจ้าพนักงานบังคับคดีจะยึดหรืออายัด และขายทรัพย์สินนั้นได้หรือไม่ เพียงใด และสิทธิของบุคคลภายนอกจะถูกกระทบกระเทือนอย่างไรบ้าง ปัญหาในเรื่องนี้เองเป็นความมุ่งหมายในการศึกษาและเขียนบทความนี้ขึ้น

การศึกษานี้ ผู้เขียนได้กระทำอย่างเดียวกับบทความก่อน ๆ กล่าวคือ ได้ศึกษาจากแฟ้ม "ย่อฎีกา" ของศาลฎีกา และจาก "คำพิพากษาฎีกา" ของเนติบัณฑิตยสภา โดยเริ่มตั้งแต่ปี ๒๔๘๐ ถึงปัจจุบัน

เมื่อได้ค้นคว้าแล้ว ปรากฏว่า ปัญหาดังกล่าวได้เกี่ยวพันอยู่กับพฤติการณ์ต่าง ๆ หลายพฤติการณ์ด้วยกัน ซึ่งพอจะแบ่งออกพิจารณาได้เป็น ๑๑ หัวข้อ ดังต่อไปนี้

(๑) ทรัพย์สินของลูกหนี้ฯ เกี่ยวพันอยู่ในสัญญาขายฝาก

เมื่อเจ้าหนี้ตามคำพิพากษานำเจ้าพนักงานบังคับคดีไปยึดหรืออายัดทรัพย์สินของลูกหนี้ฯ นั้น ทรัพย์สินนั้นอาจเป็นทรัพย์ที่มีสัญญาขายฝากระหว่างลูกหนี้ฯ กับบุคคลภายนอกผูกพันอยู่ จึงมีปัญหาว่า เจ้าพนักงานจะยึดทรัพย์นั้นได้หรือไม่ หรือถ้าจะอายัดจะต้องทำอย่างไร

มีคำพิพากษาฎีกาอยู่ ๒ ฉบับด้วยกันเกี่ยวกับปัญหานี้ สำหรับปัญหาอันแรกนั้น ฎีกาฉบับหนึ่งเห็นว่า โจทก์จะนำเจ้าพนักงานยึดทรัพย์นั้นไม่ได้ ทั้งนี้เพราะ ".....แม้เดิมจะมีชื่อจำเลย (ลูกหนี้ฯ) เป็นผู้ถือกรรมสิทธิ์ แต่จำเลยก็ได้โอนกรรมสิทธิ์ขายฝากให้แก่นายนิคม (บุคคลภายนอก) ไปแล้ว ที่ดินแปลงนั้น จึงไม่ใช่ทรัพย์ของจำเลย โจทก์จะนำยึดที่ดินนั้นไม่ได้ (๖)

การขายฝากนั้น กรรมสิทธิ์ได้โอนไปยังผู้รับซื้อฝากทันที (๗) หากแต่มีข้อตกลงให้ไถ่คืนได้ภายในระยะเวลาหนึ่ง เมื่อยังมิได้มีการไถ่คืน ก็ต้องถือว่า กรรมสิทธิ์นั้นตกแก่

---

(๖) ฎีกาที่ ๘๐๐/๘๗

(๗) ป.พ.พ. ม.๔๘๐

ผู้รับซื้อฝากอยู่ ถ้าเจ้าหนี้ฯ ของลูกหนี้ฯ ผู้ขายฝาก นำยึดทรัพย์ที่ขายฝากนั้น ก็จำต้องถือว่ามิได้ยึดทรัพย์ของลูกหนี้ แต่เป็นการยึดทรัพย์ของบุคคลอื่น คือ ของผู้รับซื้อฝาก โจทก์จึงนำยึดทรัพย์นั้นไม่ได้

สำหรับปัญหาว่า ถ้าโจทก์จะขอให้อายัดจะทำได้อย่างไรหรือไม่ ในคำพิพากษาฎีกาอีกเรื่องหนึ่ง มีข้อเท็จจริงโดยย่อดังนี้ จำเลยทำยอมใช้หนี้ให้โจทก์แล้วผิดสัญญายอม โจทก์ร้องว่า จำเลยขายฝากที่ดินของจำเลยพร้อมด้วยตึก ๕ หลัง ราคา ๕๐,๐๐๐ บาท แก่นางทองพูน จำเลยมีสิทธิเรียกร้องที่พอจะยังคับเอาชำระหนี้ตามคำพิพากษาได้ จึงขอให้ศาลสั่งอายัด (หรือห้าม) ผู้รับซื้อฝากไม่ให้รับไถ่ถอนการขายฝากจากจำเลย และขอให้ยึดสิทธิการไถ่ถอนจากจำเลย นำมาขายทอดตลาด เพื่อเอาเงินชำระหนี้โจทก์ ศาลฎีกาชี้ขาดว่า โจทก์จะขอให้ศาลห้าม (หรืออายัด) ผู้รับซื้อฝาก ไม่ให้รับไถ่ถอนจากจำเลยไม่ได้เพราะผู้รับซื้อฝากเป็นบุคคลภายนอก การห้ามนั้นเป็นการตัดรอนสิทธิที่เขามีอำนาจจะรับเงินของเขาที่ได้เสียไปในการรับซื้อฝากนั้นคืน และที่ขอให้ศาลสั่งยึดสิทธิไถ่ถอนการขายฝากของจำเลยนั้น ก็ขอให้ยึดไม่ได้เช่นกัน เพราะขณะนี้ผู้รับซื้อฝากยังไม่ต้องส่งมอบที่ดินและตึกมายังจำเลยแต่ประการใด โจทก์จะอ้าง ป.วิ. แพ่ง ม. ๒๘๒ (๒) มาใช้ยังคับไม่ได้ (๙)

ข้อเท็จจริงในคดีนี้ปรากฏว่า จำเลย ผู้ขายฝากหรือลูกหนี้ฯ นี้ยังมิได้แสดงเจตนาจะไถ่ถอนทรัพย์ที่ขายฝากในขณะที่โจทก์ยื่นคำร้องต่อศาล ถ้าเป็นกรณีภายหลังที่จำเลยได้ขอไถ่ถอนแล้ว แต่บุคคลภายนอกผู้รับซื้อฝากยังมิได้ส่งมอบหรือโอนทรัพย์คืนมาให้จำเลย แต่ก็จะต้องส่งหรือโอนให้ในภายหลังนั้น เจ้าหนี้มีสิทธิที่จะขอให้ศาลสั่งอายัดหรือห้ามมิให้บุคคลภายนอกนั้นส่งมอบหรือโอนให้ลูกหนี้ได้ (๑๐) ตราบใดที่ลูกหนี้ฯ ยังมิได้ไถ่ถอนผู้รับซื้อฝากก็ยังหามีหน้าที่จะต้องส่งมอบหรือโอนทรัพย์มาให้ลูกหนี้ผู้ขายฝากแต่อย่างใด แต่ในคดีนี้โจทก์หาได้ร้องขอให้ห้ามส่งมอบทรัพย์คืนไม่ กลับไปขอให้ห้ามมิให้ผู้รับซื้อฝากรับไถ่ถอนการขายฝากจากจำเลยซึ่งไม่มีกฎหมายใดสนับสนุนให้ตัดรอนสิทธินั้นเขาเช่นได้ (๑๐)

---

(๙) ฎีกาที่ ๔๐๙/๒๔

(๑) ตาม ม. ๒๘๒(๒)

(๑๐) โปรดดูบันทึกท้ายฎีกา ๔๐๙/๒๔ ของท่าน ย.ส. ด้วย

ที่ศาลฎีกาชี้ว่า โจทก์จะขอให้ศาลสั่งยึดสิทธิไถ่ถอนการขายฝากไม่ได้นั้น ท่าน ย.ส. มีความเห็นว่า สิทธิไถ่ถอนการขายฝากก็เป็นทรัพย์สินของลูกหนี้เหมือนกัน เพราะอาจมีค่าเป็นเงินทอง เช่นในกรณีที่ได้ขายฝากทรัพย์ไว้เป็นราคาถูก ๆ สิทธิไถ่ถอนการขายฝากเป็นทรัพย์สินที่อายึดและนำมาขายทอดตลาดได้ และบุคคลใดที่ได้รับสิทธินี้ไปจากการขายทอดตลาด ก็มีสิทธิไถ่ถอนการขายฝากจากผู้รับซื้อฝากได้(๐๐) ผู้เขียนนี้มีความเห็นเช่นเดียวกับท่าน ย.ส. โดยเฉพาะในคดีนี้ จำเลยนำที่ก ๕ หลังและที่ดินไปขายฝากเป็นราคา ๕๐,๐๐๐ บาท โจทก์ร้องว่า จำเลยมีสิทธิเรียกร้อง (คือสิทธิไถ่ถอนการขายฝาก) ที่พอจะยังคับเอาชำระหนี้ตามคำพิพากษาได้ ซึ่งหมายความว่า หากนำสิทธินี้มาขายทอดตลาดก็จะได้ราคาพอเอาชำระหนี้ตามคำพิพากษา เพราะราคาที่ขายฝากไว้นี้ต่ำกว่าราคาทรัพย์สินทั้งหมดรวมกัน เมื่อผู้รับสิทธินี้นี้ไปจากการขายทอดตลาด ไปขอไถ่ถอนการขายฝากจากผู้รับซื้อฝากในภายหลัง ก็ย่อมจะได้กำไรเพราะราคาทรัพย์สินสูงกว่าราคาไถ่ถอนนั้น

ที่ศาลฎีกาไม่ให้ยึดสิทธิไถ่ถอนนี้ ก็มีข้อน่าสังเกตเกี่ยวกับเหตุผลที่ศาลยกขึ้นไว้ คือศาลฎีกากล่าวว่า ขณะที่ขอให้ยึดสิทธินี้ ผู้รับซื้อฝากยังไม่ต้องส่งมอบที่ดินและตึกมายังจำเลย ผู้เขียนนี้มีความเห็นว่า การที่จะให้ยึดสิทธิไถ่ถอนการขายฝากได้หรือมิได้นั้นไม่น่าจะขึ้นอยู่กับการที่ผู้รับซื้อฝากจะต้องส่งมอบทรัพย์นั้นให้ในขณะที่ขอให้ยึดหรือไม่ เหตุผลที่ศาลฎีกายกมานี้น่าจะเป็นเหตุผลในข้อไม่ให้อายัด มากกว่า เพราะจะอายัดได้ต้องเป็นกรณีที่ขณะขอให้อายัดนั้น ผู้รับซื้อฝากจะต้องส่งมอบที่ดินและตึกมาให้ลูกหนี้ฯ (กล่าวคือเมื่อลูกหนี้ฯได้ขอไถ่ถอนการขายฝากแล้ว ผู้รับซื้อก็มีหน้าที่จะต้องส่งมอบ แต่ยังมิได้ส่งมอบ) ถ้าผู้รับซื้อยังไม่มีหน้าที่ที่จะต้องส่งมอบแล้ว ก็จะอายัดไม่ได้ (๐๒) ฉะนั้นในเรื่องที่ขอให้ยึดสิทธิไถ่ถอนนี้ จึงไม่ขึ้นต่อพฤติการณ์ที่บุคคลภายนอกจะต้องส่งมอบทรัพย์สินนั้นหรือไม่ เมื่อถือได้ว่า สิทธิไถ่ถอนเป็นทรัพย์สินลูกหนี้มีอยู่ ก็น่าจะให้ยึดได้ทีเดียว

---

(๐๐) บันทึกของ ย.ส. ท้ายฎีกาที่ ๔๐๘/๒๔

(๐๒) ดู ม.๒๘๒ (๒) ป.วิ. แพ่ง

(๒) ทรัพย์สินนั้นเป็นของผู้เป็นหุ้นส่วนอื่น

ทรัพย์สินที่โจทก์นำยึดนั้น อาจเกี่ยวพันถึงเป็นทรัพย์สินของห้างหุ้นส่วนที่ลูกหนี้ฯ ได้เป็นหุ้นส่วนอยู่ด้วยคนหนึ่ง ถ้าหุ้นส่วนผู้นั้นไปก่อหนี้ขึ้น จนต้องรับผิดต่อเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาแล้ว มีปัญหาว่า เจ้าหนี้จะยึดทรัพย์นั้นได้เพียงไร และสิทธิของห้างหุ้นส่วนคนอื่นๆ เกี่ยวกับทรัพย์นั้นจะมีอยู่อย่างไรบ้าง

ในคดีๆ หนึ่งมีข้อเท็จจริงดังนี้ (๑๓) ขุนวิสูตรวานิช นางเหนี่ยว และผู้ร้องเป็นหุ้นส่วนกัน ตั้งโรงสีทำการค้า ขุนวิสูตรฯ ผู้เป็นผู้จัดการห้างหุ้นส่วนนี้ได้ไปกู้เงินโจทก์ ๕,๐๐๐ บาท มาใช้ในกิจการของห้างหุ้นส่วนนี้ ต่อมาขุนวิสูตรฯ ถูกฟ้องเรียกเงินจำนวนนี้ จำเลยผู้รับมรดกจากขุนวิสูตรฯ ซึ่งได้ตายลงในภายหลัง ได้ทำประนีประนอมยอมความกับโจทก์จะใช้เงินให้ ภายหลังต่อมาก็ไม่ใช้ โจทก์จึงนำยึดโรงสีและทรัพย์สินอื่นของห้างหุ้นส่วน ผู้ร้องร้องขัดทรัพย์ว่า โรงสีและทรัพย์อื่นๆ เป็นของผู้ร้องแต่ผู้เดียว ขุนวิสูตรฯ เป็นแต่ผู้ลงแรงเท่านั้น หาใช่เจ้าของทรัพย์นั้นไม่ ศาลฎีกาชี้ขาดว่า ผู้เป็นหุ้นส่วนอื่น คือ ผู้ร้อง ต้องรับผิดต่อหนี้รายนี้ เมื่อนำมาใช้ในกิจการค้าโรงสีซึ่งขุนวิสูตรฯ เป็นผู้จัดการและเป็นหุ้นส่วนอยู่กับผู้ร้อง ผู้เป็นหุ้นส่วนทุกคนย่อมมีความผูกพันในกิจการที่หุ้นส่วนคนหนึ่งคนใด ได้ทำไปในกิจการค้าของห้างหุ้นส่วนตาม ป.พ.พ.ม. ๑๐๕๑ ศาลฎีกาได้วินิจฉัยต่อไปว่า แม้การพิพากษากันในชั้นนี้จะมีเพียงว่า จะปล่อยทรัพย์ยึดหรือไม่เท่านั้นก็ตาม โจทก์ก็ไม่จำต้องฟ้องผู้เป็นหุ้นส่วนอื่นเป็นอีกคดีหนึ่งต่างหาก เพราะในคดีนี้ได้ว่ากล่าวกันถึงประเด็นในข้อความรับผิดนี้แล้ว โจทก์มีสิทธิยึดทรัพย์รายนี้ได้

จะพึงเห็นได้ว่าข้อเท็จจริงในคดีนี้ เป็นเรื่องห้างหุ้นส่วนสามัญ มิใช่ห้างหุ้นส่วนจำกัด ผู้เป็นหุ้นส่วนอื่นต้องรับผิดในหนี้หุ้นส่วนอีกคนหนึ่งก่อขึ้นในกิจการของห้างหุ้นส่วนนั้น มีข้อน่าคิดว่า ในชั้นยังขัยคดีนี้ เมื่อโจทก์มิได้ฟ้องผู้ร้องผู้เป็นหุ้นส่วนอีกคนหนึ่งมาในคดี โจทก์จะนำยึดทรัพย์สินของบุคคลนอกคดีได้อย่างไร แม้จะถือว่าเขาเป็นหุ้นส่วนกันอยู่ และต้องรับผิดในหนี้ก็ตาม เมื่อเปรียบกับเรื่องที่โจทก์จะนำยึดทรัพย์ของลูกหนี้ร่วมที่มิได้ฟ้องเข้ามาในคดีไม่ได้แล้ว (๑๔) ก็น่าจะถือว่าโจทก์จะนำยึดทรัพย์ของผู้เป็นหุ้นส่วนคนอื่น

---

(๑๓) ฎีกาที่ ๒๘๘/๘๘

(๑๔) โปรดดูต่อไปข้างหน้าในข้อ ๖.

ที่มิได้ถูกฟ้องเข้ามาในคดีไม่ได้เช่นกัน สำหรับในคดีนี้ ศาลคงจะเห็นว่า แม้ในชั้นร้องขัดทรัพย์นั้นได้ความว่า ผู้ร้องจะต้องรับผิดด้วยอยู่แล้ว แม้มิได้ถูกฟ้องเข้ามาในคดี ก็น่าจะให้โจทก์ยึดทรัพย์รายนี้ไปได้เลยทีเดียว แต่ถ้าหากข้อเท็จจริงยังฟังไม่ได้ว่าผู้ร้องจะต้องรับผิดด้วย และได้ความว่าทรัพย์ที่โจทก์ยึดเป็นของผู้ร้องจริง ศาลก็คงจะให้ถอนการยึด ส่วนโจทก์ก็จำต้องฟ้องผู้ร้องพิสูจน์ให้เห็นถึงการเป็นห้างหุ้นส่วนกันเป็นอีกคดีหนึ่ง

(๓) ทรัพย์นั้นลูกหนี้นำไปจำนำไว้

มีคดีเรื่องหนึ่ง โจทก์ชนะคดีจำเลย จึงนำยึดทรัพย์เพื่อบังคับคดี มีรายการที่ ๑ และ ๑๒ เป็นรถจักรยาน ผู้ร้องร้องขอให้ถอนการยึด อ้างว่าเป็นทรัพย์ที่ผู้ร้องรับจำนำไว้จากจำเลย (๐๕) เรื่องขึ้นมาถึงศาลฎีกา ๆ พิพากษาว่า "รถจักรยาน ๓ ล้อ อันดับ ๑ และ ๑๒ รวม ๒ คันนั้น ผู้ร้องก็รับว่ายังเป็นของจำเลยอยู่ โจทก์จึงมีสิทธิยึดมาเพื่อชำระหนี้ของโจทก์ได้ แม้จะว่าผู้ร้องรับจำนำไว้ ผู้ร้องก็ไม่มีสิทธิจะร้องขอให้ศาลปล่อยทรัพย์ได้"(๐๖)

สำหรับคดีนี้ ผู้ร้องอาจจะกระทำได้แต่เพียงเรียกร้องให้บังคับตามสิทธิจำนำเท่านั้น ซึ่งจะได้รับชำระหนี้ก่อน (ฎีกา ๑๔๕๑/๒๕๐๓) อย่างไรก็ตาม ถ้าหากรถจักรยานที่โจทก์นำยึดนี้ ได้หลุดเป็นสิทธิแก่ผู้ร้อง (และผู้ร้องได้ร้องมาเช่นนั้น) แล้ว ก็เชื่อว่าศาลคงจะต้องให้ถอนการยึด

(๔) ทรัพย์สินเกี่ยวพันอยู่ในสัญญาจะซื้อขาย

ทรัพย์สินของลูกหนี้ ตามคำพิพากษาที่โจทก์นำยึดนี้ อาจเกี่ยวพันอยู่กับสัญญาที่ลูกหนี้ได้ทำเป็นการซื้อขายกันไว้กับบุคคลภายนอก การที่โจทก์จะนำยึดทรัพย์สินนั้นได้หรือไม่ หรือบุคคลภายนอกจะร้องขอให้ปล่อยทรัพย์นั้นที่ถูกยึดไปแล้วได้หรือไม่นั้น ขึ้นอยู่กับหลักทั่วไปในเรื่องว่าขณะที่โจทก์นำยึดนั้น ทรัพย์นั้นเป็นของลูกหนี้อยู่หรือไม่และที่เกี่ยวกับเรื่องการซื้อขายนี้ ปัญหาจึงอยู่ที่การตีความว่า สัญญานั้นเป็นการซื้อขายเสร็จเด็ดขาดหรือเป็นเพียงสัญญาจะซื้อจะขายเท่านั้น

---

(๐๕) ฎีกาที่ ๑๔๐๓/๒๔๙๘

(๐๖) ฎีกาที่ ๕๔๔/๒๔๔๐, ๓๗๘/๒๕๐๓ ก็ได้ตัดสินไว้ในทำนองเดียวกัน

ในคดีหนึ่ง ลูกหนี้ ๆ กับบุคคลภายนอกทำสัญญาจะขายที่ดินมือเปล่ากันไว้ มีใจความดังนี้

"ข้อ ๔. ส่วนเงินจำนวนที่ยังค้างอยู่อีก ๒๕๐๐ บาท ผู้ซื้อจะนำไปชำระให้ผู้ขายต่อหน้าเจ้าพนักงานหอทะเบียนที่ดิน...พร้อมทั้งทำการโอนกรรมสิทธิ์ที่ดินกัน

ข้อ ๕. ในระหว่างผู้ซื้อ และผู้ขายยังมิได้ทำการโอนกรรมสิทธิ์กันนี้ ผู้ขายมอบให้ผู้ซื้อเข้าทำประโยชน์ในที่ดินแปลงนี้ได้ตามลำพังทันที....."

โจทก์นำยึดที่แปลงนี้จากบุคคลภายนอก บุคคลภายนอกร้องว่าที่แปลงนี้ตนได้ซื้อจากจำเลย จำเลยได้สละสิทธิให้ผู้ร้องเข้าครอบครองทำกินมาแต่วันทำสัญญา (๒๒ มิ. ค. ๒๔๙๐) ศาลฎีกาตัดสินว่าการเข้าทำประโยชน์ในที่รายนี้ของบุคคลภายนอก ผู้ร้อง หาใช่การครอบครองในฐานะเป็นเจ้าของสิทธิขาดไม่ เพราะสัญญาระหว่างจำเลยกับผู้ร้องไม่ใช่เป็นสัญญาซื้อขายเสร็จเด็ดขาด เป็นแต่สัญญาจะซื้อขาย เพราะยังจะต้องชำระเงินที่ค้างและทำการโอนทะเบียนกันต่อไป ในสัญญาข้อ ๕ ก็มิได้มีข้อความว่าให้ที่รายนี้ตกไปเป็นสิทธิแก่ผู้ร้องในวันทำสัญญา เป็นแต่ให้ผู้ร้องเข้าทำประโยชน์ซึ่งเป็นการตอบแทนในการที่จำเลยได้รับเงินมัดจำไว้จากผู้ร้อง ๕๐๐ บาทได้โดยลำพังเท่านั้น การครอบครองของผู้ร้องในระหว่างรอการชำระเงินที่ค้างและการโอนเช่นนี้ ต้องถือว่าอยู่ในฐานะครอบครองแทนจำเลย ที่รายนี้ยังคงเป็นของจำเลยอยู่ ซึ่งโจทก์มีสิทธิยึดเอาไปชำระหนี้ได้(๑๗)

(๕) ในพฤติการณ์อื่น ๆ ที่ทรัพย์สินนั้นยังเป็นของจำเลย

ในคดีเรื่องหนึ่ง (๑๘) มีข้อเท็จจริงโดยย่อดังนี้ เจ้าหนี้ฟ้องเรียกเงินกู้และดอกเบี้ยจากจำเลย ๆ ก็ทำยอมชำระหนี้ให้ ในระหว่างนั้นผู้รับจำนองได้ฟ้องยังคับจำนองเอากับจำเลย จำเลยทำยอมความต่อศาลอีกว่า ยอมชำระหนี้ให้ภายในกำหนด ถ้าไม่ชำระภายในกำหนด

---

(๑๗) ฎีกาที่ ๑๐๖๖/๒๖ และ ๙๙๒/๒๖ ก็ได้ชี้ขาดไว้ทำนองเดียวกัน บัญหาซื้อขายที่ดินมือเปล่าเมื่อมีการชำระราคาและส่งมอบที่ดินไปแล้ว มีฎีกาที่ ๖๔๙/๒๖ ชี้ไว้ว่า เป็นการซื้อขายเสร็จเด็ดขาด แต่ฎีกาที่ ๙๗๙/๒๖ นี้ยังถือว่าเป็นสัญญาจะซื้อขายเท่านั้น เพราะอะไร โปรดดูบันทึกท้ายฎีกานี้ของอาจารย์ทวี เจริญพิทักษ์

(๑๘) ฎีกา ๑๒๒๔/๒๔

ยอมให้ที่นา ๒ แปลงที่จำนองไว้หลุดเป็นสิทธิแก่ผู้รับจำนอง จำเลยไม่ได้ชำระเงินให้แก่เจ้าหนี้คนแรกตามที่ทำยอมไว้ เจ้าหนี้นั้นก็ยึดที่นา ๒ แปลง ขณะที่ยึดที่นา ๒ แปลงนี้ ยังอยู่ในระยะเวลาที่กำหนดไว้ในการที่จำเลยทำยอมครั้งที่ ๒ ศาลฎีกาชี้ขาดว่า สัญญาประนีประนอม (ครั้งที่ ๒) ยังหามีผลให้นา ๒ แปลงหลุดเป็นกรรมสิทธิ์แก่ผู้รับจำนองทันทีไม่ หากแต่มีเงื่อนไขยอมให้หลุดเป็นสิทธิเมื่อไม่ไช้หนี้ภายในกำหนด ฉะนั้นถ้าเจ้าหนี้เงินกู้ยึดที่นา ๒ แปลงเพื่อขายทอดตลาดชำระหนี้ของตนก่อนกำหนดในสัญญาประนีประนอมระหว่างผู้รับจำนองกับจำเลยแล้ว ผู้รับจำนองจะมาร้องขอให้ปล่อยทรัพย์ที่นา ๒ แปลงนั้นไม่ได้ เพราะขณะนำยึดนา ๒ แปลงนั้นยังเป็นของจำเลยอยู่(๑๙)

แต่มีคดีอีกคดีหนึ่ง (๒๐) ที่อาจทำให้เห็นว่า ศาลฎีกาได้ตัดสินไว้แตกต่างกัน ข้อเท็จจริงมีดังนี้ ผู้ร้องฟ้องจำเลยขอให้ทำลายการโอนทะเบียนชื่อจำเลยในโฉนด ใส่ชื่อผู้ร้องเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ต่อไป ผู้ร้องและจำเลยทำสัญญาประนีประนอมยอมความกัน โดยผู้ร้องยอมให้เงินแก่จำเลยจำนวนหนึ่ง จำเลยยอมให้ผู้ร้องนำโฉนดรายพิพาทไปโอนใส่ชื่อผู้ร้องได้ ต่อมาโจทก์อีกคนหนึ่งฟ้องเรียกเงินกู้จากจำเลยและชนะคดี นำยึดที่ดินตามโฉนดที่ผู้ร้องและจำเลยประนีประนอมยอมความกันโดยอ้างว่าชื่อในโฉนดยังเป็นของจำเลยถือกรรมสิทธิ์อยู่ ผู้ร้องขอให้ปล่อยทรัพย์นั้น

ศาลฎีกาให้ความเห็นในคดีนี้ว่า แม้โจทก์จะเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาของจำเลยก็ตาม ก็หามีสิทธิยึดทรัพย์นั้นไม่ แม้ว่าโฉนดจะยังเป็นชื่อจำเลยถือกรรมสิทธิ์อยู่ก็ตาม ทั้งนี้ เพราะเมื่อศาลได้พิพากษาให้คดีเสร็จเด็ดขาดตามยอมนั้นแล้ว ผู้ร้องย่อมมีอำนาจที่จะได้จดทะเบียนสิทธิรายพิพาทก่อนผู้อื่น ตาม ป.พ.พ.ม. ๑๓๐๐ (๒๑)

ฎีกา ๓ ฉบับคือที่ ๑๙๒๔/๙๔ กับ ๕๒๕/๙๕ และ ๑๖๖๐/๙๘ นี้ มีความแตกต่างกันอยู่คือในสองฉบับแรก สัญญายอมความนั้น มีกำหนดเวลาชำระหนี้ตามยอมไว้ถ้าพ้นกำหนดนั้นแล้วจึงจะให้ที่ดินเป็นกรรมสิทธิ์แก่บุคคลภายนอก ส่วนฎีกาฉบับหลัง

---

(๑๙) โปรดดูฎีกา ๕๒๕/๙๕ ด้วย

(๒๐) ฎีกาที่ ๑๖๖๐/๙๘

(๒๑) โปรดดูฎีกาที่ ๒๗๑/๗๑, ๒๙๓/๗๖, ๓๓๑/๗๖, ๑๓๒/๗๗ ด้วย

จำเลยยอมให้บุคคลภายนอกนำโฉนดไปโอนใส่ชื่อได้ทันที คำพิพากษาตามยอมในฎีกาที่ ๑๖๖๐/๒๔ จึงเป็นคำพิพากษาซึ่งขาดกรรมสิทธิ์ระหว่างบุคคลภายนอกกับจำเลย เมื่อบุคคลภายนอกได้กรรมสิทธิ์ตามคำพิพากษานี้ จึงอยู่ในฐานะจะให้จดทะเบียนสิทธิที่พิพาทได้ก่อนผู้อื่น แม้ชื่อจะยังเป็นชื่อของจำเลยอยู่ในโฉนด แต่กรรมสิทธิ์ได้เปลี่ยนมือไปแล้วตามคำพิพากษา โจทก์จึงนำยึดที่นั้นไม่ได้ ข้อสงสัยอาจจะมีต่อไปว่า ที่ดินมีโฉนดเมื่อยังไม่ได้จดทะเบียนแก้ชื่อในโฉนดจากจำเลยมาเป็นชื่อบุคคลภายนอก จะถือว่ากรรมสิทธิ์ได้โอนมายังบุคคลภายนอกแล้วได้อย่างไร จะมิขัดกับ ป.พ.พ.ม. ๑๒๙๙ หรือ (ถ้าจำเลยกับบุคคลภายนอกซื้อขายที่ข้านกันก็ไม่ขัดกับ) ม. ๔๕๖ หรือ ? เหตุผลที่ศาลฎีกาถือว่าการที่มีความเห็นเช่นนั้น ไม่เป็นการขัดต่อกฎหมายในเรื่องบังคับให้ต้องจดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ ก็คงจะเป็นเพราะถือว่าการได้กรรมสิทธิ์โดยคำพิพากษาของศาล (คือคำพิพากษาตามยอม) กับการได้กรรมสิทธิ์โดยนิติกรรมโดยตรงนั้นแตกต่างกัน การได้กรรมสิทธิ์โดยคำพิพากษาของศาลนั้น หามีกฎหมายบังคับว่าจำต้องจดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่จึงจะสมบูรณ์แต่อย่างใดไม่ (๒๒)

(๖) ทรัพย์ที่โจทก์นำยึดเป็นของลูกหนี้ร่วม

ปัญหาต่อไปมีว่า ถ้าทรัพย์สินที่เจ้าหนี้ฯ หรือโจทก์นำยึดนั้นเป็นทรัพย์สินของบุคคลอื่น แต่อาจถือได้ว่าบุคคลนั้นเป็นลูกหนี้ร่วมกับจำเลย จะมีข้อที่ต้องพิจารณาอย่างไร

มีคำพิพากษาฎีกาฉบับหนึ่ง ซึ่งตอบปัญหานี้โดยชี้ว่า เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาไม่มีอำนาจจะยึดทรัพย์ของผู้ที่เป็นลูกหนี้ร่วมกับจำเลยโดยมิได้ฟ้องลูกหนี้ร่วมนั้นด้วย (๒๓) ศาลฎีกาให้เหตุผลว่า "เพราะตาม ป.วิ.แพ่ง ม. ๒๗๑ โจทก์จะขอให้บังคับคดีได้แต่คู่ความหรือบุคคลที่เป็นฝ่ายแพ้คดี (ลูกหนี้ตามคำพิพากษา) และตาม ม. ๒๗๘ เจ้าพนักงานบังคับคดีก็มีอำนาจยึดทรัพย์ได้แต่ที่เป็นของลูกหนี้ตามคำพิพากษา....." โจทก์จะยึดทรัพย์สินส่วนตัวของผู้ร้องซึ่งเป็นบุคคลภายนอกไม่ได้ แม้ปรากฏว่าผู้ร้องเป็นภริยาจำเลย ซึ่งต้องรับผิดในฐานเป็นลูกหนี้ร่วมด้วยก็ตาม

---

(๒๒) โปรดดูบันทึกของท่าน ย.ส. ท้ายฎีกาที่ ๕๒๕/๒๕ และของอาจารย์ จิตติ ติงศภัทิย์ ท้ายฎีกาที่ ๑๖๖๐/๒๔ ด้วย

(๒๓) ฎีกาที่ ๑๐๓๕/๔๒

ฉะนั้น ถ้าโจทก์หวังจะได้ชำระหนี้จากทรัพย์สินของลูกหนี้ร่วมคนอื่นก็จำต้องฟ้องลูกหนี้ร่วมคนนั้นเข้ามาด้วย มิฉะนั้นจะยึดทรัพย์เขาไม่ได้

(๗) ทรัพย์สินที่โจทก์นำยึดนั้น ลูกหนี้ ฯ เป็นเจ้าของรวมกับคนอื่น

ทรัพย์สินที่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษานำยึดนั้น อาจตกอยู่ในลักษณะมีเจ้าของรวม ลูกหนี้เป็นเจ้าของร่วมกับคนอื่นซึ่งเขามิได้เป็นผู้แพ้คดีด้วย ปัญหาจึงมีว่าจะยึดทรัพย์นั้นได้เพียงไร และสิทธิของเจ้าของรวมคนอื่นจะถูกกระทบกระเทือนหรือไม่

เกี่ยวกับเรื่องเจ้าของรวมนี้ มีคำพิพากษาฎีกาตัดสินไว้เป็นอย่างเดียวกันหลายฉบับ คือ ศาลฎีกาชี้ว่าโจทก์นำยึดทรัพย์ที่ลูกหนี้เป็นเจ้าของรวมอยู่ได้ หรือเจ้าของรวมคนอื่น ๆ จะร้องขอให้ปล่อยทรัพย์ที่ยึดนี้ไม่ได้ (๒๔) ทั้งนี้ศาลฎีกาให้เหตุผลว่า เพราะกรรมสิทธิของเจ้าของรวมแต่ละคนนั้นย่อมครอบไปเหนือทรัพย์สินทั้งหมดจนกว่าจะมีการแบ่ง และตาม ป.วิ.แพ่ง ม. ๒๘๘ การร้องขอให้ปล่อยทรัพย์นั้น ต้องเป็นกรณีที่กล่าวอ้างว่าลูกหนี้ตามคำพิพากษามิใช่เจ้าของทรัพย์สินที่ยึด เมื่อปรากฏว่าลูกหนี้เป็นเจ้าของทรัพย์สินอยู่ด้วย ศาลก็ต้องยกคำร้องที่ขอให้ปล่อยทรัพย์เสีย

สำหรับเจ้าของรวมคนอื่น ๆ ยังคงมีสิทธิอย่างไรบ้างในกรณีเช่นนี้ กฎหมายให้โอกาสแก่เจ้าของรวมคนอื่นร้องขอแบ่งส่วนของตนได้ในทางบังคับคดี (๒๕)

คดีอีกเรื่องหนึ่ง มีข้อเท็จจริงที่เป็นที่น่าเห็นใจแก่เจ้าของรวมคนอื่นอยู่มาก (๒๖) คดีนี้ได้ความดังนี้ ผู้ร้องและจำเลยหรือลูกหนี้ตามคำพิพากษา ได้รับมรดกที่ดินจากบิดามารดา ต่างได้ครอบครองเป็นส่วนสัดมาแน่นอนเกิน ๑๐ ปีแล้ว เจ้าหนี้จำนองของจำเลยนำยึดที่ดินทั้งแปลง ผู้ร้องร้องขอให้ศาลสั่งขายที่ดินเฉพาะส่วนของจำเลยกึ่งหนึ่งทางด้านตะวันออกของที่ดินนั้น

---

(๒๔) ฎีกา ๘๘๐/๘๒, ๑๗๕๐/๒๕๐๐, ๒๓๐/๒๕๐๑, ๕๔๖/๒๕๐๐, ๕๓๘/๑๓, ๑๖๖๗/๘๗ ถือว่าทรัพย์มรดกที่ยังไม่ได้แบ่งคงถือว่าผู้มีสิทธิได้รับมรดกทุกคนเป็นเจ้าของรวม เจ้าหนี้คงยึดทรัพย์นั้นได้.

(๒๕) ป.วิ.แพ่ง ม. ๒๘๗

(๒๖) ฎีกา ๗๔๔/๖๘

ศาลฎีกาตัดสินว่า ที่ดินนำเลยถือกรรมสิทธิ์รวมกับผู้ร้อง การแบ่งส่วนของผู้ร้องตามที่อ้างนั้นเป็นการได้มาซึ่งอสังหาริมทรัพย์โดยทางอื่นนอกจากนิติกรรมตาม ป.พ.พ. ม. ๑๒๙๙ วรรค ๒ นั้น สิทธิของผู้ได้มาคือผู้ร้องยังมิได้จดทะเบียน จะยกเป็นข้อต่อสู้บุคคลภายนอกคือโจทก์ ผู้รับจำนองจากจำเลยโดยเสียค่าตอบแทน และโดยสุจริต และได้จดทะเบียนโดยสุจริต คือรับจำนองไว้โดยมิได้เจาะจงว่าเป็นส่วนไหนตอนใด หาได้ไม่ กรรมสิทธิ์รวมของเจ้าของรวมแต่ละคนนั้น ย่อมครอบไปเหนือทรัพย์สินนั้นทั้งหมดจนกว่าจะมีการแบ่ง การที่ผู้ร้องขอให้ขายที่ดินเฉพาะส่วนของจำเลย ก็เท่ากับขอให้ศาลถอนการยึดทรัพย์เฉพาะส่วนของผู้ร้องมีผลเท่ากับขอให้ศาลปล่อยทรัพย์ตาม ป.วิ. แพ่ง ม. ๒๘๘ เมื่อการแบ่งทรัพย์ตามที่ผู้ร้องอ้างมาใช้ยันโจทก์ไม่ได้ กรรมสิทธิ์ของจำเลยซึ่งเป็นเจ้าของรวมยังคงครอบไปเหนือที่ดินทั้งหมด โจทก์ย่อมนำยึดที่ดินนั้นทั้งหมดได้

อาจารย์จิตติ ติงศภัทิย์ ตั้งข้อสังเกตไว้ว่า ตาม ป.วิ.แพ่ง ม.๒๘๗ กล่าวเป็นใจความว่า การยังคับคดีแก่ทรัพย์สินของลูกหนี้ ฯ นั้น ย่อมไม่กระทบกระทั่งถึงสิทธิของบุคคลภายนอกเหนือทรัพย์สินนั้น มีเหตุผลอย่างใดที่จะเอาทรัพย์สินของผู้ที่ไม่ใช่ลูกหนี้ตามคำพิพากษาไปขายด้วย คนอื่นเขาไม่ได้แพ้คดีด้วย จะต้องให้เขารับขาดต้องขายทรัพย์สินของเขาได้อย่างไร (๒๗) อาจารย์จิตติ จึงเสนอแนะว่าการขายทรัพย์เฉพาะส่วนของลูกหนี้ อาจทำได้โดยไม่กระทบกระเทือนถึงสิทธิของเจ้าของรวมคนอื่น คือ กระทำตาม ม. ๑๓๖๑ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลูกหนี้ตามคำพิพากษาไม่สามารถจำหน่ายตัวทรัพย์ในกรรมสิทธิ์รวมฉันใด เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาก็ไม่น่าจะมีสิทธิดีไปกว่าฉันนั้น

อย่างไรก็ตาม มีข้อน่าคิดต่อไปว่า ทรัพย์ในกรรมสิทธิ์รวมนั้น ใช่ว่าจะแบ่งกันได้เสมอไปทุกกรณีก็หาไม่ ถ้ากรณีเป็นอย่างที่กล่าวไว้ใน ป. พ.พ.ม. ๑๓๖๓ ก็ไม่มีทางจะให้แบ่งกันได้ นอกจากเอาตัวทรัพย์ทั้งหมดนั้นออกขายทอดตลาดแล้ว มาแบ่งเงินกันทีหลัง ซึ่งก็เท่ากับการขายทอดตลาดในชั้นบังคับคดีเหมือนกันนั่นเอง

แต่ข้อเสนอของอาจารย์จิตติมีเหตุผลและเป็นไปได้กล่าวคือ เราจำต้องจำแนกทรัพย์ที่มีกรรมสิทธิ์รวมนั้นออกเป็น ๒ อย่างคือที่อาจแบ่งได้ และที่ไม่อาจแบ่งได้ (นอกจากขาย

---

(๒๗) บันทึกท้ายฎีกา ๑๗๕๐/๒๕๐๐ และท้ายฎีกา ๒๓๐/๒๕๐๐

ทอดตลาดเอาเงินมาแบ่ง) ในพวกแรกเมื่อมีปัญหาเจ้าหนี้นำยึดทรัพย์ก็ใช้วิธีอาจารย์จิตติเสนอแนะนั้นได้ ในพวกหลัง คงถือได้ตามหลักที่ศาลฎีกาชี้ไว้ในฎีกาที่ ๗๔๔/๒๔๙๙ นั้น

ข้อน่าสังเกตต่อไปอีกก็คือ ในฎีกา ๗๔๔/๒๔๙๙ นั้น โจทก์ผู้เป็นเจ้าหนี้นั้น เป็นผู้รับจำนองที่ดินที่นำยึด ถ้าข้อเท็จจริงแตกต่างออกไป คือโจทก์เป็นเจ้าหนี้ทั่ว ๆ ไปแล้ว มานำยึดที่ดินแปลงนี้ จะถือได้หรือไม่ว่า การที่เจ้าของรวมอีกคนหนึ่ง คือผู้ร้องที่ได้ปกครองแบ่งกันเป็นส่วนสัดมาแล้ว ๑๐ ปีเศษ ได้กรรมสิทธิ์และเป็นผู้ที่อาจจะให้จดทะเบียนสิทธิของตนได้ก่อนผู้อื่นตาม ม. ๑๓๐๐ โจทก์จะนำยึดส่วนของผู้ร้องมาขายทอดตลาดไม่ได้

(๘) เงินเดือนของคนงานบริษัทเดินอากาศไทย จำกัด

ปัญหาเกิดขึ้นในคดี ๆ หนึ่งว่า เจ้าหนี้ขอให้อายัดเงินเดือนของคนงานในบริษัทที่ได้รับเงินจากรัฐบาลเป็นรายปีเพื่อดำเนินกิจการของบริษัท และบริษัทนั้นอยู่ในความดูแลของรัฐบาล จะเป็นการขัดต่อ ป. วิ. แพ่ง ม. ๒๘๖(๒) หรือไม่ กล่าวคือ จะถือว่าเงินเดือนนี้เป็นเงินเดือนของข้าราชการ หรือคนงานของรัฐบาลหรือไม่

ข้อเท็จจริงได้ความว่าจำเลยเป็นคนงานของบริษัทเดินอากาศไทยจำกัด ได้รับเงินเดือนจากบริษัท(๒๘) ศาลฎีกาชี้ว่า เงินเดือนที่จำเลยได้รับจากบริษัทนี้ มิใช่เงินเดือนของข้าราชการหรือคนงานของรัฐบาล ตาม ม. ๒๘๖ (๒) ทั้งนี้เพราะจำเลยเป็นคนงานของบริษัทโดยตรงอย่างเดียวกับคนงานของบริษัทพาณิชย์ทั้งหลาย แม้บริษัทนี้จะได้รับเงินจากรัฐบาลเป็นรายปีเช่นนั้น และอยู่ในความดูแลของรัฐบาล ก็เป็นเรื่องภายในของบริษัทกับรัฐบาลเท่านั้น มิได้กระทำให้ฐานะของจำเลยเป็นข้าราชการหรือคนงานของรัฐบาลแต่ย่างใด เจ้าหนี้จึงขอให้ศาลอายัดเงินเดือนนี้ได้

(๙) ทรัพย์สินในครอบครัว

สามี หรือ ภริยาอาจไปก่อหนี้ขึ้น เป็นเหตุให้เจ้าหนี้นำยึดทรัพย์สินในครอบครัวของตน ปัญหาจะเกิดขึ้นว่าทรัพย์สินใด ของใครที่เจ้าหนี้จะนำยึดได้และหนี้นั้นจะต้องเป็นหนี้อะไรบ้าง

---

(๒๘) ฎีกา ๑๐๒๙/๖๘

ถ้าหนี้ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไปก่อขึ้นนั้น มิใช่เป็นหนี้ร่วมกันทำให้อีกฝ่ายหนึ่งจะต้องรับผิดด้วย เจ้าหนี้จะนำยึดทรัพย์อันเป็นสินเดิมของอีกฝ่ายหนึ่งนั้นมาชำระหนี้ของตนไม่ได้ (๒๙)

สินสมรสของสามีและภริยานั้น ถือว่าทั้งสองคนเป็นเจ้าของรวม เจ้าหนี้ของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งนำยึดมาชำระหนี้ตนได้ตามแนวที่ศาลฎีกาชี้ขาดไว้ในเรื่องเจ้าของรวม (๓๐) นั้น โดยไม่ต้องพิจารณาว่าหนี้นั้นอีกฝ่ายจะต้องรับผิดร่วมด้วยหรือไม่

ภริยาไปกู้เงินโดยมิได้รับความยินยอมของสามีและสามีได้ยอกล้างแล้ว เจ้าหนี้ยึดสินบริคณห์มาเพื่อขายชำระหนี้นั้นไม่ได้ (๓๑) ถ้าเจ้าหนี้นำยึดสินบริคณห์นั้นมาแล้ว และสามีมาร้องขัดทรัพย์ ศาลก็จะสั่งให้ถอนการยึดเสีย (๓๒) ทางที่เจ้าหนี้จะนำยึดทรัพย์สินก็ได้คือต้องร้องขอให้แยกสินบริคณห์นั้นเสียก่อน ตาม ป.พ.พ.ม. ๑๔๘๓ (ฎีกา ๔๒๔/๐๓) แล้วศาลก็จะดำเนินการยังคับต่อไปเฉพาะส่วนของลูกหนี้ตามคำพิพากษา จะเอาสินบริคณห์มาขายเสียทั้งหมดไม่ได้ ในการแบ่งแยกสินบริคณห์ ตาม ป.พ.พ. ม. ๑๔๘๒ นี้ อาจจะมีปัญหาอย่างเดียวกับการแบ่งทรัพย์สินเมื่อมีเจ้าของรวมดังกล่าวมาข้างต้น ซึ่งบางกรณีอาจแบ่งไม่ได้ ต้องนำทรัพย์สินบริคณห์ทั้งหมดออกขายแล้วจึงแบ่งเป็นส่วนของลูกหนี้ ฯ และของคู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่ง ทั้งนี้เป็นปัญหาเกี่ยวกับวิธีแบ่งอันเป็นปัญหาอีกเรื่องหนึ่งต่างหาก (๓๓)

(๑๐) ทรัพย์สินของบุตร–ภริยา ที่อาจถือได้ว่าเป็นของลูกหนี้ ฯ

ตาม ป. วิ. แพ่ง ม.๒๔๒ วรรคสุดท้ายนั้น การยึดหรืออายัดทรัพย์นั้น ไม่ได้จำกัดเฉพาะว่าเป็นของลูกหนี้โดยชัดแจ้งเท่านั้น แม้ทรัพย์สินนั้นเป็นของบุตรผู้เยาว์ หรือของภริยาของลูกหนี้นั้นก็ยังอาจถูกยึดหรืออายัดได้ หากตามกฎหมายอาจถือได้ว่า เป็นทรัพย์สินของลูกหนี้ ฯ หรือเป็นทรัพย์สินที่อาจบังคับเอาชำระหนี้ได้

---

(๒๙) ฎีกา ๑๐๕๖/๒๕

(๓๐) ฎีกา ๔๔๒/๒๘ และ ฎีกา ๐๓๐๕/๒๕๐๐

(๓๑) ฎีกา ๐๓๕๒/๔๒

(๓๒) ดูฎีกา ๕๓๐/๒๕๐๐ สามีมีอำนาจจัดการสินบริคณห์ สามีจึงมีอำนาจร้องขัดทรัพย์ในเรื่องนี้ได้

(๓๓) ดูบันทึกของอาจารย์จิตติ ติงศภัทิย์ ท้ายฎีกา ๐๓๐๕/๒๕๐๑และดูฎีกาที่ ๔๒๘/๒๕๐๓

ปัญหาที่น่าสนใจต่อไปก็คือ จะมีได้ในพฤติการณ์ใดบ้างที่ทรัพย์นั้นเป็นของบุตรผู้เยาว์หรือของภรรยาของลูกหนี้ แต่ตามกฎหมายอาจถือได้ว่าเป็นของลูกหนี้ หรือที่อาจบังคับเอาชำระหนี้นั้นได้

มีคำพิพากษาฎีกาเกี่ยวกับปัญหานี้อยู่ ๒ เรื่อง ซึ่งศาลฎีกาชี้ขาดว่า ในพฤติการณ์เช่นนั้น ตามกฎหมายไม่อาจถือได้ว่าทรัพย์ของบุตรผู้เยาว์นั้นเป็นทรัพย์สินของลูกหนี้ โจทก์หรือเจ้าหนี้จะยึดมาเพื่อชำระหนี้หาได้ไม่

ในคดีแรก(๓๔) มีข้อเท็จจริงดังนี้ โจทก์ฟ้องขอให้ศาลแสดงว่า ที่ดินแปลงหนึ่งที่จำเลย(ลูกหนี้ตามคำพิพากษา) เป็นผู้ซื้อไว้แล้ว ลงชื่อบุตรของจำเลยแทนนั้นเป็นทรัพย์สินที่อาจบังคับยึดมาชำระหนี้ที่จำเลยเป็นลูกหนี้ได้ ในคดีนี้ศาลชั้นต้นสั่งว่า ที่ดินที่จำเลยเป็นผู้ซื้อแล้ว ลงชื่อบุตรของจำเลยเป็นทรัพย์สินที่อาจยึดมาชำระหนี้ของโจทก์ได้ ตาม ป. วิ.แพ่ง ม.๒๘๒ วรรคท้าย ศาลอุทธรณ์ว่าจำเลยลงชื่อบุตรถือกรรมสิทธิ์ไว้แทนจำเลยเพราะจำเลยเป็นคนต่างด้าวลงชื่อซื้อที่ดินไม่ได้ นับว่าตรงตามความประสงค์ของ ป. วิ. แพ่ง ม.๒๘๒ วรรคท้ายให้เจ้าหนี้ยึดทรัพย์นั้นได้

แต่ศาลฎีกาชี้ขาดว่า โจทก์มีแต่คำเบิกความของโจทก์กล่าวว่า ก่อนซื้อที่ดินนั้นจำเลยเคยบอกโจทก์ว่า การซื้อที่ดินถ้าลงชื่อจำเลยไม่ได้ จะลงชื่อบุตรแทนอันเป็นเพียงการแสดงเจตนาของจำเลยเมื่อก่อนหน้าที่จะซื้อเท่านั้น เมื่อขณะซื้อจำเลยอาจจะไม่มีเจตนาเช่นนั้นโดยอาจตั้งใจซื้อให้กรรมสิทธิ์แก่บุตรนั้นเลยก็ได้ เอกสารต่างๆ ก็ปรากฏว่าซื้อให้แก่บุตรนั้นหาใช่เพียงจำเลยลงชื่อผู้เยาว์ไว้ในฐานะตัวแทนของจำเลยไม่ เมื่อที่ดินเป็นกรรมสิทธิ์ของบุตรจะโดยจำเลยซื้อให้หรือผู้ใดซื้อให้ก็ตาม โจทก์ก็หาอาจยึดมาเพื่อชำระหนี้ของจำเลยได้ไม่ เพราะตาม ป. วิ. แพ่ง ม.๒๘๒ วรรคท้าย จะต้องเป็นทรัพย์สินซึ่งตามกฎหมายอาจถือได้ว่าเป็นทรัพย์สินของลูกหนี้ แต่กรณีนี้หาเป็นเช่นนั้นไม่ เพราะตามกฎหมายไม่อาจถือได้ว่าที่ดินแปลงนี้เป็นทรัพย์สินของจำเลย และทางพิจารณาก็ไม่ได้ความว่าเป็นทรัพย์สินที่อาจยังคับเอาชำระหนี้ของจำเลยตามคำพิพากษาได้

---

(๓๔) ฎีกาที่ ๔๘๐/๒๕

และในอีกคดีหนึ่ง(๓๕) ศาลฎีกาพิพากษาฟังข้อเท็จจริงว่า ยุ่ยซึ่งบุตรของจำเลยเป็นผู้ออกเงินซื้อที่พิพาทให้แก่บุตรผู้เยาว์ การซื้อขายนั้นก็มีสัญญาเป็นหลักฐานว่าเป็นการที่บุคคลผู้มีชื่อซื้อขายให้แก่บุตรนั้น การที่จำเลยผู้เป็นมารดาไปเสียภาษีบำรุงท้องที่ ลงชื่อตนไว้ในช่องว่าเป็นเจ้าของก็ไม่ได้หมายความว่ากรรมสิทธิ์ในตัวทรัพย์จะเปลี่ยนแปลงตกไปเป็นของผู้แจ้งหรือผู้เสียภาษี (คือจำเลย) แต่ทรัพย์พิพาทคงเป็นกรรมสิทธิ์ของบุตรอยู่ตามเดิม กรณีตามกฎหมายไม่อาจถือได้ว่า ทรัพย์พิพาทที่โจทก์นำยึดเป็นทรัพย์ของจำเลย กลับฟังได้เป็นความจริงว่าเป็นทรัพย์ของบุตร

ข้อที่พึงสังเกตก็คือ คำพิพากษาฎีกาทั้งสองฉบับนี้เป็นฎีกาที่ศาลฎีกาฟังข้อเท็จจริงต่างจากที่เจ้าหนี้ยกขึ้นอ้าง กล่าวคือ ศาลฟังว่าทรัพย์นั้นเป็นของบุตรผู้เยาว์โดยตรง ฉะนั้นเจ้าหนี้ของยุ่ยผู้เยาว์นั้นจะมายึดทรัพย์นั้นไม่ได้ จึงมีข้อน่าคิดต่อไปว่าถ้าศาลฟังข้อเท็จจริงดังเจ้าหนี้อ้าง จะถือได้หรือไม่ว่าในพฤติการณ์เช่นนั้น ทรัพย์นั้นแม้จะมีชื่อเป็นของบุตรผู้เยาว์ก็ยังถือได้ว่าเป็นของลูกหนี้ตามคำพิพากษาและยึดมาเพื่อชำระหนี้ได้ ข้ออ้างของเจ้าหนี้ในฎีกาที่ ๔๘๑/๔๕ มีว่า จำเลยหรือลูกหนี้เป็นผู้ซื้อที่ดินไว้ แต่ลงชื่อ ด.ช. ซุ่ยอัน แซ่ลิ้ม กับ ด.ญ. ทองคำ แซ่ลิ้ม ผู้เยาว์ ซึ่งเป็นบุตรของจำเลยในโฉนดที่ดินเป็นผู้ถือกรรมสิทธิ์แทน และในฎีกาที่ ๑๓๑๗/๒๕๐๓ เจ้าหนี้อ้างว่าเงินที่ซื้อที่ดินมาก็เป็นของจำเลย หากมีชื่อบุตรจำเลยเป็นผู้ซื้อ ก็เพียงแต่ใช้ชื่อเท่านั้น จำเลยมีหนี้สินอื่นหลายราย เป็นแผนการของจำเลยเพื่อลวงหลอกหนี้เจ้าหนี้

ตามความเห็นของผู้เขียนนี้ เห็นว่าคำตอบในปัญหานี้ก็ปรากฏจากความเห็นของศาลฎีกาในฎีกา ๔๘๑/๔๕ นั่นเอง ศาลฎีกากล่าวว่า จำเลยอาจจะมีเจตนาลงชื่อบุตรแทนแต่เป็นเพียงการแสดงเจตนาเมื่อก่อนที่จะซื้อเท่านั้น ขณะซื้อจำเลยอาจไม่มีเจตนาเช่นนั้น โดยตั้งใจซื้อให้กรรมสิทธิ์แก่ผู้เยาว์เลย ศาลฎีกาพิพากษาดังนี้จึงถือว่าจำเลยซื้อที่ดินให้แก่ผู้เยาว์ หาใช่เพียงจำเลยลงชื่อผู้เยาว์ไว้ในฐานะตัวแทนของจำเลยไม่ แต่ถ้ากลับกัน ถ้าฟังได้ว่าในขณะซื้อจำเลยมีเจตนาจะลงชื่อบุตรแทนชื่อจำเลยแล้ว ก็น่าจะถือว่าทรัพย์นั้นตามกฎหมายเป็นของจำเลย เมื่อจำเลยกลายเป็นลูกหนี้ตามคำพิพากษา เจ้าหนี้ ฯ ก็น่าจะยึดที่ดินนั้นได้ตาม ป.วิ.แพ่ง ม.๒๘๒ วรรคท้าย

---

(๓๕) ฎีกา ๑๓๐๗/๒๕๐๓

คำว่า "ตามกฎหมาย" ใน ป. วิ. แพ่ง ม. ๒๘๒ วรรคท้ายนั้น ท่าน ย.ส. อธิบายว่าหมายถึงตามกฎหมายสารบัญญัติ ไม่ใช่ตามกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง กล่าวคือ ม. ๒๘๒ วรรคท้าย ป. วิ. แพ่ง มิได้ขยายให้ทรัพย์สินของภริยาหรือบุตรต้องรับผิดในการยังคับคดีร่วมกับสามีหรือบิดาแต่อย่างใด ม. ๒๘๒ วรรคท้าย เป็นแต่วิธีการดำเนินการโดยรวบรัด เพราะเป็นทรัพย์สินอยู่ในครอบครัวเดียวกันเท่านั้น จึงให้เจ้าพนักงานยังคับคดียึดหรืออายัดและขายทรัพย์นั้นได้ทีเดียว ในเมื่อตามกฎหมาย (สารบัญญัติ) จะพึงถือได้ว่าเป็นทรัพย์ของลูกหนี้ตามคำพิพากษา(๓๖)

อาจารย์ยล ธีรกุล ให้คำอธิบายต่อไปว่า ทรัพย์สินของภรรยา ซึ่งตามกฎหมายอาจถือว่าเป็นทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษานั้น อาจได้แก่สินบริคณห์ ซึ่ง มีชื่อภริยาเป็นผู้ถือกรรมสิทธิ์แต่ผู้เดียว แม้กระนั้นก็ยังถือว่าเป็นสินบริคณห์ของลูกหนี้อยู่นั่นเอง จึงถูกยึดเพื่อชำระหนี้ได้(๓๗)

(๑๑) เงินวางประกันในการสมัครรับเลือกตั้งเป็นผู้แทนราษฎร

ปัญหาในคดีเรื่องหนึ่งมีว่า โจทก์จะนำยึดเงินของลูกหนี้ ฯ ที่ได้วางประกันไว้ต่อผู้ว่าราชการจังหวัดในการสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้หรือไม่

ศาลฎีกาชี้ขาดโดยที่ประชุมใหญ่ว่า โจทก์ไม่มีสิทธิขอให้ศาลยังคับคดีเงินนั้น เพราะผู้ว่าราชการจังหวัดมีสิทธิชนิดหนึ่ง วันเข้าชิงชิงอน ๆ ดังบัญญัติไว้ใน ป. วิ. แพ่ง ม. ๒๘๗ นั้น โจทก์จะยึดอันเป็นการยังคับเหนือเงินนี้เดียวไม่ได้(๓๘)

ทางที่โจทก์จะทำได้ในกรณีนี้คือ ขออายัดเงินนั้นไว้ โดยที่ผู้ว่าราชการจังหวัดมีหน้าที่จะต้องคืนเงินนี้ให้แก่จำเลยในภายหลัง แต่ถ้าภายหลังการเลือกตั้ง จำเลยได้คะแนนไม่ถึง ๑๐๐ ละ ๒๐ ของผู้ที่มาลงคะแนน เงินรายนี้จึงตกไปเป็นของรัฐตาม ม.๒๕ แห่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้ง (๒๔๙๕) จำเลยจึงไม่มีสิทธิเรียกร้องเงินจำนวนนี้คืนไปจากผู้ร้อง (ผู้ว่าราชการจังหวัด) โจทก์ผู้เป็นเจ้าหนี้ก็ย่อมไม่ได้รับอะไรต่อไปด้วย.

---

(๓๖) ดูบันทึกของท่าน ย.ส. ท้ายฎีกา ๔๘๐/๒๕

(๓๗) ดูบันทึกท้ายฎีกา ๑๓๐๗/๒๕๐๓

(๓๘) ฎีกาที่ ๑๐๔/๒๕๐๔

สรุป

จากการศึกษามาข้างต้นนี้ พอจะสรุปความได้ดังนี้ ปัญหาการรวบรวมเงินให้พอชำระหนี้ตามคำพิพากษาโดยวิธียึดทรัพย์และนำทรัพย์มาขายนั้น ถ้าเกี่ยวกับการยึดจะต้องเป็นการยึดทรัพย์ลูกหนี้ตามคำพิพากษาเป็นเจ้าของอยู่ในขณะที่โจทก์นำยึด หรือลูกหนี้เป็นเจ้าของรวมอยู่กับบุคคลอื่นด้วย ไม่จำเป็นว่าทรัพย์สินนั้นใครจะครอบครองอยู่ รายละเอียดข้างต้นจะช่วยให้เข้าใจปัญหานี้ยิ่งขึ้น

ส่วนการอายัดนั้น จะต้องปรากฏว่าบุคคลภายนอกมีหน้าที่จะต้องส่งมอบหรือโอนทรัพย์สินมาให้ลูกหนี้ ฯ ในภายหลัง ถ้าขณะที่โจทก์ขอให้อายัดนั้น บุคคลภายนอกยังไม่มีหน้าที่จะต้องกระทำเช่นนั้น ศาลก็สั่งอายัดไม่ได้

พฤติการณ์อีกพวกหนึ่งที่มิได้กล่าวถึง แต่อาจจะเป็นปัญหาในวันข้างหน้าก็คือ เมื่อทรัพย์สินของลูกหนี้นั้นอยู่ต่างประเทศ เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาในประเทศไทยจะมีวิธียึดหรืออายัดมาได้อย่างไรหรือไม่เพียงใดนั้นน่าจะเป็นปัญหาที่น่าสนใจอยู่ แต่เนื่องจากหน้ากระดาษมีจำกัด และบทความนี้ยาวอยู่แล้วจึงขอผัดไปโอกาสหน้า

อายุเท่าใด

ศาสตราจารย์ สงกรานต์ นิยมเสน

หัวหน้าแผนกนิติเวชวิทยา โรงพยาบาลศิริราช

ปัญหาว่าเยาวชนนั้นอายุเท่าใดเพื่อจะได้พิจารณาในศาลใด ศาลคดีเด็กหรือศาลอาญา นับเป็นปัญหาเทคนิคทางการแพทย์ฝ่ายนิติเวชวิทยา เพื่อตรวจร่างกายว่าเยาวชนนั้นอายุเท่าใดแน่ แท้จริงเรื่องเยาวชนทำผิดทางแพทย์ได้เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องอยู่ด้วยแล้วในการตรวจร่างกายทั่วไปและจิตใจ การตรวจหาอายุจึงเป็นเรื่องเพิ่มขึ้นมาทางนิติเวชวิทยาตลอดเวลาที่ได้เริ่มงานศาลคดีเด็กมานี้ ทางสำนักงานนิติเวชวิทยาได้ทำงานร่วมมือกับศาลคดีเด็กมาโดยใกล้ชิดในการตรวจหาอายุ จึงเห็นสมควรที่นำหลักวิชาและเทคนิคการตรวจมาเผยแพร่ เพื่อเป็นประโยชน์ทางคดีเยาวชนและแม้แต่คดีอาญาอย่างอื่นต่อไปด้วย(๑)

หลักวิชาในการตรวจอายุทางแพทย์นั้น อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่าการเจริญเติบโตหรือเปลี่ยนแปลงของบุคคลในวัยนี้ ขึ้นอยู่กับกาลเวลาคือการนับอายุ ฉะนั้น การตรวจจึงตรวจหลายอย่างพร้อมกันไป

๑. การตรวจร่างกายทั่วไป คือ ตรวจลักษณะต่าง ๆ เช่น

– เค้าหน้า – แสดงว่าเด็กหรือผู้ใหญ่ หรือเด็กบางคนอาจตรากตรำจนดูแก่เกินอายุได้

– ความสมบูรณ์ของร่างกาย - ในแง่กรรมพันธุ์ – พ่อแม่พี่น้องอาจเตี้ยหรือสูงผิดปรกติ

– ในแง่เชื้อชาติ – เช่นเด็กลูกครึ่งฝรั่ง

– อาหาร – เด็กที่อดหยากย่อมเจริญเติบโตช้า

– การออกกำลัง – ทำให้เด็กสมบูรณ์กว่าเด็กทั่วไป

---

(๑) ผู้เขียนขอขอบคุณนายแพทย์ สนวน บูรณภรังค์ และนายแพทย์ ฉลวย์ สิงห์ประเสริฐ โรงพยาบาลศิริราช ในการช่วยถ่ายภาพ.

– โรคและความพิการ – เช่นคลอดก่อนกำหนด หรือเจ็บออดแอดอยู่ตลอดมา

– อาชีพ – เด็กที่อาชีพเช่นช่างเหล็กย่อมแข็งแรงกว่าเด็กทั่วไป

เหตุต่าง ๆ เหล่านี้จะมาใช้ประกอบการพิจารณาด้วยทั้งสิ้น

๒. การตรวจฟัน : การขึ้นของฟันเป็นส่วนหนึ่งของการเจริญเติบโตของร่างกาย และมีความแน่นอนจนใช้เป็นมาตรฐานในการตรวจอายุได้

โดยปรกติมนุษย์มีฟันสองชุดคือฟันน้ำนมและฟันแท้ การขึ้นของฟันแต่ละซี่ย่อมขึ้นเป็นเวลาแน่นอนโดยมีสถิติทางแพทย์รับรอง ส่วนการหลุดหรือหักไปนั้นอาจเป็นเมื่อใดก็ได้ เพราะอาจหกล้มแล้วฟันหักได้ อย่างไรก็ตามพอกรามซี่ที่สามขึ้นแล้วก็แสดงว่าอายุเกิน ๒๕ ปี แปลว่าตรวจได้เพียงไม่เกิน ๒๕ ปีเท่านั้น แต่สำหรับกรณีศาลเด็กเหมาะและใช้ได้ดีเนื่องจากผู้ถูกตรวจอายุอยู่ในระยะนี้

เป็นที่น่าสังเกตว่าจำนวนฟันทั้งสองชุดนั้นแตกต่างกันมาก คือฟันน้ำนมมีทั้งหมด ๒๐ ซี่ ส่วนฟันแท้มี ๓๒ ซี่

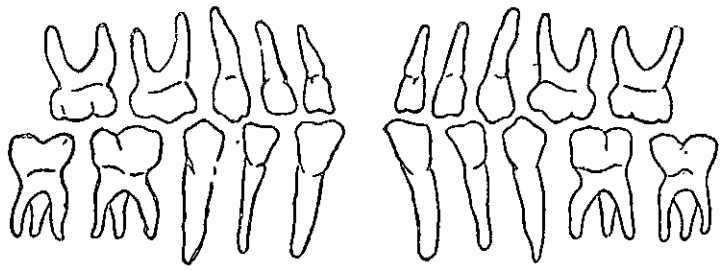

ภาพที่ ๑ ฟันน้ำนม ๒๐ ซี่

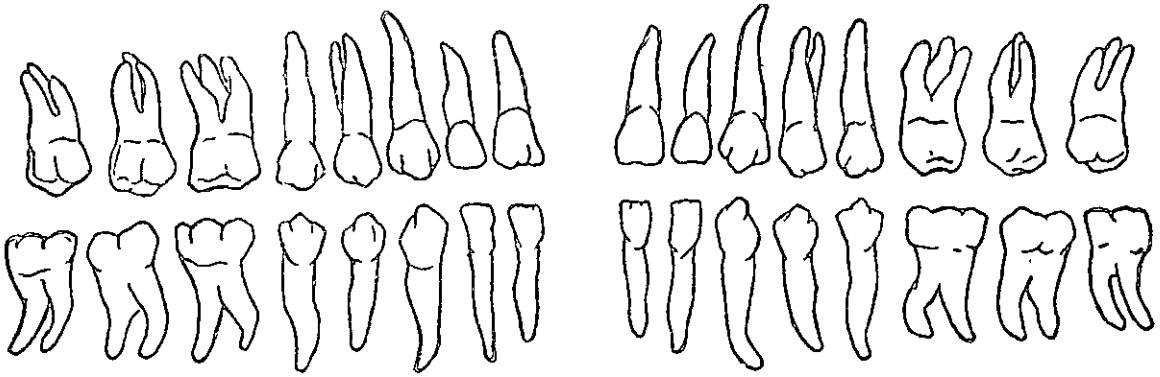

ภาพที่ ๒ ฟันแท้ ๓๒ ซี่

๓. การตรวจกระดูกทางเอ็กสเรย์

กระดูกยาวของร่างกายแท้จริงประกอบด้วยกระดูกหลายส่วน เดิมทีเดียวมีอยู่ส่วนเดียวเท่านั้น ภายหลังการเจริญเติบโตมีส่วนอื่นปรากฏขึ้นมาแล้วต่อมาอีกส่วนนั้นก็จะกลืนเข้าไปกับส่วนใหญ่ ระยะเวลาที่ส่วนอื่นปรากฏขึ้นมาหรือส่วนอื่นกลืนเข้าไปกับส่วนใหญ่นั้นเป็นเวลาแน่นอนตามอายุ ฉะนั้นกระดูกส่วนใดปรากฏขึ้นมาจึงอาจเห็นได้โดยเอ็กสเรย์ จึงนำมาประยุกต์ใช้ในการตรวจอายุ และเมื่อได้เปรียบเทียบภาพเอ็กสเรย์ของกระดูกต่าง ๆ ทั่วร่างกายหลายสิบชิ้นด้วยกัน ก็ตรวจอายุได้โดยแม่นยำมาก

คดีตัวอย่าง

ภาพ ๓
เด็กชาย ก. ถูกส่งมาตรวจหาอายุจากศาลคดีเด็กและเยาวชนกลาง

ลักษณะทั่วไป น้ำหนัก ๖๓ กิโลกรัม

ความสูง ๑๖๐.๕ เซนติเมตร

รูปร่างแข็งแรง ล่ำสัน ผิวเนื้อดำแดงค่อนข้างกร้าน ลักษณะใบหน้าอ่อน ขนรักแร้ขนข้างเล็กน้อยและสียังไม่ดำสนิท ลักษณะอ่อนไม่หงิกงอ

ขนที่อวัยวะสืบพันธุ์ขนแล้วเต็มที่ สีดำ แข็ง หงิกงอและเป็นแยบชาย

อวัยวะสืบพันธุ์ขนาดปรกติ หนังปลายลิงค์เปิดแล้ว

มีรอยสักสีดำที่ต้นคอ

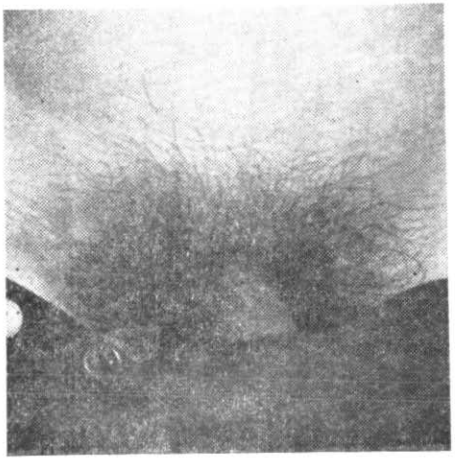

ภาพ ๔ แสดงขนอวัยวะสืบพันธุ์

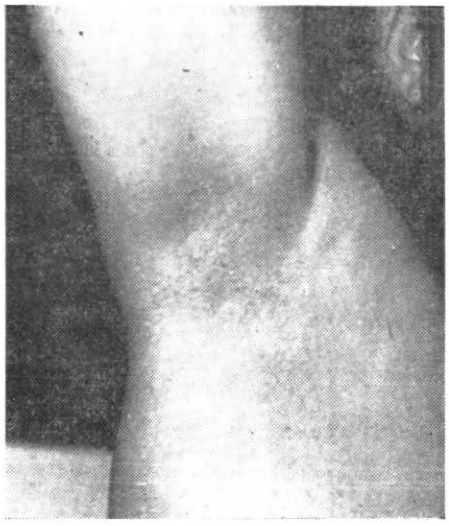

ภาพ ๕ ขนรักแร้

การตรวจฟัน ฟันมีลักษณะเรียบ และขึ้นหมดแล้วทุกซี่เว้นแต่กรามซี่สุดท้ายทั้งข้างบนและข้างล่าง แสดงว่าอายุยังไม่ถึง ๑๖ ปี

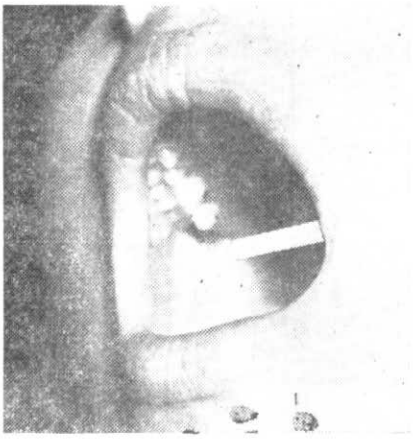

ภาพ ๖ กรามซี่สุดท้ายบนขวายังไม่ขึ้น

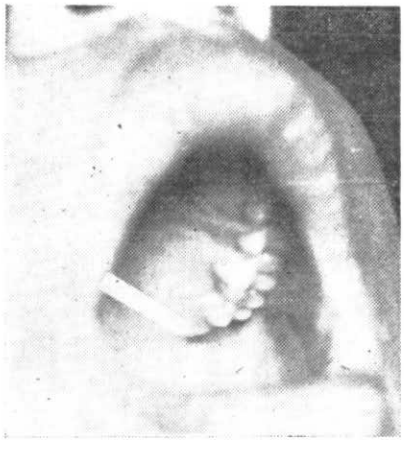

ภาพ ๗ กรามซี่สุดท้ายบนซ้ายยังไม่ขึ้น

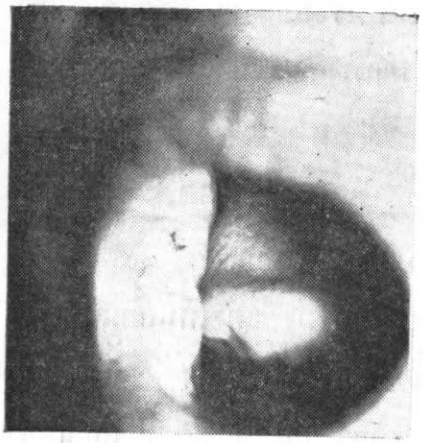

ภาพ ๘ กรามชี่สุดท้ายล่างขวายังไม่ขึ้น

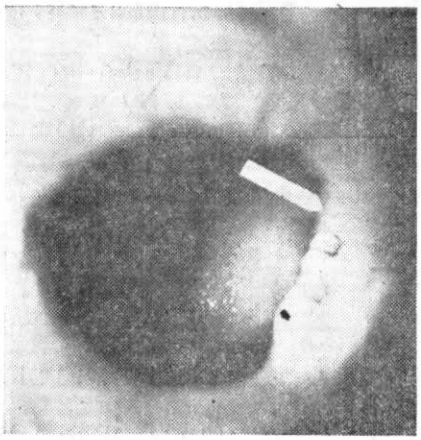

ภาพ ๙ กรามชี่สุดท้ายล่างซ้ายยังไม่ขึ้น

การตรวจกระดูกทางเอ๊กสเรย์

๑. *ภาพกระดูกข้อมือ*

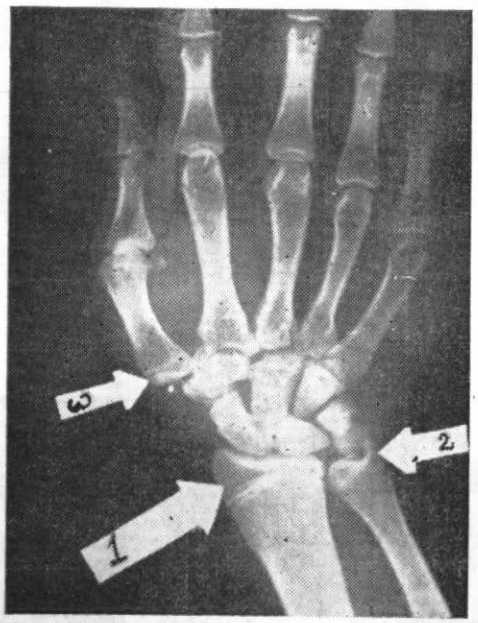

ภาพ ๑๐ ภาพเอ๊กสเรย์ของกระดูกข้อมือ

ก. กระดูกเรเดียส ที่ปลายกระดูกเรเดียสตรงลูกศรชี้ (๑) ภาพ ๑๐ ปลายกระดูกเกิดแล้ว แต่ยังไม่เชื่อมกับกระดูกใหญ่ โดยปรกติปลายกระดูกนี้เริ่มต่อกับกระดูกใหญ่เมื่ออายุ ๑๗ ปี ฉะนั้นในรายนี้ยังไม่เชื่อมจึงอายุต่ำกว่า ๑๗ ปี

ข. กระดูกอัล่า ตรงกับกระดูกศีรษะ (๒) ภาพ ๑๐ มีรอยปลายกระดูกแล้ว แต่ยังไม่เชื่อมกับตัวกระดูกใหญ่ รอยเชื่อมสำหรับกระดูกนิ้วรวมกันเมื่ออายุ ๑๘–๒๐ ปี ในรายนี้ยังไม่เชื่อมอายุต่ำกว่า ๑๘–๒๐ ปี

ค. กระดูกฝ่ามือ กระดูกฝ่ามืออยู่ห้านิ้ว คือ หัวแม่มือ, นิ้วชี้, นิ้วกลาง, นิ้วนาง, นิ้วก้อย โดยปรกติกระดูกส่วนปลายเชื่อมกันเมื่ออายุ ๑๕ ปี ใน (๓) ภาพ ๑๐ ที่โคนกระดูกของนิ้วหัวแม่มือยังมีรอยต่อเห็นเป็นสองชั้น แสดงว่าเพิ่งเชื่อมกันไม่นาน ส่วนกระดูกนิ้วอื่น ๆ คือ นิ้วชี้ นิ้วกลาง นิ้วนาง นิ้วก้อย เชื่อมกันหมดแล้ว จึงสรุปได้ว่าอายุเกิน ๑๕ ปี เล็กน้อย

๒. *ภาพกระดูกข้อศอก*

ก. กระดูกต้นแขนประกอบด้วยรอยต่อสามตอน คือตอนนอก ตอนกลาง และตอนใน การเกิดและการรวมเชื่อมต่างกันคือ ตอนนอกเกิด ๑๒–๑๔ ปี รวมเมื่อ ๑๔–๑๖ ปี ตอนกลางเกิด ๙–๑๐ ปี รวมเชื่อม ๑๔–๑๖ ปี ตอนในเกิด ๔–๖ ปี และรวมเชื่อมเมื่อ ๑๔–๑๖ ปี จากภาพ ๑๑ เห็นได้ว่า ตอนนอก (๑) ตอนกลาง (๒) ตอนใน (๓) ได้เชื่อมแล้วและยังพอเห็นรอยเชื่อมได้ราง ๆ ฉะนั้นอายุจึงควรอยู่ในเกณฑ์ ๑๔–๑๖ ปี

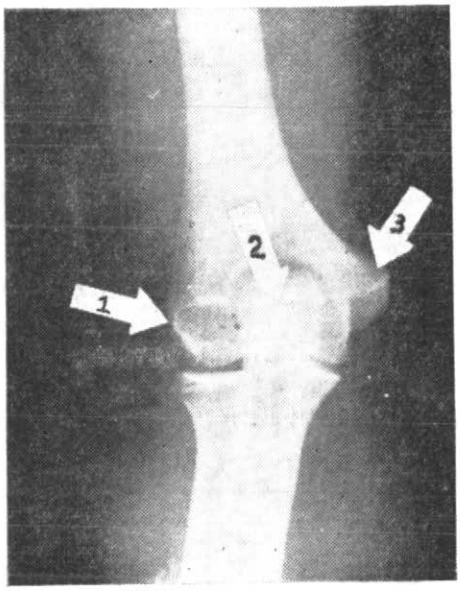

ภาพ ๑๑ แสดงการเชื่อมตอนนอก (๑) ตอนกลาง (๒) ตอนใน (๓) ของกระดูก

๓. *ภาพกระดูกเชิงกราน*

ก. กระดูกเชิงกรานด้านบน กระดูกไอเลี่ยมตอนขอบปรากฏเมื่ออายุ ๑๕—๑๙ ปี และเชื่อมกับกระดูกส่วนใหญ่เมื่ออายุ ๑๘—๒๐ ปี ฉะนั้นตามภาพ ๑๒ แสดงว่าคนนี้อายุระหว่าง ๑๕—๑๘ ปีแต่ไม่เกิน ๑๘—๒๐ ปี ภาพ ๑๒ (๑)

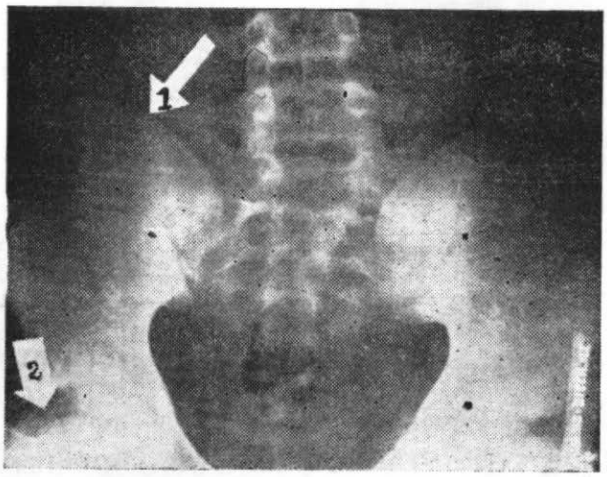

ภาพ ๑๒ เชิงกรานและกระดูกขาส่วนบน

๔. *ภาพกระดูกขา*

ก. กระดูกฟีเมอรส่วนหัวเชื่อมกับส่วนคอ

การเชื่อมของส่วนหัวเข้ากับส่วนคอปรากฏเมื่ออายุ ๒๒—๒๔ ปี ภาพ ๑๒ (๒) ในการนี้ยังไม่มีการเชื่อม จึงอายุต่ำกว่า ๒๒ ปี

ข. กระดูกฟีเมอรส่วนปลาย กระดูกต้นขา (ฟีเมอร) ส่วนปลายตอนขาเหนือข้อเข่า เริ่มเกิดแต่ทารกในครรภ์ ๙ เดือน ในภาพนี้ปลายกระดูกเกิดแล้วแต่ยังไม่เชื่อม แสดงว่าอายุยังไม่ถึง ๒๐ —๒๓ ปี ภาพ ๑๓ (๑)

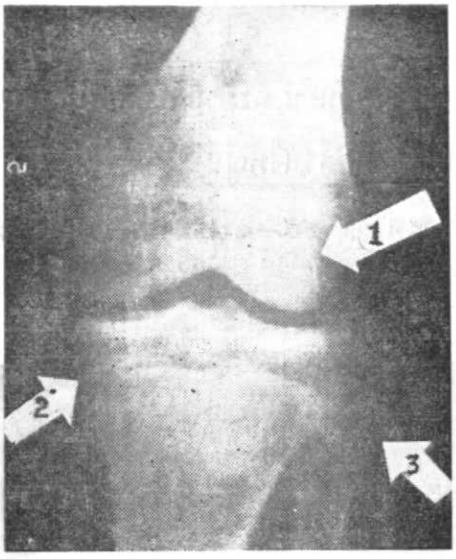

ภาพ ๑๓ (๑,๒,๓) แสดงกระดูกพี่เมอร ทิเบียและฟิบิวล่า

ค. กระดูกทิเบีย รอยต่อของปลายกระดูกทิเบียส่วนบนเริ่มเชื่อมกับตัวกระดูกเมื่ออายุ ๑๙ – ๒๔ ปี ภาพ ๑๓ (๒) ในภาพนี้ยังไม่มีการเชื่อม แสดงว่าอายุต่ำกว่า ๑๙ ปี

ง. กระดูกฟิบิวล่า ส่วนบนของกระดูกฟิบิวล่าเชื่อมกับตัวกระดูกเมื่ออายุ ๒๒–๒๔ ปี ในภาพ ๑๓ (๓) ยังไม่มีการเชื่อม แสดงว่าอายุต่ำกว่า ๒๒ ปี

๕. *กระดูกเท้า*

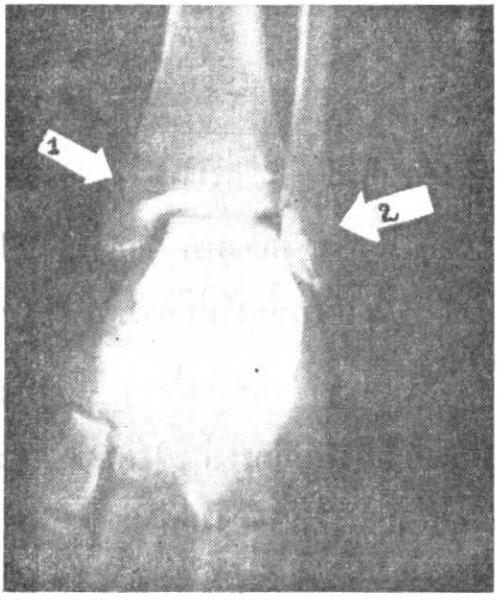

ภาพ ๑๔ กระดูกข้อเท้า

ก. กระดูกทีเบียตอนปลาย รอยเชื่อมตอนปลายล่างของกระดูกทีเบียเริ่มต่อกัน ตัวกระดูกเมื่ออายุ ๑๕—๑๙ ปี ในภาพ ๑๔ (๑) ได้เริ่มมีรอยเชื่อมข้างแล้ว ฉะนั้นอายุประมาณ ๑๕ ปีเศษ

ข. กระดูกฟิบิวล่าตอนปลาย รอยเชื่อมตอนปลายล่างกระดูกฟิบิวล่าเริ่มต่อกัน ตัวกระดูกเมื่ออายุ ๑๕—๑๙ ปี ในภาพ ๑๔ (๒) ได้มีการเชื่อมแล้ว อายุเกิน ๑๕ ปี.

สรุปผลการตรวจทางเอ็กสเรย์

รอยเชื่อมกระดูกต่าง ๆ		ที่ตรวจพบ		มาตรฐานคนปรกติ	
		เกิดแล้ว	เชื่อมแล้ว	เกิดเมื่ออายุ	เชื่อมเมื่ออายุ
กระดูกต้นแขน (ฮิวเมอรัส)	ตอนนอก	+	+	๑๒—๑๔ ปี	๑๔—๑๖ ปี
	ตอนกลาง	+	+	๙—๑๐ ปี	๑๔—๑๖ ปี
	ตอนใน	+	+	๔—๖ ปี	๑๔—๑๖ ปี
กระดูกเรเดียส	ปลาย	+	--	๒ ปี	๑๗ ปี
กระดูกอัลน่า	ปลาย	+	—	๗ ปี	๑๘—๒๐ ปี
กระดูกฝ่ามือ		+	+	๓ ปี	๑๕ ปี
กระดูกเชิงกราน (ไอเลี่ยม)		+	—	๑๕—๑๘ ปี	๑๘—๒๐ ปี
กระดูกฟีเมอร	หัวกระดูก	+	--	๕—๗ เดือน	๑๗—๑๙ ปี
	ปลายกระดูก	+	—	๙ เดือนในครรภ์	๒๐—๒๓ ปี
กระดูกทีเบีย	หัวกระดูก	+	—	๐—๒ เดือน	๑๙—๒๔ ปี
	ปลายกระดูก	+	—	๑๑/๑๒—๓ ปี	๑๕—๑๙ ปี
กระดูกฟิบิวล่า	หัวกระดูก	+	—	๓—๕ ปี	๒๒—๒๔ ปี
	ปลายกระดูก	+	+	๑๑/๑๒—๓ ปี	๑๕—๑๙ ปี

สรุปผลการตรวจทางเอ็กสเรย์ปรากฏว่าส่วนมากของการเชื่อมกระดูกแสดงว่าอายุประมาณ ๑๕—๑๖ ปี

สรุปการตรวจทั้งสามวิธี

๑. การตรวจทั่วไป อายุประมาณ ๑๕–๑๖ ปี

๒. การตรวจฟัน อายุประมาณต่ำกว่า ๑๖ ปี

๓. การตรวจทางเอ็กสเรย์ อายุประมาณ ๑๕–๑๖ ปี

ฉะนั้นเมื่อสรุปผลการตรวจทั้งสามวิธีดังสามารถยืนยันได้ว่าผู้นี้อายุ ๑๕–๑๖ ปี

โย อตฺตเหตุ ปรเหตุ ธนเหตุ จ โย นโร
สกฺขิปุฏฺโฐ มุสา พฺรูติ ตำ ชญฺญา วสโล อิติ.

He is a vicious person who gives false witness
either for his own sake or for others' or for wealth.

นรชนใด ถูกอ้างเป็นพยาน เบิกความเท็จ เพราะเหตุแห่งตนก็ดี เพราะเหตุแห่งผู้อื่นก็ดี เพราะเหตุแห่งทรัพย์ก็ดี พึงรู้นรชนนั้นว่าเป็นคนเลว.

ขุทฺทกนิกาย สุตฺตนิปาต

ร้องขัดทรัพย์ตาม ป.วิ.แพ่ง มาตรา ๒๘๘

ภิญโญ ภู่ประเสริฐ
ผู้พิพากษาศาลจังหวัดเชียงใหม่

บุคคลใดกล่าวอ้างว่า จำเลยหรือลูกหนี้ตามคำพิพากษาไม่ใช่เจ้าของทรัพย์สินที่เจ้าพนักงานยึดหรืออายัดไว้ ก่อนที่ได้เอาทรัพย์สินเช่นว่านี้ออกขายทอดตลาด หรือจำหน่ายโดยวิธีอื่น บุคคลนั้นอาจยื่นคำร้องขอต่อศาลที่ออกหมายยึดหรืออายัดให้ปล่อยทรัพย์สินเช่นว่านั้นได้ตาม ป.วิ.แพ่ง มาตรา ๒๘๘ หรือที่เรียกกันว่า "ร้องขัดทรัพย์" เกี่ยวกับคดีร้องขัดทรัพย์นี้ มีคำพิพากษาฎีกาวินิจฉัยปัญหาต่าง ๆ ไว้เป็นบรรทัดฐาน ซึ่งจะหยิบยกมาเป็นแนวทางพิจารณาและปฏิบัติได้ดังต่อไปนี้

(๑). คดีร้องขัดทรัพย์ถือว่าเป็นคดีมีทุนทรัพย์ ปัญหาว่ามีทุนทรัพย์เท่าใด ให้ถือว่ามีทุนทรัพย์เท่าที่ร้องขัดทรัพย์ ไม่ใช่ถือทุนทรัพย์ในคดีเดิม และการอุทธรณ์ฎีกาคดีร้องขัดทรัพย์ ให้ถือว่ามีทุนทรัพย์เท่าที่ร้องขัดทรัพย์เช่นเดียวกัน

ฎีกาที่ ๑๒๘๖–๑๒๘๗/๒๕๐๓ (ประชุมใหญ่) คดีร้องขัดทรัพย์มีผู้ร้อง ๒ คน ต่างยื่นคำร้องว่าที่ดินที่โจทก์นำยึด ๒ แปลง เป็นของผู้ร้องคนละแปลง โดยที่ราคาที่ดินแปลงละ ๕,๐๐๐ บาทนั้นเป็นคดีมีทุนทรัพย์ เมื่อศาลอุทธรณ์พิพากษายืน ผู้ร้องฎีกาในปัญหาข้อเท็จจริงไม่ได้ ต้องห้ามตาม ป.วิ.แพ่ง มาตรา ๒๔๘ (ดูฎีกา ๙๖๔/๒๔๙๕ และคำสั่งคำร้องที่ ๔๕๙/๒๔๙๖, ๗๕/๒๔๙๘, ๓๓/๒๔๙๙, ๖๘/๒๔๙๙ และ ๔๔/๒๕๐๐ ประกอบ)

(๒). ศาลชั้นต้นชอบที่จะออกหมายเรียกให้โจทก์ยื่นคำให้การแก้คำร้องขัดทรัพย์ของผู้ร้อง และดำเนินกระบวนพิจารณาต่อไปอย่างคดีธรรมดา การสั่งรับคำร้อง ส่งสำเนานัดพร้อมอาจมีปัญหาได้

ฎีกาที่ ๕๑๔/๒๕๐๓ (ประชุมใหญ่) ในคดีที่มีผู้ร้องขัดทรัพย์ที่โจทก์นำยึดนั้น ถ้าศาลมิได้ส่งหมายเรียกหรือกำหนดเวลาให้โจทก์ยื่นคำให้การแก้คำร้องขัดทรัพย์ของผู้ร้องแต่อย่างใด เป็นแต่สั่งว่า "รับคำร้องขัดทรัพย์นี้ ส่งสำเนาให้โจทก์จำเลยและเจ้าพนักงาน

บังคับคดี นัดพร้อม” ซึ่งโจทก์ก็ได้มาตามนัด แต่เมื่อศาลสอบถามข้อความไม่ตกลงกัน ศาลชั้นต้นสั่งให้นัดสืบพยานผู้ร้องไปเลย โจทก์จึงยื่นคำให้การต่อสู้คดีในวันนัดพร้อมนั้น ดังนี้ศาลชอบที่จะรับคำให้การของโจทก์ไว้ดำเนินกระบวนพิจารณาต่อไปตามรูปคดี

(๓). ศาลชั้นต้นพิจารณาแล้วควรจะทำเป็น “คำพิพากษา” ไม่ใช่ทำเป็น “คำสั่ง” เพราะ ป.วิ.แพ่ง มาตรา ๒๘๘ บัญญัติว่า “....ให้ศาลพิจารณาและชี้ขาดตัดสินคดีนั้นเหมือนอย่างคดีธรรมดา....” (ดูฎีกาที่ ๙๙๒/๒๔๙๖)

(๔). การร้องขัดทรัพย์จะร้องขอได้แต่เพียงให้ปล่อยทรัพย์ที่ยึดเท่านั้น จะเรียกร้องค่าเสียหายในการที่ถูกยึดด้วยไม่ได้

ฎีกาที่ ๙๖๔/๒๔๙๕ การร้องขัดทรัพย์ตาม ป.วิ.แพ่ง มาตรา ๒๘๘ นั้น กฎหมายให้อำนาจผู้ที่จะร้องขอได้แต่เพียงให้ปล่อยทรัพย์ที่ยึดเท่านั้น จะเรียกร้องค่าเสียหายในการที่ถูกยึดด้วยไม่ได้ หากติดใจเรียกร้องเอาค่าเสียหายก็ต้องว่ากล่าวอีกส่วนหนึ่ง

(๕). ผู้ที่เป็นเจ้าของร่วมกับจำเลยในทรัพย์ที่ถูกยึด จะร้องขัดทรัพย์ไม่ได้ แต่มีสิทธิร้องขอให้แบ่งส่วนของตนได้ตาม ป.วิ.แพ่ง มาตรา ๒๘๗

ฎีกาที่ ๙๓๘/๒๕๐๓ เจ้าหนี้ตามคำพิพากษามีสิทธิยึดทรัพย์ซึ่งเป็นทรัพย์ที่ลูกหนี้ตามคำพิพากษามีกรรมสิทธิ์ร่วมกับผู้อื่น ในกรณีเช่นนี้เจ้าของร่วมนั้นจะร้องขอให้ศาลสั่งปล่อยทรัพย์ดังกล่าวนี้หาได้ไม่

ฎีกาที่ ๙๒๘/๒๕๐๓ โจทก์เป็นเจ้าหนี้จำเลยตามคำพิพากษา โจทก์ยอมนำยึดสินบริคณห์ซึ่งจำเลยมีส่วนร่วมอยู่ด้วย เพื่อขายทอดตลาดเอาเงินชำระหนี้โจทก์ได้ ในกรณีเช่นนี้ สามีจำเลยจะมาร้องขัดทรัพย์หาได้ไม่ เมื่อสามีเป็นเจ้าของร่วมในทรัพย์ที่ถูกยึดก็ชอบที่จะร้องต่อศาลให้กันส่วนได้ของตนออก

นอกจากฎีกาดังกล่าวแล้ว มีฎีกาวินิจฉัยในทำนองเดียวกันคือฎีกา ๑๗๕๐/๒๕๐๐, ๗๔๔/๒๔๙๔, ๔๙๒/๒๔๙๕, ๑๖๖๗/๒๔๙๗, ๙๘๑/๒๔๙๒, ๑๔๐/๒๔๙๒

(๖). การร้องขอให้แบ่งส่วนของตนออกก็คือ การขอแบ่งแยกสินบริคณห์ก็คือ ไม่ใช่เป็นการร้องขัดทรัพย์

ฎีกาที่ ๙๒๔/๒๕๐๓ (ประชุมใหญ่)ทรัพย์ที่โจทก์นำยึดเพื่อขายทอดตลาดใช้หนี้ตามคำพิพากษานั้น ถ้าเป็นสินบริคณห์แล้ว เจ้าหนี้ของสามีจำเลยย่อมยื่นคำร้องขอให้

แยกสินบริคณห์เป็นส่วนของสามีได้ และกรณีเช่นนี้ไม่ใช่เป็นการร้องขัดทรัพย์ จึงไม่ต้องยื่นคำร้องภายในกำหนดเวลาตาม ป.วิ.แพ่ง มาตรา ๒๘๘

(๗). กรณีมีข้อพิพาทโต้เถียงกันในคดีร้องขัดทรัพย์ว่า ลูกหนี้ได้โอนทรัพย์ไปให้ผู้ร้องขัดทรัพย์โดยการสมยอมไม่สุจริต เป็นการฉ้อฉลตาม ป.พ.พ. มาตรา ๒๓๗ ศาลพิจารณาในคดีร้องขัดทรัพย์ได้ ไม่ต้องให้โจทก์ไปยื่นฟ้องใหม่

ฎีกาที่ ๑๑๕๑–๑๑๕๒/๒๕๐๓ (ประชุมใหญ่) ในกรณีที่ผู้ร้องขัดทรัพย์ที่โจทก์นำยึด และโจทก์ต่อสู้ว่า ผู้ร้องซื้อทรัพย์ที่ยึดไว้จากจำเลยโดยไม่สุจริต หากได้กระทำโดยการสมยอม ทำให้โจทก์ผู้เป็นเจ้าหนี้เสียเปรียบดังนี้ ศาลมีอำนาจชี้ขาดตามความใน ป.พ.พ. มาตรา ๒๓๗ ได้โดยมิต้องให้เจ้าหนี้ไปฟ้องขอให้ทำลายการโอนหรือเพิกถอนการฉ้อฉลเสียก่อนแต่ประการใด

ฎีกาที่ ๖๒๑/๒๕๐๓ โจทก์นำยึดทรัพย์อ้างว่า เป็นของลูกหนี้ตามคำพิพากษา ภรรยาลูกหนี้ร้องขัดทรัพย์อ้างว่า หย่าขาดจากสามีและแบ่งทรัพย์กันแล้ว โดยทรัพย์ที่ถูกยึดนั้นเป็นของผู้ร้องและบุตร ดังนี้ ศาลย่อมมีอำนาจวินิจฉัยว่า การหย่าและแบ่งทรัพย์เช่นว่านั้น เป็นการสมยอมเพื่อให้ทรัพย์ที่ยึดหลุดพ้นจากการถูกยังคับชำระหนี้ได้ โดยมิต้องให้โจทก์ไปฟ้องขอให้เพิกถอนนิติกรรมการหย่าแต่อย่างใด

นอกจากฎีกาดังกล่าวแล้ว มีฎีกาที่วินิจฉัยในทำนองเดียวกันคือฎีกา ๖๗๓/๒๔๙๘, ๑๘๑/๒๔๘๑

(๘). ทรัพย์สินของลูกหนี้ที่เจ้าหนี้มีสิทธินำยึดได้

ก.ทรัพย์สินที่ลูกหนี้เป็นเจ้าของร่วม (ดูฎีกา ๙๓๘/๒๕๐๓, ๙๒๘/๒๕๐๓)

ข.ทรัพย์สินที่ลูกหนี้โอนไปโดยสมยอมไม่สุจริต เป็นการฉ้อฉล (ดูฎีกา ๑๑๕๑–๑๑๕๒/๒๕๐๓, ๖๒๑/๒๕๐๓)

ค.ทรัพย์สินที่ลูกหนี้จะขายและมอบให้ผู้จะซื้อครอบครอง ฎีกาที่ ๙๙๒/๒๔๙๖ ที่นามีเปล่าที่ลูกหนี้ตามคำพิพากษาสัญญาจะขาย และมอบให้ผู้จะซื้อครอบครอง โดยผู้จะซื้อชำระราคาบางส่วนแล้วนั้น เป็นการส่งมอบให้ครอบครองแทน สิทธิแห่งการเป็นเจ้าของยังไม่เปลี่ยนไปยังผู้จะซื้อ เจ้าหนี้ตามคำพิพากษายึดมาชำระหนี้ได้ ผู้จะซื้อไม่มีสิทธิให้ถอนการยึด (ตัดสินตามแนวฎีกา ๘๗๘/๒๔๙๒)

ง.ทรัพย์สินของภริยาลูกหนี้ในกรณีเป็นหนี้ร่วมฎีกาที่ ๑๐๐๕/๒๔๙๕ สามีกู้เงินเขามาใช้เป็นค่าทนาย ในการฟ้องหย่าของภริยา จนได้ที่ดินบางส่วนกลับคืนมาเป็นสินเดิมของภริยาและสามีได้เอาเงินที่กู้มานั้นมาใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลบุตรซึ่งยังเป็นผู้เยาว์อยู่เช่นนี้ ต้องถือว่าเป็นหนี้ร่วมตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๔๘๒ เจ้าหนี้เงินกู้มีอำนาจยึดที่ดินสินเดิมของภริยาดังกล่าวแล้ว ใช้หนี้เงินกู้นั้นได้ (ดูฎีกา ๑๐๓๙/๒๔๙๒ ประกอบ)

จ.ยึดทรัพย์ของหุ้นส่วนในกรณีห้างหุ้นส่วนเป็นหนี้ ฎีกาที่ ๒๘๘/๒๔๘๘ ผู้เป็นหุ้นส่วนทุกคนต้องรับผิดในหนี้สิน ซึ่งผู้เป็นหุ้นส่วนคนหนึ่งไปกู้เขามาใช้จ่ายในกิจการค้าของหุ้นส่วน ผู้เป็นหุ้นส่วนคนหนึ่งถูกศาลพิพากษาให้ใช้หนี้ เมื่อปรากฏว่าหนี้นั้นเป็นหนี้ของห้างหุ้นส่วนแล้ว เจ้าหนี้ย่อมยึดทรัพย์ของหุ้นส่วนได้ ผู้เป็นหุ้นส่วนอื่นจะไม่ยอมให้ยึดส่วนของตนไม่ได้

ฉ.ทรัพย์ที่ลูกหนี้จำนำ ฎีกาที่ ๗๗๘/๒๕๐๓ เจ้าหนี้ย่อมมีสิทธินำยึดทรัพย์ของลูกหนี้ แม้ทรัพย์นั้นจะอยู่ที่ผู้รับจำนำ ก็นำยึดได้ ส่วนที่ผู้รับจำนำจะมีสิทธิได้รับเงินคืนอย่างไรเป็นเรื่องที่ผู้รับจำนำจะไปว่ากล่าวตามรูปเรื่องต่อไป

โจทก์ฟ้องเรียกจักรคืนจากจำเลย เพราะจำเลยผิดสัญญาซื้อขาย โจทก์ขอให้ยึดจักรไว้ก่อนคำพิพากษา ศาลอนุญาต เจ้าพนักงานยังยึดคดีจึงไปยึดจักรรายนี้จากผู้ร้องซึ่งเป็นผู้รับจำนำไว้จากจำเลย ผู้ร้องจึงร้องขอให้ปล่อยจักรที่ยึดคืน กรณีเป็นเรื่องร้องขัดทรัพย์ไม่ใช่ร้องสอดตาม ป.วิ.แพ่ง มาตรา ๕๗ (๑) และในกรณีเช่นนี้โจทก์ย่อมดำเนินคดียึดทรัพย์ (จักร)นั้นได้ หาจำต้องฟ้องร้องเรียกทรัพย์นั้นจากผู้ร้องแต่ประการใดไม่ หากผู้ร้องจะเถียงว่าเป็นของผู้ร้อง ก็มีโอกาสร้องขัดทรัพย์ได้อยู่แล้ว

นอกจากฎีกา ๗๗๘/๒๕๐๓ แล้วมีฎีกาวินิจฉัยในทำนองเดียวกันคือฎีกาที่ ๑๔๑๓/๒๔๙๘,๙๔๔/๒๔๕๐

(๔). ทรัพย์สินของลูกหนี้ที่เจ้าหนี้ไม่มีสิทธินำยึด

ฎีกาที่ ๑๓๑๗/๒๕๐๓ ที่ดินและบ้านที่ยกให้แก่หลาน (บุตรของลูกหนี้ตามคำพิพากษา) ย่อมเป็นทรัพย์ของหลานนั้น และไม่เป็นทรัพย์สินที่เป็นของบุตรผู้เยาว์ของลูกหนี้ตามคำพิพากษา ซึ่งตามกฎหมาย อาจถือได้ว่า เป็นทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษา จึงไม่อาจยึดเอาชำระหนี้ได้

ฎีกาที่ ๑๖๖๐/๒๔๙๘ โจทก์นำยึดที่ดินของจำเลยเพื่อชำระหนี้ตามคำพิพากษา แม้ที่ดินนั้นยังมีชื่อจำเลยถือกรรมสิทธิ์ ถ้าปรากฏว่า จำเลยได้ยอมความโอนขายที่ดินแก่ผู้ร้องซึ่งศาลพิพากษายังคัยตามยอม ผู้ร้องได้ชำระเงินครบถ้วนและพ้นกำหนดที่จะโอนตามยอมแล้ว ผู้ร้องอยู่ในฐานะให้จดทะเบียนสิทธิได้ตาม ม.๑๓๐๐ โจทก์ยึดที่ดินนี้มาชำระหนี้ไม่ได้

ฎีกาที่ ๑๐๕๙/๒๔๙๕ เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาของสามี ไม่มีสิทธิจะยึดทรัพย์สินอันเป็นสินเดิมของภริยา ถ้าหนี้สามีก่อขึ้นนั้นมิใช่เป็นหนี้ร่วม

ฎีกาที่ ๔๔๖/๒๔๙๕ จำเลยวางเงินจำนวนหนึ่งเป็นประกันในการรับเหมาทำการปลูกสร้างตึกแถวให้บุคคลหนึ่ง แล้วจำเลยได้โอนขายสิทธิเรียกร้องในการรับเงินรายนี้ให้แก่ผู้ร้อง ๆ ได้แจ้งการโอนสิทธิรายนี้แก่บุคคลนั้นก่อนมีการอายัดเงินที่วางประกันดังกล่าว สิทธิที่จะได้รับเงินวางประกันนี้ก็ตกมาเป็นของผู้ร้อง ขาดจากการเป็นสิทธิหรือทรัพย์สินของจำเลยแล้ว เจ้าหนี้ของจำเลยย่อมไม่มีสิทธิจะทำการยึดหรืออายัดได้

ฎีกาที่ ๑๗๙๒/๒๔๙๒ ภรรยาไปกู้เงินโดยไม่ได้รับความยินยอมของสามี และสามีบอกล้างแล้ว และกรณีฟังไม่ได้ว่าเป็นหนี้ร่วม เจ้าหนี้ยึดสินบริคณห์ไม่ได้ (เข้าใจว่าฎีกานี้ถูกทับโดยฎีกาที่ ๕๒๘/๒๕๐๓)

ฎีกาที่ ๘๑๐/๒๔๘๗ เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาจะยึดทรัพย์ซึ่งจำเลยขายฝากผู้อื่นไว้ไม่ได้ เพราะไม่ใช่ทรัพย์ของจำเลย

เมื่อเป็นทนายความ

นาม ปรศึ

ณ วันที่ ๖ พฤษภาคม ค.ศ. ๑๘๕๘ เพลาเช้า เมื่อเหวี่ยงสิ่งของ ๒—๓ ชิ้นลงใส่ย่ามกับยัดกระดาษยางชิ้นไว้ในหมวกแล้ว เอบราแฮม ลิงคอล์นก็ออกจากบ้านที่สปริงฟิลด์ เดินทางระยะ ๑๘๐๐ เส้นไปสู่เมือง เบอร์ดสเตาน์ เพื่อเป็นทนายแก้ต่างชายหนุ่มชื่อ คัฟ อาร์มสตรอง จำเลยในคดีที่ต้องหาว่าฆ่าคนตายโดยเจตนาในวันรุ่งขึ้น

อันคัฟ อาร์มสตรองนี้ ลิงคอล์นได้รู้จักมาตั้งแต่วันแรกเกิดทีเดียว ทั้งยังเคยไกวเปลให้นอนด้วย เพราะลิงคอล์นเป็นเพื่อนกับบิดามารดาของคัฟในครั้งอยู่ที่เมืองนิวซาเล็ม รัฐอิลลินอยส์ และอาจนับได้ว่าแจ็ค อาร์มสตรองบิดา กับอันนามารดาของคัฟนั้น เป็นเพื่อนสนิทของลิงคอล์นยิ่งกว่าผู้ใดก็ได้

ตามคำฟ้องคดีนั้นหาว่า คัฟ อาร์มสตรองกับเยมส์ นอริสกระทำผิดฐานฆ่า เยมส์ เปรสตัน เมตเคอร์ เป็นคดีอุกฉกรรจ์อยู่ ฉะนั้น อันนา อาร์มสตรองจึงได้มีหนังสือถึง เอบราแฮม ลิงคอล์น เพื่อนเก่าซึ่งกำลังเป็นทนายมีชื่ออยู่ ณ เมืองสปริงฟิลด์ ขอให้ช่วยอนุเคราะห์สักครั้ง เมื่อลิงคอล์นได้รับหนังสือนั้นแล้วก็เขียนตอบไปว่า

"เมืองสปริงฟิลด์ อิลลินอยส์

เดือนกันยายน ค.ศ. ๑๘๕๗

ขอแสดงความนับถือมายังคุณนายอาร์มสตรอง

ผมได้ทราบข่าวเรื่องความเดือดร้อนของคุณเกี่ยวกับลูกชายที่ถูกจับฐานฆ่าคนโดยเจตนาแล้ว ผมไม่อยากเชื่อเลยว่าแกจะสามารถกระทำความผิดตามข้อหานั้น ดูช่างไม่น่าจะเป็นไปได้ทีเดียว อย่างไรก็ดี ผมมีความประสงค์ที่จะให้คดีนี้ได้เป็นไปอย่างยุติธรรม ฉะนั้นโดยความสำนึกถึงบุญคุณของคุณที่ได้มีต่อผมเนือง ๆ มา ในสถานะการณ์เช่นนี้ ผม

จึงขอมอบตัวรับใช้คุณในการแก้ต่างคดีให้โดยไม่ขอคิดมูลค่าใด ๆ ทั้งสิ้น ทั้งนี้เพื่อสมนาคุณแม้จะเป็นส่วนน้อยก็ตามที เนื่องจากผมได้รับความกรุณาให้อาศัยร่มไม้ชายคาจากคุณและสามีเป็นที่พึ่งครั้งหนึ่ง

ขอแสดงความนับถือ

ลิงคอล์น"

เมื่อเดินทางมาถึงเมืองเยอร์ตสเทาน์แล้ว ลิงคอล์นได้พักอยู่ที่โรงแรมแห่งหนึ่ง ครั้นรุ่งขึ้นก็เป็นวันนัดพิจารณาคดีนั้นของศาล ในการนี้ลิงคอล์นเจาะจงเลือกสรรคณะลูกขุนที่มีอายุไล่เลี่ยกับ ดัฟ อาร์มสตรอง จำเลย โดยคาดคิดว่าลูกขุนในวัยเฉลี่ยประมาณคนละ ๒๕ ปีนั้นคงจะมีความเห็นใจแก่คดีฝ่ายจำเลยบ้าง การดำเนินคดีในเบื้องต้นลิงคอล์นปล่อยให้วอเคอร์ทนายของจำเลยร่วมอีกคนเป็นผู้ค้านพยาน ลิงคอล์นเพียงแต่ช่วยให้คำแนะนำเป็นครั้งคราว ส่วนมากที่ลิงคอล์นกระทำคือคอยสดับตรับฟังคำพยานอย่างเงียบ ๆ

ในการพิจารณาสืบพยานนี้ ทางฝ่ายโจทก์พยายามแถลงให้ศาลเห็นว่าคำประจักษ์พยานฝ่ายตนมีหลักฐานมัดตัวจำเลยอย่างกระชับแน่นหนา นอกจากนี้พยานประกอบก็ยังมีอีก ซึ่งแต่ละคนจะขมวดเกลียวรัดจำเลยหนักเข้าทุกทีจนมิสเตอร์ลิงคอล์นทนายจำเลยต้องตกอยู่ในฐานะแก้ไม่หลุด

เมื่อพยานโจทก์เบิกความแล้วหลายปาก ต่อมาก็ถึงพยานชื่อ ซาลส์ อัลเลน ซึ่งคำพยานปากนี้แหละที่ทำให้นอริส ต้องคำพิพากษาลงโทษไปแล้วคนหนึ่ง คำเบิกความของพยานปากนี้เป็นไปตามแนวเดิม ความว่า ขณะเกิดเหตุเดือนหงาย พยานได้เห็น นอริส ใช้ไม้แอกวัวกระหน่ำตรงท้ายทอยของผู้ตาย แล้วที่นี้ ดัฟ อาร์มสตรองใช้ลูกตุ้มตะกั่วมีสายหนัง (ลูกขลุย ? slung shot) เหวี่ยงโครมเข้าให้ที่ตาขวาผู้ตาย ซึ่งฟังตามคำพยานแล้ว ก็ดูเหมือนว่า ดัฟ จำเลยจะตกอยู่ในฐานะเข้าตาร้ายเช่นเดียวกัน

ระหว่างพยานคนนี้เบิกความ ลิงคอล์น ทนายจำเลยนั่งเงียบหน้า สายตามองจับดูเพดานอันว่างเปล่าอย่างเลื่อนลอยประหนึ่งว่า หลุดไปจากเหตุการณ์ที่เกิดอยู่เฉพาะหน้าอย่างสิ้นเชิง ทั้งสีหน้าท่าทางก็ไม่มีอะไรเปลี่ยนแปลงให้เป็นที่สังเกตผิดปกติไปเลย

ในตอนที่ลิงคอล์นถามค้านพยานปากนี้นั้น พยานตอบว่าขณะเกิดเหตุเดือนหงายเต็มดวงลอยอยู่เกือบตรงศีรษะ จึงสามารถเห็นการกระทำของดัฟได้อย่างถนัด ลิงคอล์น

ระให้พยานแสดงท่าทางที่ว่าได้เห็นนั้นให้ดู พยานก็ออกท่าของดัฟจำเลยที่ว่าตนได้เห็นโดยอาศัยแสงจันทร์ เมื่อลิงคอล์นจะให้ทำท่าให้ดูอีกครั้ง พยานก็คงแสดงอย่างเดิม ดังนี้ พูดจบคำเบิกความของอัลเลนพยานโจทก์แล้ว แทยทุกคนต่างพากันคิดว่าคงไม่มีทางแล้วที่ดัฟจะรอดพ้นจากการลงโทษไปได้

ลิงคอล์นกล่าวแถลงต่อคณะลูกขุนอยู่สักครู่ แล้วเสริมความว่า "ยังมีทนายจำเลยขอพิสูจน์ให้เห็นว่าคำพยานปากนี้ประกอบไปด้วยความเท็จทั้งสิ้น ความจริงนั้นพยานปากนี้ไม่ได้เห็นจำเลยทำร้ายผู้ตายเลย ทั้งไม่สามารถมองเห็นการต่อสู้ในคืนนั้นตามที่อ้างว่าอาศัยแสงจันทร์เต็มดวงได้ เพราะที่แท้แล้วคืนนั้นเป็นข้างแรม ไม่มีพระจันทร์ปรากฏในท้องฟ้า" แถลงพลางดึงเอาสมุดปฏิทินออกมาจากในหมวก เปิดหน้าวันคืนที่เกิดเหตุออกแสดงต่อศาลและลูกขุน ซึ่งความจริงก็มีว่าขณะเกิดเหตุในคืนนั้นพระจันทร์ไม่ได้ลอยอยู่ตรงศีรษะดังคำพยาน หากแต่ได้ตกไปทางขอบฟ้าทิศตะวันตกจวนจะลับดวงแล้ว

ครั้นได้ฟังคำแถลงของทนายจำเลยเช่นนั้น เสียงพึมพำและเสียงหัวเราะก็ดังเซ็งแซ่ขึ้นในห้องพิจารณาเป็นการสั่นสะเทือนคำปรักปรำของพยาน ยิ่งกว่านั้น ลิงคอล์นยังนำความประหลาดใจให้อีก โดยเรียกตัว วิลเลียม วัตคินส์ เข้ามาให้ดูลูกตุ้มตะกั่ว ซึ่งว่าเป็นของดัฟ อาร์มสตรองและมีผู้เก็บได้ในที่เกิดเหตุด้วย อาวุธของกลางนี้เมื่อวัตคินส์ตรวจดูแล้วก็สาบานตัวรับรองว่าลูกตุ้มตะกั่วนี้เป็นของตน โดยอาระนัยรูปพรรณสัณฐานเพราะเป็นผู้ทำขึ้นเองได้ตรงกับของกลางบริบูรณ์

ต่อจากนั้น ลิงคอล์นยังอ้างนายแพทย์ซาลส์ ปากเกธร์ เข้าสืบประกอบ ซึ่งนายแพทย์นี้รับรองว่าผู้ตายน่าจะตายเนื่องจากได้รับบาดเจ็บเพราะตกม้ายิ่งกว่าประการอื่น

โดยอาศัยคำพยานหลักฐานดังกล่าวมา ในที่สุดลิงคอล์นก็ขอแถลงต่อคณะลูกขุนอีกครั้ง วันนี้อากาศร้อนอบอ้าว ลิงคอล์นจึงขออนุญาตถอดเสื้อนอก เสื้อกักและปลดคอเสื้อออกในขณะที่แถลง

การแถลงได้เป็นไปอย่างแช่มช้าและเต็มไปด้วยความระมัดระวัง ในเบื้องต้นเป็นการสรุปความของคำพยานทั้งหมด แล้วยกเหตุทำลายน้ำหนักคำพยานนั้น ๆ ลงเป็นเสียง ๆ เช่นว่าถ้าอัลเลนพยานสำคัญเบิกความคลาดเคลื่อนในข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญ

เช่นตำแหน่งของดวงจันทร์แล้ว พฤติการณ์อันทพยานคนนี้อ้างว่าได้รู้เห็นก็ย่อมผิดพลาดไปได้ทำนองเดียวกัน เวลาแถลงนั้นแซนอันยาวเก้งก้างของลิงคอล์นก็ยกชูขึ้นขวักไขว่อยู่ไปมาออกท่าทางประกอบถ้อยคำ มีหน้าสายโยงกางเกงข้างหนึ่งก็หลุดออกมาจากหัวไหล่แต่ก็ไม่รู้สึกตัว คงปล่อยอยู่ในสภาพเช่นนั้นจนกระทั่งจบถ้อยแถลง ส่วนดวงตาก็มีแสงประกายโน้มเอียงไปตามความรู้สึกทุกถ้อยคำรวมทั้งสีหน้าก็เป็นไปอย่างสอดคล้องกับบทบาทด้วย ทำให้กิริยาอันเงอะงะงุ่มง่ามหรือรูปร่างเทอะทะตลอดถึงสุ้มเสียงอันไม่น่าฟัง ซึ่งเป็นรูปธรรมของลิงคอล์นอันตรธานไปหมด ทั้งนี้คงจะเนื่องจากความพยายามอย่างยิ่งยวดทางจิตวิทยา ในอันที่จะชักจูงใจคนทุกคนให้มีสมาธิคอยสนใจตรับฟังแต่คำแถลงของตนประการเดียวเท่านั้น

ลิงคอล์นกล่าวคำแถลงเป็นเวลานานราวชั่วโมงเศษ ด้วยการแยกแยะคำพยานหลักฐานอย่างละเอียดลออ ประกอบด้วยความสัมพันธ์ทางส่วนตัวกับลูกความโดยเสริมไปด้วยว่า

"การที่ทนายจำเลยเข้ามาแก้ต่างคดีนี้ ขอได้โปรดทราบไว้ด้วยว่า มิได้คิดเรียกร้องเอาบำเหน็จสินจ้างแต่อย่างใดทั้งสิ้น มีอยู่ประการเดียวคือความเห็นอกเห็นใจหญิงคนหนึ่งซึ่งกำลังนั่งอยู่ตรงนั้น" พลางชี้มือไปทางนางอันนา อาร์มสตรอง ที่นั่งร้องไห้อยู่ "หญิงคนนี้เคยช่วยซักเสื้อผ้าอันแสนสกปรกของกระผมให้ในครั้งที่กระผมไม่มีเงินค่าซักให้แก่เธอเลย" ต่อแต่นั้นก็พรรณนาถึงในสมัยที่ตนไปอยู่ที่นิวซาเล็ม ในวัยหนุ่มอย่างคนแปลกหน้าและยากจนอนาถา แต่ก็ยังได้รับอุปการคุณจากมิคามารดาของดัฟจำเลยโดยการให้กินและให้อยู่พร้อมสรรพ ส่วนดัฟจำเลยนั้นเมื่ออยู่ในวัยเยาว์ ลิงคอล์นก็เคยไกวเปลเห่กล่อมให้นอน นอกจากนี้ยังได้กล่าวถึง แจ็ค อาร์มสตรอง มิคาของจำเลยที่ถึงแก่ความตายไปเมื่อไม่นานมานี้ด้วย เพื่อสะกิดให้เกิดความระลึกว่า มารดาของจำเลยซึ่งเป็นหญิงหม้ายนั้นจะมีชีวิตอยู่อย่างอ้างว้างและว้าเหว่สักเพียงใด ถ้าบุตรของนางต้องรับโทษอีกคนหนึ่ง อนึ่งลิงคอล์นยังแถลงเสริมต่อไปอีกว่า ตนไม่เชื่อเลยว่าบุตรที่ได้กำเนิดมาจากพ่อแม่ผู้มีน้ำใจเยี่ยมด้วยความเมตตากรุณาถึงปานนี้ จะกลับกลายเป็นผู้ร้ายฆ่าคนอย่างไรได้เลย ในท้ายที่สุดก็แถลงขอให้ศาลพิพากษาปล่อยตัว ดัฟ อาร์มสตรองพ้นจากข้อหาไป

ซึ่งถ้าหากเป็นผลสำเร็จดังปณิธานแล้ว ลิงคอล์นก็เพียงแต่ได้ชื่อว่าได้ชำเพ็ญกรณีส่วนน้อย สนองคุณแก่มิตรผู้มีอุปการะแก่ตนในวัยหนุ่มนั้น พระองค์ทรงแถลงก็มีน้ำตาไหลพรากลงอาบหน้าอันเคร่งขรึมของท่านด้วย

ฝ่ายพนักงานอัยการได้กล่าวสรุปความในฐานะทนายแผ่นดินขอให้ศาลพิพากษาลงโทษจำเลยตามกระบวนความ นอกจากแถลงด้วยวาจาแล้ว ลิงคอล์นยังทำบันทึกข้อความบางประการเสนอต่อคณะลูกขุนในระหว่างนั้น และยื่นต่อท่านตระลาการยาเรียตด์ด้วย ต่อแต่นั้นท่านตระลาการจึงได้นำบันทึกเสนอต่อคณะลูกขุน ๑๒ คน มีข้อความเช่นเดียวกันที่ลิงคอล์นนำยื่นว่า

"ศาลขอรายงานต่อคณะลูกขุนว่า คดีนี้ถ้าฟังได้โดยชอบด้วยเหตุผลว่า ผู้ตายถึงแก่ความตายเพราะถูกฟาดที่คอก็ดี หรือถูกตีที่ท้ายทอยก็ดี ก็ย่อมจะฟังเอาผิดแก่จำเลยยังไม่ได้ เว้นแต่จะมีคำพยานหลักฐานอันพึงเชื่อถือฟังเป็นความจริงได้โดยปราศจากข้อสงสัยว่าอาร์มสตรองและนอริสได้ร่วมกันฆ่าผู้ตาย โดยนอริสเป็นคนลงมือตีท้ายทอย

ถึงหากคดีมีหลักฐานจากคำพยานฟังได้ว่า นอริสเป็นผู้ฆ่าผู้ตายแล้วก็ตาม สำหรับอาร์มสตรองก็ควรพิพากษายกฟ้อง เว้นแต่ข้อเท็จจริงจะฟังได้โดยไม่มีข้อสงสัยอันชอบด้วยเหตุผลด้วยว่า อาร์มสตรองได้เป็นตัวการร่วมกระทำความผิดกับนอริสโดยมีเจตนาฆ่าหรือทำร้ายร่างกายผู้ตายด้วย"

ต่อจากนั้นคณะลูกขุนก็ลุกไปจากที่นั่ง คนฟังต่างก็พากันไปหาอาหารกิน ส่วนนางอันนาตรงเข้าจับมือลิงคอล์นแสดงความขอบคุณอย่างตื้นตันใจ ลิงคอล์นจึงบอกว่า "คงได้ปล่อยตัวก่อนตะวันตกดิน"

ครั้นลูกขุนกลับเข้าสู่ที่นั่งดังเดิมและเมื่อมิสตัน โลแกน ประธานคณะลูกขุนชี้ขาดลงไปว่า "จำเลยไม่มีความผิด" แล้วลิงคอล์นก็หันไปบอกนางอันนาว่า "ผมบอกแล้วไหมละ" พร้อมกับพูดว่า "พระผู้เป็นเจ้าได้ประทานบทเรียนอันนี้ให้เป็นบทเรียนของเขาและคนทั้งหลายทั่วกันแล้ว"

ภายหลังเมื่อเสร็จการดำเนินคดี ลิงคอล์นก็เดินกลับไปยังโรงแรมที่พักด้วยจิตใจเบิกบาน ระหว่างทางมีชายหนุ่มคนหนึ่งเข้ามาพูดว่า "มิสเตอร์ลิงคอล์นครับ ขอเชิญไปที่ห้องชั้นบนสักหน่อย ผมจะขอถ่ายรูปคุณสักรูปหนึ่ง"

ชายผู้นั้นคือ อัยราฮัม ม. ไบเออส์ ซึ่งตั้งร้านถ่ายรูปอยู่ที่โรงแรมแห่งเดียวกัน ลิงคอล์นพิศดูเสื้อกางเกงชุดเก่าๆ ของตนอันยับย่นแล้วตอบไปว่า "เสื้อผ้าของผมชุดนี้สกปรกเต็มทน ไม่เหมาะที่จะถ่ายรูปเลยนี่" แต่ในที่สุดก็ทนความรบเร้าของไบเออส์ไม่ได้จึงได้ขึ้นไปยังห้องชั้นบนด้วยกัน

ช่างถ่ายรูปช่วยจัดให้ลิงคอล์นนั่งวางท่าเป็นเหตุให้ลิงคอล์นต้องอยู่นิ่ง ๆ ๓๐ วินาทีแล้วถ่ายได้ ๒ แผ่น เมื่อลิงคอล์นไปแล้ว ไบเออส์ก็ล้างกระจกและอัดรูป แต่กระจกแผ่นหนึ่งเกิดแตกเสียภายหลังที่อัดรูปได้ไม่กี่แผ่น ส่วนที่เหลืออยู่อีกแผ่นหนึ่งไบเออส์คงเก็บรักษาไว้จนกระทั่งวันตาย ครั้นไบเออส์ตายแล้วกระจกภาพแผ่นนั้นตกทอดมาอยู่ในความอารักขาของภรรยาสาวของเขา จนกระทั่งกาลต่อมา นางจึงได้ยกกระจกภาพถ่ายแผ่นนั้นให้แก่วิลเลียม อี ยัคเลย์ ซึ่งเป็นเพื่อนของสามี แล้วยัคเลย์ซึ่งขณะนี้หาชีวิตไม่ก็ได้ทำพินัยกรรมยกกระจกภาพถ่ายนี้ให้แก่มหาวิทยาลัยเนบราสกาต่อมา

เมื่อเสร็จความและชนะคดี เป็นอันว่างานสุดสิ้นลง ลิงคอล์นก็เดินทางกลับไปเมืองสปริงฟิลด์ แต่หลังจากนั้นสามเดือน ได้กลับมาที่เมืองเยอร์ดสเทานอีกครั้ง และได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภาคณะรีปับลิกันในฐานะผู้แทนของรัฐนั้น ณ สภานี้ ลิงคอล์นได้กล่าววาทะอันโด่งดังคมคายไว้ว่า "สภาใดที่แบ่งแยกกันย่อมดำรงอยู่ไม่ได้ ข้าพเจ้าจึงเชื่อมั่นว่ารัฐบาลนี้จะทนอยู่ภาวะครึ่งทาสครึ่งเสรีโดยตลอดไปหาได้ไม่"

ในสัปดาห์ที่สองของเดือนสิงหาคม ลิงคอล์นเริ่มโจมตีคู่แข่งแห่งคณะพรรคประชาธิปัตย์ คือ สเตเฟน เอ. ดักกลัส และได้ถูกกำหนดให้แสดงสุนทรพจน์ครั้งแรกที่เมืองเยอร์ดสเทานี้ ลิงคอล์นจึงได้เดินทางมาถึงเมืองนี้เมื่อเช้าวันที่ ๑๒ แล้วได้รับเชิญไปพักที่โรงแรมเนชั่นแนลอันเป็นสถานที่เดียวกับเมื่อ ๓ เดือนก่อนหน้านี้ ลิงคอล์นได้เคยให้อัยราฮัม ไบเออส์ ถ่ายรูปของตนไว้นั่นเอง

พอตกตอนบ่าย ลิงคอล์นก็ได้แสดงสุนทรพจน์ ซึ่งกินเวลา ๒ ชั่วโมงโดยใช้วาทศิลป์โจมตีดักกลัสอย่างย่อยยับ แล้วต่อมาอีกสัปดาห์หนึ่งคนทั้งสองต่างได้โต้คารมกันอย่างเต็มที่ จนกระทั่งเวลาล่วงไปอีก ๑ อาทิตย์ กิตติศัพท์ชื่อเสียงของลิงคอล์นได้เป็นที่เลื่องลือกระจายไปทั่วทั้งประเทศ แสดงว่าภายในอีกไม่กี่เดือนลิงคอล์นมีความหวังเป็นอัน

มากว่าจะได้ดำรงตำแหน่งประธานาธิบดีแห่งสหรัฐอเมริกา และในที่สุดความหวังนั้นก็เป็นความจริงขึ้นมา กล่าวคือเอบราแฮม ลิงคอล์น ได้เป็นประธานาธิบดีคนที่ ๑๖ ของสหรัฐอเมริกา ดำรงตำแหน่งตั้งแต่ ค. ศ. ๑๘๖๐ ถึง ๑๘๖๕

ล ค.ศ. ๑๙๐๙ ถึงวาระดิถีคล้ายวันเกิดของลิงคอล์น ได้มีผู้ประดิษฐ์แผ่นโลหะขึ้นแผ่นหนึ่งประดับไว้ที่ศาลาเมืองเยอร์คสเตาน์ เพื่อยกย่องเชิดชูความกตัญญูกตเวทีของลิงคอล์นที่ได้แสดงต่อหญิงคนหนึ่ง ซึ่งได้เคยอุปการะอุปถัมภ์ลิงคอล์นมาในกาลครั้งหนึ่ง ปรากฏถ้อยคำที่จารึกไว้บนแผ่นโลหะนั้นว่าดังนี้:—

สโมสรสตรีแห่งเมืองเยอร์คสเตาน์
ประดิษฐานแผ่นโลหะนี้ขึ้นเมื่อ
วันที่ ๑๒ กุมภาพันธ์ ค. ศ. ๑๙๐๙
เพื่อเป็นอนุสสรณ์
แด่
เอบราแฮม ลิงคอล์น

ผู้มีความเห็นอกเห็นใจหญิงคนหนึ่งที่มีความทุกข์โทมนัสยิ่ง จึงได้ช่วยเหลือแสดงความบริสุทธิ์ให้แก่คัฟ อาร์มสตรองบุตรชายของนาง ในคดีที่ต้องหาฐานฆาตกรรม ณ ห้องพิจารณาความของศาลนี้ เมื่อวันที่ ๗ พฤษภาคม ค. ศ. ๑๘๕๘ นั้น

MEMORY COURSE

สุจริต ถาวรสุข

ผู้พิพากษาศาลแขวงพระนครใต้

ข้อประสพการณ์ของผู้สนใจในวิทยาการ นักอ่านหนังสือ นักเรียน นักศึกษาทั้งปวง มักมีปรารภอยู่ข้อหนึ่งก็คือว่า ทำอย่างไรเล่าจึงจะจำหัวข้อและรายละเอียดแห่งวิทยาการที่ตนศึกษาสนใจหรือในหนังสือที่ตนเองอ่านได้ หรือทำอย่างไรเล่าจะจำคำบรรยายของครูหรืออาจารย์ที่ได้สั่งสอนให้ได้โดยครบถ้วนหรือให้มากที่สุดได้ หลายท่านหรือเกือบทุกท่านเมื่อได้สนทนากันในหมู่นักศึกษา ครูอาจารย์หรือเพื่อนฝูงมักจะกล่าวกันเสมอว่า หนังสือเล่มนั้นผมได้อ่านแล้ว วิชาการนั้นผมได้เรียนมาแล้ว เรื่องนั้นผมได้ฟังคำบรรยายมาแล้ว แต่ทว่าบัดนี้จำไม่ได้เสียแล้ว หรือลืมเสียแล้ว หรือจำได้กเลือนลางเต็มที ถ้ามีผู้ถามขอความรู้อย่างจริงจังบางทีก็ต้องขอเวลานึกคนาน ๆ ซึ่งบางทีนึกออก บางทีก็นึกไม่ออก นั่นก็คือลืมหรือจำไม่ได้นั่นเอง ตามความเป็นจริงหัวข้อวิทยาการบางเรื่องหรือรายละเอียดบางอย่างบางทีก็จำไม่ได้มาตั้งแต่ครั้งท่านผู้นั้นยังเรียนหรือศึกษาอยู่ หรือตั้งแต่เมื่ออ่านหนังสือเรื่องนั้นอยู่ก็มีอยู่ไม่น้อย ทั้งนี้เพราะหัวข้อวิทยาการบางเรื่องหรือบางวิชาไม่ชวนอ่านและชวนจำ ทำให้จำยาก ผู้เรียนหรือผู้อ่านไม่อยากจะจำ จึงเป็นที่มาแห่งการจำไม่ได้และหลงลืมง่าย ดังนั้น เมื่อเวลาผ่านไปบางทีท่านที่อ่านหรือศึกษาหัวข้อวิทยาการดังกล่าวนั้นอาจไม่มีความรู้ในเรื่องนั้น ๆ เลยก็เป็นได้ มีข้อประสพการณ์ซึ่งเป็นที่ยอมรับอยู่อีกข้อหนึ่งก็คือว่า ในการอ่านหรือศึกษาตำราหรือหนังสือทั้งปวงนั้น การอ่านหนังสืออันเป็นวิชาการที่ผูกเป็นเรื่องโดยใช้ถ้อยคำอ่อนหวานลึกซึ้งกินใจ และมีโครงเรื่องเร้าอารมณ์ตื่นเต้น ย่อมจำง่ายกว่าหนังสือที่เป็นตำราวิทยาการพวกวิทยาศาสตร์ คำนวณ หรือวิชาวิทยาศาสตร์ฝ่ายสังคมทั้งปวง อาทิ วิชานิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ เป็นต้น ถ้าเรื่องที่ต้องจำเป็นหัวข้อรายการต่าง ๆ รายการหรือหัวข้อสั้น ๆ จำง่ายกว่ารายการหรือหัวข้อยาว ๆ ในรายการหรือหัวข้อยาว ๆ ด้วยกัน หัวข้อหรือรายการที่มีลักษณะสะดุดตา หรือมีถ้อยคำคล้องจองย่อมจำง่ายกว่าหัวข้อหรือรายการยาว ๆ โดยทั่วไป ด้วยเหตุดังกล่าวนี้ นักวิทยา นักการ

ศึกษาและท่านผู้รู้ จึงได้ค้นคว้าวิธีการขึ้นว่าทำอย่างไรจึงจะจำเนื้อหาวิชาทั้งปวงได้ง่ายเข้า วิธีการดังกล่าวนี้เรียกว่า Memory Course ซึ่งบางท่านแปลว่ากฎเกณฑ์ความจำ แต่ถ้าจะเรียกว่าทฤษฎีความจำหรือวิธีการจำก็น่าจะได้

ด้วยเหตุว่า ในหมู่ข้าราชการชาวศาลและกระทรวงยุติธรรมนี้ มักจะต้องมีการสอบกันบ่อย ๆ เริ่มตั้งแต่สอบแข่งขันข้าราชการธุรการ ชั้นจัตวา ชั้นตรี สอบคัดเลือกชั้นโทและเอก สอบคัดเลือกเพื่อบรรจุเป็นข้าราชการตุลาการตำแหน่งผู้ช่วยผู้พิพากษา นอกนั้นข้าราชการบางคนยังเป็นนักศึกษาในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ซึ่งจะต้องสอบวิชานิติศาสตร์ และบางคนยังเป็นนักศึกษาของสำนักอบรมแห่งเนติบัณฑิตยสภา ซึ่งต้องทำการสอบเพื่อเป็นเนติบัณฑิตอีกด้วย ท่างก็จะต้องทำการสอบกันบ่อย ๆ และหลายครั้ง หากนำเรื่อง Memory Course หรือกฎเกณฑ์ความจำมากล่าวก็อาจมีประโยชน์แก่ท่านที่สนใจบ้างไม่มากก็น้อย

ที่มาแห่งเรื่องนี้ ถอยหลังจากบัดนี้ขึ้นไปประมาณ ๒๕ ปีมาแล้ว ครั้งผู้เขียนกำลังเรียนอยู่ชั้นมัธยมปีที่ ๖ แห่งโรงเรียนมัธยมวัดเทพศิรินทร์ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๘ ในตอนกลางปีการศึกษาของปีนั้นได้มีการเปลี่ยนตัวครูผู้สอนวิชาภาษาไทย และวิชาจรรยา (หน้าที่พลเมืองและศีลธรรมบัดนี้) คุณครูคนใหม่ที่มาสอนคือท่านขุนภูริพงษ์ศึกษากร ชั่วโมงแรกแห่งการสอนของท่าน ท่านได้ทดสอบทบทวนความรู้ของนักเรียนในชั้นทุกคนว่าวิชาภาษาไทยก็ดี วิชาจรรยาก็ดี ซึ่งนักเรียนได้เคยเรียนกันมาแล้วนั้น นักเรียนคนใดจำอะไรได้เป็นแก่นสารบ้าง ปรากฏว่ามีคนจำเนื้อหาแห่งวิชาการดังกล่าวได้น้อยคน และในจำนวนน้อยคนนั้น ไม่มีใครเลยที่จำเนื้อหาหรือหัวข้อวิชาการได้โดยครบถ้วนถึงครึ่งของวิชาการที่ได้เรียนมา ท่านจึงได้ถามนักเรียนถึงวิธีอ่านหนังสือที่จะให้จำได้ นักเรียนหลายคนต่างก็ได้แสดงวิธีการของตน ซึ่งมักจะได้แก่การท่องจำเนื้อความทั้งหมดบ้าง อ่านกันหลายเที่ยวบ้าง แต่ก็จำกันไม่ค่อยได้ ปรากฏว่ามีนักเรียนหลายคนตั้งแต่ต้นปีมายังไม่ได้จับหนังสือมาทบทวนความรู้ที่ครูได้สอนไปเลย ท่านจึงได้กล่าวว่า วิธีการเรียนและการจำของนักเรียนที่บอกเล่าให้ท่านทราบนั้นเป็นแต่เพียงวิธีพื้น ๆ ซึ่งใช้กันทั่วไป ท่านว่านักเรียนผู้ปรารถนาจะศึกษาให้มีความรู้ในวิทยาการที่ครูประสิทธิ์ประสาทให้ได้ครบถ้วนหรือมากที่สุดก็ดี หรือนักเรียนผู้มุ่งหวังจะเรียนวิชาชั้นสูงขึ้นไปก็ดี ต้องมีวิธีการในการเรียน การอ่านและ

มีความฉับไวในการศึกษาพอควรจึงจะจำวิทยาการที่ครูสอนได้ และนั่นก็คือเคล็ดลับอันสำคัญยิ่งที่จะบรรลุผลในความสำเร็จวิทยาการชั้นสูงได้ง่ายเข้า แล้วท่านก็ได้แสดงวิธีการจำของท่านให้นักเรียนฟังหลายประการ ประการหนึ่งที่น่าพิศวงมาก คือท่านให้นักเรียนในห้องยอกรายชื่อสิ่งของสมมุติให้ท่านฟังคนละสิ่ง แล้วท่านก็จดลงในกระดานดำ รวมประมาณ ๒๔ สิ่ง พอจดลงบนกระดานดำเสร็จ ทันใดนั้นท่านก็หมุนกระดานดำกลับ แล้วท่านก็สามารถยอกรายชื่อสิ่งของเหล่านั้นให้นักเรียนฟังได้โดยเรียงลำดับครบถ้วน เมื่อพลิกกระดานกลับมาตรวจสอบก็ปรากฏว่าถูกต้องทุกรายการ ซึ่งนับได้ว่าหาผู้สามารถเช่นนั้นได้น้อยมาก ท่านได้กล่าวเสริมว่า คนที่หัวไม่ดีหรือหัวพอปานกลางก็อาจเรียนและจำวิทยาการได้ไม่แพ้คนหัวปราชญ์เปรื่อง ถ้ามีวิธีการจดจำดังวิธีของท่านแล้ว ท่านได้เผยวิธีการของท่านให้ฟังว่าที่ท่านจำได้นั้นก็เพราะว่าท่านมีวิธีการจำ วิธีการจำดังกล่าวแล้วนั้นเรียกว่า Memory Course ท่านได้แปลเป็นภาษาไทยว่า กฎเกณฑ์ความจำ สำหรับยุ่งขุนเราอาจแปลว่าทฤษฎีความจำก็น่าจะได้ ผู้เขียนจะขอนำเนื้อหาแห่ง Memory Course ดังกล่าวนั้นมาเขียนเสนอในหนังสือตุลพาหน้ โดยเก็บใจความที่ท่านขุนภูริพงษ์ศึกษากร คุณครูของผู้เขียนได้สอนไว้ ประกอบกับที่ผู้เขียนได้ศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมและอ่านจากตำราจิตวิทยา และที่ครูอาจารย์รุ่นต่อมาได้ประสิทธิ์ประสาทให้อีกบ้าง ความดีของเรื่องนี้หากมี ผู้เขียนก็ขอน้อมอุทิศแด่ท่านขุนภูริพงษ์ศึกษากร ครูอันเป็นที่เคารพของผู้เขียนในอดีตโดยสันเชิง เพราะผู้เขียนได้เริ่มรับความรู้เรื่องนี้จากท่านเป็นวาระแรกและส่วนมาก

ความจำคืออะไร เป็นการยากที่จะนิยามคำว่า ความจำได้โดยถูกต้องครบถ้วน โดยปราศจากความบกพร่องหรือข้อโต้แย้ง แต่อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า “ความจำหมายถึงความสามารถระลึกได้” เมื่อเราได้อ่านหนังสือเรื่องใดหรือประสพเหตุการณ์ใดผ่านไปแล้วนาน ๆ ต่อมาเราประสงค์จะเล่าถึงเนื้อหาในหนังสือเล่มที่อ่านมาหรือเล่าเหตุการณ์ที่ประสพมา หากเราระลึกถึงเรื่องเหล่านั้นได้นำมาเล่าได้ก็เรียกได้ว่าเราจำได้ การจำได้ดังกล่าวนี้แหละคือความจำ เมื่อจำวิทยาการทั้งปวงได้ ก็ย่อมหมายถึงว่าอาจนำวิทยาการที่กล่าวนั้นมาแสดงให้คนอื่นทราบได้ หรืออาจนำวิทยาการที่จำได้มาปฏิบัติได้ การจำวิทยาการทั้งปวงได้จึงกลายเป็นความรู้ หากผู้จำได้รู้ละเอียดหรือรู้วิทยาการหลายอย่างก็กลายเป็นความรอบรู้ นักปราชญ์ทางจิตวิทยาและนักการศึกษาหลายท่านยืนยันว่า ความจำได้หมายถึงเจ็ดสิบห้า

เปอร์เซ็นต์ของปัญญา ถ้าจำไม่ได้ปัญญาก็จะเหลือเพียงยี่สิบห้าเปอร์เซ็นต์เท่านั้น คนที่ไม่สามารถจำอะไรได้ก็จะศึกษาวิชาการอะไรไม่ได้เลยหรือคนที่ศึกษาวิชาการอะไรมาแล้ว ถ้าหากลืมวิชาการเหล่านั้นคุณค่าแห่งท่านผู้นั้นก็จะเหลือเพียงเท่าที่จำวิชาการที่ตนเรียนมาได้เท่านั้น ถ้าจำอะไรไม่ได้เสียเลยก็เท่ากับไม่ได้ศึกษาวิชานั้นมาเลยก็เป็นได้ ด้วยเหตุนี้ความจำจึงมีความสำคัญอย่างมากในการจะใช้อ่านหนังสือตำหรับตำราหรือศึกษาค้นคว้าวิชาการทั้งปวง แต่การจะจำข้อความแห่งวิทยาการทั้งหมดที่จารึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษรหรือขีดเขียนไว้เป็นหนังสือมีข้อความมาก ๆ ได้ย่อมเป็นการยาก ดังนั้นจึงต้องมีวิธีการที่จะจำเพื่อจะจำแก่นหรือกะพี้หรือเนื้อหาอันสำคัญของหนังสือหรือวิทยาการเหล่านั้นได้ การจำหลักการหรือเนื้อหาแห่งหนังสือหรือวิทยาการที่อ่านหรือศึกษาได้เป็นที่มาแห่งการที่จะก้าวเข้าไปสู่ความเข้าใจในหนังสือหรือวิทยาการเหล่านั้น และอาจใช้สติปัญญาช่วยเสริมสร้างตบแต่งความเข้าใจแห่งวิทยาการอันเป็นส่วนพลความได้ด้วยตัวของตัวเอง หรืออาจจะดัดแปลงแต่งเติมหลักการหรือเนื้อหาอันเป็นจุดสำคัญของวิทยาการเดิมให้ถูกต้องยิ่งขึ้นได้ ทุกคนย่อมมีความจำอยู่บ้างไม่มากก็น้อย แต่ถ้ามีวิธีการก็อาจจะช่วยเสริมปัญญาให้จำข้อประสพการณ์ทั้งปวงง่ายเข้า ดังนั้นวิธีการจำจึงมีเหนือความจำโดยทั่วไป นั่นก็คือควรจะทราบหลักหรือวิธีการจำหรือกฎเกณฑ์ความจำหรือ Memory Course ไว้บ้างตามสมควร

ลักษณะแห่งความจำและลักษณะวิธีการจำ นักปราชญ์ทางจิตวิทยา ทางสรีรวิทยาและนักวิชาการศึกษา ต่างให้ถ้อยคำรับรองต้องกันหรือคล้ายคลึงกันว่า บุคคลเราเมื่อได้ประสพสิ่งซึ่งสัมผัสได้ด้วยอินทรีย์ทั้ง ๕ อาจเป็น ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ คือด้วยการเห็น ฟัง ดม ชิม แตะต้อง และความรู้สึกแล้ว ก็จะเกิดเงาภาพเป็นรูปสัตว์หรือสิ่งของหรือเป็นตัวอักษรหรือเป็นความรู้สึกแล่นฝังลึกเข้าสู่สมอง เป็นการบันทึกภาพหรือความรู้สึกในข้อประสพการณ์ ถ้าสมองบันทึกตามที่ประสพง่าย ลืมยากหรือไม่ลืมเลย เรียกได้ว่าจำเก่ง ถ้าบันทึกยากหรือลืมง่าย เรียกว่าหัวจำไม่ดี ภาพที่สมองจะบันทึกไว้นั้นหากเกิดจากการดูการฟังและอื่น ๆ ซึ่งเป็นภาพที่เร้าความรู้สึกมาก ก็จะทำให้สมองบันทึกไว้ได้ง่ายหรือไวต่อการบันทึก เช่นข้อประสพการณ์แห่งตา เห็นภาพอันน่าตื่นเต้นหรือสยดสยองหวาดเสียวมาก ซึ่งไม่เคยประสพในชีวิต หรือข้อประสพการณ์แห่งหูได้ฟังเสียงแปลก ๆ หรือฟังคนตรีที่ไพเราะกังวานเป็นพิเศษ หรือข้อประสพการณ์แห่งลิ้นได้รับประทานอาหารโอชารสอันเลอ

เลิศ หรือมิรส เค็มจัด เผ็ดจัด เปรี้ยวจัด หวานจัด ขมจัด หรือได้ประสพการณ์สิ่งที่น่าตื่นเต้นเร้าอารมณ์โดยทางอื่น ภาพประสพการณ์เหล่านั้นก็จะกดฝังลึก (impress) ในความรู้สึก ทำให้จดจำได้ง่ายและลบเลือนยาก เมื่อระลึกถึงภาพเหล่านี้ครั้งใดก็อาจจะนำเอามาเล่าสู่ผู้อื่นฟังได้ แต่ข้อประสพการณ์เหล่านี้ เมื่อนาน ๆ เข้าก็อาจจะเลอะเลือนจางหายไปได้เหมือนกัน ทำให้บางทีระลึกเท่าใดก็ระลึกไม่ออก หรือระลึกออกช้า ด้วยลักษณะวิธีการจำเป็นดังที่กล่าวมานี้ นักการศึกษาและนักจิตวิทยาบางท่านจึงให้ข้อคิดว่า หากจัดให้ภาพประสพการณ์นั้นกดความรู้สึกให้มากขึ้นเพียงใด หรือภาพนั้นเร้าอารมณ์หรือเขย่าอารมณ์แห่งความรู้สึกมากเพียงใดก็จะจำภาพประสพการณ์นั้นได้มากเพียงนั้น และจะลืมได้ยากด้วย ถ้าลืมหรือความจำเลือนลางไปก็อาจที่จะระลึกหรือทบทวนให้จดจำขึ้นง่ายกว่าภาพประสพการณ์ที่เร้าอารมณ์น้อยเป็นอันมากด้วย ดังนั้นจึงเกิดวิธีการที่จะจดจำหัวข้อวิทยาการ ข้อความในหนังสือ คำบรรยายของอาจารย์ขึ้นว่าต้องสร้างภาพประสพการณ์ให้ไวต่อความรู้สึกเร้าอารมณ์ ทำให้จดจำข้อความเหล่านั้นเป็นภาพประสพการณ์ที่จำได้ง่าย เรื่องเหล่านี้เป็นแนวคิดประการหนึ่งสำหรับผู้เป็นครูอาจารย์ ผู้บรรยาย หรือนักปาฐก ว่าจะทำอย่างไรจึงจะพิมพ์ภาพประสพการณ์ในการสอน การบรรยายหรือการปาฐกถาของตน ให้แก่ผู้ฟังได้เก็บภาพประสพการณ์ไว้ให้ได้มากใครทำได้สำเร็จดีก็จะเป็นเหตุหนึ่งทำให้อาจารย์ผู้บรรยายหรือนักปาฐกกลายเป็นผู้มีชื่อเสียง เป็นที่ติดตอกตรึงใจนักเรียน นักศึกษา และผู้ฟังทั้งปวง เช่นเดียวกับนักประพันธ์ นักแต่งตำราวิชาการ นักเขียนนวนิยาย ถ้าหากมีวิธีการเลือกสรรค์หัวข้อเรื่อง มีวิธีการเรียบเรียง บรรจุข้อความแห่งบทประพันธ์ของตนให้เร้าอารมณ์ตรึงความรู้สึกของผู้อ่านได้มาก ทำให้ผู้อ่านอาจสร้างมโนคติ (imagination) หรือมโนภาพ (imagery) ได้ง่าย บทประพันธ์ ตำราวิชาการ นวนิยายเล่มนั้นก็จะเป็นหนังสือที่เป็นที่ตรึงใจคนอ่าน ผู้แต่งก็จะได้ชื่อว่าเขียนดีและแต่งดี บทประพันธ์หรือตำราหรือนวนิยายเล่มนั้นก็จะกลายเป็นหนังสือที่มีชื่อเสียง เป็นที่พูดถึงอ้างอิงของผู้อ่าน ผู้ใช้ ผู้สนใจทั้งปวง ดังเช่นความเรียงร้อยแก้วสามก๊ก ของเจ้าพระยาพระคลัง บทกลอนพระอภัยมณี ของสุนทรภู่ โคลงสี่สุภาพยั่วนาม ชื่อนิราสนรินทร์ ของนายนรินทรธิเบศร์ โคลงกำศรวลเสียงชื่อของศรีปราชญ์ ลิลิตอันซายซึ่งชื่อลิลิตตะเลงพ่ายของกรมสมเด็จพระปรมานุชิตชิโนรส อิลราชคำฉันท์ ของพระยาศรีสุนทรโวหาร คำบรรยายความเรียงประวัติศาสตร์ไทยชื่อเพื่อง ของ

สมเด็จกรมพระยาดำรงราชานุภาพ คำเทศนาปลุกใจซึ่งอ่านและฟังแล้วกินใจที่สุด ชื่อเทศนาปลุกใจเสือป่า ของพระยาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว นิยายรักรบอันเย็นที่ชายชั้งของผู้อ่านชื่อผู้ชนะสิบทิศของยาขอย ดังนี้เป็นต้น หนังสือเหล่านี้จัดได้ว่าเป็นความเรียงที่เร้าอารมณ์และความรู้สึกอันเย็นที่ชายชั้งตกใจผู้อ่านตั้งสิ้น ทำให้ผู้อ่านอาจพิมพ์ภาพประสพการณ์ได้ง่าย จึงกลายเป็นวรรณคดีขึ้นลอนาม ส่วนวิธีการแต่งและเรียบเรียงหนังสือที่ว่านนั้นเป็นวิทยาการอีกแผนกหนึ่ง ซึ่งเป็นทั้งปัญหาการแต่งเรียบเรียงและปัญหาทางจิตวิทยาประกอบกัน และเป็นหัวข้อวิชาการนอกขอบข่ายของเรื่องนี้ ที่นำมากล่าวในที่นี้เพียงเท่าที่เกี่ยวกับเรื่องความจำเท่านั้น

คุณค่าของความจำอันควรมี โทษของการจำเรื่องราวหรือหัวข้อวิชาการที่ตนประสงค์ไม่ได้นั้นมีเพียงใด ถ้าจำได้มีคุณอย่างไร ดูเหมือนเป็นที่ทราบกันดีอยู่แล้ว แม้บางทีเราจำเพื่อนฝูง ญาติมิตรหรือจำผู้ยังคับบัญชาหรือคนใต้ยังคับบัญชาที่ชอบพอซึ่งจากกันไปนานๆ ไม่ได้ เมื่อมาพบกันอีกฝ่ายหนึ่งทักทาย แต่อีกฝ่ายหนึ่งแสดงอาการที่ว่าจำไม่ได้ ยังเป็นเรื่องที่รังว่าอาจถูกตำหนิในความขาดพร่องเรื่องมารยาท ดังนั้น หากเราจำในเรื่องที่เกี่ยวกับหัวข้อวิทยาการไม่ได้ก็ไม่ต้องสงสัยเลยว่า โทษจะต้องมีมากขึ้นโดยไม่ต้องสงสัย นักเรียน นักศึกษาที่กำลังศึกษาเล่าเรียนอยู่ ถ้าจำหัวข้อวิทยาการและรายละเอียดแห่งคำอธิบายของครูไม่ได้ก็อาจจะยังผลให้สอบไล่ตก ผู้ที่เตรียมตัวเพื่อสอบเข้าทำงานเข้ารับราชการก็ดี สอบเลื่อนวิทยฐานะเป็นชั้นตรี โท เอกก็ดี หรือเฉพาะกระทรวงยุติธรรมสอบคัดเลือกเพื่อเป็นผู้ช่วยผู้พิพากษาก็ดี หากจำวิทยาการตามหลักสูตรไม่ได้ ก็อาจจะยังผลให้ประสพโชคร้ายในการสอบคือสอบไม่ได้ ทำให้พลาดหวังจังหวะของชีวิตไป ความหวังที่จะเลื่อนวิทยฐานะก็ล่าช้า ผู้ใหญ่ซึ่งมีหน้าที่ต้องประกอบธุรกิจทางอาชีพ ถ้าจำวิธีปฏิบัติในธุรกิจทางอาชีพสิ่งใดไม่ได้หรือจำผิดพลาดอาจทำให้ขาดประโยชน์อย่างมหาศาลได้ ข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ ซึ่งมีหน้าที่ต้องสั่งงานให้ผู้น้อยปฏิบัติตาม หากจำวิธีปฏิบัติที่จะสั่งไม่ได้บ้านก็อาจออกคำสั่งให้ชอบด้วยระเบียบแบบแผนไม่ได้ ข้าราชการชั้นผู้น้อย ถ้าจำคำสั่งของผู้บังคับบัญชาที่สั่งงานให้ปฏิบัติในเรื่องต่างๆ ไม่ได้อาจถูกตำหนิหรือมีโทษทางวินัย การจำไม่ได้บางทีก็อาจเกิดโทษหรือความเสียหายอย่างสำคัญขึ้นได้โดยไม่รู้สึกตัว นายช่างวิศวกรโยธา หรือสถาปนิก ผู้มีชื่อเสียงหากจำสูตรทางคำนวณหรือจำรายการก่อสร้างผิดพลาด หรือเข้าใจ

ผลลัพธ์ในการคำนวณที่ผิดว่าเป็นถูกอันเนื่องจากความจำที่เลอะเลือน บางทีอาจทำให้เกิดการเสื่อมเสียชื่อเสียงขึ้นได้ เช่น ถนนพัง ตึกชำรุด อาคารโรงงานฟุบ ฯลฯ หรืออย่างน้อยก็สร้างล่าช้าไม่เสร็จตามที่คาดหมาย เหล่านี้อาจเป็นผลที่เนื่องมาจากความจำอันยกพร่องในหัวข้อวิทยาการที่มีอยู่ ด้วยเหตุดังกล่าวแล้ว จึงเห็นได้ชัดเจนว่า การจำสิ่งที่ควรจำได้เป็นไม่ได้นั้นมีโทษอยู่เป็นอันมาก แต่ในทางตรงข้าม หากจำเรื่องตามกรณีที่กล่าวมาได้ ผลก็จะเกิดขึ้นในทางตรงข้าม กลายเป็นผลดีในทุกทาง นักเรียนอาจสอบไล่ได้ ผู้สอบเลื่อนวิทยฐานะอาจสอบสำเร็จได้เลื่อนยศ เลื่อนชั้น เลื่อนเงินเดือน ผู้ประกอบธุรกิจอาจได้รับประโยชน์ ข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ก็อาจได้รับการสดุดีและยกย่อง ข้าราชการชั้นผู้น้อยก็อาจได้รับคำชมเชยและบำเหน็จความชอบ

ตัวอย่างการบกพร่องเรื่องความจำอันสำคัญที่เคยมีมา ตามระเบียบปฏิบัติในทางการทูตนั้น ผู้ที่จะได้รับเลือกเป็นทูตในสมัยก่อน นอกจากคุณสมบัติอันอื่นมีแล้ว ต้องมีรูปร่างและมารยาทอันเรียบร้อยและสง่างาม และต้องเป็นผู้มีความจำและไหวพริบดีด้วย หากขาดคุณสมบัติดังกล่าวนี้จะปฏิบัติหน้าที่เป็นทูตที่ดีได้โดยยาก มีเรื่องเล่าว่า มีอัครราชทูตของฝรั่งเศสคนหนึ่ง ซึ่งประเทศฝรั่งเศสได้ส่งไปประจำ ณ พระราชสำนักของสมเด็จพระราชินีมหาคัทรินแห่งรัสเซีย เวลาเข้าถวายพระราชสาส์นตราตั้งตามแบบระเบียบทางการทูต ผู้เป็นทูตจะต้องกล่าวสุนทรพจน์อันแสดงถึงความเป็นมิตรที่ตนได้รับมอบมาจากประมุขแห่งรัฐของตน นำมาสู่ประมุขแห่งรัฐที่ตนมาประจำอยู่ การแสดงสุนทรพจน์ดังกล่าวนี้ต้องแสดงให้ตรงตามสำเนาซึ่งต้องส่งไปถวายประมุขแห่งรัฐที่ตนมาประจำนั้นก่อนแล้ว แต่ท่านอัครราชทูตฝรั่งเศสผู้นั้นได้ลืมสุนทรพจน์ที่เตรียมมานั้นเสีย ทั้งไม่ได้เอาสำเนาติดตัวมาด้วย ดังนั้น เมื่อถึงวาระต้องกล่าวสุนทรพจน์ต่อเฉพาะพระพักตร์สมเด็จพระนางเจ้าคัทรินมหาราชินี ท่านอัครราชทูตผู้นั้นก็คงกล่าวได้แต่ว่า "พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวของข้าพระพุทธเจ้า" คงกล่าวตะกุกตะกักเช่นนี้อยู่ถึงสามสี่ครั้ง ไม่อาจกล่าวข้อความอันพึงกล่าวต่อไป สมเด็จพระนางเจ้าคัทรินทรงอดรนทนไม่ได้ จึงทรงกล่าวต่อไปว่า "ข้าพเจ้าเองก็ทรายอยู่แล้วว่าสมเด็จพระเจ้าแผ่นดินของท่านอัครราชทูตทรงมีพระราชไมตรีต่อข้าพเจ้าเพียงไร" เรื่องนี้ทำให้ท่านอัครราชทูตฝรั่งเศสผู้นั้นได้รับการตำหนิในวงการทูตถึงความยกพร่องข้อนี้เป็นอันมาก ทั้ง ๆ ที่สมเด็จพระนางเจ้าคัทรินมหาราชินีไม่ได้ทรงถือแต่อย่างใด

ต่อมาได้มีท่านอัครราชทูตฝรั่งเศสอีกผู้หนึ่งชื่อ เคานต์ เดอเซกิร์ ซึ่งรัฐบาลฝรั่งเศสได้ส่งไปประจำ ณ พระราชสำนักของสมเด็จพระนางคัทรินมหาราชินีแทนคนที่กล่าวข้างต้น ท่านอัครราชทูตคนใหม่ผู้นี้เมื่อเวลาเข้าถวายพระราชสาส์นตราตั้ง ก่อนหน้าเวลาเข้าเฝ้าเล็กน้อย ท่านอัครราชทูตได้พบกับอัครราชทูตออสเตรียซึ่งรู้จักกันมา ก็ได้สนทนากันเย็นเวลานาน จนลืมนึกถึงการกล่าวสุนทรพจน์ที่จะพึงกล่าวในเวลาเข้าเฝ้าถวายพระราชสาส์นตราตั้งและลืมนำสำเนาไปด้วย ครั้นถึงเวลาเข้าเฝ้าเฉพาะพระพักตร์ของสมเด็จพระนางคัทรินมหาราชินี เลยจำสุนทรพจน์อันพึงกล่าวไม่ได้ พยายามนึกถึงถ้อยคำแห่งสุนทรพจน์อยู่เย็นเวลานานก็นึกไม่ออก ทั้งค้นในกระเป๋าก็ปรากฏว่าลืมนำสำเนาติดตัวมาบังเอิญท่านอัครราชทูตผู้นี้เย็นผู้มีสติมันอยู่ จึงได้กล่าวสุนทรพจน์นึกเอาใหม่ในขณะนั้น ซึ่งไม่ตรงกับสำเนาที่ส่งไปถวายสมเด็จพระนางคัทรินมหาราชินีก่อนแล้ว ต่อมาเมื่อสมเด็จพระนางคัทรินมหาราชินีทรงคุ้นเคยกับท่านอัครราชทูตผู้นี้แล้ว พระองค์ท่านได้ทรงถามท่านอัครราชทูตว่า ทำไมจึงกล่าวสุนทรพจน์ไม่ตรงกับสำเนาที่ได้ส่งไว้กับพระองค์ท่าน มาเปลี่ยนแปลงสุนทรพจน์เสีย ท่านอัครราชทูตผู้นั้นรู้สึกละอาย แต่ได้ตอบเย็นสำนวนโดยใช้ความสันทัดแยบเนียน (tact) ว่า เมื่อได้มาเฝ้าเฉพาะพระพักตร์ ด้วยความสง่าตระการตาและพระศิริโฉมอันโสภาคของสมเด็จพระนาง ทำให้รู้สึกประหม่า จึงได้กล่าวสุนทรพจน์ตามที่นึกออกในเวลานั้นเอง ตัวอย่างดังที่กล่าวนี้แสดงให้เห็นถึงข้อบกพร่องในเรื่องความจำของท่านอัครราชทูตทั้งสองซึ่งไม่ควรลืมอันพึงควรระวัง การจำไม่ได้ในเรื่องที่ควรจำได้นั้นเย็นสิ่งอาจก่อให้เกิดความเสียหายได้อย่างมาก ไม่ว่าจะเย็นบุคคลใด ๆ

พื้นฐานแห่งความจำโดยทั่วไป การจะก้าวไปสู่วิธีการจำนั้น เราจำเย็นต้องปูพื้นฐานแห่งความทรงจำเสียก่อนว่า พื้นฐานแห่งความจำอยู่ที่ใด คนที่จะศึกษาวิชาการ หรืออ่านหนังสือใด ๆ เพื่อได้รับความรู้จากวิชาการหรือหนังสือนั้น ก็ต้องมีพื้นฐานหรือหลักการเบื้องต้นเสียก่อน แม้จะใช้วิธีการจดจำด้วยวิธีใดก็ตามก็จำต้องมีพื้นฐานอย่างเดียวกัน จริงอยู่ มีสุภาษิตอังกฤษบทหนึ่งกล่าวว่า " Every one to his taste. " หมายถึงว่าทุกคนย่อมมีรสนิยมของตนเอง รสนิยมในเรื่องวิธีการจำของคนเราอาจต่างกันไป แต่พื้นฐานของความทรงจำคงมีรากเง่าอันเดียวกันโดยแท้ พื้นฐานแห่งความทรงจำดังกล่าวนี้ ก็ได้แก่

ความศรัทธาเชื่อมั่นหรือความสนใจนั่นเอง การที่คนเราจะศึกษาวิชาใดก็ดี จะอ่านหนังสือใดก็ดี เราจะจดจำได้หรือไม่เบื่อแรกอยู่ที่ความศรัทธาของผู้นั้นว่ามีความเชื่อมั่นแน่นอนใจจะศึกษาเรียนรู้ในวิชาการนั้น ๆ หรือจะอ่านหนังสือนั้น ๆ จริง ๆ หรือเปล่าก่อนเป็นเบื้องต้น นัยหนึ่งก็คือมีความตั้งใจจริงหรือเปล่า ถ้ามีความตั้งใจจริง ก็เท่ากับตั้งต้นดี การตั้งต้นดีว่านี้มีสุภาษิตภาษาอังกฤษอันเป็นที่ทราบกันทั่วไปอยู่บทหนึ่งว่า "Well begun is half done" คือตั้งต้นดีเท่ากับว่าทำสำเร็จแล้วครึ่งหนึ่ง ถ้าไม่มีความศรัทธาหรือตั้งใจจริงแล้วแม้จะมีวิธีการจำอันเลอเลิศ ผลสำเร็จอันจะเกิดจากวิธีการจำนั้นย่อมมีอยู่น้อย ด้วยเหตุนี้นักจิตวิทยาจึงมักจะยืนยันว่า ความศรัทธาเชื่อมั่นและตั้งใจจริงเป็นของคู่อยู่กับความทรงจำเสมอดังสุภาษิตภาษาอังกฤษอีกบทหนึ่งกล่าวไว้ว่า "The true art of memory is the art of attention" ซึ่งพอจะแปลเป็นภาษาไทยอย่างง่าย ๆ ได้ก็คือ ศิลปแห่งความทรงจำอันแท้จริงก็คือศิลปของความสนใจนั่นเอง การตั้งใจจริงหรือสนใจดังว่านี้เท่ากับเป็นการรวบรวมพลังทางจิตใจให้มุ่งต่อสิ่งที่ประสงค์ ทางจิตวิทยาย่อมถือว่าเป็นพลังใจ (will power) ที่กล้าแข็งอันจะนำไปสู่จุดหมายที่ประสงค์ได้โดยง่าย

เมื่อได้ปูพื้นฐานแห่งการจำไว้โดยต้องมีศรัทธาหรือความตั้งใจจริง หรือมีความสนใจแล้ว การศึกษาวิชาการใดหรือการอ่านหนังสือใด โอกาสที่จะจำได้ก็ย่อมมีมากขึ้น สำหรับท่านที่มีสมองฉับไว บางทีอาจจะจำวิธีการทั้งบ่วงที่ไม่มากจนเกินไปได้เลย หรืออ่านหนังสือจบไป ๑ เล่ม บางทีก็อาจจะลืกทบทวนข้อความที่อ่านมาแล้วได้ หรืออาจจำได้ แม้บางทีอาจลบเลือนไปบ้าง ถ้าได้อ่านซ้ำบ้างก็อาจจำได้ดี ทั้งนี้อาจสังเกตตัวเองได้ทุกท่าน เช่นเวลาไปฟังปาฐกถา ดูภาพยนต์ ถ้าหากว่าเราไปฟังและไปดูโดยอารมณ์หรือจิตใจที่เลื่อนลอย เมื่อดูและฟังเสร็จแล้วอาจไม่รู้เรื่องเลย หรือจำอะไรไม่ได้เลยก็เป็นได้ แต่ถ้าเราฟังและดูด้วยความสนใจจริง ๆ ผลที่ได้รับกลับตรงกันข้าม ผู้ฟังและผู้ดูจะได้รับแต่ความอิ่มเอิบในรสของเรื่องที่ฟังและดูอย่างมากที่สุด

ด้วยเหตุที่ว่าวิทยาการสมัยใหม่ รวมทั้งเรื่องเริงรมย์ทั้งบ่วงนั้นมักมีการจารึกเป็นลายลักษณ์อักษรด้วยตัวหนังสือเป็นส่วนใหญ่ คำแนะนำที่จะกล่าวต่อไปจึงจะหนักไปในเรื่องวิธีการเกี่ยวกับการจะจำข้อความอันเป็นลายลักษณ์อักษรนั้นเป็นสำคัญ จริงอยู่ การศึกษาแขนงใหม่ มีการให้ดูภาพ ทัศนาจร มีการปฏิบัติด้วย สิ่งเหล่านั้นก็จะเป็นส่วนประกอบความ

เข้าใจเวลาศึกษา แต่การจดจำหลักวิธีการนั้น ปกติต้องจำข้อความที่ได้เรียบเรียงเป็นตัวหนังสือจนเป็นวิทยาการเป็นส่วนใหญ่ ดังนั้นข้อความที่จารึกเป็นตัวอักษรอันเรียกว่าหนังสือนั้นจึงสำคัญกว่าอย่างอื่น

วิธีการจำ เมื่อได้ปูพื้นฐานแห่งการศึกษาในสิ่งทั้งปวงอันจะก้าวไปสู่ความจำได้ด้วยต้องมีศรัทธาหรือความสนใจดังกล่าวแล้ว จะได้กล่าวถึงวิธีการจำต่อไป อันเป็นเนื้อหาโดยแท้ของ (Memory Course) วิธีการจำหรือนัยหนึ่งคือกฎเกณฑ์ความจำดังกล่าวมาในตอนต้นนั้น หากกล่าวโดยสรุปก็แยกได้เป็นสอง กล่าวคือ

ก. วิธีการที่จะจำได้โดยทั่วไป

ข. วิธีการที่จะจำให้ได้ง่าย

ดังจะได้อธิบายต่อไปตามลำดับ

ก. วิธีการที่จะจำได้โดยทั่วไป คำว่าวิธีการที่จะจำได้โดยทั่วไปในที่นี้หมายถึงว่าวิธีการจำอันเป็นวิธีสามัญทั่ว ๆ ไป ซึ่งนักเรียนและนักศึกษาหลายคนก็มักใช้อยู่แล้ว แต่นักปราชญ์ นักจิตวิทยาและนักการศึกษาหลายท่านได้นำมากล่าวแยกแยะไว้อย่างน่าสนใจ และกล่าวว่าเป็นวิธีการอันสำคัญยิ่งที่พึงนำไปใช้ร่วมกับวิธีการที่จะจำให้ได้ง่าย วิธีการดังที่ว่านี้แยกได้เป็น ๓ ประการ คือ

๑. **การอ่านและดูหลายครั้ง** การอ่านและดูหลายครั้งในที่นี้หมายถึงว่าอ่านและดูจนกว่าจะจำได้ มีผู้แนะนำว่าการอ่านที่ดีก็คือการอ่านออกเสียงเบา ๆ จะทำให้สมองและอารมณ์สนใจอยู่แต่ในหนังสือ อ่านและดูหลายครั้งมีผู้รู้กล่าวว่าจะค่อย ๆ ย่อยเข้าสู่สมองเอง เพราะน้ำในถ้ำที่ตกลงถูกหินทีละหยาดยังสามารถเจาะหินให้ทะลุลงได้ฉันใด การอ่านและดูหลายครั้งก็ต้องจำได้เช่นเดียวกัน ดังเช่นสุภาษิตอังกฤษประโยคหนึ่งที่กล่าวว่า "The waters wear the stones." นักศึกษากฎหมายหลายคนมักใช้วิธีนี้ ผู้เตรียมสอบเป็นผู้พิพากษาสมัยก่อนและเตรียมสอบเป็นผู้ช่วยผู้พิพากษาสมัยนี้มีอยู่หลายคนที่ใช้การอ่านและดูหลายครั้ง สามารถจำวิธีพิจารณาความอาญาและวิธีพิจารณาความแพ่งได้ทั้งเล่ม ทราบว่ายางคนอ่านวิธีพิจารณาความแพ่งหรืออาญาจนถึง ๕๐ หรือ ๖๐ ครั้งก็มี แต่วิธีนี้มักจะยกพร่องตรงที่ว่าต้องใช้เวลามาก และการอ่านและดูหลายครั้งอาจจะไม่เหมาะกับวิทยา

การที่ใช้หนังสือจำนวนมากเล่มนัก ถ้าหนังสือมากเล่มก็ย่อมไม่สะดวก ทั้งใช้เวลามาก ซึ่งอาจมีเวลาไม่พอ ด้วยเหตุนี้ บางทีจำเป็นต้องอ่านและดูหลายครั้งเฉพาะบางที่ บางตอนเท่านั้น อย่างไรก็ดีการอ่านและดูหลายครั้งดังกล่าวแล้วจะได้ผลก็ต้องอ่านด้วยความศรัทธาและสนใจอย่างยิ่ง ดังกล่าวข้างต้นนั้นเอง และการอ่านดูดังกล่าวแล้วนั้นต้องเข้าใจเนื้อความที่อ่านและดูด้วย ทราบว่านักศึกษาทางอักษรศาสตร์นิยมใช้วิธีนี้มากพอ ๆ กับนักศึกษาทางวิชาวิทยาศาสตร์

๒. **การท่องจำ** คำว่าการท่องจำหมายถึงการอ่านดัง ๆ คือพยายามท่องข้อความที่ประสงค์จะจำให้จำได้ การท่องจำเหมาะสำหรับการจำข้อความที่ไม่มากนัก ถ้าจะท่องจำหนังสือทั้งเล่มมักจะเป็นสิ่งที่หนักและเหนื่อยอยู่ไม่น้อย แต่ก็มีนักศึกษาหลายคนทำได้ การท่องจำนี้จะได้ผลก็ต้องเป็นการท่องจำโดยเข้าใจข้อความที่ท่องจำได้ด้วย มิใช่จะท่องจำได้แต่ไม่เข้าใจข้อความที่ท่อง อย่างไรก็ดี วิธีท่องจำดังกล่าวนี้เหมาะสำหรับเด็กหนุ่มสาวเท่านั้น ถ้าเป็นคนมีอายุและข้อความที่ท่องจำมากก็ยากที่จะจำได้โดยครบถ้วน วิธีท่องจำจึงเหมาะจะใช้สำหรับข้อความที่สำคัญบางแห่งเท่านั้น วิธีท่องจำแต่อย่างเดียวจึงเป็นวิธีการที่ยังมีข้อบกพร่องอยู่

๓. **จำข้อความสำคัญ** การจำข้อความสำคัญก็คือการเลือกสรรค์ข้อความในหนังสือที่อ่านว่าตรงไหนน่าจำก็จำไว้ โดยใช้วิธีทั้งสองข้างต้นเข้าช่วยที่จะทำให้จำได้ วิธีนี้แม้จะง่ายและไม่เหนื่อยแรง แต่ก็บกพร่องก็ตรงที่ว่าอาจขาดสิ่งซึ่งประสงค์จะใช้ในเวลาต้องการ ผู้ที่เตรียมสอบบางทีก็พลาดหวังในการสอบก็เคยมี เพราะข้อสอบเกิดออกตรงที่ไม่น่าจำและผู้สอบมิได้จำไว้เลยตอบไม่ได้

ข. **วิธีจะจำให้ได้ง่าย** ด้วยเหตุที่ว่าวิธีการจำโดยทั่วไปยังมีข้อบกพร่องอยู่ นักการศึกษาและนักจิตวิทยาบางท่านจึงให้คำแนะนำถึงวิธีการจำข้อความมาก ๆ หรือการจำเรื่องราวหรือหัวข้อวิทยาการที่เรียนหรือศึกษานั้น ควรดัดแปลงให้จำง่ายขึ้นด้วยวิธีที่น่าสนใจอีก ๕ วิธี ซึ่งจัดเป็นวิธีช่วยให้จำง่ายขึ้น และวิธีที่จะจำให้ได้ง่ายแหละเป็นวิธีที่ทำให้ผู้อ่านผู้ศึกษาพิมพ์ภาพประสพการณ์ดังที่กล่าวข้างต้นได้ง่ายกว่าวิธีธรรมดา บางวิธีก็ได้เร่งเร้าบันดาลอารมณ์ความรู้สึก ทำให้ไวในการจำ ดังจะได้กล่าวต่อไปตามลำดับ

๐. การจำโดยผูกเป็นเรื่อง ถ้าหากต้องจำสิ่งของเป็นรายการมาก ๆ จะเห็นได้ว่าจำยาก ยิ่งใช้ระยะเวลาสั้น ๆ ด้วยแล้ว การจะจำให้ได้ครบถ้วนแทบจะทำไม่ได้เลย ดังเช่นการจำสิ่งของในวิชาลูกเสือ ด้วยเหตุนี้จึงมีผู้แนะนำว่าให้นำรายการสิ่งของเหล่านั้นมาผูกเป็นเรื่องให้ชวนจำขึ้นจะทำให้จำง่าย ดังเราได้ฟังเรื่องนิทานหรือเรื่องนวนิยาย เราได้ฟังเพียงครั้งเดียวเราก็จำได้ แต่การนำรายการมาผูกเป็นเรื่องดังที่ว่านี้มีผู้แนะนำว่า ต้องผูกเป็นเรื่องให้น่าพิศวง ชวนที่จะจำง่าย เราจึงจำได้ในเวลาอันรวดเร็ว เช่นว่าสิ่งของเป็นรายการ มี ๑๐ อย่าง คือ ๑. ขวดหมึก ๒. หมวกใบลาน ๓. ตะเกียงเจ้าพายุ ๑ ดวง ๔. ช้อนซ่อม ๑ คู่ ๕. รองเท้าขนาดใหญ่สีดำ ๑ คู่ ๖. คนซ่อนายดำ ๗. มีดโกน ๘. สบู่ ๑ ก้อน ๙. แว่นตาสีดำ ๑๐. รถยนต์ ๑ คัน.

สิ่งของทั้ง ๑๐ อย่างนี้ ถ้าจะให้จำเมื่อมองเห็นชั่วระยะเวลาอันสั้นจะรู้สึกว่าจำยากทีเดียว แต่จะจำได้ง่ายขึ้น ถ้าหากนำสิ่งของเหล่านั้นมาผูกเป็นเรื่อง เช่นว่า ณ ที่แห่งหนึ่ง ในตอนกลางคืน มีขวดหมึกใหญ่ใบหนึ่งวางอยู่บนหมวกใบลานขนาดใหญ่ หมวกใบลานที่ว่านี้ทำเป็นหมวกตัวอย่างที่คนขนยนข้างบนได้ เป็นหมวกที่แปลกเพราะทำขึ้นใหญ่มากสามารถวางของบนหมวกได้เป็นจำนวนมาก มีนายดำเดินถือตะเกียงเจ้าพายุมา ณ ที่นั้น ได้สวมรองเท้าขนาดใหญ่สีดำมาด้วยขัดเป็นเงาวาย เมื่อมาถึง ณ ที่นั้นก็กระโดดขึ้นยืนบนหมวกใบลาน แล้วล้วงกระเป๋ากางเกงเอาช้อนซ่อมหนึ่งคู่วางลงบนหมวก แล้วล้วงเอามีดโกนจากกระเป๋ากางเกงอีกข้างหนึ่งเอามีดโกนมาโกนหนวด แต่มือยังถือตะเกียงเจ้าพายุอยู่ เมื่อโกนหนวดเสร็จก็ล้วงกระเป๋าเสื้อเอาสบู่ ๑ ก้อนมาฟอกหน้า พอฟอกหน้าเสร็จหมวกใบลานชำรุดตะเกียงเจ้าพายุร่วงจากมือนายดำ ตะเกียงดับ นายดำกลับเอาแว่นตาสีดำมาสวมค้นหาของบนหมวกแต่ก็หาไม่พบ จึงรีบเดินไปขึ้นรถยนต์ขับหายไปในความมืด ดังที่กล่าวนี้จะเห็นได้ว่า ทำให้จำรายการสิ่งของต่าง ๆ ง่ายขึ้น แต่สิ่งของบางอย่างอาจไม่เหมาะที่จะนำมาผูกเป็นเรื่องเพื่อจะจำนัก อย่างไรก็ควรที่จะต้องเข้าใจผูกเรื่องด้วยจึงจะจำง่าย วิธีตามกรณีปรากฏว่าท่านขุนภูริพงษ์ศึกษากรดังที่ผู้เขียนได้กล่าวนามมาข้างต้น สามารถผูกเรื่องได้รวดเร็วและชวนจำได้อย่างน่าพิศวงเป็นอันมาก มีข้อสังเกตก็คือว่า เมื่อผูกเป็นเรื่องจบลงปกติก็มักจำเนื้อเรื่องที่ผูกได้พร้อมกับจำรายการสิ่งของทั้งหมดได้ด้วย

๒. การจำโดยวิธีย่อเรื่อง การจำโดยวิธีย่อเรื่องนี้หมายถึงการย่อเก็บใจความเนื้อหาทั้งหมดให้ได้ วิธีนี้คือนำวิชาย่อความหรือวิชา Précis มาใช้ แต่ต้องย่อเก็บใจความให้หมด เช่นเราศึกษาวิชาเศรษฐศาสตร์ก็ย่อวิชาเศรษฐศาสตร์ที่ศึกษาให้หมด ถ้าอ่านหนังสือสมมุติว่า หนังสือคำบรรยายวิชากฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยทรัพย์ ก็ย่อเนื้อหาทั้งหมดให้สั้นที่สุดให้ได้ และเมื่อย่อแล้วต้องนำเอาวิธีท่องจำในข้อ ก. ๒ มาใช้คือจำย่อให้ได้และสามารถถอดย่อออกอธิบายเป็นความเต็มให้ได้ด้วย ดังนั้น ก่อนย่อก็ต้องอ่านเนื้อหาแห่งหนังสือหรือวิทยาการนั้นฉบับเต็มเสียก่อนพอสมควร หรืออย่างน้อยสัก ๒ หรือ ๓ จบ วิธีย่อเป็นวิธีที่หลายท่านมักใช้กันอยู่และดูเหมือนนักศึกษาทุกฝ่ายวิชาการได้นำมาใช้ ย่อที่ทำขึ้นเป็นประโยชน์มากในเวลาจะใช้เตรียมตัวในระยะกระชั้นชิดกับเวลาจะเข้าสอบ

๓. จำโดยวิธีคัดเลือกอักษรในแต่ละรายการมาจำ การจำสิ่งของที่มีรายการมากสิ่ง หรือจำหัวข้อในตำราวิชาการ หรือในหนังสือทั้งปวงที่กล่าวถึงสิ่งหนึ่งสิ่งใดเป็นรายการมากอย่าง ถ้าจะใช้วิธีท่องจำธรรมดาบางทีอาจจะจำได้ยาก มีวิธีจำให้ง่ายก็คือคัดเลือกอักษรในรายการเหล่านั้นมาแต่รายการละ ๑ อักษรหรือ ๑ คำแล้วนำมาท่องจำ วิธีนี้จะทำให้จำได้ง่ายมาก แต่มีข้อน่าสังเกตก็คือ เวลาถอดอักษรคำย่อมาเรียงเป็นรายการเต็มต้องทำได้ นั่นก็คือต้องใช้วิธีอ่านและดูหลายครั้งประกอบด้วย

ดังอาจจะยกตัวอย่างมาให้เห็นชัด คือตามวิธีพิจารณาความอาญามาตรา ๓๕ ได้บัญญัติถึงสิทธินำคดีอาญามาฟ้อง ต้องระงับไปเมื่อใด ดังนี้

มาตรา ๓๕ สิทธินำคดีอาญามาฟ้องย่อมระงับไปดังต่อไปนี้

๑. โดยความตายของผู้กระทำความผิด

๒. ในคดีความผิดต่อส่วนตัว เมื่อได้ถอนคำร้องทุกข์ ถอนฟ้อง หรือยอมความกันโดยถูกต้องตามกฎหมาย

๓. เมื่อคดีเลิกกันตามมาตรา ๓๗

๔. เมื่อมีคำพิพากษาเสร็จเด็ดขาดในความผิดชั้นหนึ่งได้ฟ้อง

๕. เมื่อมีกฎหมายออกใช้ภายหลังการกระทำมิดยกเลิกความผิดนั้น

๖. เมื่อคดีขาดอายุความ

๗. เมื่อมีกฎหมายยกเว้นโทษ

ตามตัวยทดังกล่าวนี้ถ้าหากเราจะท่องจำทั้งหมดย่อมจำยาก แต่ถ้าหากใช้วิธีตามข้อนี้ก็อาจใช้วิธีเลือกถ้อยคำในแต่ละรายการมาจำ เลือกคำเด่น ๆ เท่าที่ผู้ศึกษาประสงค์จะนำมาท่องจำตามที่ตนเห็นสมควร คือจะเลือกคำใดในแต่ละรายการก็ได้ตามถนัด เช่นอาจเลือกดังนี้ ตาย ถอน เลิก เด็ด หลัง ขาด เว้น

ตัวย่อรายการละ ๑ คำที่คัดมานี้อาจจะใช้วิธีอ่านและดูหลายครั้งหรือใช้ท่องจำเพียงเล็กน้อยก็อาจจำได้ จัดเป็นวิธีที่จำง่ายมาก

๔. ทำกลอนสั้น ๆ ท่อง ในกรณีจำสิ่งของเป็นรายการดังที่กล่าวในข้อ ๓ หากไม่ใช้วิธีอย่างข้อ ๓ อาจใช้วิธีทำเป็นกลอนสั้น ๆ ท่องก็ได้ กลอนสั้น ๆ ในที่นี้ใช้คำกลอนวรรคหนึ่งสั้น ๆ เพียง ๒ หรือ ๓ พยางค์ โดยย่อคำในแต่ละรายการสิ่งที่จะจำหยิบเอาคำในรายการหนึ่ง ๆ มาสักหนึ่งหรือสองคำ ผูกให้สัมพันธ์กับรายการต่อไปโดยเอาคำมาย่อเป็นกลอนหรือร่ายให้สัมผัสกันไปทุก ๆ วรรค โดยใช้กลอนวรรคหนึ่งต่อรายการจำ ๑ รายการ แต่กลอนวรรคหนึ่งใช้ ๒ คำ อย่างมากไม่เกิน ๓ คำ วรรคหนึ่งของยกกลอนที่ว่านี้ต้องนำคำในรายการที่จะจำมาใช้เป็นคำในวรรคกลอนอย่างน้อย ๑ คำ นอกนั้นอาจจะหาถ้อยคำอื่นหรือคำในรายการนั้นเอง แต่อยู่ไม่ติดต่อกันมาผสมเพื่อให้สัมผัสก็ได้ กลอนอย่างว่านี้มุ่งเพียงให้ถ้อยคำสัมผัสกันพอประมาณ ไม่ใช่กลอนตามตำรากวีวัจน์กระบวนกลอนหรือกลอนตามตำราฉันทลักษณ์ ลักษณะของกลอนจึงกระเดียดไปทางการสัมผัสของร่ายเป็นส่วนใหญ่ แต่ก็ใช้ถ้อยคำสั้น ๆ เท่านั้น

หากจะทำกลอนสั้น ๆ กรณีวิจารณาความอาญามาตรา ๓๕ เรื่องสิทธินำคดีอาญามาฟ้องย่อมระงับก็จะได้ดังนี้ ตายก่อน ถอนเพิก เลิกตาม คำได้ ใช้หลัง ยังขาด อาจเว้น หากพิจารณาดูจะเห็นได้ว่ายางที่อ่านกลอนที่ว่านี้เพียงสองเที่ยวก็อาจจำได้ จัดเป็นวิธีจำที่จะทำได้ง่ายอย่างมากวิธีหนึ่ง วิธีนี้ต้องใช้ประกอบกับวิธีท่องจำทำให้คลายเหน็ดเหนื่อยในการท่องลงมากทีเดียว

๕. การจำโดยวิธีนำรายการที่จะจำมาผูกเป็นกระบวนกวีวัจน์ การจำรายการสิ่งของจำนวนมาก หรือวิทยาการซึ่งมีรายการมากมายก็ดี หรือเรื่องราวที่มีเนื้อหายืดยาว มีวิธีที่จะจำให้ได้ง่ายอีกวิธีหนึ่งก็คือ นำข้อความเหล่านั้นมาผูกเป็นกระบวนกวีวัจน์

อาจเป็นโคลง ฉันท์ กาพย์ กลอน หรือร่ายก็ได้ แต่เท่าที่ปรากฏมักนำมาผูกเป็นโคลงและกลอนกันเป็นส่วนใหญ่ มีนักศึกษาบางท่านนำเนื้อหาวิชาการผูกเป็นกาพย์มีอยู่บ้างแต่ก็น้อยเต็มที ส่วนร่ายกับฉันท์ไม่ค่อยนิยมใช้ วิธีนี้จัดว่าทำให้จำได้ง่ายมากเหมือนกัน เป็นแต่ว่าจะใช้ได้แต่กับผู้ที่สามารถเขียนกวีวัจน์ที่จะใช้แต่งได้เท่านั้น

ตัวอย่างการจำที่เห็นง่ายสำหรับข้อนี้คือ ถ้าหากว่าจะจำวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๓๙ เรื่องสิทธินำคดีอาญามาฟ้องต้องระงับเมื่อใด ดังตัวบทในข้อ ๓ ก็อาจนำผูกเป็นกลอนแปดได้ดังนี้

"สิทธินำคดีอาญามาฟ้องต้องระงับ หนึ่งพร้อมกับผู้ผิดตายสลายสรรพ์
สองส่วนตัวถอนคำร้องต้องร่ำพัน ยอมความกันคำร้องทุกข์ยกถอนไป
สามคดีเลิกตามกฎหมายในมาตรา มีเนื้อหาสามสิบเจ็ดเสร็จไฉน
สี่มีคำพิพากษาว่าแจ้งใจ เด็ดขาดในความผิดพ้องต้องคดี
ห้ามิกฎหมายใช้ในภายหลัง ความผิดดังมีเลิกเพิกวิถี
หกคดีขาดอายุความตามวิธี เจ็ดได้มิกฎหมายเว้นโทษโปรดจำเอย"

ผู้เขียนเคยทราบว่ามีผู้เตรียมตัวสอบเป็นผู้พิพากษาสมัยก่อนและเตรียมสอบเป็นผู้ช่วยผู้พิพากษาปัจจุบันได้นำเนื้อหาในกฎหมายที่เตรียมตัวสอบ เช่นวิธีพิจารณาความอาญา วิธีพิจารณาความแพ่งและกฎหมายอื่น บางตอนมาเขียนเป็นโคลงและกลอน ท่องกันขันใจอยู่บ้างเหมือนกัน ทั้งได้ทราบว่ามีประสิทธิภาพในการสอบอยู่ไม่น้อย ควรที่ผู้เตรียมสอบจะใคร่ครวญดูอย่างมาก วิธีนี้ใช้ประกอบกับวิธีอ่านและดูหลายครั้งและการท่องจำจะทำให้จำง่ายขึ้นมาก

จะใช้วิธีจำอย่างไรดี วิธีการจำดังกล่าวมาข้างต้นซึ่งแยกเป็นสองประเภท ถ้ารวมชนิดย่อยก็ได้เป็นแปดชนิด วิธีดังกล่าวแล้วนี้ผู้ซึ่งผ่านการเรียนการศึกษามาพอควร เช่นว่าสำเร็จชั้นปริญญาตรีแล้วดังนี้ ไม่มีปัญหาเลยว่าจะต้องได้ใช้วิธีใดวิธีหนึ่งดังกล่าวมาข้างแล้วไม่มากก็น้อย มีปัญหาแต่ว่าในวิธีดังกล่าวทั้งหมดนี้วิธีใดเล่าเป็นวิธีที่สุดและเยี่ยมยอดที่สุด จริงอยู่ได้กล่าวแล้วว่าทุกคนย่อมมีรสนิยมของตนเองดังสุภาษิตภาษาอังกฤษที่ยกมาอ้างข้างต้นว่า " Every one to his taste. " แต่รสนิยมที่จะเกิดแก่

ทุกคน โดยเฉพาะการใช้พาหนะในการเรียนการศึกษานั้นควรเป็นรสนิยมที่ได้ทำการเลือกสรรค์อย่างดีแล้ว มิใช่มีรสนิยมโดยมิได้ลุหรือคิดเลยถึงวิธีการ ทั้งการเรียนการศึกษายังไม่มีพาหนะพิเศษที่จะนำสู่ที่หมายได้โดยลัดนิ้วมือเดียวถึงจุดหมาย อย่างเช่นยานอวกาศปัจจุบันซึ่งจะไปได้โดยรวดเร็วเยี่ยงสมัยนี้ ดังนั้น การเลือกวิธีจำในการเรียนการศึกษาการอ่านหนังสือ ย่อมเป็นเรื่องน่าจะสนใจอยู่ มีท่านผู้รู้ได้รู้ปมาไว้ว่า การเรียนการศึกษาอาจรวมทั้งการอ่านหนังสือด้วยได้ดังการเดินทางทุรกันดาร เพื่อจะไปหาเพชรมณีล้ำค่าในถ้ำลึกต้องผ่านห้วยละหาร ธารน้ำ เหว ทะเลสายและย่ำใหญ่ การไปถึงที่หมายเร็วต้องอาศัยพาหนะนานาชนิด ที่เป็นถนนอาจใช้รถ ผ่านห้วยธารน้ำใช้เรือเล็ก ๆ ผ่านเหวอาจต้องเดินไต่ไป มีทะเลสายอาจลงเรือยนต์หรือเรือกลไฟ ผ่านย่ำใหญ่อาจใช้ม้าหรือลาเป็นพาหนะดังนี้ วิธีการจำดังที่กล่าวมาข้างต้นก็พอเปรียบได้กับพาหนะที่จะใช้ และด้วยเหตุที่การศึกษายังไม่อาจมียานพาหนะที่ลัดนิ้วมือเดียวถึงอย่างยานอวกาศ ดังนั้นวิธีการจำก็พอเปรียบกับพาหนะเดินเท้า เกวียน รถยนต์หรือรถอื่น ๆ ม้า ลา เป็นต้น การเข้าสู่แดนทุรกันดารต้องใช้พาหนะประกอบกันหลายอย่างฉันใด การศึกษาก็พึงใช้วิธีการจำประกอบกันฉันนั้น นั่นก็คือหมายถึงว่าวิธีการจำดังกล่าวข้างต้นควรใช้ผสมกัน หรือนัยหนึ่งเรียกว่าใช้วิธีผสมก็น่าจะได้ คือพิจารณาดูว่าเนื้อหาวิชาการ หรือหนังสือเล่มที่อ่านหรือศึกษานั้นควรที่จะใช้วิธีใดดีบ้าง ก็นำวิธีนั้น ๆ มาใช้ จะได้ไม่หนักและเหนื่อยแรงอย่างใช้วิธีอ่านและดูหลายครั้งดังในข้อ ก. ๑ แต่อย่างเดียว เช่น เป็นต้นว่าจะศึกษาคำบรรยายวิชากฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะทรัพย์ของท่านอาจารย์ผู้หนึ่ง แทนที่จะอ่านสัก ๕๐ หรือ ๖๐ เที่ยวให้จำได้ ซึ่งความจริงก็อาจจำไม่ได้ ก็ใช้อ่านสักสองหรือสามครั้งให้เข้าใจรูปโครงเรื่องราวแล้วก็ทำย่อคำบรรยายนั้นทั้งหมดให้สั้นกระทัดรัด ข้อความตอนใดมีลักษณะเป็นรายการ เช่นทรัพย์แยกเป็นกี่ชนิด กี่อย่าง แตกต่างกันอย่างไร อาจจะถอดรายการออกมารายการละคำ เพื่อท่องจำหรือใช้รายการนั้นผูกเป็นกลอนสั้น ๆ หรือนำมาเขียนเป็นกวีวัจน์แล้วท่องจำให้จำได้ดังนี้เป็นต้น โดยวิธีดังนี้จะทำให้ท่านที่ศึกษาอาจจำเนื้อหาได้ง่ายและอาจบรรลุเป้าหมายง่ายยิ่งขึ้นกว่าที่คาดฝัน

การรู้จักเลือกวิธีการจำดังที่กล่าวแล้วนั้นจัดเป็นความแยบคายหรือไหวพริบ (tact) ประการหนึ่ง สำหรับผู้ที่ผ่านการศึกษาชั้นมัธยมมาแล้วและใฝ่ความก้าวหน้า ย่อมต้องมีไหวพริบหรือความแยบคายบ้างไม่มากก็น้อย มิเช่นนั้นแล้วก็น่าจะศึกษาวิชาการอะไรไม่ได้ ดังสุภาษิตอังกฤษอีกบทหนึ่งที่กล่าวว่า " Without tact you can learn nothing. " ดังนั้น การคัดเลือกวิธีการจำสำหรับการศึกษาขั้นต่อไปทุกท่านก็ย่อมน่าจะทำได้อยู่แล้วโดยไม่ต้องสงสัย

การรักษาความจำไว้ให้ยืนยงคงทน ความจำก็ย่อมเหมือนสิ่งทั้งหลาย เมื่อเกิดมีขึ้นแล้วก็อาจลบเลือนจางหายได้ หรืออาจลบไปจากความสามารถระลึกได้ของทุกคน ซึ่งสิ่งเหล่านี้ย่อมไม่ใช่วัตถุประสงค์ของผู้ที่ได้ศึกษาวิชาการหรืออ่านหนังสือทั้งปวงมา หรือได้พบผ่านเหตุการณ์ทั้งหลายในชีวิต ปัญหาการรักษาความจำไว้ให้ได้นานนี้เป็นเรื่องเกี่ยวกับทางจิตวิทยาและสรีรวิทยาอยู่เป็นอันมาก ซึ่งอยู่นอกขอบข่ายของเรื่องนี้ ในที่นี้จะนำมากล่าวเพียงเท่าที่เกี่ยวกับ Memory Course เท่านั้น มีผู้ให้ข้อสังเกตว่า ผู้ที่ศึกษาวิชาการผ่านมาบางทีหรือส่วนมากมักจะจำข้อประสพการณ์ของการศึกษาชั้นประถมเด็ก ๆ ได้ดีกว่าชั้นมัธยม และมักจำข้อประสพการณ์ชั้นมัธยมได้ดีกว่าการศึกษาในมหาวิทยาลัย เช่นอาจยกตัวอย่างให้เห็นง่าย ๆ ท่านที่เคยเรียนหนังสือไทยเบื้องต้นด้วยแบบเรียนเร็วของสมเด็จกรมพระยาดำรงราชานุภาพ แม้ขณะนี้ท่านคงจะจำเงาภาพของบทเรียนในหนังสือนั้นได้อยู่มากตอนแม้ตัวหนังสือของท่านจะฉีกขาดศูนย์หายไปแล้ว เช่นบทเรียนเรื่องเจ้าจำปากับเจ้าจำปีพเก้าใช้ใบเรือจะไปเกาะเต่าไปเจอะเจ็กตีเกาะเสาร์วิ่งโร่ ตาหวังหลังโกงบ้านอยู่หน้าโรงหมู ตาโถไปป่าหาไม้ไผ่ใส่ตะเข่เอามาค้าที่ท่าตะเภา หนูแหวนแขนอ่อนบ้านอยู่บางเขน บทเรียนเหล่านี้เมื่อเอ่ยถึง หลายท่านคงจะจำได้ แต่ตรงข้ามบทเรียนสมัยท่านเรียนชั้นมัธยมปีที่ ๑ ซึ่งเริ่มเรียนภาษาอังกฤษมีเรื่องอะไรบ้าง บางทีท่านจะนึกออกน้อยเต็มที และยิ่งหนักขึ้นสำหรับบางท่านที่ห่างการสนใจในเรื่องเหล่านั้นแล้ว จะนึกถึงบทเรียนบางวิชาในมหาวิทยาลัยเรื่องใดอยู่ในบทเรียนใดบ้างได้น้อยกว่าหรือเลือนลางเต็มทียิ่งขึ้น ที่เป็นเช่นนี้ หากพิจารณาดูจะเห็นได้ว่า เพราะว่าการศึกษาตอนต้นเราได้พิมพ์ภาพประสพการณ์ไว้ในความรู้สึกมากกว่ามีเรื่องเร้าอารมณ์ตื่นเต้นมากกว่านั่นเอง เหตุนี้ ถ้าหากว่าการศึกษาก็ดี การอ่านหนังสือก็ดี ได้นำวิธี Memory Course มาใช้ ซึ่งเป็นวิธีการที่เร้าอารมณ์ความรู้สึกมาก ดังเช่นวิธีการที่

จะจำให้ได้ง่ายในข้อ ข. มาใช้ ก็จะเป็นเหตุหนึ่งที่จะทำให้จำหัวข้อวิทยาการได้นานกว่าธรรมดา จึงอาจกล่าวได้ว่า วิธีการจำตามที่กล่าวแล้วเป็นการรักษาความจำไว้ให้เกิดยืนยงคงทนประการหนึ่ง

สรุปผล Memory Course หากพิจารณาหลักหรือวิธีการจำที่เรียกว่า Memory Course ดังที่กล่าวมาข้างต้นทั้งหมดนี้ จะเห็นได้ว่า เป้าหมายของวิธีการจำนั้นอยู่ที่ว่าต้องพยายามจำข้อความหรือหัวข้อวิทยาการต่าง ๆ ให้ได้มากที่สุดโดยใช้เวลาน้อยที่สุดนั่นเอง ซึ่งจะทำให้การต้องดูหนังสือท่องจำโดยวิธีธรรมดาใช้เวลาลดน้อยลงไปเป็นอันมาก วิธีการจำดังกล่าวนี้น่าจะเป็นวิธีที่เป็นประโยชน์และมีผลดีแก่การเรียนการศึกษาและดูหนังสืออยู่ไม่น้อย โดยเฉพาะสำหรับผู้เตรียมสอบเพื่อเลื่อนวิทยฐานะอาจจะมีประโยชน์อยู่เป็นพิเศษ แต่สิ่งอันพึงควรระวังนั้นอยู่ที่การนำวิธีการดังกล่าวแล้วไปใช้ ว่าวิธีการใดควรนำไปใช้ในกรณีไหนหรือเรื่องใดเป็นสิ่งสำคัญที่สุด ซึ่งนักเรียนนักศึกษาพึงใช้วิจารณาญาณของตนเอง การที่เราได้ศึกษาวิชาการอะไรมาหรืออ่านหนังสือเล่มใดมาแล้วสามารถจดจำได้ จัดเป็นคุณวุฒิหรือความสามารถที่สำคัญประการหนึ่ง และเป็นเหตุหนึ่งที่อาจจะถ่ายทอดความรู้นั้นไปสู่คนอื่นได้โดยไม่ต้องอายหรือเก้อเขิน ถ้ามีความรู้ความสามารถ แต่ไม่อาจถ่ายทอดได้ ก็ย่อมไม่มีทางที่จะให้คนอื่นรู้จักชื่อเสียงได้ ซึ่งตรงกับสุภาษิตภาษาอังกฤษบทหนึ่งที่มีข้อความว่า "Concealed talent brings no reputation" หรือนัยหนึ่งเมื่อมีความรู้ก็ควรที่จะสามารถแสดงออกให้คนอื่นรู้ได้ ถ้าแสดงออกไม่ได้ก็ไม่เป็นความรู้ ดังนัยวลีภาษาอังกฤษที่ว่า "No impression without expression" ด้วยเหตุผลดังกล่าวมาแล้วจึงเห็นได้โดยประจักษ์ชัดว่า ความสามารถจำได้หรือจำวิทยาการทั้งปวงได้ เป็นที่มาอย่างสำคัญในการที่จะเป็นผู้มีความรู้ ทรงคุณวุฒิและมีความสามารถ แต่ทุกคนก็ไม่ควรลืมว่า พื้นฐานของความจำอยู่ที่ความศรัทธาเชื่อมั่นและตั้งใจจริง หรือนัยหนึ่งศิลปแห่งความทรงจำอันแท้จริงก็คือศิลปของความสนใจนั่นเอง (The true art of memory is the art of attention) ดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น และด้วยเหตุที่ว่าวิธีการจำมุ่งถึงว่าให้จำเนื้อหาแห่งวิชาการให้ได้มากโดย

ใช้เวลาอันน้อย นอกเหนือจากเรามีวิธีการจำที่ดีในการใช้ศึกษาวิชาการทั้งปวงแล้ว เราต้องมีจุดมุ่งหวังและปฏิบัติจริง ๆ ที่จะเรียน ศึกษาหรือทำงาน ซึ่งแม้จะยากให้สำเร็จในเวลาอันเร็วที่สุดเท่าที่สามารถจะทำได้ด้วย ให้สมดังวาทะของท่าน William Pitt นายกรัฐมนตรีอังกฤษผู้มีนามกระเดื่องก้องพิภพว่า " What I want to do is to get as far as possible in the shortest possible time."

ขอให้ท่านผู้อ่านทุกท่านจงใช้ Memory Course สำเร็จประโยชน์สมหวังด้วยดีทุกท่าน.

เรื่องโจ๊กในบูดาเปสต์

มีเรื่องขบขันเล่ากันในเมืองบูดาเปสต์นครหลวงของฮังการีว่า วันหนึ่งนายคาต้าร์คอมมิวนิสต์ใหญ่ นายกรัฐมนตรีของฮังการี ไปเยี่ยมเรือนจำ ก็ได้รับคำร้องทุกข์ว่าอาหารในเรือนจำไม่พอกิน นายคาต้าร์ได้ให้คำรับรองว่า "ไม่เป็นไร ผมจะให้เงินอุดหนุนค่าอาหาร ๑ ล้านฟลอริน"

วันต่อมานายคาต้าร์ไปเยี่ยมโรงเรียนแห่งหนึ่ง ก็ได้รับคำร้องทุกข์เรื่องอาหารไม่พอกินอีก นายคาต้าร์ก็ยอกว่า "ไม่เป็นไร ผมจะให้เงินอุดหนุนค่าอาหาร ๑ หมื่นฟลอริน"

เลขานุการของนายคาต้าร์ได้ยินดังนั้น ก็ชักสงสัยตะหงิดขึ้นมาจึงกระซิบถามนายว่า "ท่านครับ ทำไมท่านจึงให้เงินแก่โรงเรียนน้อยกว่าเรือนจำมากนักล่ะครับ"

"โธ่ โง่ไปได้" นายคาต้าร์ตอบ "ก็เราจะต้องกลับไปเข้าโรงเรียนอีกเมื่อไหร่ล่ะ"

สมาชิกส่งมา

คำพิพากษาศาลฎีกา
[และ บันทึกประกอบ]

ยล ธีรกุล
เลขานุการศาลฎีกา

คำพิพากษาฎีกาที่ ๗๗๓/๒๕๐๔ เรื่อง ประมวลรัษฎากร, พระราชบัญญัติรายได้เทศบาล

บริษัทยิ่งเจริญพานิช จำกัด โจทก์

ระหว่าง

กรมสรรพากร ที่ ๑, อธิบดีกรมสรรพากร (นายหิรัญ สูตะบุตร) ที่ ๒ จำเลย

ภาษีเงินได้นั้น ประมวลรัษฎากรมิได้บัญญัติมุ่งถึงการรับตัวเงินในที่ใดเลย หากเป็นกรณีบริษัทในต่างประเทศ ก็ให้พิเคราะห์ถึงผลว่า บริษัทในต่างประเทศนั้นได้รับเงินหรือผลกำไรในประเทศไทยหรือไม่ คำว่าเงินได้หรือผลกำไรนั้น มิใช่ตัวเงินสด บริษัทในต่างประเทศจะได้รับในทางเครดิตหรือทางอื่นใดก็ตาม ถ้าเป็นเงินได้หรือผลกำไรในประเทศไทยแล้ว ก็ย่อมอยู่ในบังคับของบทบัญญัติแห่งประมวลรัษฎากร

ภาษีการค้านั้น เมื่อบริษัทที่อยู่ต่างประเทศได้ประกอบหรือดำเนินการค้าในประเทศไทย ผู้กระทำการแทนจึงได้ชื่อว่าเป็นผู้ประกอบการค้าตามความหมายของประมวลรัษฎากรด้วย ฉะนั้น ผู้ประกอบการค้ามีหน้าที่ต้องเสียภาษีการค้าอย่างไร ผู้กระทำการแทนบริษัทที่อยู่ต่างประเทศก็ต้องมีหน้าที่เสียอย่างนั้น

ภาษีเทศบาลนั้น เมื่อโจทก์มีหน้าที่ต้องเสียภาษีการค้าตามประมวลรัษฎากรแล้ว โจทก์ก็มีหน้าที่ต้องเสียภาษีเทศบาลด้วย

"คดีนี้ โจทก์ฟ้องมีใจความว่า บริษัทอิสเตอนลีฟโทเบโก จำกัด และบริษัท เอ.ซี. มองค์ จำกัด ซึ่งเป็นบริษัททำการค้าใบยาสูบ ตั้งอยู่ในสหรัฐอเมริกา ได้มอบหมายให้บริษัทโจทก์เป็นผู้ติดต่อแทนในการ เสนอราคาใบยาต่อโรงงานยาสูบเป็นครั้งคราว และบางครั้งบางคราวโจทก์ได้รับคำสั่งจากบริษัททั้งสองให้รับใบยาที่ส่งมาเป็นตัวอย่างไปมอบแก่โรงงานยาสูบ หรือให้ไปเตือนเจ้าหน้าที่โรงงานยาสูบให้ไปรับใบยาที่บริษัททั้งสองส่งตรงแก่โรงงานยาสูบ บางครั้งโรงงานยาสูบต่อราคา ก็แจ้งให้บริษัททราบ บริษัทดังกล่าวตกลงตามราคาที่ต่อนั้นหรือไม่ก็สั่งให้โจทก์แจ้งแก่โรงงานยาสูบ เมื่อโรงงานยาสูบตกลงซื้อก็ทำใบสั่งซื้อมอบให้โจทก์ส่งไปยังบริษัททั้งสอง ดังนี้ จึงเป็นอันหมดหน้าที่ของโจทก์ โจทก์ไม่เคยได้รับมอบหมายจากบริษัทใดให้มีอำนาจกระทำการอื่นใดนอกเหนือไปจากที่กล่าว โจทก์ไม่เคยส่งมอบใบยาที่ซื้อขายกันแก่โรงงานยาสูบ และไม่เคยได้รับชำระราคาใบยาจากโรงงานยาสูบหรือจากผู้ใด ในการติดต่อกับโรงงานยาสูบแทนบริษัททั้งสองดังกล่าว ระหว่างปี พ.ศ.๒๔๙๔ ถึง ๒๔๙๗ เป็นผลให้บริษัททั้งสองได้รับเงินในสหรัฐอเมริกาเป็นค่าขายใบยาที่ส่งแก่โรงงานยาสูบเป็นเงิน ๗๕๔,๓๗๒.๑๔ เหรียญอเมริกัน และบริษัททั้งสองได้จ่ายเงินค่าตอบแทนให้โจทก์ในอัตราร้อยละ ๓ ของเงินที่ขายใบยาได้ และโจทก์ได้เสียภาษีสำหรับเงินนี้ครบถ้วนตามประมวลรัษฎากรแล้ว

ครั้นเมื่อปี พ.ศ.๒๔๙๘ กรมสรรพากร จำเลยที่ ๑ ได้ประเมินเรียกเก็บภาษีการค้า ภาษีบำรุงเทศบาลกับเงินที่เพิ่มภาษีและภาษีเงินได้ ในฐานะเป็นตัวแทนของบริษัทดังกล่าวทั้งสองจากโจทก์ โจทก์ได้ยื่นอุทธรณ์การเรียกเก็บภาษีดังกล่าวต่ออธิบดีกรมสรรพากร แต่อธิบดีกรมสรรพากรจำเลยที่ ๒ ชี้ขาดให้โจทก์เสียภาษีการค้า ภาษีบำรุงเทศบาล และภาษีเงินได้แทนบริษัทดังกล่าวทั้งสองเป็นเงิน ๓๘๑,๘๑๗.๗๒ บาท โจทก์เห็นว่า จำเลยที่ ๑ เรียกเก็บภาษีไม่ชอบด้วยข้อเท็จจริงและข้อกฎหมาย คำสั่งของจำเลยที่ ๒ ที่ชี้ขาดให้โจทก์เสียภาษีก็ไม่ถูกต้อง โจทก์ไม่มีหน้าที่จะต้องเสียภาษีต่าง ๆ ตามที่จำเลยเรียกเก็บไป เพราะการกระทำของโจทก์ที่ทำแทนบริษัทดังกล่าวไม่เป็นเหตุให้บริษัททั้งสองเป็นผู้ประกอบการค้าในประเทศไทยและไม่เป็นเหตุทำให้โจทก์เป็นผู้ประกอบการค้าแทนบริษัททั้งสองในประเทศไทยด้วย เพราะเป็นการขายที่กระทำในต่างประเทศทั้งสิ้น บริษัททั้งสองไม่เคยได้รับเงินค่าขายใบยาหรือผลกำไรในประเทศไทย โจทก์จึงไม่มีหน้าที่หรือความรับผิดที่จะยื่นรายการและเสีย

ภาษีเงินได้สำหรับเงินที่บริษัททั้งสองได้รับในต่างประเทศ จึงขอให้ศาลพิพากษาแสดงว่า โจทก์ไม่มีหน้าที่หรือความรับผิดเสียภาษีต่าง ๆ รวม ๓๘๑,๘๑๗.๗๒ บาท ที่จำเลยที่ ๒ ชี้ขาดให้เสีย และยกคำชี้ขาดของจำเลยที่ ๒ นั้นด้วย

จำเลยที่ ๑ และที่ ๒ ให้การปฏิเสธว่า โจทก์มิใช่แต่มีหน้าที่เป็นผู้ติดต่อแทนบริษัทต่างประเทศเท่านั้น แต่โจทก์มีฐานะเป็นตัวแทนแต่ผู้เดียวของบริษัทอิสเตอน ลีฟ โทเบโก จำกัด และบริษัท เอ.ซี.มะงค์ จำกัด ในการขายใบยาสูบอเมริกันให้แก่โรงงานยาสูบ การติดต่อซื้อขายใบยาสูบกับบริษัททั้งสองดังกล่าวนี้ โรงงานยาสูบได้ติดต่อกับโจทก์โดยตรง จะติดต่อกับบริษัตัวการทั้งสองไม่ได้ เพราะบริษัททั้งสองไม่ยอมให้ติดต่อ อ้างว่าโจทก์เป็นตัวแทนแต่ผู้เดียวในประเทศไทย ให้ติดต่อกับโจทก์ บริษัททั้งสองโดยโจทก์เป็นตัวแทนได้ขายใบยาสูบให้แก่โรงงานยาสูบ และสัญญาซื้อขายได้ทำในประเทศไทย โดยโจทก์ได้ทำการขายใบยาแทนบริษัททั้งสองและเป็นการขายตามตัวอย่าง ผู้ซื้อคือโรงงานยาสูบไม่ได้ติดต่อตกลงซื้อใบยาสูบโดยตรงจากบริษัททั้งสอง แต่การตกลงว่าจะซื้อและใช้ราคาให้ได้ทำกับโจทก์ โจทก์ได้สัญญาว่าจะโอนกรรมสิทธิ์ทรัพย์สินให้แก่ผู้ซื้อตามตัวอย่างที่ส่งไว้ การต่อราคา การตกลงซื้อ การทำใบสั่งให้ส่งของ ได้ทำสัญญาตกลงกับโจทก์ทั้งสิ้น การซื้อขายได้ทำกันหลายครั้งติดต่อกันมาเป็นเวลานาน ในระหว่างปี พ.ศ. ๒๔๙๔ ถึง ๒๔๙๗ โจทก์ได้ติดต่อกับโรงงานยาสูบแทนบริษัททั้งสอง เป็นผลให้บริษัททั้งสองได้รับเงินค่าขายใบยาที่ส่งแก่โรงงานยาสูบ จำนวนเงินตรงตามรายการที่โจทก์กล่าวในฟ้องข้อ ๔ เว้นแต่ตัวเลขของบริษัทอิสเตอน ลีฟ โทเบโก จำกัด ปี ๒๔๙๔ เป็นเงิน ๔๐,๓๙๖.๙๘ เหรียญ ปี ๒๔๙๗ เป็นเงิน ๑๕๑,๓๙๕.๔๖ เหรียญอเมริกา รูปเรื่องจึงเป็นตำนองเดียวกับบริษัตัวการทั้งสองนี้ได้เปิดสาขาในประเทศไทย โดยโจทก์มีฐานะทำนองเป็นสาขาในประเทศไทยของบริษัทตัวการในต่างประเทศ ฉะนั้น จึงถือได้ว่า ในกรณีนี้ บริษัททั้งสองนี้ได้ประกอบหรือดำเนินการค้าในประเทศไทย โดยมีโจทก์เป็นตัวแทนหรือเป็นผู้ทำการแทนตามวิเคราะห์ศัพท์คำว่า "ผู้ประกอบการค้า" ในมาตรา ๗๘ และ ๗๖ ทวิ แห่งประมวลรัษฎากร โจทก์จึงต้องเสียภาษีเงินได้ ฉะนั้น การที่เจ้าพนักงานประเมินภาษีการค้าและภาษีเงินได้ ได้เรียกเก็บภาษีต่าง ๆ จากโจทก์ ตลอดจนคำชี้ขาดของจำเลยที่ ๒ จึงเป็นการถูกต้องทั้งในข้อเท็จจริงและข้อกฎหมาย จึงขอให้พิพากษายกฟ้องโจทก์

คู่ความร่วมกันยื่นคำแถลงต่อศาล รับข้อเท็จจริงกันดังต่อไปนี้

(๑) วิธีการซื้อใยยาของโรงงานยาสูบแต่ละครั้งเริ่มด้วยโรงงานยาสูบออกหนังสือเวียนแสดงความจำนงจะซื้อใยยาชนิดใดเป็นจำนวนเท่าใด แล้วส่งหนังสือเวียนดังกล่าวไปยังผู้ค้าใยยาต่าง ๆ ในสหรัฐอเมริกา เว้นแต่ผู้ค้าใดมีตัวแทนในประเทศไทย ก็ส่งหนังสือเวียนให้แก่ตัวแทนในประเทศไทยนั้น

(๒) บริษัทอิสเตอนลีฟโทเบโก จำกัด และบริษัท เอ.ซี.มองค์ จำกัด เป็นบริษัทค้าใยยาตั้งอยู่ในสหรัฐอเมริกา

(๓) ในการติดต่อซื้อใยยา โรงงานยาสูบเคยติดต่อตรงไปยังบริษัทอิสเตอน ฯ และบริษัท เอ.ซี. ฯ แต่บริษัททั้งสองขอให้โรงงานยาสูบติดต่อกับโจทก์ ซึ่งเป็นตัวแทนผู้เดียวในประเทศไทยของแต่ละบริษัท ฉะนั้น การซื้อใยยาของบริษัททั้งสอง โรงงานยาสูบจึงได้ติดต่อกับโจทก์ โดยมีวิธีการดังนี้

(ก) เมื่อโรงงานยาสูบส่งหนังสือเวียนในข้อ (๑) แก่โจทก์แล้ว โจทก์ก็แจ้งให้บริษัททั้งสองทราบ

(ข) เมื่อได้รับคำสั่งจากบริษัทอิสเตอน ฯ และ/หรือบริษัท เอ.ซี. ฯ ให้เสนอราคา โจทก์ก็เสนอราคาต่อโรงงานยาสูบ

(ค) ในการที่โจทก์เสนอราคาทุกคราว ต้องมีการส่งตัวอย่างใยยาแก่โรงงานยาสูบด้วย บางครั้งบริษัทอิสเตอน ฯ และ/หรือบริษัท เอ.ซี. ฯ ส่งตัวอย่างใยยามาให้ โจทก์เป็นผู้รับจากศุลกากรไปส่งแก่โรงงานยาสูบ แต่บางครั้งบริษัทอิสเตอน ฯ และ/หรือบริษัท เอ.ซี. ฯ ก็ส่งตัวอย่างใยยาตรงให้โรงงานยาสูบไปรับจากศุลกากรเอง ในกรณีหลังนี้บางคราวโจทก์ก็เคยไปเตือนเจ้าหน้าที่ของโรงงานยาสูบให้ไปรับตัวอย่างใยยาจากศุลกากร

(ง) ในกรณีที่โรงงานยาสูบตกลงซื้อโดยไม่ต่อราคา โรงงานยาสูบจะทำหนังสือตอบตกลงซื้อไปยังโจทก์ และทำใบสั่งให้ส่งใยยาแก่โรงงานยาสูบภายในกำหนดเวลาซึ่งระบุไว้ในใบสั่งนั้น แล้วโจทก์ก็แจ้งให้บริษัทอิสเตอน ฯ และ/หรือบริษัท เอ.ซี. ฯ ทราบ เพื่อส่งใยยาแก่โรงงานยาสูบต่อไป

(ง) ในกรณีโรงงานยาสูบต่อราคา ก็แจ้งการต่อราคามายังโจทก์ แล้วโจทก์แจ้งให้บริษัทอิสเตอน ฯ และ/หรือบริษัท เอ.ซี.ฯ อีกต่อหนึ่ง หากบริษัทดังกล่าวตกลงหรือไม่ตกลงประการใด โจทก์ก็แจ้งให้โรงงานยาสูบทราบ

ในกรณีที่โจทก์ตกลงขายตามที่โรงงานยาสูบต่อราคาไว้ โรงงานยาสูบก็ทำใบสั่งให้ส่งใบยาแก่โรงงานยาสูบภายในกำหนดเวลา ซึ่งได้ระบุไว้ในใบสั่งนั้นแล้ว โจทก์ก็แจ้งให้บริษัทอิส เตอน ฯ และ/หรือบริษัท เอ.ซี.ฯ ทราบ เพื่อส่งใบยาแก่โรงงานยาสูบต่อไป เช่นเดียวกับ (ง)

(ฉ) ในหนังสือตอบตกลงซื้อซึ่งโรงงานยาสูบแจ้งไปยังโจทก์นั้น ถ้าโรงงานยาสูบยังไม่ประสงค์จะให้ส่งใบยามาทันที โรงงานยาสูบก็แจ้งให้เก็บรักษาใบยาที่สั่งซื้อนั้นไว้ก่อนในสหรัฐอเมริกา โดยโรงงานยาสูบยอมเสียค่าเก็บรักษาตามที่จะกล่าวใน (ช)

(ช) ในการชำระราคาใบยา โรงงานยาสูบและโจทก์ได้ตกลงกันให้โรงงานยาสูบเบิดเลตเตอร์ออฟเครดิตไปชำระแก่บริษัทอิสเตอน ฯ และ/หรือบริษัท เอ.ซี.ฯ ในสหรัฐอเมริกาโดยตรง และการเบิดเลตเตอร์ออฟเครดิตดังกล่าว โรงงานยาสูบต้องแจ้งให้โจทก์ทราบทุกครั้ง เว้นแต่ในบางครั้งที่บริษัทอิสเตอน ฯ และ/หรือบริษัท เอ.ซี.ฯ ได้ส่งมอบใบยาซึ่งมีราคาสูงกว่าราคาที่ตกลงซื้อไว้และโรงงานยาสูบยอมรับซื้อ ซึ่งจะต้องมีการชำระราคาเพิ่มเติม โจทก์ได้แจ้งให้โรงงานยาสูบส่งดร๊าฟต์สำหรับชำระราคาที่เพิ่มเติมนั้นมายังโจทก์ เพื่อโจทก์จะได้ส่งไปให้บริษัททั้งสอง และโรงงานยาสูบก็ปฏิบัติตาม

(ซ) ค่าเก็บรักษาใบยาซึ่งบริษัทอิสเตอน ฯ และ/หรือบริษัท เอ.ซี.ฯ เป็นผู้เก็บรักษาเพื่อรอฟังคำสั่งของโรงงานยาสูบให้ส่งมานั้น โรงงานยาสูบและโจทก์ได้ตกลงให้โรงงานยาสูบชำระด้วยดร๊าฟต์ และมอบดร๊าฟต์แก่โจทก์ เพื่อส่งต่อไปยังบริษัทอิสเตอน ฯ และ/หรือบริษัท เอ.ซี.ฯ ทำนองเดียวกันกับดร๊าฟต์ที่กล่าวใน (ช)

(ฌ) เมื่อบริษัทอิสเตอน ฯ และ/หรือบริษัท เอ.ซี.ฯ ได้รับเงินตามดร๊าฟต์ที่กล่าวใน (ช) หรือ (ซ) ก็ตอบรับมายังโจทก์ แล้วโจทก์จึงแจ้งให้โรงงานยาสูบทราบ

(ญ) เมื่อใบยาที่บริษัทอิสเตอน ฯ และ/หรือบริษัท เอ.ซี.ฯ ส่งมานั้น ได้เข้ามาถึงกรุงเทพ ฯ โรงงานยาสูบก็ไปรับเอาเองจากผู้ขนส่ง ถ้าใบยาที่ส่งมานั้นผิดตัวอย่าง หรือไม่

ครบถ้วน โรงงานยาสูบจะต้องติดต่อทักท้วงกับโจทก์ แล้วโจทก์ก็แจ้งให้บริษัทอิสเตอน ฯ และ / หรือบริษัท เอ.ซี. ฯ ทราบเพื่อปฏิบัติเสียให้ถูกต้อง

ในคำแถลงร่วมกันนั้น คู่ความรับกันต่อไปว่า ตัวเลขจำนวนเงินรายรับหรือรายได้ในการจำหน่ายใบยาแก่โรงงานยาสูบ ซึ่งเจ้าพนักงานประเมินมาคำนวณภาษีการค้าและภาษีเงินได้แก่โจทก์นั้น ถูกต้องตามความเป็นจริงคือ ตามข้อ ๔ แห่งคำให้การของจำเลย

เมื่อคู่ความรับข้อเท็จจริงกันแล้ว โจทก์จำเลยจะขอสืบข้อเท็จจริงประกอบและจำเลยส่งภาพถ่ายเอกสารการติดต่อระหว่างโจทก์และโรงงานยาสูบพร้อมด้วยคำแปล ฝ่ายโจทก์แถลงรับว่าเป็นเอกสารแท้จริงและไม่คัดค้านคำแปล

เมื่อทั้งสองฝ่ายแถลงรับในข้อปลีกย่อยอีกยางประการแล้ว ศาลแพ่งเห็นว่า คดีพอวินิจฉัยได้แล้ว จึงสั่งงดสืบพยานโจทก์จำเลยเสีย

ศาลชั้นต้นเห็นว่า การกระทำของกรมสรรพากรและคำชี้ขาดของอธิบดีกรมสรรพากรที่สั่งให้เรียกเก็บภาษีจากบริษัทโจทก์เป็นการยุติธรรมและเสมอภาคตรงตามเจตนารมณ์ของกฎหมายแล้ว จึงพิพากษาให้ยกฟ้องโจทก์

โจทก์อุทธรณ์

ศาลอุทธรณ์เห็นว่า ตามความในประมวลรัษฎากรมาตรา ๗๖ ทวิเพ่งเล็งถึงบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคล แม้จะตั้งขึ้นตามกฎหมายของต่างประเทศก็ตาม แต่ถ้ามีลูกจ้างหรือผู้ทำการแทนหรือผู้ทำการติดต่อในการประกอบกิจการในประเทศไทยจนเป็นเหตุให้ได้รับเงินได้หรือผลกำไรในประเทศไทยแล้ว กฎหมายก็ให้ถือว่าบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลนั้นประกอบกิจการในประเทศไทย และยังให้ถืออีกว่าบุคคลผู้เป็นลูกจ้างหรือผู้ทำการแทนหรือผู้ทำการติดต่อ ไม่ว่าจะเป็นบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลเป็นตัวแทนของบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลซึ่งตั้งขึ้นตามกฎหมายต่างประเทศ ทั้งยังให้บุคคลนั้นมีหน้าที่และความรับผิดในการยื่นรายการและเสียภาษีตามบทบัญญัติในส่วนนี้เฉพาะที่เกี่ยวกับเงินได้หรือผลกำไรที่กล่าวแล้ว

ศาลอุทธรณ์เห็นว่า กฎหมายให้ถือว่า ตัวแทนหรือผู้ทำการติดต่อต้องมีหน้าที่ปฏิบัติตามที่กฎหมายกำหนดเสียแล้วเป็นเบื้องต้น เมื่อโจทก์ปฏิบัติหน้าที่อย่างเป็นตัวแทนของบริษัททั้งสอง จนกระทั่งการซื้อขายใบยาได้สู่ขั้นสำเร็จอย่างบริบูรณ์ จำต้องอาศัยโจทก์

เป็นผู้ทำการติดต่อ และก็กระทำการซื้อขายสำเร็จลงในประเทศไทยดังนี้ ตามกฎหมายย่อมถือได้แล้วว่า บริษัทต่างประเทศทั้งสองนี้ได้ค้าขายในประเทศไทย ยังผลให้โจทก์อยู่ในฐานะเป็นผู้ประกอบการค้าตามบทมาตรา ๗๘ แห่งประมวลรัษฎากร โจทก์จึงมีหน้าที่ต้องเสียภาษีการค้า อุทธรณ์โจทก์ฟังไม่ขึ้น พิพากษายืน

โจทก์ฎีกา

ศาลฎีกาได้ตรวจสำนวน นั่งพิจารณาคำแถลงการณ์ และพร้อมกันประชุมใหญ่ปรึกษาคดีนี้แล้ว

ตามฟ้องโจทก์อ้างว่า จำเลยเรียกเก็บภาษีรวมสามชนิดจากโจทก์โดยไม่ชอบ คือ ๑. ภาษีเงินได้ ๒. ภาษีการค้า และ ๓. ภาษีบำรุงเทศบาล ศาลฎีกาจะได้ยกขึ้นวินิจฉัยเป็นราย ๆ ไป

๑. สำหรับภาษีเงินได้นั้น ประมวลรัษฎากร มาตรา ๖๖ ได้บัญญัติไว้ว่า "บริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลที่ตั้งขึ้นตามกฎหมายไทย หรือที่ตั้งขึ้นตามกฎหมายของต่างประเทศ และกระทำกิจการในประเทศไทย ต้องเสียภาษีตามบทบัญญัติในส่วนนี้

บริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลที่ตั้งขึ้นตามกฎหมายต่างประเทศ และกระทำกิจการในที่อื่น ๆ รวมทั้งในประเทศไทย ให้เสียภาษีในกำไรสุทธิจากกิจการหรือเนื่องจากกิจการที่ได้กระทำในประเทศไทยในรอบระยะเวลาบัญชีและการคำนวณกำไรสุทธิ ให้ปฏิบัติเช่นเดียวกับมาตรา ๖๕ และมาตรา ๖๕ ทวิ แต่ถ้าไม่สามารถจะคำนวณกำไรสุทธิดังกล่าวแล้วได้ ให้นำบทบัญญัติว่าด้วยการคำนวณภาษีตามมาตรา ๗๑ (๑) มาใช้บังคับโดยอนุโลม"

มาตรา ๗๐ (ซึ่งใช้บังคับอยู่ในเวลาที่เกิดกรณีพิพาทนี้) บัญญัติว่า "ถ้าบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลที่ตั้งขึ้นตามกฎหมายของต่างประเทศ มิได้ประกอบกิจการในประไทย แต่ได้รับเงินได้พึงประเมินตามมาตรา ๔๐ (๔) ที่จ่ายในประเทศไทย ให้บริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลนั้นเสียภาษี โดยวิธีให้ผู้จ่ายหักเงินภาษีจากเงินที่จ่าย ฯลฯ"

มาตรา ๗๖ ทวิ (ซึ่งเป็นบทบัญญัติที่บังคับใช้ตั้งแต่ พ.ศ.๒๔๙๔ ตลอดมา) บัญญัติว่า "บริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลซึ่งตั้งขึ้นตามกฎหมายของต่างประเทศ มีลูกจ้างหรือผู้ทำการแทน หรือผู้ทำการติดต่อ ในการประกอบกิจการในประเทศไทย ซึ่งเป็นเหตุให้ได้รับเงินได้หรือผลกำไรในประเทศไทย ให้ถือว่าบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลนั้นประกอบกิจการในประเทศไทย และให้ถือว่าบุคคลผู้เป็นลูกจ้างหรือผู้ทำการแทน หรือผู้ทำการติดต่อเช่นว่านั้น ไม่ว่าจะเป็นบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคล เป็นตัวแทนของบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลซึ่งตั้งขึ้นตามกฎหมายของต่างประเทศ และให้บุคคลนั้นมีหน้าที่และความรับผิดในการยื่นรายการและเสียภาษีตามบทบัญญัติในส่วนนี้ เฉพาะที่เกี่ยวกับเงินได้หรือผลกำไรที่กล่าวแล้ว

ในกรณีที่กล่าวในวรรคแรก ถ้าบุคคลผู้มีหน้าที่และความรับผิดในการยื่นรายการและเสียภาษีไม่สามารถจะคำนวณกำไรสุทธิเพื่อเสียภาษีตามบทบัญญัติในส่วนนี้ได้ ให้นำบทบัญญัติว่าด้วยการประเมินภาษีตามมาตรา ๗๑ (๑) มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ในกรณีการประเมินตามความในมาตรานี้ จะอุทธรณ์การประเมินก็ได้"

บทกฎหมายมีบังคับอยู่ดังนี้ ที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกามีความเห็นว่า การปฏิบัติกิจการของโจทก์ที่ติดต่อกับโรงงานยาสูบตามที่ปรากฏในพ้อง และคำแถลงร่วมรับกันในข้อเท็จจริงนั้น เป็นอันฟังได้ถนัดว่า แม้โจทก์จะไม่ได้ขายใบยาแก่โรงงานยาสูบด้วยตนเอง โจทก์ก็ได้กระทำการเป็นตัวแทนของบริษัทอีสเตอนลีฟโทเบโกจำกัด และบริษัท เอ.ซี.มองค์ จำกัด ในสหรัฐอเมริกา อันเป็นบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลที่ตั้งขึ้นตามกฎหมายของต่างประเทศ และได้ประกอบกิจการในประเทศไทยโดยขายใบยาสูบให้แก่โรงงานยาสูบในประเทศไทย ปัญหาอันเป็นสาระสำคัญจึงมีต่อไปอยู่ที่ว่า การที่บริษัททั้งสองได้รับเงินค่าใบยาไปจากโรงงานยาสูบนั้น เป็นเหตุให้บริษัททั้งสองได้รับเงินได้หรือผลกำไรในประเทศไทยตามที่บัญญัติไว้ในประมวลรัษฎากรหรือไม่ โจทก์โต้แย้งหนักหนาว่า ข้อเท็จจริงในเรื่องนี้ โรงงานยาสูบได้ส่งเงินค่าใบยาไปให้บริษัททั้งสองในต่างประเทศโดยทางเลตเตอร์ออฟเครดิตและโดยดร๊าฟท์ ฉะนั้น บริษัททั้งสองไม่เคยรับเงินค่าซื้อขายในประเทศไทย

ประเทศไทยเลย แต่รับในสหรัฐอเมริกาทุกครั้ง ที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาได้พิเคราะห์ข้อโต้แย้งนี้แล้ว เห็นว่าประมวลรัษฎากรมิได้บัญญัติมุ่งถึงการรับตัวเงินในที่ใดเลย หากให้พิเคราะห์ถึงผลที่ว่าบริษัทในต่างประเทศนั้น ได้รับเงินได้หรือผลกำไรในประเทศไทยหรือไม่ คำว่า เงินได้หรือผลกำไรนั้นมิใช่ตัวเงินสด บริษัทในต่างประเทศจะได้รับในทางเครดิตหรือทางอื่นใดก็ตาม ถ้าเป็นเงินได้หรือผลกำไรในประเทศไทยแล้วก็ย่อมอยู่ในบังคับของบทบัญญัติแห่งประมวลรัษฎากรดังกล่าวแล้ว และย่อมมีหน้าที่ต้องเสียภาษีสำหรับเงินได้หรือผลกำไรนั้น ส่วนข้อความที่ว่าในประเทศไทยนั้น ศาลฎีกาเห็นว่า หมายความถึงกิจการที่ประกอบอันเป็นเหตุให้ได้รับเงินได้หรือผลกำไรนั้นได้กระทำในประเทศไทย หาใช่เงินได้หรือผลกำไรที่บริษัทต่างประเทศได้รับในประเทศไทยดังที่โจทก์โต้แย้งมานั้นไม่ เพราะความหมายของบทบัญญัติมาตรา ๗๖ ทวิ นี้ จะตีความเป็นเรื่องรับตัวเงินสดหาได้ไม่ ดังได้กล่าวมาแล้ว หากหมายถึงกิจการของบริษัทที่มาประกอบในประเทศไทยเป็นเหตุให้เกิดเงินได้หรือผลกำไรแก่บริษัทนั้นๆ ต่างหาก อันเป็นกรณีแตกต่างกับบริษัทต่างประเทศที่มิได้ประกอบกิจการในประเทศไทย แต่ได้รับรายได้พึงประเมินที่จ่ายจากหรือในประเทศไทย ศาลฎีกาจึงพร้อมกันชี้ขาดว่า โจทก์ผู้เป็นตัวแทนของบริษัททั้งสองดังกล่าวมีหน้าที่และความรับผิดในการยื่นรายการและเสียภาษีเงินได้ตามที่จำเลยเรียกร้องนั้น ฟ้องโจทก์ในเรื่องนี้ฟังไม่ขึ้น

๒. สำหรับภาษีการค้า นั้น มาตรา ๗๘ แห่งประมวลรัษฎากรบัญญัติว่า "รายรับ" หมายความว่า เงินหรือค่าบริการทุกชนิดที่ได้รับชำระไม่ว่าในหรือนอกประเทศไทย เนื่องจากการประกอบหรือดำเนินการค้า เงินหรือค่าบริการในที่นี้ให้หมายความรวมถึงทรัพย์สินหรือประโยชน์อย่างอื่นที่ได้รับ ซึ่งอาจคิดคำนวณได้เป็นเงิน"

"ผู้ประกอบการค้า" หมายความว่า บุคคลธรรมดา คณะบุคคล นิติบุคคล หรือองค์การใด ๆ ที่ประกอบหรือดำเนินการค้าในประเทศ ทั้งนี้หมายความรวมถึงผู้กระทำการแทนด้วย"

บทบัญญัติของกฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ในเวลาเกิดกรณีนี้ดังนี้ ที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาจึงมีความเห็นว่า บริษัทอีสเตอนลีฟโทเบโก จำกัด และบริษัท เอ.ซี.มองค์จำกัด ได้เป็นผู้ประกอบหรือดำเนินการค้าในประเทศไทยตามข้อเท็จจริงที่เป็นอยู่ที่ปรากฏในคดี ด้วยเหตุนี้ โจทก์ซึ่งเป็นผู้กระทำการแทนจึงได้ชื่อว่าเป็นผู้ประกอบการค้าตามความหมายของประมวลรัษฎากรนั้นด้วย ผู้ประกอบการค้ามีหน้าที่จะต้องเสียภาษีการค้าอย่างไร โจทก์ก็ต้องมีหน้าที่ต้องเสียอย่างนั้น ตามข้อเท็จจริงที่ปรากฏในคดีนี้ โจทก์ได้เข้าทำสัญญากับโรงงานยาสูบโดยตรงแม้จะระบุชื่อตัวการว่าเป็นบริษัทที่อยู่ต่างประเทศก็ดี โจทก์ก็ต้องรับผิดตามสัญญานั้นแต่ลำพังตนเอง ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๘๒๔ ฉะนั้นเงินค่าใบยาในกรณีซื้อขายรายเหล่านี้ แม้ผู้ซื้อจะส่งตรงไปให้ตัวการยังต่างประเทศก็ดี ก็ต้องถือว่าเงินค่าของที่ขายนั้นเป็นราคาสินค้าตามสัญญาของโจทก์ที่มีต่อโรงงานยาสูบ โจทก์จะต้องเสียในอัตราตามยอดเงินรายรับตามบัญชีอัตราภาษีการค้า ภาษีการค้าที่จำเลยเรียกเก็บจากโจทก์จึงเป็นการชอบแล้ว พ้องโจทก์ในกรณีนี้จึงฟังไม่ขึ้นดุจกัน

๓. สำหรับภาษีเทศบาลนั้น พระราชบัญญัติรายได้เทศบาล พ.ศ. ๒๔๕๗ มาตรา ๑๒ บัญญัติว่า "เทศบาลมีอำนาจออกเทศบัญญัติเก็บภาษีอากร และค่าธรรมเนียมเพิ่มขึ้นไม่เกินร้อยละสิบของภาษีอากรและค่าธรรมเนียม ฯลฯ

(๑) ภาษีการค้าตามประมวลรัษฎากร ซึ่งสถานการค้าอยู่ในเขตเทศบาล ฯลฯ"

ฉะนั้น เมื่อโจทก์มีหน้าที่ต้องเสียภาษีการค้าตามประมวลรัษฎากรในกรณีนี้แล้ว โจทก์จึงมีหน้าที่ต้องเสียภาษีเทศบาลด้วย

อาศัยเหตุดังกล่าว ศาลฎีกาจึงมีความเห็นว่า คำพิพากษาศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์ที่พิพากษาให้ยกฟ้องโจทก์นั้นชอบแล้ว ฎีกาโจทก์ฟังไม่ขึ้น ให้ยกเสีย ให้โจทก์เสียค่าทนายความในชั้นนี้แทนจำเลยอีก ๒,๐๐๐ บาทด้วย"

(ประมูล สุวรรณศร บริรักษ์จรรยาวัตร สำราญ ศิริพันธ์)

หมายเหตุ–: *ตัวแทนกับ Commission Agent ต่างกัน จำพวกหลังได้แก่ล่ามายหน้าซึ่งไม่ต้องรับผิดอะไร ถ้าเป็นตัวแทนก็ต้องรับผิด คดีนี้บริษัทต่างประเทศก็ตอบยืนยันมาว่า โจทก์เป็นตัวแทนของบริษัทผู้เดียว และตามพฤติการณ์ที่โจทก์ดำเนินกิจการให้บริษัทในต่างประเทศ ศาลฎีกาฟังว่าเป็นตัวแทนให้บริษัทต่างประเทศ โจทก์จึงต้องรับผิดเสียภาษีต่าง ๆ แทนบริษัทในต่างประเทศ เพราะตามประมวลรัษฎากร มาตรา ๗๖ ทวิ บัญญัติให้ตัวแทนดังกล่าวมีหน้าที่ต้องเสียภาษีเกี่ยวกับเงินได้หรือผลกำไรด้วย และตามมาตรา ๗๔ วิเคราะห์ศัพท์คำว่า "ผู้ประกอบการค้า" หมายความว่า บุคคลธรรมดา คณะบุคคล นิติบุคคล หรือองค์การใด ๆ ที่ประกอบหรือดำเนินการค้าในประเทศไทย ทั้งนี้ ให้หมายความรวมถึงผู้กระทำการแทนด้วย.*

* * * * *

คำพิพากษาฎีกาที่ ๗๕๐/๒๕๐๔ เรื่อง รับสภาพหนี้

นายยัญ คงสมจิตต์ โจทก์

ระหว่าง

นางไป๋ ยิ้นอำนาจ จำเลย

การรับสภาพหนี้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๗๒ ต้องกระทำต่อเจ้าหนี้ และมีเจตนาจะใช้หนี้นั้น โดยไม่มีข้อโต้แย้งใด ๆ เช่น รับว่าเป็นหนี้จริง แต่ต่อสู้ว่าหนี้ขาดอายุความแล้ว ไม่เป็นการรับสภาพหนี้

จำเลยเคยให้การชั้นสอบสวนในคดีอื่น โจทก์ขอให้ปลัดอำเภอช่วยถามถึงเรื่องค่าค้างชำระค่าจ้างว่าความด้วย ซึ่งจำเลยรับว่าค้างจริง และจำเลยเคยเบิกความต่อศาลในคดีอื่นว่าค้างชำระค่าจ้างว่าความโจทก์ ก็ดี เป็นเรื่องที่จำเลยให้การและเบิกความตามหน้าที่ มิใช่กระทำต่อเจ้าหนี้ และมิใช่มีเจตนาจะใช้หนี้ที่ขาดอายุความแล้วแก่เจ้าหนี้ จึงไม่เป็นการรับสภาพหนี้ตามกฎหมาย

โจทก์ฟ้องเรียกค่าจ้างว่าความที่จำเลยยังค้างชำระแก่โจทก์อยู่ ซึ่งจำเลยได้รับสภาพหนี้ไว้แล้ว จำเลยต่อสู้ว่า จำเลยไม่ได้รับสภาพหนี้ และว่าคดีขาดอายุความฟ้องร้องแล้ว ศาลชั้นต้นพิจารณาแล้ววินิจฉัยว่า จำเลยรับสภาพหนี้ จึงพิพากษาให้จำเลยชำระค่าจ้างว่าความ ๑๒,๐๐๐ บาทแก่โจทก์ แต่ศาลอุทธรณ์พิพากษากลับให้ยกฟ้องโจทก์ โจทก์ฎีกาต่อมา

"ศาลฎีกาตรวจสำนวนและประชุมปรึกษาแล้ว จะได้วินิจฉัยตามประเด็นที่โจทก์ฎีกาขึ้นมา

ตามประเด็นข้อแรก ข้อตกลงที่คู่ความท้ากัน มีข้อท้าอันเป็นสารสำคัญอยู่ที่ว่า ให้ศาลวินิจฉัยคำให้การของจำเลยที่ให้การไว้ต่อนายอรุณปลัดอำเภอกับคำเบิกความของจำเลยในคดีอาญาและคดีแพ่ง ที่จำเลยให้ถ้อยคำว่าจำเลยค้างค่าจ้างว่าความแก่โจทก์เป็นเงิน ๑๒,๐๐๐ บาทนั้น ถ้าฟังได้ว่าเป็นการรับสภาพหนี้ตามกฎหมาย จำเลยยอมแพ้ ถ้าฟังไม่ได้ว่าเป็นการรับสภาพหนี้ โจทก์ยอมแพ้ ประเด็นข้อแพ้ชนะกันจึงอยู่ที่ว่า ตามที่จำเลยให้การต่อนายอรุณปลัดอำเภอ และเบิกความต่อศาลนั้น เป็นคำรับสภาพหนี้หรือไม่เท่านั้น หาใช่เป็นกรณีที่คู่ความตกลงกันหรือประนีประนอมยอมความกันตามบทบัญญัติแห่งมาตรา ๑๓๘ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งไม่ เมื่อเป็นเช่นนี้ คำวินิจฉัยของศาลชั้นต้นจึงฟังเป็นยุติยังไม่ได้ และคำว่า ให้ศาลวินิจฉัย ก็มิได้จำกัดไว้ว่าให้ศาลชั้นต้นเท่านั้นวินิจฉัย คำว่า "ศาล" ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๑ (๑) และพระธรรมนูญศาลยุติธรรม มาตรา ๒ หมายความถึงศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์ และศาลฎีกาด้วย โจทก์จำเลยจึงมีสิทธิอุทธรณ์ฎีกาได้ ฎีกาของโจทก์ในข้อนี้ฟังไม่ขึ้น

ตามฎีกาข้อ ๒ ได้ความว่า นายอรุณ พนักงานสอบสวนได้ทำการสอบสวนนางไป๋ จำเลยในข้อหาที่นายสุทัศน์ พนักงานที่ดินอำเภอสามชุกแจ้งข้อหาว่านางไป๋หมิ่นประมาทและข้อหาอื่น ๆ นายอำเภอสั่งให้นายอรุณปลัดอำเภอทำการสอบสวน นายอรุณว่า นายยัญและนายสมภาษก์ ขอให้สอบถามนางไป๋เรื่องค่าจ้างว่าความที่จำเลยค้างชำระด้วย ครั้นวันที่ ๒๒ พฤศจิกายน ๒๔๙๘ นายอรุณ

ได้สอบสวนเรื่องที่จำเลยต้องหา และได้สอบถามเรื่องที่นายยัญโจทก์และนายสมภาษก์ขอให้ถามด้วย จำเลยจึงให้การว่า ได้เคยว่าจ้างนายสมภาษก์และนายยัญเป็นทนาย ค่าจ้างยังคงค้างอยู่ ๑๒,๐๐๐ บาท

ต่อมาวันที่ ๔ เมษายน ๒๔๙๙ นางไปจำเลยได้เบิกความเป็นพยานในคดีที่นางไปเป็นโจทก์พ้องนายสมภาษก์เป็นจำเลยหาว่าฉ้อโกง ปรากฏตามคดีอาญาแดงที่ ๙๔๐/๒๔๙๙ นางไปเบิกความตอบคำถามทนายโจทก์ถามติงว่า ค่าจ้างว่าความค้างอยู่ ๖,๐๐๐ บาท เมื่อคดีถึงที่สุดแล้ว จำเลย (นายสมภาษก์) ขอเพิ่มอีก ๖,๐๐๐ บาท นางไปยอม เมื่อทางอำเภอเรียกไปสอบถาม จึงบอกว่าค้างค่าว่าความจำเลย(นายสมภาษก์) เป็นเงิน ๑๒,๐๐๐ บาท ครั้นวันที่ ๒๒ พฤษภาคม ๒๔๙๙ นางไปเบิกความเป็นพยานในคดีแพ่งแดงที่ ๒๐๕/๒๐๖/๒๔๙๙ เรื่องนางวนิดา ภรรยานายสมภาษก์เป็นโจทก์พ้องนางไป เรื่องผิดสัญญาไม่ยอมจำนองที่ดินให้โจทก์ตามสัญญา และเรื่องผิดสัญญากู้ คดีสองเรื่องนี้ศาลได้พิจารณารวมกัน นางไปเบิกความตอบคำถามทนายจำเลยว่า จ้างนายสมภาษก์และนายยัญเป็นทนายแก้ต่าง ตกลงค่าจ้างกัน ๑๕,๐๐๐ บาท ชำระแล้ว ๙,๐๐๐ บาท ค้างอีก ๖,๐๐๐ บาท เมื่อคดีถึงที่สุดแล้ว นายสมภาษก์ขอเพิ่มค่าจ้างอีก ๖,๐๐๐ บาท นางไปเห็นว่านายสมภาษก์และนายยัญช่วยพ้อง นายย้อย นางอ่อง และนายย่วย หาว่าทำพินัยกรรมปลอมและพ้องขับไล่นางอ่องให้อีก จึงตกลงยอมเพิ่มให้อีก ๖,๐๐๐ บาท รวมเป็นค่าจ้างที่ค้างชำระ ๑๒,๐๐๐ บาท ซึ่งยังไม่ได้ชำระจนบัดนี้

เห็นว่า คำให้การชั้นสอบสวนและคำเบิกความของนางไปจำเลยดังได้ความมานี้ เป็นเรื่องที่นางไปจำเลยให้การต่อพนักงานสอบสวนและเบิกความต่อศาลตามหน้าที่ของพยาน ซึ่งจะต้องให้ถ้อยคำตามความสัตย์จริง มิใช่เป็นการกระทำต่อเจ้าหนี้ และมิใช่เป็นเรื่องที่ลูกหนี้เจตนาจะใช้หนี้ ซึ่งขาดอายุความแล้วนั้นให้แก่เจ้าหนี้

ประมวลกฎหมายแพ่งพาณิชย์ มาตรา ๑๗๒ บัญญัติว่า ถ้าลูกหนี้รับสภาพต่อเจ้าหนี้ตามสิทธิเรียกร้องด้วยทำหนังสือรับสภาพให้ก็ตาม ด้วยใช้เงินให้บางส่วน ด้วยส่งดอกเบี้ย ฤาด้วยให้ประกันก็ตาม หรือทำอย่างใดอย่างหนึ่ง

อันปราศจากเคลือบคลุมสงสัยตระหนักเป็นปริยายว่า ยอมรับสภาพตามสิทธิเรียกร้องนั้นก็ตาม ท่านว่าอายุความย่อมสดุดหยุดลง

ศาลฎีกาได้วินิจฉัยโดยมติที่ประชุมใหญ่ว่า การรับสภาพหนี้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๗๒ นั้น จะเป็นการรับสภาพหนี้ด้วยการทำเป็นหนังสือดังที่กล่าวไว้ในตอนต้นก็ดี หรือทำการอย่างใดอย่างหนึ่งดังที่กล่าวไว้ในตอนปลายก็ดี ต้องเป็นการกระทำต่อเจ้าหนี้ และด้วยมีเจตนาจะใช้หนี้นั้น โดยไม่มีข้อโต้แย้งใด ๆ เช่น รับว่ามีหนี้อยู่จริง แต่มีข้อต่อสู้ว่า ขาดอายุความเสียแล้ว ไม่ต้องใช้หนี้ ดังนี้ ไม่ถือว่าเป็นการรับสภาพหนี้

คำให้การของจำเลยต่อนายอรุณ พนักงานสอบสวน และคำเบิกความเป็นพยานของจำเลยต่อศาลดังกล่าวมาแล้วในตอนต้น ยังไม่พอฟังว่าเป็นการรับสภาพหนี้ต่อเจ้าหนี้ตามกฎหมาย ศาลอุทธรณ์วินิจฉัยชอบแล้ว

ด้วยเหตุผลดังกล่าวมา ศาลฎีกาพิพากษายืน ยกฎีกาโจทก์ ค่าฤชาธรรมเนียมทั้งสามศาลโดยรูปคดีเห็นสมควรไม่ต้องใช้แทนกัน จึงให้เป็นพับไป.”

(ดร้าม สิวายะวิโรจน์ การุณย์นราทร อนุสสรนิติสาร)

* * * * *

คำพิพากษาฎีกาที่ ๗๔๕/๒๕๐๔ เรื่อง หน้าที่นำสืบ, พระราชบัญญัติอาวุธปืน ฯลฯ

โจทก์ พนักงานอัยการ จังหวัดอุดรธานี

ระหว่าง

จำเลย นายขำ ด่านพิมาย

โจทก์พ้องว่า จำเลยมีอาวุธปืนที่ไม่มีทะเบียน และมิได้รับอนุญาตจากนายทะเบียน และจำเลยใช้อาวุธปืนนั้นพยายามฆ่าผู้เสียหาย จำเลยปฏิเสธตลอดข้อหา ทางพิจารณาได้ความว่า จำเลยใช้ปืนยิงขู่ ไม่มีเจตนาจะฆ่า เช่นนี้ เกี่ยวกับอาวุธปืนที่จำเลยใช้ยิงนั้น เป็นหน้าที่โจทก์ต้องนำสืบว่าปืนไม่มีทะเบียน และจำเลยไม่มีใบอนุญาต มิฉะนั้น ก็ลงโทษฐานมีอาวุธปืนไม่รับอนุญาตไม่ได้

คดีนี้โจทก์ฟ้อง จำเลยให้การปฏิเสธคงกล่าว ศาลชั้นต้นพิพากษาว่า จำเลยผิดฐานพยายามฆ่าคนตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๒๘๘–๘๐ และพระราชบัญญัติอาวุธปืน ฯลฯ พ.ศ. ๒๔๙๐ มาตรา ๗, ๗๒ ให้รวมกระทงลงโทษจำคุกจำเลย ๑๐ ปี ลดกึ่งหนึ่งตามมาตรา ๗๘ คงจำคุกจำเลย ๕ ปี ศาลอุทธรณ์เชื่อว่าจำเลยยิงผู้ไม่มีเจตนาฆ่า และโจทก์นำสืบไม่ได้ว่า ปืนนั้นไม่มีทะเบียนและไม่ได้นำสืบว่า จำเลยไม่มีใบอนุญาตให้ใช้ปืนนั้น จึงพิพากษากลับ ให้ยกฟ้องโจทก์

โจทก์ฎีกา

"ศาลฎีกาได้ตรวจสำนวนประชุมปรึกษาแล้ว เกี่ยวกับความผิดฐานพยายามฆ่า โจทก์ฎีกามีความสำคัญว่า น่าเชื่อว่าจำเลยยิงโดยเจตนาฆ่า เพราะจำเลยคงโกรธผู้เสียหายว่า ไม่เคารพยำเกรง ผู้เสียหายเป็นคนต่างบ้านมายังท้าให้จำเลยจับ กระสุนปืนตกลงถูกพื้นดินห่างจากผู้เสียหายเพียง ๔ วาอาจเป็นโดยจำเลยยิงไม่แม่นยำ และผู้เสียหายกำลังวิ่งหนี

ในประเด็นดังกล่าว ชั้นพิจารณาโจทก์นำสืบมีใจความว่า วันโจทก์หาเวลาตะวันแดง นายปั่นชวนนายชุ่มไปที่บ้านนายนวน เพื่อรักษาภรรยานายนวนซึ่งป่วยเนื่องจากคลอดบุตร ขณะนั้นนายขำจำเลย ซึ่งเป็นผู้ใหญ่บ้านกับนายลุยนายเล่อได้ขึ้นไปบนเรือนนายนวน จำเลยถามนายปั่นว่า มีใบอนุญาตทำยาไหม นายปั่นว่าไม่มี ไม่ได้ทำซื้อขายเอาไว้รักษาญาติพี่น้อง จำเลยว่านายปั่นทำผิดกฎหมายจะต้องจับ นายปั่นว่าจะจับก็ยอมให้จับ จำเลยควักกระดาษดินสอจากกระเป๋าเสื้อทำท่าจะเขียนหนังสือแล้วไม่เขียนใส่เข้ากระเป๋าตามเดิม นายปั่นขอทางจำเลยหลีกออกไปกินน้ำแล้วกลับเข้าห้องอีก จำเลยว่านายปั่นไม่ยำเกรง กิริยาไม่มี ต่อจากนั้นประเดี๋ยวหนึ่ง นายปั่นก็ชวนนายชุ่มกลับว่าจำเลยไม่จับดอก พูดแล้วก็ลุกขึ้นเดินออกประตูไป จำเลยลุกขึ้นพูดว่า มึงกิริยาไม่ดี นายปั่นจึงหนีลงเรือน นายปั่นวิ่งห่างเรือนประมาณ ๕ วา จำเลยควักปืนสั้นออกไปยิงที่บันไดเรือน ๑ นัด พอควักก็ยิงเลยไม่ได้เล็ง นายปั่นเหลียวดูเห็นดินกระจุยห่างข้างหลังนายปั่น ๔ วา กระสุนปืนไม่ถูกนายปั่น จำเลยไล่ผู้เสียหายไป ๑๐ วา ก็กลับไปที่เรือนนายนวน ผู้เสียหายไปแจ้งความนายหลวงผู้ใหญ่บ้านว่าจำเลยยิง

จำเลยนำสืบว่าได้ไปที่เรือนนายนวน ทวงเงินค่านาที่เอาไปล่วงหน้า ๓๐ บาท แล้วไม่ทำนาให้ นายนวนว่าหาได้จะคืนให้ จำเลยเห็นคนแปลกหน้า ๒ คน ได้ตรวจค้นตัว พบแต่รากไม้เป็นยา ๓ ห่อ จำเลยกำชับนายนวนให้หาเงินให้ มิฉะนั้น จะร้องต่ออำเภอ แล้วจำเลยกับพวกกลับ

ได้พิเคราะห์พยานดังกล่าวแล้วเห็นว่า ข้อเท็จจริงน่าเชื่อว่าจำเลยได้ยิงนายบั่นจริงดังที่ศาลทั้งสองฟังต้องกันมา เพราะมีนายบั่น นายนวน นายชุ่ม พยานโจทก์เบิกความยืนยัน มีรอยกระสุนปืนถูกแผ่นดินปรากฏอยู่ และผู้เสียหายได้แจ้งความต่อนายหลวงผู้ใหญ่บ้านไว้เป็นหลักฐาน ข้อจะต้องวินิจฉัยมีว่า จำเลยได้ยิงโดยมีเจตนาจะฆ่านายบั่นผู้เสียหายดังที่โจทก์ฎีกาหรือไม่ ข้อนี้ปรากฏว่า จำเลยยืนยิงอยู่ที่หัวบันไดเรือนนายนวนด้วยปืนสั้น ขณะนั้นนายบั่นวิ่งหนีอยู่ห่าง ๕ วา กระสุนปืนที่จำเลยยิงถูกดินกระจุยห่างจากหลังนายบั่นผู้เสียหายประมาณ ๔ วา จำเลยยิงโดยไม่ได้เล็ง นอกจากนี้ปรากฏว่า จำเลยกับผู้เสียหายไม่รู้จักกัน ตามที่โจทก์นำสืบปรากฏว่าจำเลยแสดงกิริยาก้าวร้าวต่อผู้เสียหายฝ่ายเดียว โดยผู้เสียหายมิได้ทำให้จำเลยโกรธเคืองอย่างใด ตามพฤติการณ์ดังกล่าว ศาลฎีกาเห็นพ้องกับศาลอุทธรณ์ซึ่งวินิจฉัยว่าจำเลยยิงขู่ ไม่มีเจตนาจะฆ่าผู้เสียหาย จำเลยจึงยิงลงถูกดินห่างจากตัวผู้เสียหายถึง ๔ วา ฎีกาโจทก์ฟังไม่ขึ้น

เกี่ยวกับความผิดฐานมีปืนโดยไม่รับอนุญาต ซึ่งโจทก์ฎีกาขึ้นมานั้น ศาลฎีกาโดยมติที่ประชุมใหญ่เห็นว่า แม้จำเลยจะให้การปฏิเสธโดยมิได้เจาะจงถึงข้อหาที่โจทก์ขอให้ลงโทษตามพระราชบัญญัติอาวุธปืน ฯลฯ ด้วยก็ดี แต่เมื่อจำเลยไม่ได้รับโดยเฉพาะในข้อที่หาว่าผิดพระราชบัญญัติอาวุธปืน ฯลฯ นั้นแล้ว โจทก์ก็ต้องนำสืบให้เห็นว่าจำเลยผิดฐานนี้ด้วย เมื่อโจทก์ไม่ได้นำสืบว่าปืนนั้นไม่มีทะเบียนและไม่ได้นำสืบว่าจำเลยไม่มีใบอนุญาตให้ใช้ปืนนั้น ก็ลงโทษจำเลยไม่ได้

จึงพิพากษายืน ให้ยกฎีกาโจทก์.”

(อนุสรสรนิพิสาร การุณย์นราทร พิสัยสารคุณ)

หมายเหตุ:— *ทางพิจารณาได้ความไม่แน่ชัดว่า ปืนมีทะเบียนหรือไม่ เพราะจับปืนมาเป็นของกลางไม่ได้ คงได้ความว่าจำเลยใช้ปืนยิงขู่ จำเลยให้การปฏิเสธตลอดข้อหา ต้องถือว่าจำเลยปฏิเสธว่าไม่ได้ใช้ปืนยิง และไม่ได้มีปืนไว้โดยไม่ได้รับอนุญาตดังฟ้องด้วย หน้าที่โจทก์จึงต้องนำสืบ โจทก์นำสืบแต่เพียงว่าจำเลยยิง เมื่อศาลฟังว่าจำเลยยิงขู่ ซึ่งไม่ผิดฐานพยายามฆ่าอยู่แล้ว โจทก์ไม่ได้นำสืบถึงปืนตามฟ้องอีกเลย ปืนก็ไม่ได้มาเป็นของกลาง เลยไม่รู้ว่าเป็นปืนไม่มีทะเบียนตามฟ้องจริงหรือไม่ เพียงแต่ฟังว่าจำเลยยิงขู่ แล้วจะเลยถือว่าจำเลยมีปืนโดยไม่ได้รับอนุญาตย่อมไม่ได้.*

* * * * *

คำพิพากษาฎีกาที่ ๘๑๖/๒๕๐๔ เรื่อง ริบทรัพย์ตาม พ.ร.บ.ศุลกากร

พนักงานอัยการจังหวัดตราด โจทก์

ระหว่าง

นายพุฒ ตู้จินดา กับพวก จำเลย

นายสุวิทย์ ลิศิริชัยกุล ผู้ร้อง

เรือยนต์ที่เอาไปใช้หลบหนีภาษีจนศาลสั่งริบ แม้เจ้าของเรือยนต์จะไม่ได้รู้เห็นเป็นใจในการกระทำผิด ก็ต้องมายื่นคำร้องขอคืนภายในกำหนด ๖๐ วัน นับแต่วันที่ยึดตาม พ.ร.บ. ศุลกากร มาตรา ๒๔ ซึ่งแก้ไขโดย พ.ร.บ. ศุลกากร (ฉบับที่ ๑๒) พ.ศ.๒๔๘๗ มาตรา ๓ ไม่ใช่ภายในกำหนด ๑ ปี ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๓๖

คดีนี้เดิมอัยการโจทก์ฟ้องจำเลยฐานนำปลาสดซึ่งยังมิได้เสียภาษีศุลกากรจากประเทศกัมพูชาเข้ามาในราชอาณาจักรไทยโดยมิได้รับอนุญาต จำเลยรับสารภาพศาลพิพากษาจำคุกจำเลยคนละ ๖ เดือน ตาม พ.ร.บ. ศุลกากร และให้ริบปลากับเรือยนต์ของ

กลาง ผู้ร้องยื่นคำร้องว่า เรือยนต์ของกลางเป็นของผู้ร้องให้จำเลยเช่าทำการประมง ผู้ร้องมิได้รู้เห็นเป็นใจในการกระทำผิด ขอให้ศาลสั่งคืนแก่ผู้ร้อง อัยการโจทก์คัดค้าน ศาลชั้นต้นไต่สวนแล้ว พังว่าจำเลยเช่าเรือจากผู้ร้อง ๆ ไม่รู้เห็นเป็นใจในการกระทำผิดจริง แต่ปรากฏว่าผู้ร้องได้ยื่นคำร้องขอคืนเรือพ้นระยะ ๖๐ วัน นับแต่วันยึดตาม พ.ร.บ. ศุลกากร ๒๔๙๗ มาตรา ๓ จึงหมดสิทธิได้คืน ให้ยกคำร้อง ผู้ร้องอุทธรณ์ ศาลอุทธรณ์พิพากษายืน

ผู้ร้องฎีกาทั้งข้อเท็จจริงและข้อกฎหมาย สำหรับข้อเท็จจริงผู้ร้องฎีกาว่า ได้ขอคืนเรือภายในกำหนดแล้ว ส่วนข้อกฎหมาย ผู้ร้องเถียงว่า ต้องใช้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๓๖ มาใช้ ไม่ใช่ตาม พ.ร.บ. ศุลกากรดังศาลทั้งสองวินิจฉัย

สำหรับข้อเท็จจริง ศาลฎีกาคงฟังว่าผู้ร้องขอคืนเรือเมื่อพ้นกำหนด ๖๐ วันแล้ว "ส่วนข้อกฎหมายตามฎีกาของผู้ร้องนั้น ที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาได้พิจารณาพระราชบัญญัติศุลกากร มาตรา ๒๔ ซึ่งแก้ไขโดยพระราชบัญญัติศุลกากร (ฉบับที่ ๑๒) พ.ศ. ๒๔๙๗ มาตรา ๓ แล้วมีความว่า "สิ่งใด ๆ อันจะพึงต้องริบตามพระราชบัญญัตินี้ พนักงานศุลกากร พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ มีอำนาจยึดในเวลาใด ๆ และ ณ ที่ใด ๆ ก็ได้

สิ่งที่ยึดไว้นั้น ถ้าเจ้าของหรือผู้มีสิทธิไม่มายื่นคำร้องเรียกร้องเอาภายในกำหนด ๖๐ วันสำหรับยานพาหนะที่ใช้ในการกระทำผิด ๓๐ วันสำหรับสิ่งอื่น นับแต่วันที่ยึด ให้ถือว่าเป็นสิ่งที่ไม่มีเจ้าของ และให้ตกเป็นของแผ่นดิน"

ตามบทบัญญัติที่กล่าวนี้มีข้อความชัดเจนแจ่มแจ้งแล้วว่า ผู้เป็นเจ้าของหรือผู้มีสิทธิในสิ่งของที่ยึดจะต้องร้องขอคืนภายในกำหนดเวลาข้างต้น มิฉะนั้นถือว่าเป็นสิ่งที่ไม่มีเจ้าของ และตกเป็นของแผ่นดิน จึงไม่มีทางแปลไปได้ดังความเห็นของผู้ร้องว่าบทบัญญัติในมาตรานี้หมายเฉพาะกรณีไม่มีตัวผู้ต้องหา แท้จริงจะต้องแปลว่า เมื่อเจ้าของไม่มาติดตามและร้องขอคืนภายในกำหนดแล้วก็หมดสิทธิ เพราะกฎหมายให้ถือว่าพ้นกำหนดแล้วเท่ากับเป็นของไม่มีเจ้าของให้ตกเป็นของแผ่นดินไป

นอกจากนี้ ตามพระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. ๒๔๖๙ มาตรา ๑๒๐ ก็บัญญัติว่า เมื่อใดพระราชบัญญัติศุลกากรแตกต่างกับบทกฎหมายอื่น ให้ยกเอาบทพระราชบัญญัติศุลกากรขึ้นบังคับ เพราะฉะนั้น ผู้ร้องจะให้นำประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๓๖ มาใช้แทนพระราชบัญญัติศุลกากรหาได้ไม่

อาศัยเหตุนี้ ศาลฎีกาจึงพิพากษายืน ให้ยกฎีกาผู้ร้อง."

(สารกิจปรีชา สุทธิวาทนฤพุฒิ เชื้อ คงลาภุล)

หมายเหตุ:— *ปัญหาแรกที่ควรสังเกต ก็คือการขอคืนทรัพย์ที่ถูกริบในคดีอาญานั้น ไม่ใช่ทั้งคดีอาญาหรือคดีแพ่ง จึงไม่ต้องห้ามอุทธรณ์ฎีกา คดีนี้แม้ ๒ ศาลจะพิพากษายืนกันมาในข้อเท็จจริง ผู้ร้องยังฎีกาข้อเท็จจริงได้*

ปัญหาที่สอง คือในกรณีขอคืนทรัพย์ที่ถูกริบนั้น ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๓๖ อนุญาตให้เจ้าของร้องขอคืนต่อศาลได้ภายในกำหนด ๑ ปี นับแต่วันคำพิพากษาถึงที่สุด แต่ตาม พ.ร.บ. ศุลกากร มาตรา ๒๔ บัญญัติว่า "สิ่งใด ๆ อันจะพึงต้องริบตามพระราชบัญญัตินี้ พนักงานศุลกากร พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ มีอำนาจยึดในเวลาใด ๆ และณ ที่ใด ๆ ก็ได้

สิ่งใดที่ยึดไว้นั้น ถ้าเจ้าของหรือผู้มีสิทธิไม่มายื่นคำร้องเรียกเอาภายในกำหนดหกสิบวันสำหรับยานพาหนะที่ใช้ในการกระทำผิด สามสิบวันสำหรับสิ่งอื่น นับแต่วันยึด ให้ถือว่าเป็นสิ่งที่ไม่มีเจ้าของ และให้ตกเป็นของแผ่นดิน"

ถ้าบทบัญญัติของมาตรา ๓๖ ประมวลกฎหมายอาญา ขัดกับ พ.ร.บ. ศุลกากร มาตรา ๒๔ ซึ่งเป็นกฎหมายพิเศษแล้ว ก็ต้องใช้กฎหมายพิเศษ เพราะ พ.ร.บ.ศุลกากร ๒๔๖๙ มาตรา ๑๒๐ บัญญัติว่า เมื่อใดพระราชบัญญัติศุลกากรแตกต่างกับบทกฎหมายอื่น ให้ยกเอา พ.ร.บ. ศุลกากรขึ้นบังคับ

เมื่อได้พิจารณาประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๓๖ และ พ.ร.บ. ศุลกากรมาตรา ๒๔ ดังกล่าวแล้ว มีทางให้คิดเห็นได้ว่า กฎหมายทั้งสองไม่ขัดกันเลย คือ กรณีที่ฟ้องศาล จนศาลสั่งริบของกลางแล้ว ย่อมจะนำประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๓๖ มาใช้บังคับ คือ ร้องขอคืนได้ภายใน ๑ ปี นับแต่วันคำพิพากษาถึงที่สุด ส่วนกรณีตาม พ.ร.บ. ศุลกากร มาตรา ๒๔ ที่ว่าต้องร้องขอคืนภายใน ๖๐ วันนับแต่วันยึดนั้น พิเคราะห์แล้วน่าจะเป็นเรื่องที่ยึดไว้แล้วไม่มีการฟ้องศาล เช่นไม่มีตัวผู้ต้องหา ถ้ามีคดีมาสู่ศาลและขอให้ศาลริบแล้ว ศาลต้องพิจารณาตลอดถึงข้อริบด้วย ก็ต้องใช้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๓๖ ตลอดถึงการขอคืนของกลางที่ศาลริบ เพราะถ้าของที่พึงต้องริบตกเป็นของแผ่นดินตาม พ.ร.บ. ศุลกากรมาตรา ๒๔ แล้ว ของกลางก็ไม่ต้องขอให้ศาลริบอีก เพราะตกเป็นของแผ่นดินแล้ว

อย่างไรก็ดี ศาลฎีกาโดยที่ประชุมใหญ่วินิจฉัยไว้โดยละเอียดปรากฏตามคำพิพากษานี้แล้ว ว่ากรณีนี้ต้องใช้ พ.ร.บ. ศุลกากร มาตรา ๒๔ มาใช้บังคับ ไม่ใช้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๓๖.

* * * * *

คำพิพากษาฎีกาที่ ๘๗๓/๒๕๐๔ เรื่อง คำบรรยายฟ้องในความผิดฐานรับของโจร

พนักงานอัยการประจำศาลจังหวัดแม่สอด โจทก์

ระหว่าง

นายเจริญ สุจริตจันทร์ จำเลย

การฟ้องความผิดฐานรับของโจร ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา ๓๕๗ ไม่จำต้องบรรยายว่า จำเลยรับไว้โดยรู้อยู่ว่าเป็นของร้ายอย่างในกฎหมายลักษณะอาญา มาตรา ๓๒๑ ฉะนั้น เมื่อโจทก์บรรยายเพียงว่า จำเลยบังอาจรับทรัพย์ของผู้เสียหาย ซึ่งถูกลักไปนั้นไว้จากคนร้ายผู้ได้ทรัพย์นั้นมาในการทำผิดฐาน

ลักทรัพย์ ดังนี้ ก็ครบองค์ความผิด และชอบด้วยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๕๘ (๕) แล้ว เพราะการกระทำผิดฐานนี้ต้องประกอบด้วยเจตนาตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๕๙ อยู่แล้ว

โจทก์ฟ้องว่า เมื่อวันที่ ๑๒ มกราคม ๒๕๐๑ เวลากลางคืน หลังเที่ยง คนร้ายลักจักรยานสองล้อ ๑ คัน ราคา ๑,๔๕๐ บาท ของนายผจญ ทัศนสุวรรณ ซึ่งอยู่ในความครอบครองดูแลรักษาของนายยุญมา สุขพละ ไป ต่อมาวันที่ ๔ สิงหาคม ๒๕๐๑ เจ้าพนักงานจับรถจักรยานที่คนร้ายลักไปได้จากนางบัวเลอนหรือเลอน อินถา ซึ่งได้ซื้อไว้จากจำเลย ทั้งนี้โดยจำเลยนี้ได้ยังอาจเป็นคนร้ายลักรถจักรยานนี้ไป หรือตั้งแต่วันที่รถถูกคนร้ายลักไปจนถึงวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๐๑ จำเลยได้ยังอาจรับรถจักรยานของผู้เสียหายซึ่งถูกคนร้ายลักเอาไปไว้จากคนร้ายซึ่งได้รถนั้นมาในการกระทำผิดฐานลักทรัพย์ เหตุเกิดที่ตำบลแม่สอด จังหวัดตาก ขอให้ลงโทษตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๓๓๕, ๓๕๗

จำเลยปฏิเสธ ศาลชั้นต้นพิพากษาว่า จำเลยมีความผิดฐานรับของโจรตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๓๕๗ จำคุก ๖ เดือน แต่ศาลอุทธรณ์วินิจฉัยว่า ตามฟ้องโจทก์ไม่กล่าวว่า จำเลยรับรถจักรยานไว้โดยรู้ว่าเป็นของที่ถูกลัก ก็เท่ากับโจทก์มิได้กล่าวว่าการกระทำของจำเลยเป็นผิดฐานรับของโจร จึงพิพากษากลับคำพิพากษาศาลชั้นต้นให้ยกฟ้องโจทก์

โจทก์ฎีกา

"ศาลฎีกาตรวจสำนวนและปรึกษาคดีนี้ในที่ประชุมใหญ่แล้ว ปัญหาอยู่ว่า ฟ้องโจทก์ครบองค์แห่งความผิดฐานรับของโจร ตามที่กฎหมายบัญญัติไว้หรือไม่ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๓๕๗ อันเป็นแม่บทความผิดฐานรับของโจร ได้บัญญัติการกระทำอันเป็นความผิดฐานรับของโจรไว้ คือช่วยซ่อนเร้น ช่วยจำหน่าย ช่วยพาเอาไปเสีย ซื้อ รับจำนำ หรือรับไว้โดยประการใด ซึ่งทรัพย์อันได้มาโดยการกระทำความผิด ถ้าความผิดนั้นเข้าลักษณะลักทรัพย์ ฯลฯ ผู้นั้นกระทำความผิดฐานรับของโจร คำบรรยายฟ้องของโจทก์ที่กล่าวหาว่า จำเลยกระทำผิด

ฐานรับของโจร มีว่า จำเลยบังอาจรับรถจักรยานของนายผจญ ทัศนสุวรรณ์ ซึ่งถูกคนร้ายลักเอาไปไว้จากคนร้ายซึ่งได้รถนั้นมาในการกระทำผิดฐานลักทรัพย์ การบรรยายฟ้องของโจทก์ดังกล่าวได้ความครบถ้วนตามองค์แห่งความผิดฐานรับของโจร ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๓๕๗ แล้ว ข้อที่ศาลอุทธรณ์วินิจฉัยว่าโจทก์มิได้บรรยายข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำของจำเลยว่าจำเลยรับรถจักรยานไว้โดยรู้อยู่แล้วว่า เป็นรถที่ได้มาจากการกระทำผิดฐานลักทรัพย์นั้น ศาลฎีกาเห็นว่า ความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๓๕๗ มีองค์ประกอบของการรู้ว่าเป็นของร้ายอยู่ในตัวแล้ว แม้จะมิได้บัญญัติไว้อย่างเดิมตามกฎหมายลักษณะอาญา มาตรา ๓๒๑ เพราะความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๓๕๗ นี้ ต้องประกอบด้วยเจตนาตามมาตรา ๕๙ อยู่แล้ว กล่าวคือ ผู้กระทำผิดฐานรับของโจรจะต้องรับไว้โดยรู้สำนึกในการที่กระทำ และในขณะเดียวกันผู้กระทำประสงค์ต่อผล หรือย่อมเล็งเห็นผลของการกระทำนั้น คือ รับทรัพย์อันรู้ว่าได้มาโดยการกระทำผิดไว้ จึงจะเป็นความผิด ฉะนั้น การที่โจทก์ได้บรรยายฟ้องมาต้องตามองค์ความผิดที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๓๕๗ ดังกล่าวแล้ว แม้จะมิได้กล่าวบรรยายในฟ้องตามแบบอย่างแต่เดิมมา ว่าจำเลยรับไว้โดยรู้ว่าเป็นของร้าย ฟ้องนี้ก็เป็นการเพียงพอตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา ๑๕๘ (๕) โดยข้อที่ว่าจำเลยกระทำความผิดนี้โดยเจตนานั้น เป็นข้อเท็จจริงที่โจทก์จะต้องนำสืบต่อไปในคดี ฉะนั้น ที่ศาลอุทธรณ์พิพากษายกฟ้องโจทก์ไม่ต้องด้วยความเห็นของศาลฎีกา

จึงพร้อมกันพิพากษาให้ยกคำพิพากษาศาลอุทธรณ์ ให้ย้อนสำนวนไปให้ศาลอุทธรณ์พิจารณาพิพากษาใหม่.”

(เจริญฤทธิศาสตร์ สัญญา ธรรมศักดิ์ พจน์ ปุษปาคม)

หมายเหตุ:– *ความผิดอาญาในกฎหมายลักษณะอาญา มีอยู่มากหลายมาตราที่มีคำว่า “โดยรู้” แต่ในประมวลกฎหมายอาญาใหม่ไม่ได้มีคำว่า “โดยรู้” ทั้งนี้ จะเห็นได้ว่า คำว่า “โดยรู้” นั้นมีอยู่ในหลักใหญ่ในมาตรา ๕๙ และ ๖๒*

แล้ว จึงไม่จำเป็นต้องระบุว่าผู้กระทำผิดรู้หรือมีเจตนาไว้ในตัวบทที่เป็นองค์ความผิดอีก เช่นความผิดฐานฆ่าคนตายหรือทำร้ายร่างกาย ประมวลกฎหมายอาญาก็บัญญัติเพียงว่า ผู้ใดฆ่าผู้อื่น หรือผู้ใดทำร้ายผู้อื่นเท่านั้น แต่จำเลยจะผิดก็ต่อเมื่อมีเจตนาฆ่าหรือทำร้าย เวลาฟ้องฐานทำร้ายร่างกายจะสังเกตได้ว่าฟ้องไม่ได้ระบุเลยว่าเจตนาทำร้าย ฟ้องว่าจำเลยบังอาจทำร้ายร่างกาย เขาก็เข้าใจได้แล้วว่ามีเจตนาทำร้าย ฉะนั้น ฟ้องจึงไม่จำเป็นต้องระบุว่าจำเลยรู้หรือเจตนาก็ได้ ถ้าข้อความในฟ้องพอเข้าใจได้เช่นนั้น.

น้ำตกแห่งใหม่

ลิงคอล์นกล่าวคำแถลงเป็นเวลานานชั่วโมงเศษ (และว่าที่มาแก้ต่างให้จำเลย) ก็เพียงได้ชื่อว่าได้บำเพ็ญกรณีส่วนน้อยสนองคุณแก่มิตรผู้มีอุปการะแก่ตนในวัยหนุ่มนั้น พอจบคำแถลงก็มีน้ำตกไหลพรากลงอาบหน้าอันเคร่งขรึมของทนาย ด้วย (จากปรู๊ฟเรื่อง "เมื่อเป็นทนายความ" ของ "นาม ปรัศนี" หน้า ๑๐๗๘)

ช่างเรียงแกร้ายจริง รู้กระทั่งจิตใจของ "นาม ปรัศนี" ว่ายังอาลัยอาวรณ์ "วังตะไคร้" อยู่ เลยช่วยตกแต่งจินตนาการให้มี "น้ำตก" ไหลอาบหน้าทนายลิงคอล์นโก้ไปเลย

"คนตรวจปรู๊ฟ"

THE RULE OF LAW

ศิริ วิศิษฏธรรม อัศวนนท์
ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลประจำกระทรวง

ข้าพเจ้าได้อ่านเรื่อง The Rule of Law ในบทบรรณาธิการ ในเล่มที่ ๔ ปีที่ ๙ ประจำเดือนเมษายนแล้ว ก็ใคร่ขอแสดงความคิดเห็นในเรื่องคำแปลคำว่า The Rule of Law ณ ที่นี้สักเล็กน้อย

ณ เบื้องแรกนี้ ข้าพเจ้าขออัญเชิญพระราชกระแสรับสั่งของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่พระราชทานแก่คณะกรรมการบัญญัติศัพท์ภาษาไทยว่า "การบัญญัติศัพท์ภาษาไทยนั้นควรจะใช้คำไทยให้อ่านง่าย ฟังง่าย แล้วเข้าใจ และกระทัดรัดได้ความดีดังเช่นคำว่า นิทรรศการ ซึ่งแปลว่าการแสดง (exhibition) และทัศนาจร ซึ่งแปลว่าการท่องเที่ยว (tour) นั้น ถ้าหากใช้ว่าการแสดงและการท่องเที่ยวก็ได้ความชัดเจนเป็นภาษาไทยดีอยู่แล้ว หาควรใช้นิทรรศการ และทัศนาจรไม่ เพราะยากที่ชนสามัญจักเข้าใจได้"

เพราะฉะนั้นคำว่า The Rule of Law ก็สมควรจะแปลเป็นภาษาไทยด้วยถ้อยคำภาษาไทยที่กระทัดรัดได้ความดีและเข้าใจง่าย แม้จะเป็นเรื่องของกฎหมายหรือศัพท์กฎหมายก็ตาม

โดยส่วนตัวข้าพเจ้าเองแล้วเห็นว่า คำว่า "The Rule of Law" นี้ จะแปลว่า"นิติธรรมวินัย" ดังที่คุณเสริม สุวรรณเทพ บัญญัตินั้นก็ได้ความดีเหมือนกัน แต่ค่อนข้างจะเอียงเอนไปทางวินัยสงฆ์อยู่สักหน่อย ข้าพเจ้าจึงรักจะแปลคำคำนี้ว่า "หลักธรรมแห่งกฎหมาย" ซึ่งเป็นคำหนึ่งในสามคำที่ปรากฏในบทบรรณาธิการนั้นมากกว่า หรือถ้าจะใช้ภาษาบาลีหรือสันสกฤตตามที่นิยมกันอยู่ก็ควรใช้คำว่า "นิติปรัชญา" เพราะ "The Rule of Law" นี้เป็นหลักกฎหมาย (doctrine of law) อยู่ จึงนับได้ว่าเป็นปรัชญาทางกฎหมายด้วย.

วงการกฎหมายสากล

การประชุมเรื่อง The Rule of Law ที่เมืองลากอส

หลัก The Rule of Law หรือนัยหนึ่งคือหลักการเคารพสิทธิและเสรีภาพของมนุษย์ภายใต้บทบัญญัติของกฎหมายนั้น กำลังได้รับความสนใจอยู่ทั่วไป ดังจะเห็นได้ว่า คณะกรรมาธิการนักกฎหมายระหว่างประเทศ ณ กรุงเยนีวา สวิตเซอร์แลนด์ ได้จัดให้มีการประชุมนักกฎหมายนานาประเทศ เพื่อพิจารณาวางหลักการและส่งเสริมการปฏิบัติตามหลัก The Rule of Law มาแล้ว ๓ ครง ครั้งแรกจัดขึ้นที่กรุงเอเธนส์ ประเทศกรีซ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๘ ผลของการประชุมครั้งนี้ที่ประชุมได้วางหลักการเรียงนขน เรียกว่า บัญญัติแห่งเอเธนส์ (Act of Athens) การประชุมครั้งที่สองจัดขึ้นที่กรุงเดลฮี ประเทศอินเดียเมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๒ ครั้งนี้ที่ประชุมได้ประกาศปฏิญญาแห่งเดลฮี (Declaration of Delhi) เป็นการยืนยันหลักการของบัญญัติแห่งเอเธนส์ ครั้งสุดท้ายคือเมื่อวันที่ ๓—๗ มกราคม ๒๕๐๔ คณะกรรมาธิการนักกฎหมายระหว่างประเทศได้จัดให้มีการประชุมที่เมืองลากอส (Lagos) ประเทศไนจีเรีย ทวีปอาฟริกา

การประชุมครั้งนี้ คณะกรรมาธิการ ฯ ตั้งใจจะเชิญนักกฎหมายจากประเทศต่าง ๆ ในอาฟริกาทั้งหมดไปร่วมประชุม แต่ไม่อาจทำได้ จึงเชิญแต่นักกฎหมายจากประเทศแถบใต้ทะเลทรายสะฮารา อย่างไรก็ดี มีนักกฎหมายจากทวีปอาเซียเข้าร่วมประชุมด้วย ผู้เข้าประชุมมีทั้งสิ้น ๑๙๔ คน เป็นผู้พิพากษา อาจารย์สอนวิชากฎหมาย และผู้ประกอบวิชาชีพทางกฎหมายจากอาฟริกา ๒๓ ประเทศ จากอาเซีย ๙ ประเทศ

ลักษณะของการประชุม จัดเป็นการประชุมของอนุกรรมการ ๓ ชุด แต่ละชุดพิจารณาในหัวข้อเรื่องต่างกัน ซึ่งสรุปได้ดังนี้

คณะอนุกรรมการชุดแรก ประชุมในหัวข้อเรื่อง "สิทธิมนุษยชนและความมั่นคงในการปกครองของประเทศ อำนาจนิติบัญญัติ—บริหาร—ตุลาการ" ได้พิจารณาปัญหาเรื่องอำนาจของฝ่ายบริหารในการออกกฎหรือข้อบังคับต่าง ๆ อันมีผลเป็นกฎหมาย ที่ประชุมแสดง

ความห่วงใยว่า กรณีเช่นนั้นเป็นผลมาจากสถานการณ์ฉุกเฉินอันไม่มีที่สิ้นสุด นอกจากนี้ ประชุมได้เสนอให้คณะกรรมาธิการนักกฎหมายระหว่างประเทศจัดให้มีการสอบสวนและวิจัยสถานการณ์ยางประเทศในอาฟริกาและที่อื่น โดยเหตุผลที่ว่าในประเทศเหล่านั้น มีกฎหมายอันมีลักษณะลำเอียงในเรื่อง เชื้อชาติ ผิว และความเชื่อถืออยู่ อันขัดต่อหลักสิทธิมนุษยชนและหลัก The Rule of Law

คณะอนุกรรมการชุดที่ ๒ พิจารณาในหัวข้อเรื่อง "สิทธิมนุษย์และกฎหมายอาญาและกฎหมายปกครองในแง่ต่าง ๆ" สรุปผลของการประชุมอนุกรรมการคณะนี้ใกล้เคียงกับชุดแรก คือที่ประชุมเห็นว่าการดำเนินงานของฝ่ายบริหารอันเป็นการตัดเสรีภาพของบุคคลเพื่อความปลอดภัยสาธารณะนั้น ควรผ่านการพิจารณาของศาล และว่าประชากรอาฟริกันเป็นจำนวนมาก ตกอยู่ภายใต้ยังคับแห่งกฎหมายที่มีลักษณะขัดต่อเสรีภาพส่วนบุคคล ที่ประชุมได้ลงมติประนามกฎหมายที่มีลักษณะลำเอียงในเรื่อง เชื้อชาติ ศาสนา เพศ หรือเหตุอื่น อันไม่มีมูลฐานอันเหมาะสม ก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำในมนุษยชาติ

คณะอนุกรรมการชุดที่ ๓ พิจารณาในหัวข้อเรื่อง "ความรับผิดชอบของอำนาจตุลาการและเนติบัณฑิตยสภา ในการป้องกันสิทธิของเอกชนในสังคม" ที่ประชุมได้พิจารณาถึงข้อแตกต่างกันระหว่างระบบกฎหมายคอมมอนลอว์และกฎหมายแพ่งฝรั่งเศส เช่นปัญหาเรื่องการใช้กฎหมายจารีตประเพณีในกระบวนพิจารณาคดีอาญา ซึ่งต่างกันมากในระหว่างท้องถิ่นที่ใช้ภาษาอังกฤษและภาษาฝรั่งเศสเป็นพื้น ที่ประชุมเสนอแนะว่าศาลท้องถิ่นควรยอมรับยังคับให้ตามกฎหมายจารีตประเพณีหรือกฎหมายท้องถิ่น แต่หลัก The Rule of Law นั้นควรใช้ทั่วไปทุกศาล และเห็นว่าเพื่อมิให้มีการก้าวก่ายอำนาจตุลาการ ควรตั้งคณะกรรมการขึ้นคณะหนึ่งให้มีอำนาจในการแต่งตั้ง เลื่อนฐานะและโยกย้ายผู้พิพากษา ในส่วนที่เกี่ยวกับเนติบัณฑิตยสภา ที่ประชุมเห็นว่าฝ่ายบริหารไม่ควรเข้ามาเกี่ยวข้องในการประกอบวิชาชีพ หรือสอดส่องมารยาทของสมาชิกเนติบัณฑิตยสภา ในที่สุดที่ประชุมเห็นว่าควรจัดให้มีระบบการช่วยเหลือทางกฎหมาย (Legal Aid)

ในวาระสุดท้ายแห่งการประชุมนี้ ได้มีการประกาศบทบัญญัติแห่งลากอส (Law of Lagos) ลงวันที่ ๗ มกราคม ๒๕๐๔ ประกาศฉบับนี้นอกจากจะยืนยันหลักการในบัญญัติแห่งเอเธนส์ และปฏิญญาแห่งเดลฮีแล้ว ยังมีข้อความสำคัญว่า

๑. หลักการต่าง ๆ ที่รวมอยู่ในสรุปผลการประชุมแนบท้ายบทบัญญัตินี้เป็นหลักที่พึงนำไปใช้ไม่ว่าในสังคมใด จะเป็นสังคมเสรีทรัพย์ก็ตาม แต่ว่าหลัก The Rule of Law นั้น ไม่สามารถจะเป็นจริงขึ้นได้หากปราศจากองค์การนิติบัญญัติที่ได้จัดตั้งขึ้นตามเจตน์จำนงของประชาชนผู้ให้ความเห็นชอบแก่รัฐธรรมนูญของเขาโดยเสรี

๒. เพื่อที่จะธำรงไว้ซึ่งหลัก The Rule of Law ทุกรัฐบาลควรยึดมั่นในหลักการที่ให้รายฎรเลือกตั้งผู้แทนในสภานิติบัญญัติของตนตามระบอบประชาธิปไตย

๓. สิทธิมนุษยชนอันเป็นรากฐาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งสิทธิในเสรีภาพส่วนบุคคลควรบัญญัติไว้ และยึดถือเป็นหลักในรัฐธรรมนูญของทุกประเทศ และเสรีภาพที่ว่านั้นในยามสงบไม่ควรถูกจำกัดโดยปราศจากการพิจารณาของศาล

๔. เพื่อที่จะให้ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน พ.ศ. ๒๔๙๑ บรรลุผลเต็มภาคภูมิ ที่ประชุมนี้ขอเชิญชวนให้รัฐบาลอาฟริกันทั้งหลาย ศึกษาและยอมรับกติกาอาฟริกันว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (African Convention of Human Rights) เพื่อรักษาไว้ซึ่งมติแห่งที่ประชุมนี้ โดยร่วมกันจัดตั้งศาลที่มีเขตอำนาจอันเหมาะสมขึ้น และให้บุคคลทุกคนซึ่งอยู่ภายในเขตอำนาจศาลแห่งรัฐที่ร่วมลงนามได้รับผลโดยทั่วกัน

๕. เพื่อที่จะส่งเสริมหลักการแห่ง The Rule of Law และยังผลให้มีการปฏิบัติตาม ผู้พิพากษา ผู้ประกอบวิชาชีพและอาจารย์สอนวิชากฎหมายในประเทศภาคพื้นอาฟริกาควรดำเนินการจัดตั้งสาขาแห่งคณะกรรมาธิการนักกฎหมายระหว่างประเทศขึ้น.°

"ถ. โพธิ์ทอง"

การคุมขังคนต่างด้าวในฟิลิปปินส์

การคุมขังในประเทศฟิลิปปินส์มิได้มีแต่เฉพาะเพื่อควบคุมนักโทษซึ่งเป็นผู้กระทำผิดภายในบ้านเมืองตามปกติธรรมดาเท่านั้น หากแต่ยังมีการคุมขังสำหรับกรณีคนต่างด้าวซึ่งมีกฎเกณฑ์แตกต่างออกไปอีกแยกหนึ่งด้วย

ภายใต้บังคับแห่งกฎหมายอันเกี่ยวด้วยคนเข้าเมืองในฟิลิปปินส์ ได้มีการกำหนดหลักเกณฑ์ในกรณีคนต่างด้าวที่จะเข้าเมืองไว้ว่า คนต่างด้าวประเภทใดบ้างที่มีสิทธิที่จะเข้าเมืองได้ ดังนั้นคนต่างด้าวคนใดไม่เข้าข่ายที่จะได้รับอนุญาตให้เข้าเมืองได้ก็จะถูกคุมขังไว้

° จาก Journal of the International Commission of Jurists ฉบับ Spring 1961

ในเรือที่เขาโดยสารมา หรือมิฉะนั้นก็ในสถานที่อื่นตามแต่เจ้าพนักงานตรวจคนเข้าเมืองจะเห็นควร การคุมขังดังกล่าวกระทำได้ชั่วระยะเวลาเท่าที่เจ้าพนักงานจะวินิจฉัยว่าบุคคลผู้นั้นอยู่ในข่ายที่จะได้รับอนุญาตให้เข้าเมืองได้หรือไม่เท่านั้น

คนต่างด้าวบางคนที่มิได้รับการตรวจโดยหลงลืมก็ดี หรือเจ้าพนักงานตรวจคนเข้าเมืองมิได้สงสัยอย่างใดและอนุญาตให้เข้าเมืองได้ก็ดี อาจถูกตรวจสอบอีกครั้งหนึ่งโดยคณะกรรมการสอบสวนพิเศษ (a board of special inquiry) ซึ่งคณะกรรมการชุดนี้มีอำนาจที่จะคุมขังคนต่างด้าวที่อยู่ในข่ายสงสัยดังกล่าวไว้ได้เพื่อวินิจฉัยว่าบุคคลผู้นั้นเข้าข่ายที่จะได้รับอนุญาตให้เข้าเมืองได้หรือไม่เช่นเดียวกัน ในการวินิจฉัยชั้นนี้ ถ้ามีกรรมการอย่างน้อยจำนวน ๒ นายออกเสียงให้เข้าเมืองได้ ผู้ถูกคุมขังก็จะได้รับการปล่อยตัว แต่ถ้าหากมีกรรมการอื่นผู้ใดคัดค้านและอุทธรณ์คำสั่งนั้นต่อคณะกรรมการชั้นเหนือขึ้นไปอีกชุดหนึ่งคือ the Board of Commissioners ดังนี้ก็ย่อมทำได้ และถ้าเป็นเช่นนี้คนต่างด้าวที่ถูกคุมขังอยู่นั้นก็เป็นอันว่าจะต้องถูกคุมขังต่อไป ถ้าคณะกรรมการชุดหลังนี้เห็นว่าคนต่างด้าวผู้นั้นไม่มีสิทธิที่จะเข้าเมืองได้ คนต่างด้าวนั้นก็อาจอุทธรณ์คำสั่งของ the Board of Commissioners นี้ไปยังศาลได้ แต่สิทธิที่จะรับอุทธรณ์หรือไม่นั้นอยู่ที่ the Board of Commissioners หาได้อยู่ที่ศาลไม่

สำหรับในกรณีส่งคนต่างด้าวออกนอกประเทศนั้นก็มีกฎหมายบัญญัติไว้เช่นเดียวกัน กล่าวคือ ถ้าคนต่างด้าวคนใดต้องสงสัยว่า เป็นบุคคลที่ไม่มีสิทธิที่จะอยู่ในประเทศได้โดยชอบด้วยกฎหมาย บุคคลนั้นก็จะถูกเจ้าพนักงานสืบสวนทำการสืบสวน และถ้ามีเหตุผลน่าเชื่อว่าจะเป็นดังที่สงสัยจริง เจ้าพนักงานสืบสวนก็จะเสนอเรื่องแก่ the Commissioner of Immigration หรือผู้ได้รับมอบอำนาจจาก the Commissioner of Immigration นั้นที่อยู่ใกล้ที่สุดเพื่อออกหมายจับ หมายดังกล่าวต้องกล่าวแจ้งเหตุผลในการจับกุมนั้นด้วย

ในระหว่างทำการสอบปากคำ คนต่างด้าวที่ถูกหมายจับมานี้จะต้องถูกคุมขังในสถานคุมขังหรือมิฉะนั้นก็อาจจะต้องถูกพิทักษ์รักษาไว้เพื่อว่าถ้าต้องการตัวเมื่อไรก็จะได้เรียกมาได้ทันที โดยจะมีเงื่อนไขอย่างใดอีกก็ได้ตามที่เจ้าพนักงานผู้มีอำนาจในการนี้จะเห็นควร ในระหว่างสอบปากคำคนต่างด้าวผู้นี้มีสิทธิที่จะตรวจดูหมายและมีสิทธิที่จะตั้งทนายให้มาทำการแทนตนได้

คนต่างด้าวที่ถูกขังหากดังกล่าวอาจได้รับการปลดปล่อยโดยมีเงื่อนไขหรือข้อผูกมัดอย่างใดก็ได้โดย the Commissioner of Immigration และในกรณีที่ the Board of Commissioners เห็นควรสั่งให้ส่งตัวออกนอกประเทศ ก็จะมีหมายให้ส่งตัวคนต่างด้าวผู้นั้นออกนอกประเทศไปทันที เว้นแต่จะเห็นควรให้อยู่ต่อไปได้อีกภายในระยะเวลาตามแต่จะกำหนด ดังนี้ก็ทำได้ แต่ถ้าปรากฏว่าคนต่างด้าวนั้นไม่เข้าข่ายที่จะต้องส่งออกนอกประเทศ กระบวนพิจารณาในเรื่องนี้ก็เป็นอันต้องยกเลิกเพิกถอนไป.[๖]

ความผิดทางเพศในเนเธอร์แลนด์

ศาสตราจารย์ Jacob M. Van Bemmelen แห่งมหาวิทยาลัยลิเดน (Leiden) กล่าวในการอภิปรายเรื่อง "Data on Sexual Delinquency in The Netherlands" ว่าแทบจะวางหลักตายตัวได้เลยทีเดียวว่า ความผิดทางเพศนั้นย่อมมีจำนวนสูงขึ้นอยู่เสมอ จะหยุดชะงักไปก็แต่เฉพาะในระหว่างที่เกิดสงครามเท่านั้น และหลังจากสงครามได้สงบลงแล้ว สถิติการเพิ่มของอาชญากรทางเพศก็เข้าสู่สภาพเดิม คือกลับมีจำนวนสูงขึ้นเรื่อยไป และสำหรับอายุส่วนมากของผู้ที่กระทำความผิดประเภทนี้นั้นก็อยู่ในเกณฑ์ ๒๐ ถึง ๒๒ ปี หรือมิฉะนั้นก็ได้แก่ผู้ที่ไม่มีงานทำ โดยเฉพาะอย่างยิ่งก็คือผู้ที่ถูกไล่ออกจากงาน

สาเหตุของความผิดทางเพศที่มีอัตราเพิ่มขึ้นมีหลายอย่างด้วยกัน แต่มีอยู่สาเหตุหนึ่งที่มีลักษณะน่าสนใจคือ ความเปลี่ยนแปลงทางศีลธรรมจรรยาอันเกี่ยวกับการสมรสในระยะกฎหมายครอบครัวแบบมี "ผัวเดียวเมียเดียว" (monogamy) ประกอบกับการที่สตรีได้มีอิสระยิ่งขึ้น (the emancipation of women) และได้รับสิทธิเท่าเทียมชาย ได้เข้าสังคมพบปะสังสรรค์กับเพศตรงข้ามมากขึ้น จึงเท่ากับเป็นสิ่งล่อใจชายให้มีความต้องการทางเพศมากขึ้นตามไปด้วย แต่ฝ่ายชายก็ไม่มีทางที่จะได้สาใจในการที่จะได้มีภรรยาได้หลายคนได้โดยชอบด้วยกฎหมาย เพราะระยะกฎหมายดังกล่าวนั้นเอง เป็นเหตุให้ความกดดันทางเพศเพิ่มทวียิ่งขึ้นอันอาจเป็นผลให้ผู้นั้นมีความพิการทางจิตและอาจส่งผลสะท้อนให้ก่ออาชญากรรมทางเพศขึ้นได้ แต่จะอย่างไรก็ดี ผู้เขียนได้ให้ความเห็นในท้าย

---

๖ สะกัดความจากเรื่อง "Preventive and Administrative Detention as it pertains to the Philippines" ใน *Journal of the International Commission of Jurists. Vol. III, No. 1* หน้า ๑๐๕–๑๒๕)

ที่สุดว่า สาเหตุที่สำคัญที่ทำให้มีอาชญากรทางเพศเพิ่มขึ้นนั้น น่าจะเนื่องมาจากความไม่มั่นคงในการดำรงชีพ เป็นต้นว่า พวกลูกจ้างไม่มีที่อยู่เป็นหลักแหล่ง หรือพวกที่ไม่ได้รับความสุขในชีวิตสมรส นอกจากนั้นก็มีสาเหตุมาจากความเปลี่ยนแปลงทางศีลธรรมที่เกี่ยวกับเพศ กล่าวคือ สาเหตุเหล่านี้นับว่ายิ่งใหญ่กว่าสาเหตุที่สตรีได้รับอิสระในการเข้าสังคมเสียอีก

ศาสตราจารย์ Helmut Scholsky แห่งแฮมเบอร์ค ได้ให้ความเห็นไว้ว่า ทางแก้นั้นก็คือควรจะปรับปรุงสังคมให้มีเสถียรภาพโดยยึดหลักประเพณีนิยม คือปรับปรุงสังคมโดยโน้มตามประเพณีที่ดีงามและในเวลาเดียวกันก็ต้องคำนึงถึงพฤติกรรมทางเพศด้วย

ทางแก้ดังกล่าวอาจจะถูกทั้งนี้เป็นเพราะปรากฏว่า การลงโทษผู้กระทำผิดทางเพศนั้นไม่ยังเกิดผลดีแต่ประการใด วิธีที่ดีที่สุดก็คือวิธีการบำบัด (treatment) ผู้กระทำผิดแต่ละคนเป็นราย ๆ ไป โดยพยายามช่วยให้เขาคลายจากความรู้สึกว่ามีปมด้อย ให้เขาพ้นจากสภาวะความเป็นเด็ก และสำหรับผู้กระทำผิดที่เป็นผู้ใหญ่แล้วก็ควรหางานให้เขาทำเสีย

ส่วนสถานสงเคราะห์บุคคลประเภทนั้นควรมีแยกพิเศษแตกต่างออกไปจากเรือนจำ และจะต้องไม่ให้ผู้ประพฤติผิดทางเพศเหล่านี้ ได้ปะปนกับอาชญากรประเภทอื่นเป็นอันขาด ทั้งนี้เพื่อจะได้เป็นโอกาสดีสำหรับผู้กระทำผิดทางเพศเหล่านี้ในอันที่จะได้รับการบำบัดทางจิต (psychotherapeutic treatment) กล่าวคืออาจใช้วิธีแนะนำ (suggestion) หรือสะกดจิต (hypnosis) หรือจิตวิเคราะห์ (psychoanalysis) หรือวิธีอื่นอีกแล้วแต่กรณี ทั้งนี้เพื่อความมุ่งหวังที่จะให้เขาเหล่านั้นปรับตัวให้เข้ากับสังคมได้นั่นเอง [๓]

"มนุญ"

ข้อบังคับว่าด้วยมรรยาทผู้พิพากษาและทนายความในการปรากฏตัวทางวิทยุกระจายเสียง โทรทัศน์และภาพยนต์

เมื่อปี ค.ศ. ๑๙๓๖ คณะกรรมการมารยาทผู้มีวิชาชีพทางกฎหมาย แห่งเนติบัณฑิตยสภาอเมริกัน (American Bar Association) ได้วางกำหนดข้อบังคับในเรื่องผู้พิพากษาและทนายความไปแสดงละคร หรือออกอากาศทางวิทยุกระจายเสียง ในเรื่อง

๓. Institute of Criminal Law and Criminology of the University of Leidon, *Sexual Crime Today*, The Hague: Martinus Nijhoff (1960), pp. 20-50.

รายเกี่ยวกับการพิจารณาพิพากษาคดีในศาล ว่าไม่ควรกระทำ โดยเฉพาะในรายการโฆษณาเพื่อการค้า แต่โดยที่ในปัจจุบันนี้ โทรทัศน์และภาพยนต์เกือบจะเรียกได้ว่า เป็นส่วนหนึ่งในชีวิตประจำวันของประชาชนทั่วสหรัฐอเมริกา ทุก ๆ วันจะมีรายการเกี่ยวกับการพิจารณาพิพากษาคดีในศาลออกแสดงทางโทรทัศน์ เช่นเรื่อง Divorce Court, A Day in Court แม้แต่นวนิยายบางเรื่องก็พัวพันอยู่ในห้องพิจารณาของศาล เช่นเรื่อง Perry Mason เป็นต้น ส่วนภาพยนต์นั้นเป็นของธรรมดาเหลือเกินที่จะแสดงหรือถ่ายทำถึงเรื่องเกี่ยวกับพิจารณาพิพากษาคดีในศาลอยู่เสมอ แต่ละเรื่องมีผู้แสดงเป็นตัวผู้พิพากษา ทนายความ และแสดงถึงรายละเอียดเกี่ยวกับการดำเนินกระบวนพิจารณาในศาล ซึ่งบางเรื่องใช้ตัวผู้พิพากษาจริง ทนายความจริงมาแสดงทีเดียว

ดังนั้น คณะกรรมการมรรยาทผู้มีวิชาชีพทางกฎหมาย จึงได้พิจารณาวางข้อบังคับเพิ่มเติม และหลังจากใช้เวลาพิจารณาโดยรอบคอบประมาณ ๑ ปี คณะกรรมการชุดนี้จึงได้มีมติที่ ๒๙๘ (Opinion no. 293) เมื่อวันที่ ๑๕ เมษายน ๒๕๐๔ ว่าด้วยข้อบังคับมรรยาทผู้พิพากษาและทนายความในการปรากฏตัวทางวิทยุกระจายเสียง โทรทัศน์ และภาพยนต์ ดังต่อไปนี้

๑. ผู้พิพากษาไม่ควรปรากฏตัวในรายการใด ๆ ที่ผู้จัดรายการมุ่งเพื่อการค้า แม้ว่าการพิจารณาคดีหรือการดำเนินกระบวนพิจารณาในรายการนั้นเป็นเพียงเรื่องสมมติหรือแต่งขึ้น และแม้ว่าผู้พิพากษานั้นจะไม่ใช้นามจริงหรือตำแหน่งของตนก็ตาม

๒. ทนายความชอบที่จะปรากฏตัวในฐานะผู้แสดง หรือผู้ร่วมบทบาทในรายการใด ๆ ที่จัดขึ้นเพื่อการค้า ในเรื่องสมมติหรือแต่งขึ้นเกี่ยวกับการพิจารณาคดีในศาลได้ ทั้งจะประกาศชื่อในรายนามผู้แสดงในเรื่องด้วยก็ได้ แต่ทั้งนี้ต้องไม่ประกาศตนให้ทราบว่าเป็นทนายความอยู่

๓. ในกรณีที่เนติบัณฑิตยสภาเป็นผู้จัดรายการเอง หรือช่วยเหลือหรือสนับสนุนให้จัดรายการแสดงให้เห็นถึงการพิจารณาคดีและกระบวนพิจารณาในศาลในคดีที่สมมติหรือแต่งขึ้น เพื่อเป็นการโฆษณาหรือประชาสัมพันธ์ต่อประชาชน เช่นนี้ ทั้งผู้พิพากษาและทนายความชอบที่จะปรากฏตัวในรายการดังกล่าวได้ในบทบาทของผู้พิพากษา และทนายความ และชอบที่จะใช้นาม ตำแหน่งและสำนักงานจริงได้ด้วย

๔. ผู้พิพากษาและทนายความไม่ควรปรากฏตัวในรายการใด ๆ ไม่ว่าเพื่อการค้าหรือไม่ เว้นแต่จะกระจ่างชัดว่ารายการนั้น ๆ เป็นเพียงคดีสมมติหรือแต่งขึ้น ไม่ใช่คดีที่เกิดขึ้นจริง ทั้งต้องกระจ่างชัดว่าการจัดรูปเรื่องในรายการดังกล่าวถูกต้องได้มาตรฐานแท้จริงของการดำเนินกระบวนพิจารณาในศาลยุติธรรม

๕. ผู้พิพากษาและทนายความชอบที่จะปรากฏและแสดงตัวให้รู้ถึงนามตำแหน่งและสำนักงานจริง ในรายการที่จัดขึ้นเพื่อการศึกษาหรือประชาสัมพันธ์ ในรายการอภิปรายหรือให้สัมภาษณ์ ซึ่งจัดขึ้นหรือช่วยเหลือหรือสนับสนุนรายการโดยเนติบัณฑิตยสภาอเมริกัน หรือเนติบัณฑิตยสภาแห่งรัฐ หรือหน่วยรัฐการอื่นที่เกี่ยวข้อง หรือจัดโดยบริษัทวิทยุกระจายเสียงหรือสถานีโทรทัศน์ในรายการซึ่งมิใช่เพื่อการค้า ทั้งนี้ภายใต้เงื่อนไขว่าการจัดรูปเรื่องในรายการดังกล่าวถูกต้องได้มาตรฐานแท้จริงของการดำเนินกระบวนพิจารณาในศาลยุติธรรม

"ศิริชัย"

สามก๊ก

หนังสือที่มีชื่อเสียงเป็นที่พูดถึงอ้างอิงของผู้อ่าน ผู้ใช้ ผู้สนใจทั้งปวง ดังเช่นความเรียงร้อยแก้ว สามก๊ก ของเจ้าพระยาพระคลัง (จากปรู๊ฟเรื่อง "Memory Course" ของ "สุจริต ถาวรสุข" หน้า ๑๐๗๕)

"*สามก๊ก*" *ที่ว่านั้น ตราชาว แม่โขง หรือรวงทองขอรับ? หรือถือหลัก* Every one to his taste *และลงคนเดียวสามก๊กละก็* Memory Course *ก็* Memory Course *เถอะ คงจะช่วยช่างเรียงให้ระลึกถึงประสพการณ์อะไรไม่ได้ทั้งนั้น*

"คนตรวจปรู๊ฟ"

เรื่องเก่าเล่าใหม่

เนื่องในโอกาสวันที่ ๒๓ ตุลาคม ๒๕๐๔ นี้ เป็นวาระที่ ๕๑ แห่งรอบปีของวันเสด็จสวรรคตของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๕ "พระบิยมหาราช" ของชาวไทย "ดุลพาห" จึงขอน้อมเกล้าฯ ถวายบังคมแทบเบื้องยุคลบาทพระองค์ท่าน ซึ่งไม่ว่าจะประทับอยู่ ณ สรวงสวรรค์ชั้นใด ด้วยเรื่องพระราชบัญญัติพิกัดกระเษียรอายุลูกทาษลูกไทย และพระราชบัญญัติทาษรัตนโกสินทรศก ๑๒๔ อันสำแดงถึงพระราชกรณียกิจที่ทรงคุณประโยชน์ยิ่งล้ำต่อมวลไทยทั้งปวง

แม้สมเด็จพระบิยมหาราชจะได้เสด็จจากพสกนิกรของพระองค์สู่สวรรคาลัยไปถึงกึ่งศตวรรษแล้วก็ตาม แต่ชาวไทยทุกผู้ก็ยังเฝ้ารำลึกถึงพระองค์ท่านอยู่มิวาย พระคุณที่ท่านได้ทรงพระมหากรุณาปกแก่ผ่ปวงประชาโดยทั่วหน้า และเฉพาะอย่างยิ่งแก่เหล่าตุลาการทั้งหลายในการที่พระองค์ท่านเป็นผู้ทรงก่อกำเนิด และจัดตั้งกระทรวงยุติธรรมขึ้น นั้นยังคงแจ่มจรัสในดวงใจของพวกเราเสมอ

เสริมศักดิ์ เทพาดำ

พระราชบัญญัติ
พิกัดกระเษียรอายุลูกทาษลูกไทย

ศุภมัศดุ ลุนุลศักราช ๑๒๓๖ โสณสังวัจฉระสาวันมาศชุณปักษ นวมิถิศุกรวารปริเฉทกาลกำหนด พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระปรมินทรมหาจุฬาลงกรณ์บดินทรเทพมหามงกุฎ บุรุษยรัตนราชวรวงษ วรุตมพงษบริพัตรวรขัตติยราชนิกโรดม ขาตุรัตนบรมมหาจักรพรรดิราชสังกาศ บรมธรรมิกมหาราชาธิราชบรมนารถบพิตร พระจุลจอม

เกล้าเจ้าแผ่นดินสยาม รัชกาลที่ ๕ ในพระบรมราชวงษ ซึ่งประดิษฐานและดำรงคศิริราชสมบัติ รัตนราไชมหันสวริยาธิบัติ ณ กรุงเทพมหานคร อมรรัตนโกสินทรมหินทรายุทธยามหาดิลกภพ นพรัตนราชธานีบูรีรมย์ อุดมราชนิเวศมหาสฐาน ซึ่งเป็นพระมหานครยรมราชธานีใหญ่ในราชอาณาจักรแดนสยามฝ่ายเหนือฝ่ายใต้ และเป็นยรมราชาธิราชอันใหญ่ในประเทศราชที่ใกล้เคียง คือ ลาว กะเหรี่ยง มลายูประเทศแลอื่น ๆ ผู้ทรงพระคุณธรรมอันมหาประเสริฐ เสด็จออกพระที่นั่งสมมติเทวราชอุปยัติ เบื้องบูรพาทิศาภาคแห่งพระที่นั่งดุสิตมหาปราสาท ทรงสถิตยเหนือยวรราชอาศน์อันพิจิตรยันจงแปรพระภักตร์ตรงทักษิณทิศาภิมุข พร้อมด้วยท่านที่ปฤกษาราชการแผ่นดิน เฝ้าทูลละอองธุลีพระยาทโดยลำดับ ทรงพระอนุสรคำนึงถึงธรรมเนียมบ้านเมืองมาแต่โบราณ ธรรมเนียมใดเป็นการเจริญมีคุณมีประโยชน์เป็นยุติธรรมแล้ว อยากจะทรงทำนุบำรุงให้วัฒนาการเจริญยิ่งขึ้น ให้ดำรงค์ไปได้สิ้นกาลนาน ถ้าธรรมเนียมใดไม่เป็นการเจริญแก่ประชาชาวพระนคร ไม่เป็นคุณไม่เป็นประโยชน์ ไม่เป็นยุติธรรมก็อยากจะทรงเลิกถอนเสีย แต่จะต้องค่อยตัดรอนผ่อนไปทีละเล็กทีละน้อยตามกาลตามเวลากว่าจะเรียบร้อยไปได้ ก็แต่ในราชบัญญัติเดิมอันโบราณราชกระษัตย์ตั้งไว้ตามคำภีร์พระธรรมสาตรว่าด้วย ลักษณทาษ ๗ จำพวก คือทาษสินไถ่ ๑ ลูกทาษเกิดในเรือนเบี้ย ๑ ทาษได้มาแต่ยิดามารดา ๑ ทาษท่านให้ ๑ ทาษอันได้ด้วยช่วยกังวลทุกข์ร้อน ๑ ทาษได้เลี้ยงมาด้วยกาลทุพิกขไภย ๑ ทาษไปรบศึกได้มาเป็นเชลย ๑ เป็น ๗ จำพวกด้วยกันดังนี้ อันทาษ ๗ จำพวกนี้ นับว่าเป็นทาษโดยกระบิลเมืองท่าน ถ้าไม่มีเงินมาให้แก่เจ้าทาษครบค่าแล้ว ก็ไม่มีเวลาที่จะพ้นยากจากทุกข์เป็นไทยได้ ฝ่ายลูกทาษซึ่งเกิดแต่ทาษทั้ง ๗ จำพวกนั้น ตั้งแต่ออกจากครรภ์มารดาก็ต้องนับว่าเป็นทาษมีค่าตัวไปจนอายุถึงร้อยปีแล้วก็ยังไม่หมดค่าตัว คือท่านคิดอายุตั้งแต่เดือนหนึ่ง ๒ เดือน ๓ เดือน ชาย ๖ บาท หญิง ตำลึง ๑ จนชายอายุ ๒๖ ปี ถึง ๔๐ ปี เสมค่าสิบสี่ตำลึง หญิงอายุ ๒๑ ปี ถึง ๓๐ ปี เสมค่าสิบสองตำลึง ถ้าชายอายุเกิน ๔๐ ปี หญิงอายุเกิน ๓๐ ปี จึงได้ลดถอนค่าตัวลงจนอายุถึง ๑๐๐ ปี ยังมีค่าตัวชายตำลึง ๑ หญิง ๓ บาท ยังหาขาดค่าตัวไม่ เป็นธรรมเนียมเดิมมีมาดังนี้ ดูประหนึ่งหามีความกรุณาแก่ลูกทาษไม่ ด้วยลูกทาษเกิดมาไม่ได้รู้ไม่ได้เห็นสิ่งใดเลย บิดามารดาชั่วไว้แล้วยังภาลูกให้เป็นทาษไปจนสิ้นชีวิตรอีกเล่า เพราะรับโทษทุกข์ของพ่อแม่เท่านั้น หาควรที่จะเอาเป็นทาษจนตลอดชีวิตรไม่ ถ้าจะโปรดเลิกถอนให้ลูกทาษ

หลุดค่าตัวเสียทีเดียว นายเงินผู้ไม่มีความเมตากรุณา ก็จะไม่ให้ทายมารดาเลี้ยงรักษาลูก เพราะเหนว่าลูกทายเกิดมาไม่เปนทุนไม่เปนประโยชน์แก่นายเงิน ๆ ก็จะเอาทายที่เปนพ่อแม่ไปใช้การงานของตัว มิให้เลี้ยงรักษาลูกนั้น ๆ ก็จะเปนอันตรายตายเสียเปนอันมาก เพราะนายเงินจะแกล้งฉนี้ จำต้องผ่อนให้เปนประโยชน์แก่นายเงินบ้าง ให้ลูกทายภอมีเวลาหลุดเปนไทยได้บ้าง ถ้าลูกทายเปนชายครั้นหลุดพ้นค่าตัวแล้วจะได้รับจ้างทำมาค้าขายผ่อหัดวิชาการ และจะได้บรรพชาอุปสมบทบ้าง ถ้าเปนหญิงหลุดพ้นเปนไทยได้ผัวได้ลูกมีช่องที่จะประกอบกิจทำมาหากินได้บ้าง เมื่อเปนดังนี้จะเปนการรุ่งเรืองเจริญแก่ประชาชาวพระนครสยามโดยแท้ จึงมีพระบรมราชโองการมารพระบัณฑูรสุรสิงหนาท ดำหรัสเหนือเกล้า ฯ สั่งให้ที่ปฤกษาราชการแผ่นดินตราพระราชกฤษฎีกาเปนพระราชบัญญัติไว้ ให้พระบรมวงษานุวงษ์แลข้าราชการทุกกระทรวง ทบวงการ ฝ่ายทหาร พลเรือน แลอาณาประชาราษฎร์ในกรุงเทพ ฯ แลหัวเมือง เอก โท ตรี จัตวา ฝ่ายใต้ฝ่ายเหนือให้ทราบทั่วกันว่า จุลศักราช ๑๒๓๐ ปีมโรงสัมฤทธิศกนี้เปนปีพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้เถลิงถวัลยราชสมบัติบรมราชาภิเศก ในพระมหาเสวตรฉัตรเปนปีมหามงคลอันประเสริฐ จึงโปรดเกล้า ฯ ให้ตั้งปีมโรงสัมฤทธิศกเปนต้น พระราชบัญญัติลักษณลูกทายนี้ว่า ตั้งแต่นี้สืบไป

๏ มาตรา ๑ ถ้าลูกทายชายหญิงเกิดเมื่อจุลศักราช ๑๒๓๐ ปีมโรงสัมฤทธิศกนี้เปนต้นไปให้คิดค่ากระเษียรอายุตั้งแต่เดือนหนึ่ง ๒ เดือน ๓ เดือนจน ๘ ปีเต็มค่าตัว ตั้งแต่ ๘ ปีต่อไปให้ลดกระเษียรอายุลงทุกปี ถึงอายุ ๒๑ ขาดค่าให้ลูกทายพ้นค่าตัวเปนไทย

๏ มาตรา ๒ ตรางกระเษียรอายุลูกทายตรงพระราชบัญญัติตั้งใหม่ ให้ใช้แต่ลูกทายและบุตรราษฎรที่ยังเปนไทยไม่เปนทายจำเพาะแต่ที่เกิดในปีมโรงสัมฤทธิศก และปีมเสงเอกศกต่อ ๆ ไป คือ ชายอายุเดือนหนึ่ง ๒ เดือน ๓ เดือน กระเษียรอายุเงินตำลึงกึ่ง ๔ เดือน ๕ เดือน ๖ เดือน สองตำลึง ๗ เดือน ๘ เดือน ๙ เดือน สองตำลึงกึ่ง ๑๐ เดือน ๑๑ เดือน สามตำลึง ๑ ปี ๒ ปี สี่ตำลึง ๓ ปี ๔ ปี ห้าตำลึง ๕ ปี ๖ ปี หกตำลึง ๗ ปี ๘ ปี แปดตำลึง ๙ ปี ๑๐ ปี ๑๑ ปี เจ็ดตำลึง ๑๒ ปี ๑๓ ปี ๑๔ ปี ห้าตำลึงกึ่ง ๑๕ ปี ๑๖ ปี ๑๗ ปี สามตำลึงกึ่ง ๑๘ ปี ๑๙ ปี ๒๐ ปี ตำลึง ๑

หญิงอายุเดือนหนึ่ง ๒ เดือน ๓ เดือน ตำลึงหนึ่ง ๔ เดือน ๕ เดือน ๖ เดือน ตำลึงกึ่ง ๗ เดือน ๘ เดือน ๙ เดือน สองตำลึง ๑๐ เดือน ๑๑ เดือน สองตำลึงกึ่ง ๑ ปี ๒ ปี สามตำลึง ๓ ปี ๔ ปี สี่ตำลึง ๕ ปี ๖ ปี ห้าตำลึง ๗ ปี ๘ ปี เจ็ดตำลึง ๙ ปี ๑๐ ปี ๑๑ ปี หกตำลึง ๑๒ ปี ๑๓ ปี ๑๔ ปี ห้าตำลึงสามบาท ๑๕ ปี ๑๖ ปี ๑๗ ปี สามตำลึง ๑๘ ปี ๑๙ ปี ๒๐ ปี สามบาท ถึง ๒๑ ปี หมดค่าตัวทั้งชายทั้งหญิง ตรางกระเษียรทั้งขึ้นทั้งลดดังนี้ ถ้าคนเกิดในปีเถาะ นพศกขึ้นไปและจะตัดสินคดีถ้อยความอื่น ๆ ให้ใช้กระเษียรอายุในกรมศักเดิม เมื่อจุลศักราช ๙๕๕ ปีรกาเบญจศกโน้น ฯ

๏ มาตรา ๓ ลูกทาษชายหญิงซึ่งเกิดในเรือนเบี้ยนายเงินตั้งแต่ปีมโรงสัมฤทธิศก ต่อไปจะอยู่กับนายเงินเดิมตลอดไปจนอายุถึง ๒๑ ปีก็ดี ไม่ได้อยู่กับนายเงินเดิมจะยกย้ายวางเงินไปอยู่กับนายเงินที่ ๒ ที่ ๓ ที่ ๔ ที่ ๕ ที่ ๖ ในระหว่างยังไม่ถึง ๒๑ ปีก็ดี ให้คิดพิกัดกระเษียรอายุตามขั้นตามลดต่อไปทุก ๆ นายเงิน กว่าลูกทาษชายหญิงอายุจะได้ถึง ๒๑ ปีพ้นค่าตัวเป็นไทย ฯ

๏ มาตรา ๔ ลูกทาษเป็นชายก็ดี เป็นหญิงก็ดี ที่เกิดในปีมโรงสัมฤทธิศก และในปีอื่น ๆ ซึ่งจะช่วยไถ่กันต่อ ๆ ไปนั้น ให้คิดกระเษียรอายุขึ้นลดตามพิกัดแยบนี้ คือค่าตัวเดิมอ้ายกอผัว อิขอ เมีย ๒ คนเงิน ๓ ชั่งห้าตำลึง เกิดลูกในเรือนเบี้ยนายเงินที่หนึ่ง ๒ คน ชายชื่ออ้าย คอ หญิงชื่ออิ งอ อยู่กับนายเงินที่หนึ่งจนอายุอ้าย คอ ได้สามปี อิ งอ ได้สามเดือน วางเงินไปอยู่กับนายเงินที่สอง ๆ ต้องเติมเงินขึ้นค่ากระเษียรอายุส่วนลูกทาษติดมา อ้าย คอ ๓ ปีห้าตำลึง อิ งอ ๓ เดือนตำลึงหนึ่งตราไว้ในกรมธรรม์เป็นแผนกส่วน ค่ากระเษียรอายุลูกทาษเงินหกตำลึง รวมทั้งค่าตัวอ้าย กอ อิ ขอ พ่อแม่เป็นเงิน ๓ ชั่ง ๑๑ ตำลึง ถ้าอยู่กับนายเงินที่สอง ๕ ปี อายุอ้าย คอ ได้ ๘ ปี เต็มค่า ๘ ตำลึง อายุ อิ งอได้ ๕ ปี ๓ เดือน ห้าตำลึง แล้ววางเงินไปอยู่กับนายเงินที่สาม ๆ ต้องเพิ่มเงินขึ้นค่ากระเษียรอายุอ้าย คอ สามตำลึง เก่าใหม่เป็นแปดตำลึง อิ งอ สี่ตำลึง เก่าใหม่เป็นห้าตำลึง ตราไว้ในกรมธรรม์เป็นแผนก ส่วนอ้าย คอ อิ งอ รวมทั้งค่าตัวอ้าย กอ อิ ขอ พ่อแม่เป็นเงิน ๓ ชั่ง สิบแปดตำลึง อยู่กับนายเงินที่สาม ๘ ปีกับ ๖ เดือน อายุอ้าย คอ ได้ ๑๖ ปี ๖ เดือน ค่าตัวลดอยู่แต่สามตำลึงกึ่ง อายุ อิ งอ ได้ ๑๓ ปี ๙ เดือน ค่าตัวลดอยู่แต่

ห้าตำลึงกึ่ง แล้ววางเงินไปอยู่กับนายเงินที่ ๔ นายเงินที่ ๓ ต้องลดเงินค่าตัวส่วนอ้าย คอ สี่ตำลึงกึ่ง เอาแต่สามตำลึงกึ่ง ส่วน อิ งอ เอาขึ้นกึ่งตำลึง เป็นห้าตำลึง รวมเก้าตำลึง นายเงินที่ ๔ ต้องออกเงินช่วยไถ่ตราไว้ในกรมธรรม์เป็นแผนก ส่วนลูกทาส อ้าย คอ เก้าแปดตำลึง ลดสี่ตำลึงกึ่ง คงสามตำลึงกึ่ง อิ งอ เก้าห้าตำลึงขึ้นกึ่งตำลึงคงห้าตำลึงกึ่ง รวม ๙ ตำลึง รวมทั้งค่าตัวอ้าย กอ อิ ขอเป็นเงิน ๓ ชั่ง ๑๔ ตำลึง ถ้าอยู่กับนายเงินที่ ๔ ได้ ๓ ปีกับ ๗ เดือน อายุอ้าย คอได้ ๒๐ ปีกับเดือนหนึ่ง ส่วนอ้าย คอ หลุดพ้นค่าตัวเป็นไทย แต่อิ งอ อายุได้ ๑๗ ปีกับ ๔ เดือน ลดค่าตัวอยู่แต่สามยาท อ้าย กอ อิ ขอ อิ งอ วางเงินไปอยู่กับนายเงินที่ ๕ นายเงินที่ ๔ ต้องลดส่วนค่าตัวอิ งอลงสี่ตำลึง สามยาท เอาแต่สามยาท ด้วยอิ งออายุ ๑๗ ปีกับ ๔ เดือน ย่างเข้าใน ๑๘ ปีพึงคิดกระเษียร อายุลดลงอยู่สามยาท แล้วนายเงินที่ ๕ ต้องออกเงินช่วยไถ่ รวมทั้งค่าอ้าย กอ อิ ขอ อิ งอ เป็นเงินตรา ๓ ชั่ง ๕ ตำลึงสามยาท ถ้าอยู่กับนายเงินที่ ๕ ได้ ๒ ปีกับ ๘ เดือน อายุอิ งอ ได้ ๒๐ ปีกับ ๒ เดือน ส่วนอิ งอหลุดพ้นค่าตัวเป็นไทย แต่อ้ายกออขอพ่อแม่ค่าตัวคง ๓ชั่ง ๕ ตำลึงตามเดิม ถ้าอ้ายกอ อิขอ อ้ายคอ อิงอ คนใดคนหนึ่งตายเสียในระหว่างนายเงินใดนายเงินหนึ่ง ก็ให้คิดยกส่วนค่าตัวผู้ตายผู้ยังเป็นภัพแก่นายเงิน ตามพระราชกำหนดกฎหมายเดิม ฯะ

๏ มาตรา ๕ ว่าตั้งแต่จุลศักราช ๑๒๓๖ ปีจอฉศกนี้ไป ผู้มีสินมิทรัพย์จะรับช่วยไถ่คนยากจนขาดแคลนมาเป็นทาษลงใหม่ก็ดี ทาษเก่าที่วางเงินมาแต่นายอื่นๆ ก็ดี ซึ่งมีลูกทาษเกิดในปีมโรงสัมฤทธิศกนี้มาด้วยไซร้ ให้ผู้เป็นเจ้าเข้ยนายเงินพร้อมกันกับอำเภอกำนันแลตัวทาษ ทำสารกรมธรรม์เขียนด้วยเส้นหมึกให้ชัดเป็นส่วนออกว่าลูกทาษชายหญิงเกิดในปีนั้นๆ อายุได้เท่านั้น เงินค่าตัวตามกระเษียรอายุใหม่เท่านั้น ให้ตัวทาษเขียนชื่อมันเอง ฤๅข้างวานเขาเขียนชื่อมันไว้ในท้ายกรมธรรม์ แล้วประทับตราอำเภอกำนันไว้เป็นสำคัญของทุกฉบับ ฯะ

๏ มาตรา ๖ ทวยราษฎรซึ่งเป็นไทยยังมิได้ทุกข์ยากลงเป็นทาษ ผิว่าขัดสนข้นจนขาดแคลน บิดามารดาขู่ย่าตายายลุงป้าน้าอาว์ พี่ชาย พี่หญิงจะเอาบุตรเอาหลานที่เกิดตั้งแต่ปีมโรงสัมฤทธิศก อายุต่ำกว่า ๑๕ ปีลงมา ไปขายฝากประจำเชิงกระยาดอกเบี้ยไว้กับท่าน ลงชื่อในกรมธรรม์เจ้าสินตัวเบี้ยจะรู้ก็ดี มิรู้ก็ดี ว่าเป็นสิทธิโดยกระบิลเมืองท่าน

เพราะบิดามารดาญาติผู้ใหญ่เป็นอิสรภาพ ตามพระราชกำหนดใหม่ในแผ่นดินสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อจุลศักราช ๑๒๒๕ ปีเถาะนพศก แต่ให้ขายได้ตามพิกัดกระเษียรอายุใหม่ในรัชกาลปัตยุบันนี้ ฯ

๏ มาตรา ๗ ถ้าบุตรหลานที่เกิดตั้งแต่ปีมโรงสัมฤทธิศก จำเริญไวยอายุได้ ๑๕ ปี ขึ้นไปถึง ๒๐ ปี นับว่ารู้เดียงสาการผิดชอบแล้ว บิดามารดาญาติผู้ใหญ่จะเอาไปขายประจำเชิงกระยาดอกเบี้ยท่านใส่ชื่อในกรมธรรม์ไซร้ ต้องให้มัดตัวเรือนเบี้ยรู้เหนลงกำแหงแถงใด เขียนชื่อไว้เป็นสำคัญ จึงเป็นสิทธิได้แก่เจ้าสินค่าตัวมัน ตัวเบี้ยขึ้นเบี้ยลดตามพิกัดกระเษียรอายุใหม่ในรัชกาลปัตยุบันนี้ ถ้าตัวเบี้ยมิรู้มิเหนไม่ได้เขียนชื่อด้วยลายมือเองและไม่ได้ข้างไม่ได้วานเขาเขียนชื่อไซร้ อย่านับว่าเป็นทาษเลย ฯ

๏ มาตรา ๘ ลูกทาษก็ดี ลูกไทยก็ดี ที่เกิดในปีมโรงสัมฤทธิศกเป็นต้นไป อายุได้ถึง ๒๑ ปี บิดามารดาวงษาคณาญาติ ฤๅตัวมันเองก็ดี ขาดแคลนลงจะไปขายฝากประจำเชิงกระยาดอกเบี้ยไว้กับท่านไซร้ ห้ามมิให้เจ้าสินผู้มีทรัพย์รับช่วยไถ่มาเป็นทาษตนเป็นอันขาด ถ้าลูกทาษลูกไทยที่เกิดในปีมโรงสัมฤทธิศกเป็นต้นไป อายุถึง ๒๑ ปีแล้วก็ดี ฤๅอายุจะมากเกินขึ้นไปถึง ๒๕ ปีก็ดี ถึง ๓๐ ปีก็ดี ๓๕ ปีก็ดี ๔๐ ปีก็ดี ๕๐ ปีก็ดี ยากจนขาดแคลนลง ก็จะกล่าวเท็จหลอกลวงท่านว่าข้าพเจ้ามิได้เกิดในปีมโรงสัมฤทธิศก ในปีมเสงเอกศกเป็นต้นไป ข้าพเจ้าเกิดในปีเถาะนพศก ฤๅปีขานอัฐศก ฤๅปีฉลูสัปตศก พ้นขึ้นไปแล้วมันมีอาสนไปขายตัวประจำเชิงเบี้ยท่านไซร้ ให้ท่านผู้มีทรัพย์รับช่วยไถ่เป็นเจ้าเบี้ยนายเงินชำระไถ่ถามผู้ซึ่งจะมาเป็นตัวเบี้ยว่าเกิดปีใด จุลศักราชเท่าใด แล้วจดหมายปากคำไว้ให้เป็นแน่ในสารกรมธรรม์ว่ามันเกิดปีใด นักษัตรศกเท่าใด ถ้าภายหลังมันกลับถ้อยคำเป็นอย่างอื่นไซร้ จงปรับโทษมันผู้ทาษเท็จโดยถานกระบัดสินท่านในลักษณทาษมาตรา ๑๔ โน้น ถ้าเจ้าสินอยากใช้ทาษมิได้ถามเอาปากคำมันตราไว้ในกรมธรรม์ให้แน่ชัด แล้วรับช่วยไถ่มาเป็นทาษ ถ้าตัวทาษมันว่ามันเกิดในปีมโรงสัมฤทธิศกเป็นต้นไป ซึ่งเป็นปีที่ห้ามในพระราชบัญญัติไซร้ ให้ปรับไหมเจ้าเบี้ยนายเงินเป็นภัพในเงินค่าตัวทาษ ซึ่งมีในสารกรมธรรม์นั้น ฯ

๏ มาตรา ๙ ถ้าผู้มิทรัพย์รับช่วยไถ่ลูกทาษลูกไทยที่เกิดในปีมโรงสัมฤทธิศกเปนต้นไป อายุได้ ๒๑ ปีพ้นหนี้หลุดค่าตัวเปนไทยแล้วนั้น มาเปนทาษมิได้เปนสิทธิแก่เจ้าสิน โดยพระราชบัญญัติถึงกรมธรรม์มีศุภมาศวันคืน ซื้อตัวเขยจำนวนเงินประการใด ตัวเขยจะไปจากเจ้าเขยเจ้าเงินได้ตามลำพังใจ เจ้าเขยเจ้าเงินจะตามกุมเกาะมาว่ากล่าวไม่ได้ เงินค่าตัวเปนภัพแก่เจ้าเขยเจ้าเงิน โดยโทษล่วงพระราชกฤษฎีกา ฯะ

๏ มาตรา ๑๐ ลูกทาษลูกไทยอายุถึง ๒๑ ปีพ้นค่าตัวจากเจ้าเขยนายเงินแล้ว มันเหล่านั้นศักข้อมือหมายหมู่แล้วก็ดี ยังไม่ได้ศักข้อมือชาวก็ดี ให้เจ้าเขยนายเงินเดิมฤๅเจ้าหมู่มูลนายใหม่ทำหางว่าวศักแปลงยื่นต่อกรมพระศุรัศวดี ให้ศักแปลงเปนทาษพ้นค่าตัว มิศักดินา ๑๐ ไร่จงทุกคน ถ้านายเดิมแลเจ้าหมู่ใหม่แกล้งปิดบังเสือกไสไม่นำตัวทาษพ้นค่าตัวไปศัก จงปรับไหมมิโทษแก่ผู้ปิดบังจงหนักตามพระราชกฤษฎีกา ฯะ

๏ มาตรา ๑๑ ทวยไพร่หลวงจ่ายไพร่หลวงส่วยไพร่หลวงคงเมืองกองอัฐมาทกองมหันตโทษวิเศศ โรงสี สถิงโรงไหมโขลน โรงทาน บันดาค่าคนหลวงลอยลักปลอมแปลงไปทำสารกรมธรรม์ขายประจำเชิงกระยาดอกเบี้ยไว้กับท่าน มันเกิดลูกในเรือนเบี้ยท่านตั้งแต่ปีมโรงสัมฤทธิศกเปนต้นไป อายุลูกเรือนเบี้ยถึง ๒๑ ปีไซร้ ให้เจ้าเขยนายเงินไปแจ้งความต่อกรมพระศุรัศวดี ให้เจ้าหมู่พาเอามันไปศักคงหมู่ ส่วนพ่อมันส่วนแม่มันคงออกเดือนใช้เจ้าเข้าเดือนใช้นายตามพระราชกำหนดเดิม ฯะ

๏ มาตรา ๑๒ ว่าในลักษณะทาษเดิม มาตรา ๒๐ ครั้นมหาศักราช ๑๓๕๙ ปีมแมนักษัตรนั้น คือตรงกับจุลศักราช ๗๙๙ ปีมแมนพศกโน้น มีความว่า ชายหญิงมีอาสนขายตัวเองไว้กับท่าน ให้ท่านใช้ ถ้าลูกชายลูกหญิงอายุตั้งแต่ ๑ เดือน ๒ เดือน ติดตามพ่อแม่พี่น้าน้าอามาอยู่ด้วย มิได้เข้าในอาสนตัวเขยซื้อขาย ลูกนั้นโตใหญ่ขึ้นจะไปให้นายเงินคิดแบ่งเอาค่าเข้าบ้อนสองส่วนดังนี้ อย่าใช้ต่อไป ให้ยกเลิกมาตรา ๒๐ นั้นเสีย แต่นี้สืบไปทวยราษฎรชายหญิงขาดแคลนขึ้นจนมีอาสนมาขายตัวอยู่กับท่าน ถ้าลูกชายหญิงติดตามพ่อแม่พี่น้าน้าอามาอยู่ด้วย แต่มิได้เข้าชื่อเปนตัวเขยอยู่ในกรมธรรม์ท่าน ถึงลูกชายหญิงนั้นจะติดมาอยู่ตั้งแต่อายุได้ ๑ เดือน ๒ เดือน ๓ เดือน ขึ้นไปจนถึง ๗ ขวบก็ดี ฤๅอายุเกิน ๗ ขวบขึ้นไปก็ดี อย่าให้เจ้าเขยนายเงินคิดเอาค่าน้ำนมเข้าบ้อนกับทารกเปนเงินค่าตัว อย่าเอาทารกนั้นเปนทาษต่อไปเปนอันขาด ฯะ

๑ พระราชบัญญัติลูกทาษลูกไทยนี้ ให้เจ้าเบี้ยนายเงินผู้มีทาษและจะช่วยไถ่ทาษ ให้ตั้งอายุลูกทาษลงเรือนเงินไว้ในสารกรมธรรม์ไว้ให้ชัดดังในมาตรา ๕ ให้เสร็จแต่ในปีจอ ฉศกนี้ ต่อไปตั้งแต่ ณ วันเดือนห้า ขึ้นค่ำหนึ่ง ปีกุนยังเป็นฉศก ให้ผู้ชำระตัดสินกิจคดี ของผู้ที่เกี่ยวข้องด้วยลูกทาษลูกไทย ทำตามพระราชบัญญัติใหม่จงทุกข้อทุกประการ. ฯะ

พระราชบัญญัติทาษ
รัตนโกสินทรศก ๑๒๔

มีพระบรมราชโองการ ในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาจุฬาลงกรณ์ พระจุลจอม เกล้าเจ้าอยู่หัว ดำรัสเหนือเกล้า ฯ ให้ประกาศจงทราบทั่วกันว่า ตั้งแต่ได้เสด็จถวัลยราช ยรมราชาภิเศกมา ได้ทรงพระราชดำริห์เห็นว่า ประเพณีทาษที่มีอยู่ในพระราชอาณาจักร สยามถึงเป็นวิธีทาษทำสารกรมธรรม์ขายตัวด้วยใจสมัค มิใช่ทาษเชลยที่เป็นการกดขี่อย่าง ร้ายแรงก็จริง แต่ก็เป็นเครื่องกีดขวางความเจริญประโยชน์ และศุขสำราญของมหาชนอยู่ อย่างหนึ่ง ซึ่งจำเป็นจะต้องเลิกถอนอย่าให้มีประเพณีทาษภายในพระราชอาณาจักรนี้ กรุง สยามจึงจะมีความเจริญสมบูรณ์เท่าทันประเทศอื่น แต่ประเพณีทาษเป็นของมีสืบเนื่องมาแต่ โบราณ คนทั้งหลายทุกชั้นบรรดาศักดิ์ ได้คุ้นเคยและมีประโยชน์ทรัพย์สมบัติเกี่ยวเนื่องอยู่ ในวิธีทาษโดยมาก จะเลิกถอนเสียทันทีก็หน้าที่จะเกิดความลำยากในประชุมชนทั้งหลาย ได้มากอยู่ การเลิกทาษสมควรจะต้องผ่อนผันเลิกถอนไปเป็นลำดับตามควรแก่การ จึงจะเป็น ประโยชน์ดีด้วยประการทั้งปวง ทรงพระราชดำริห์เห็นดังนี้ เมื่อปีจอฉศกจุลศักราช ๑๒๓๖ คือรัตนโกสินทรศก ๙๓ จึงได้ทรงพระกรุณาโปรดให้ตราพระราชบัญญัติผ่อนเพียงห้ามมิ ให้คนเกิดในรัชกาลปัตยุบันนี้เป็นทาษ ต่อแต่นั้นมาก็ได้ทรงพระกรุณาโปรดให้มีพระราช บัญญัติลดหย่อนถอนวิธีทาษลงโดยลำดับมาจนบัดนี้ ทรงพระราชดำริห์เห็นว่าถึงเวลาอัน สมควรแล้ว ที่จะตราพระราชบัญญัติเพื่อลดหย่อนประเพณีทาษให้ยิ่งน้อยลงได้อีกชั้นหนึ่ง จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ให้ตราพระราชบัญญัติไว้สืบไปดังนี้ ว่า

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้ให้เรียกว่า "พระราชบัญญัติทาษ รัตนโกสินทรศก ๑๒๔"

มาตรา ๒ ให้ใช้พระราชบัญญัตินี้ตั้งแต่วันที่ ๑ เมษายน รัตนโกสินทรศก ๑๒๔ ทั่วพระราชอาณาจักร เว้นแต่มณฑลพายัพและมณฑลบูรพา ซึ่งได้ตราพระราชบัญญัติทาษไว้สำหรับมณฑลนั้น ๆ แล้ว กับมณฑลไทรบุรี และเมืองกลันตัน เมืองตรังกานู ซึ่งใช้กฎหมายตามลัทธิศาสนาของเมืองนั้น ๆ

มาตรา ๓ บรรดาลูกทาษให้นับว่าเป็นไทยมิให้มีพิกัดเกษียณอายุดังว่าไว้ในพระราชบัญญัติลูกทาษลูกไทย จุลศักราช ๑๒๓๖ นั้นต่อไป

มาตรา ๔ บรรดาคนที่เป็นไทยอยู่ก็ดี หรือทาษที่หลุดพ้นค่าตัวแล้วก็ดี ต่อไปห้ามมิให้เป็นทาษ

มาตรา ๕ บรรดาทาษที่มีอยู่ในเวลาออกพระราชบัญญัตินี้ นอกจากเวลาที่ทาษหลบหลีกหนีหาย ให้เจ้าเงินลดค่าตัวให้คนหนึ่งเดือนละ ๔ บาทนับเดือนเมษายน รัตนโกสินทรศก ๑๒๔ เป็นต้นไป

มาตรา ๖ ถ้าทาษจะเปลี่ยนเจ้าเงินใหม่ ห้ามมิให้ทำสารกรมธรรม์ขึ้นค่าตัวกว่าจำนวนเงินค่าตัวในเวลานั้น

ประกาศมา ณ วันที่ ๑ เมษายน รัตนโกสินทรศก ๑๒๔ ตรงกับวันที่ ๑๓๒๕๐ ในรัชกาลปัตยุบันนี้

ท่านถาม - เราตอบ

ทวี กสิยพงศ์

ท่านถาม

กระผมมีปัญหาข้องใจจะเรียนถาม ดังต่อไปนี้

โจทก์ฟ้องเรียกเงินกู้จากจำเลย ศาลชั้นต้นพิพากษายกฟ้อง ระหว่างอายุอุทธรณ์โจทก์ตายลง โดยไม่ทันได้ยื่นอุทธรณ์คัดค้านคำพิพากษา ดังนี้ อยากทราบว่าทายาทของโจทก์จะขอเข้ามารับมรดกความแทนที่โจทก์ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๔๒ ได้หรือไม่ ถ้าเข้ามาไม่ได้จะมีทางเข้ามาได้โดยวิธีอื่นใดบ้างเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม

สำหรับผมมีความเห็นส่วนตัวว่า ไม่น่าจะเข้ามาได้ตามมาตรา ๔๒ เพราะมาตรา ๔๒ เป็นเรื่องคู่ความตายระหว่างคดีค้างพิจารณาก่อนศาลพิพากษา แต่ปัญหาที่เรียนถามมานี้ โจทก์ตายหลังจากศาลพิพากษาแล้ว

กรุณาตอบปัญหาลงในตุลพาหด้วยจะขอบคุณยิ่ง.

เสี่ยง ตรีวิมล

ผู้ช่วยผู้พิพากษา

เราตอบ

ความเข้าใจของคุณเกี่ยวกับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๔๒ นั้นเป็นการถูกต้องแล้ว มาตรานี้บัญญัติถึงการรับมรดกความในกรณีที่คดีได้ค้างพิจารณาอยู่ในศาล ซึ่งอาจจะเป็นในศาลชั้นต้นหรือศาลอุทธรณ์ ศาลฎีกาก็ได้ ส่วนในกรณีที่ศาลชั้นต้นพิพากษาแล้ว แต่ยังไม่ทันได้มีการอุทธรณ์ คู่ความก็ตายลงเช่นนี้จะว่าค้างพิจารณาเห็นจะไม่ได้ เพราะการพิจารณาของศาลชั้นต้นได้เสร็จสิ้นลงแล้ว ส่วนการพิจารณาของ

ศาลอุทธรณ์ก็ยังไม่เกิดขึ้น เพราะยังไม่มีอุทธรณ์ ฉะนั้นการรับมรดกความในกรณีเช่นนี้จึงไม่เข้าอยู่ในกรณีตามมาตรา ๔๒

การที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๔๒ บัญญัติถึงการรับมรดกความเฉพาะแต่คดีที่ค้างพิจารณาเท่านั้น เห็นจะเป็นด้วยมุ่งหมายที่จะบัญญัติในเรื่องการเลื่อนการนั่งพิจารณาเป็นสำคัญ เพราะถ้าคู่ความตายเมื่อคดีได้เสร็จสิ้นการพิจารณาแล้ว ก็ย่อมไม่มีกรณีจะต้องเลื่อนการนั่งพิจารณาอีก

อย่างไรก็ดี การรับมรดกความในกรณีที่ศาลได้พิพากษาแล้ว และคดีก็ไม่ได้ค้างพิจารณาอยู่ในศาลใดนั้นเป็นเรื่องที่อาจมีได้ ในทางปฏิบัติก็ปรากฏว่า ศาลได้เคยยอมให้มีการรับมรดกความในกรณีเช่นนี้มาแล้วหลายเรื่อง เช่น

๑. คำพิพากษาฎีกาที่ ๖๔๒/๒๔๙๗ ระหว่าง นายเพ็ชรทอง ชีภาระ โจทก์ นายลิคง กับพวก จำเลย คู่ความฟังคำพิพากษาศาลอุทธรณ์แล้วโจทก์ตายภายใน ๑ เดือน ทายาทโจทก์ขอรับมรดกความและฎีกาคดีนั้นต่อมา แต่ยื่นฎีกาเกินกำหนด ๑ เดือน ศาลฎีกาวินิจฉัยว่าฎีกาไม่ได้ เพราะล่วงพ้นกำหนดฎีกาแล้ว แต่ให้ทายาทรับมรดกความโจทก์ต่อไปได้

๒. คำพิพากษาฎีกาที่ ๕๓๔/๒๔๙๗ ระหว่าง นายน้อยโจทก์ นายขำ กับพวก จำเลย และคำพิพากษาฎีกาที่ ๓๔๗/๒๕๐๓ ระหว่างนายเส็ง โจทก์ นายมาโนช กับพวก จำเลย วินิจฉัยทำนองเดียวกันว่า โจทก์ผู้ชนะคดีตายเมื่อศาลพิพากษาคดีเสร็จเด็ดขาดแล้ว ทายาทโจทก์ย่อมเข้ารับมรดกความดำเนินการบังคับคดีต่อไปได้

จากคำพิพากษาฎีกาเหล่านี้จะเห็นได้ว่า คดีที่ไม่ได้ค้างพิจารณานั้น ศาลฎีกาก็ยอมให้มีการรับมรดกความกันได้

ปัญหาที่ท่านผู้ถามต้องการทราบก็คือ เมื่อประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๔๒ บัญญัติไว้แต่เฉพาะการรับมรดกความในคดีที่ค้างพิจารณาเช่นนี้ คดีที่ไม่ได้ค้างพิจารณาจะรับมรดกความกันได้โดยอาศัยกฎหมายฉบับใด ข้อนี้ผมเห็นว่าก็อาศัยหลักกฎหมายเรื่องการรับมรดกทั่วไปในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๕๔๔ และ ๑๖๐๐

นั่นเอง เพราะมรดกของผู้ตายนั้นนอกจากจะหมายถึงทรัพย์สินทุกชนิดของผู้ตายแล้ว ยังหมายรวมถึงสิทธิและหน้าที่ ตลอดจนความรับผิดต่าง ๆ ของผู้ตายด้วย เว้นแต่ตามกฎหมายหรือสภาพแล้วเป็นการเฉพาะตัวของผู้ตายโดยแท้

สิทธิที่ตามกฎหมายถือว่าเป็นเรื่องเฉพาะตัวไม่อาจรับมรดกกันได้ก็เช่น สิทธิเรียกร้องค่าทดแทนจากผู้ที่ล่วงเกินหญิงคู่หมั้นตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๔๔๓ หรือสิทธิเรียกร้องค่าทดแทนในกรณีผิดสัญญาหมั้น ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๔๓๘ เป็นต้น (ดู ย.พ.พ. มาตรา ๑๔๔๔)

ส่วนสิทธิเรียกร้องเงินกู้ของโจทก์ตามปัญหาที่ถามมานั้น ย่อมเป็นมรดกซึ่งตกทอดไปยังทายาทได้ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๕๙๙, ๑๖๐๐ สิทธิในการอุทธรณ์คดีเรียกร้องเงินกู้ดังกล่าวก็เป็นมรดกตกทอดไปยังทายาทเช่นเดียวกัน ฉะนั้นเมื่อโจทก์ตายในระหว่างอุทธรณ์ ทายาทของโจทก์ก็ย่อมรับมรดกความดำเนินการอุทธรณ์ต่อไปได้ ส่วนวิธีการรับมรดกความในคดีที่ไม่ได้ค้างพิจารณาจะทำอย่างไร ก็ชอบที่จะอนุโลมตามแบบอย่างคดีที่ค้างพิจารณาดังที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๔๓.

ประมวลข่าว
ถาวร โพธิทอง

ให้ข้าราชการตุลาการไปช่วยทำงานและตั้งผู้ทำการแทนอธิบดีผู้พิพากษาภาค

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมได้มีคำสั่งเมื่อวันที่ ๕ ตุลาคม ๒๕๐๔ ให้ข้าราชการตุลาการไปช่วยทำงาน และทำการแทนอธิบดีผู้พิพากษาภาค ดังต่อไปนี้

๑. นายเสนอ บุณยเกียรติ อธิบดีผู้พิพากษาภาค ๑ ไปช่วยทำงานในตำแหน่งผู้พิพากษาศาลฎีกาชั่วคราว

๒. นายห้วน ประชาบาล อธิบดีผู้พิพากษาภาค ๗ ไปช่วยทำงานในตำแหน่งผู้พิพากษาศาลฎีกาชั่วคราว

๓. นายเจน เวชศิลป์ ผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลอุทธรณ์ ไปช่วยทำงานในตำแหน่งผู้พิพากษาศาลฎีกาชั่วคราว

๔. นายกิตติ สีหนนทน์ ผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลอุทธรณ์ เป็นผู้ทำการแทนอธิบดีผู้พิพากษาภาค ๑ ชั่วคราว

๕. นายเกษม ทิพยจันทร์ ผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลอุทธรณ์ เป็นผู้ทำการแทนอธิบดีผู้พิพากษาภาค ๗ ชั่วคราว

ทั้งนี้ ตั้งแต่วันที่เข้ารับงานในหน้าที่เป็นต้นไป.

ข้าราชการไปดูงาน ณ สหรัฐอเมริกา

นายวิเชียร คำสว่าง หัวหน้าแผนกกำกับการปกครอง กองคุมประพฤติ สถานพินิจและคุ้มครองเด็กกลาง ศาลคดีเด็กและเยาวชนกลาง ได้รับทุน Foreign Specialist Award ของกระทรวงการต่างประเทศสหรัฐอเมริกา ไปดูงานคุมประพฤติ ณ สหรัฐอเมริกามีกำหนด ๔ เดือน นายวิเชียร คำสว่างได้เดินทางจากประเทศไทยเมื่อวันที่ ๘ ตุลาคม ๒๕๐๔

เทียบปริญญาดอกเตอร์กฎหมายสเปญ

ด้วยมีผู้สำเร็จการศึกษาชั้นปริญญาตรีทางนิติศาสตร์ จากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และได้รับปริญญา Doctor en Derecho จากมหาวิทยาลัยแห่งกรุงแมดริด ประเทศสเปญ ได้ยื่นใบสมัครเข้ารับราชการเป็นข้าราชการตุลาการ ในตำแหน่งผู้ช่วยผู้พิพากษา คณะกรรมการตุลาการได้พิจารณาเรื่องนี้เมื่อวันที่ ๒๙ สิงหาคม ๒๕๐๔ ลงมติให้เทียบปริญญา Doctor en Derecho ของมหาวิทยาลัยแห่งกรุงแมดริด ประเทศสเปญว่าไม่ต่ำกว่าปริญญาตรี ตามความในมาตรา ๑๓ (๑) แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการ พ.ศ.๒๔๙๗

ปลัดกระทรวงไปตรวจสถานที่สร้างศาลจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

เมื่อวันเสาร์ที่ ๗ ตุลาคม ๒๕๐๔ ปลัดกระทรวงและคณะซึ่งมีนายช่างกรมโยธาเทศบาลร่วมด้วย ได้เดินทางโดยรถยนต์จากกรุงเทพฯ ไปยังจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เพื่อตรวจสถานที่สำหรับก่อสร้างที่ทำการศาลจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ใหม่ ปลัดกระทรวงและคณะถึงจังหวัดประจวบคีรีขันธ์เมื่อเวลา ๑๗.๐๐ น. ได้ตรวจสถานที่ที่จะสร้างที่ทำการศาลใหม่ แล้วค้างที่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ๑ คืน รุ่งขึ้นวันอาทิตย์ที่ ๘ ตุลาคม ๒๕๐๔ ตรวจสถานที่สำหรับสร้างบ้านพักผู้พิพากษา พักผ่อนเล็กน้อยแล้วเดินทางกลับถึงกรุงเทพฯ เมื่อเวลา ๒๒.๓๐ น

ระหว่างการเดินทางผ่านจังหวัดนครปฐม, ราชบุรี และเพชรบุรี และระหว่างที่พักอยู่ที่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ปลัดกระทรวงและคณะได้รับการต้อนรับจากคณะศาลและจังหวัดเป็นอย่างดี ทั้งนี้ มีข้าผู้พิพากษาภาค ๗ ได้เดินทางร่วมไปด้วยทั้งไปและกลับ.

สมรมยุติธรรม

V.96

คณะรัฐมนตรีลงมติอนุมัติแต่งตั้ง อาจารย์ ดร.ประกอบ หุตะสิงห์ อาจารย์สอาด นาวีเจริญ อาจารย์จิตติ ติงศภัทิย์ และ อาจารย์หลวงสารกิจปรีชา เป็นศาสตราจารย์พิเศษมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์แล้ว..... กรณียกิจของท่าน อาจารย์สัญญา ธรรมศักดิ์ ในงานวันเด็กเมื่อวันที่ ๒ ตุลาคม ศกนี้ คือการเป็นประธานจัดงานวันเด็กขึ้น ณ ที่ทำการพุทธสมาคมแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์.....จำนวนผู้จอง "*บทบัณฑิตย์*" ที่เพิ่มจำนวนสูงขึ้นเรื่อย ๆ จนเกินจำนวนพันที่ได้กำหนดไว้ไปมากแล้ว ทำให้ท่านเลขาธิการเนติบัณฑิตยสภา ศาสตราจารย์ไชยเจริญ สันติศิริ ยิ้มได้ด้วยความภูมิใจที่งานชิ้นใหม่ของเนติบัณฑิตยสภาได้รับความสนใจจากสมาชิกเป็นอันมาก..... แม้ว่าน้ำจะท่วมและพายุฝนที่เปรสชั่นจะหนักหนาเพียงไรก็ไม่เป็นเหตุขัดขวางการเดินทางไปตรวจราชการในต่างจังหวัดของท่านปลัดกระทรวง ฯ คุณกำธร พันธุลาภ ซึ่งเมื่อวันที่ ๗ ตุลาคม นี้กำหนดส่งหุบกบั่นไปถึงจังหวัดประจวบคีรีขันธ์เพื่อพานายช่างหัวหน้ากองแบบแผน และหัวหน้าแผนกวิศวกรรมโยธา กรมโยธาเทศบาล ไปดูสถานที่สร้างศาลจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ซึ่งกระทรวงยุติธรรมได้รับงบประมาณในปี ๒๕๐๕

สิ่งที่น่าชื่นในรอบปีได้แก่บ้านใหม่หลังงามในซอยซัยพฤกษ์ อันสำเร็จขึ้นโดยการออกแบบแปลนเองและคุมการก่อสร้างเองของ คุณวินัย ทองลงยา แห่งศาลฎีกา ด้วยเหตุนี้ในงานฉลองบ้านใหม่อันน่าภูมิใจนั้นจึงอบอวลไปด้วยบรรยากาศแห่งความชื่นชมยินดีของผู้ใหญ่และมิตรสหายซึ่งไปร่วมอวยพรอย่างคับคั่ง เช่น คุณจรูญ ปียสิรานนท์ คุณโพยม เลขยานนท์ คุณเสนอ บุณยเกียรติ คุณเจริญ ไชยคุปต์ คุณยล ธีรกุล คุณชลอ บุปผเวส คุณอาจิต ไชยาคำ คุณเพียง บุญรักษา คุณสัญชัย สัจจวานิช

คุณสุธรรม ภัทราคม คุณแสวง ลัดพลี คุณวิริยะ เกิดศิริ คุณประสาท สุคนธมาน คุณประพนธ์ ศาตะมาน คุณเสนาะ เอกพจน์ คุณสุจิณ เมฆวิชัย คุณกุดั่น กลัมพากร เป็นต้น

ผู้พิพากษาที่มีโชคดีในการจัดฉลากเป็นผู้เช่าซื้ออาคารสงเคราะห์ที่ทุ่งมหาเมฆได้ คือ คุณจรัล อิสระ คุณสัญชัย สัจจวานิช คุณยิ้ม บูรณารมย์ คุณสนับ คัมภีรยศ คุณสุทิน เลิศวิรุฬห์ คุณอำนวย อินทภูติ คุณเสริมศักดิ์ เทพาคำ คุณประภาศน์ อวยชัย คุณมณี พิมพ์ประสิทธิ์ คุณพิศิษฏ์ เทศะบำรุง คุณพัลลภ ตุ่มทอง คุณวิเชียร บุณยทัศนีย์ คุณจำรัส เขมะจารุ

ขอชมเชยความวิริยะอุตสาหะรักเรียนเป็นอย่างยิ่งของ คุณพลจิตต์ ดียืน ผู้พิพากษาศาลจังหวัดไชยา เพราะนอกจากจะได้ปริญญาทางนิติศาสตร์บัณฑิต และเนติบัณฑิตไทยแล้ว ยังคว้าปริญญาทางสังคมสงเคราะห์ศาสตร์บัณฑิตมาประดับอีกปริญญาหนึ่งจนได้

เพราะเหตุที่ได้เปลี่ยนวิธีการจากนั่งรถเมล์กลับบ้านเป็นประจำมาเป็นนั่งแท็กซี่แทน ในวันแรกเลยเป็นเหตุให้ อาจารย์เสนาะ เอกพจน์ แห่งศาลฎีกา หลงลืมแว่นตาคู่ชีพไว้ในรถแท็กซี่ อันเป็นแว่นตาที่สั่งตัดส่งข้ามน้ำข้ามทะเลไปซื้อถึงร้านขายแว่นตาที่ถนนแฮร์ริสตรีท ณ กรุงลอนดอน และใช้ควบคู่กับตัวตามาถึง ๕ ปีแล้ว แต่มิตรสหายต่างพากันสันนิษฐานว่า ผู้ที่สวมแว่นแล้วถึงกับต้องถอดแว่นมองอะไรเพลินจนลืมว่าตัวเองเป็นผู้มีสายตาสั้นนั้นย่อมจะมีสิ่งที่น่าสนใจแก่ตาเป็นพิเศษ.....แว่วว่า คุณปรีชา สุมาวงศ์ หนุ่มน้อยแห่งศาลแขวงพระนครเหนือกำลังจะได้ทายาทอีกคนหนึ่งแล้ว หลังจากได้ทำพิธีรับน้องใหม่ *ปรีชาน้อย* มา ๓ ครั้งแล้ว... หลายคนกล่าวว่าสุภาพบุรุษร่างอ่อนกว่าวัยที่ลีลาศได้งดงามตามท่วงทำนองของจังหวะดนตรีอย่างอ่อนช้อยเห็นจะไม่มีใครเกินท่าน อธิบดีเสนอ บุณยเกียรติ ซึ่งเวลาสนุก สนุกจริง ๆ เวลาทำงาน ทำงานจริง ๆ .....ผู้ที่สนุกสนานและเป็นกันเองกับมิตรอยู่เสมอโดยไม่ถือตัวคือ คุณวิริยะ เกิดศิริ ซึ่งขณะลีลาศมักจะมีท่วงท่าอ่อนไหวยิ่งกว่าสำเนียงโหยหวลของเสียงดนตรีเป็นไหน ๆ .....พอเอ่ยถึงอาจารย์สะกิ้มผู้ใจกว้างแห่งนนทบุรี ใคร ๆ ก็ทราบดีว่านั่นคือ คุณบุณยเกียรติ อรชุนะกะ ผู้พิพากษา

ศาลแพ่ง ผู้มีผิวมือและผิวเท้าเป็นเอกในทางสะกิดน้ำแห่งยุคชั่วขุนนั้น.....มีผู้กล่าวว่าเยนซ์สีดำขลับคันงามอันเป็นพาหนะประจำตัวของ คุณชลอ บุปผเวส ในขณะนี้ช่างสง่างามเหมาะสมกับบุคคลิกลักษณะของเจ้าของเสียจริง ๆ .....หลังจาก คุณประทีป ชุ่มวัฒนะ แห่งศาลฎีกาได้ซื้อบ้านใหม่แขยประหยัดที่ยางพลัดแล้ว ชะรอยคนร้ายจะเห็นว่าคนประหยัดไม่ควรเล่นกล้วยไม้หรืออย่างไรก็ไม่ทราบ จึงได้ขึ้นรั้วแขยประหยัดแอบเข้ามาแบ่งเอากล้วยไม้พันธุ์ดีไปเสีย ๗ ต้น.

ทนายอเมริกัน

ในที่สุดลิงคอล์นก็ขอแถลงต่อคณะลูกขุนอีกครั้ง วันนั้นอากาศร้อนอบอ้าว ลิงคอล์นจึงขออนุญาตถอดเสื้อนอก เสื้อกั๊ก และปลอกสวมคอออกในขณะที่แถลง (จากปรู๊ฟเรื่อง " เมื่อเป็นทนายความ " ของ " นาม ปรัศนี " หน้า ๐๐๗๖)

พึ่งรู้ว่าทนายความในอเมริกามี " ปลอกสวมคอ " ในขณะว่าความ คงดุมาก?

" คนตรวจปรู๊ฟ "

รายงานการประชุมร่างประมวลกฎหมายอาญา
(และบันทึกประกอบ)

โชติ อารุจินดา

มาตรา ๓๒ ถึง ๓๗ (ต่อ)

รายงานการประชุมอนุกรรมการฯ ครั้งที่ ๒๔/๒๖๙/๒๔๙๗

วันที่ ๓๑ สิงหาคม ๒๔๙๗

ประธานฯ กล่าวเปิดประชุม และขอให้ที่ประชุมพิจารณาร่าง Section A. และ Section B. ของนายพิชาญฯ ซึ่งมีข้อความดังนี้

"Section A. In addition to the power to order forfeiture specifically provided by law, the Court may in any case order to be forfeited the following

(1) property used or intended for use in the criminal offence;

(2) property produced or acquired by the criminal offence;

provided that the said property belongs to the offender and the return of which is likely to imperil the safety of persons, the public order or good morals."

"Section B- Property, the manufacture, use, possession, sale of which is an offence, may be forfeited whether it does or does not belong to the offender and without regard to the conviction or non-conviction of a person."

นายพิชาญ บุลยง: ฉันไม่ขัดข้องร่างของนายจำรูญฯ นายจำรูญฯ ประสงค์จะให้มีหลักของประมวลกฎหมายญี่ปุ่น และมีเรื่องสินบนซึ่งร่างตามกฎหมายสวิส

นายจำรูญ โปษยานนท์: ถ้าเรามี Section C. อย่างกฎหมายสวิส ฉันเห็นว่าดีแล้ว

ประธานฯ: ร่าง Section A. เป็นการแก้ไขวรรคสุดท้ายเท่านั้นเอง การที่มีข้อจำกัดเช่นนี้ จะมีทรัพย์สินริบได้ไม่กี่อย่าง เช่นหนังสือปลอม เป็นต้น

นายอรรถกรม ศรียาภัย: ฉันเห็นว่า ถ้าเขียน SectionB. อย่างนี้ จะชวนให้มีกฎหมายพิเศษเขียนให้ริบมาก

นายประมูล สุวรรณศร: แต่ถ้าไม่เขียนไว้อย่างนี้ ขับรถยนต์ที่ไม่จดทะเบียนก็จะริบรถยนต์ได้

นายอรรถกรม ฯ: เรื่องรถยนต์เป็นภาษี แต่เรื่องเกลือ เขาใช้คำว่า "ห้าม....." จึงไม่เหมือนกัน

ม.จ. สกลวรรณากร วรวรรณ: ถ้าเอารถยนต์ไปปล้นเขา จะว่าอย่างไร

นายประมูล ฯ: ในเรื่องรถยนต์ เข้า Section A. คือ เป็นเรื่อง use

นายสิทธิ จุนนานนท์: Section B. ควรจะมาหน้า Section A. ที่ประชุมเห็นชอบด้วยข้อเสนอของนายสิทธิ ฯ

นายสิทธิ ฯ: คนเอาสิ่งของไปงัดกุญแจบ้าน เขาต้องการให้ริบ

นายจำรูญ ฯ: อย่างมีชัน ยังไม่ได้ทำอะไรเลย จะริบหรือไม่

ม.จ.สกล ฯ: ควรจะเอาเมื่อพยายามทำความผิด

นายพิชาญ ฯ: กฎหมายลักษณะอาญา ฉบับภาษาฝรั่งเศสของนายปาคูซ์ ใช้คำว่า intended ส่วนประมวลกฎหมายอาญาสวิส ใช้คำว่า would have been used

นายประมูล ฯ: อย่างตำรวจขับคนพกสว่านในเวลากลางคืนควรจะริบ

นายสิทธิ ฯ: ถ้าคิดถึงวิธีการเพื่อความปลอดภัย การริบก็เหมาะสม

ประธาน ฯ: อย่างขับได้เวลากลางคืน ถือกุญแจพวงใหญ่ไป ควรจะริบเสีย

นายพิชาญ ฯ: ตามคำอธิบายกฎหมายสวิส ต้องเป็นการพยายามทำความผิดจึงจะริบได้

นายสิทธิ ฯ: ถ้าใช้คำว่า "ทรัพย์ที่ได้ใช้ในการกระทำความผิดหรือน่าจะได้ใช้ในการกระทำความผิด ถ้าไม่มีเหตุอื่นมาขัดขวางไว้" ก็ไปได้

ม.จ. สกล ฯ: คำว่า "น่าจะ" อาจห่างไป ใช้คำว่า "จะ" แล้วปล่อยให้ผู้พิพากษาใช้ดุลพินิจ

นายสิทธิ ฯ: อย่างซื้อปืนจะยิงใครคนหนึ่ง ยังไม่ "น่าจะ" ได้ใช้

นายอรรถกรมฯ: อย่างพกอาวุธขึ้นไปกลางถนน จะไปยิง จะริบได้หรือไม่ เห็นว่าควรจะใช้คำว่า "จะได้ใช้"

ที่ประชุมตกลงให้ใช้คำว่า "ทรัพย์ที่ได้ใช้หรือจะได้ใช้"

นายสิทธิฯ: วรรคท้ายที่ใช้คำว่า "ริบทรัพย์สินได้เฉพาะเป็นของจำเลย" นั้น ถ้ากรณีได้ความว่ามีคนสองคนสมคบกันลักทรัพย์ ตำรวจจับได้คนหนึ่ง อีกคนหนึ่งหนีไป แล้วจับส่วนได้ซึ่งเป็นของคนที่หนีไป ก็จะริบไม่ได้

นายอรรถกรมฯ: ถ้าดูคำพิพากษาศาลญี่ปุ่น จะเห็นได้ว่ากรณีนั้นริบได้

นายจำรูญฯ: ฉันเห็นว่าริบได้ เพราะเราใช้คำว่า "offender" ไม่ใช่ "accused"

นายประมลฯ: กฎหมายลักษณะอาญาฉบับภาษาอังกฤษ ใช้คำว่า "persons connected with the offence."

นายจำรูญฯ: เราวางหลักว่า นอกจากจะต้องเป็นของจำเลยแล้ว ศาลจะต้องดูว่า endanger public safety etc. หรือเปล่า

นายสิทธิฯ: คำว่า return อาจแปลว่า คืนให้เจ้าของทรัพย์ก็ได้

นายจำรูญฯ: ของต้องเป็นของจำเลย และต้องคืนให้จำเลย

นายสิทธิฯ: ในทางหนึ่งควรจะเอาให้กว้าง แต่อีกทางหนึ่งควรจะเอาให้แคบ เช่นเอาตุ้นแสมไปตีศีรษะเขา ไม่ควรริบ เพราะใช้หุงข้าวได้

ประธานฯ: เรายังติดคำว่า "ริบทรัพย์" เป็นโทษ ถ้าคิดว่าเป็น " measure of safety" ก็ต้องคิดอีกอย่างหนึ่ง

นายจำรูญฯ: เราจะเอาเงื่อนไขเติมก็ได้

ม.จ.สกลฯ: ฉันเห็นว่า กฎหมายสวิสเก่าแก่เกินสมัย เพราะความจริงไม่มีสิ่งใดๆ ชั่วในตัวเอง อย่างรูปลามก อาจเป็นประโยชน์แก่ผู้ไม่มีความกำหนัดแต่อยากมีสูกสำคัญว่าทรัพย์อยู่ในมือใคร

นายสิทธิฯ: เราต้องคิดถึงปัญหานี้ด้วย เดิมเราใช้คำว่า "เว้นแต่... เป็นทรัพย์ของผู้อื่นซึ่งมิได้รู้เห็นเป็นใจด้วย...." แต่เรากลับมาเขียนว่า ต้องเป็นของจำเลย ซึ่งจะเข้าข้อ (๒) ไม่ได้

นายจำรูญฯ: เปลี่ยนไปอย่างเก่า คือ "เว้นแต่....." ก็โดยเราชอบร่างมาตรา ๒๗ ตามที่ได้ร่างมาแล้ว แต่เกรงว่าศาลจะริบมาก จึงเติมเงื่อนไขของกฎหมายสวิส ที่ฉันขอแก้เป็นใช้คำว่า " return of which" ก็เพื่อให้เป็นไปตามมติของที่ประชุม เพราะในการประชุมคราวที่แล้วมา ได้มีบางท่านทักว่า ของเป็นภยันตราย ฯลฯ ในตัวไม่มี

นายอรรถกรมฯ: อ่านประมวลกฎหมายอิตาลี มาตรา ๒๔๐ เสนอที่ประชุม และกล่าวว่า กฎหมายอิตาลีของบัญหาเรื่องขออนุญาต

ประธานฯ: ตัดคำว่า "เว้นแต่จะเป็นของจำเลย" ออกเสียจะเป็นอย่างไร

นายสิทธิฯ: วรรคล่างที่ใช้คำว่า "เว้นแต่ของนั้นจะเป็นของผู้กระทำความผิด" เอาไว้ได้ แต่วรรคแรกควรเติมคำว่า " ถ้าศาลเห็นสมควรเพื่อความปลอดภัย ศาลอาจสั่งให้ริบทรัพย์ต่อไปนี้ได้"

นายจำรูญฯ: ถ้าใช้คำว่า "ถ้าทรัพย์นั้นเป็นของผู้รู้เห็นเป็นใจ และเป็นภยันตราย....."

นายสิทธิฯ ถ้าเขียนอย่างนั้น ศาลจะต้องตัดสินบุคคลที่ไม่ได้ถูกฟ้องว่ารู้เห็นเป็นใจ ขอเสนอให้ใช้คำในวรรคแรกว่า "ถ้าศาลเห็นสมควรเพื่อความปลอดภัย....."

ประธานฯ: เกรงว่าเขียนไว้เช่นนั้น ศาลจะไม่เข้าใจ

นายสิทธิฯ: อย่างคุ้นพื้น ไม่เกี่ยวกับความปลอดภัยเลย ขอเสนอร่างดังนี้ "ในการริบทรัพย์นั้น นอกจากศาลจะมีอำนาจริบตามกฎหมายที่บัญญัติไว้โดยเฉพาะแล้ว ถ้าศาลเห็นสมควรเพื่อความปลอดภัย ให้ศาลมีอำนาจริบทรัพย์ ดังต่อไปนี้อีกด้วย

๑. ทรัพย์ที่ได้ใช้หรือจะได้ใช้ในการกระทำความผิด

๒. ทรัพย์ที่ได้มาโดยได้กระทำความผิด

เว้นแต่ทรัพย์นั้นเป็นทรัพย์ของผู้อื่นซึ่งมิได้รู้เห็นเป็นใจด้วยในการกระทำความผิด"

นายจำรูญ ฯ: ควรใช้คำว่า " ปลอดภัยแก่บุคคลหรือทรัพย์" ถ้าใช้คำนี้ ถ้าไม่กระทบกระเทือนความปลอดภัยเลย ก็ริบไม่ได้

ประธาน ฯ: แปลว่า ถ้าไม่กระทบกระเทือนความปลอดภัย ก็ไม่ควรริบ

นายประมูล ฯ: วรรคสุดท้ายยังข้องใจอยู่ คนหนึ่งเก็บธนบัตรปลอมได้แล้วเอาไปใช้ เจ้าของเดิมจะเอาไปใช้ได้ไหม

นายจำรูญ ฯ: กรณีนั้น เข้ามาตรา B.

นายสิทธิ ฯ: มาตรา B. เราจะยกมาไว้ข้างหน้า

นายอรรถกรม ฯ: กฎหมายอิตาลี เขายกเว้นกรณีอนุญาต

นายประมูล ฯ: เอาคำนั้นเติมลงในมาตรา A แล้วมาดูกันอีกที

รายงานการประชุมอนุกรรมการ ฯ ครั้งที่ ๖๓๙/๒๖๙/๒๔๙๗
วันที่ ๑ กันยายน ๒๔๙๗

ประธาน ฯ: ขอให้พิจารณาร่างมาตรา B. และร่างมาตรา A. ซึ่งมีถ้อยคำดังนี้

"มาตรา B. (มาตรา ๓๐ เดิม) บรรดาทรัพย์ที่กฎหมายบัญญัติไว้ว่า ผู้ใดทำ ใช้ มีไว้ หรือขาย เป็นความผิดนั้น ให้ริบเสียทั้งสิ้น ไม่ว่าเป็นของผู้กระทำความผิดหรือมิใช่ และไม่ว่าจะได้มีผู้ถูกลงโทษตามคำพิพากษาหรือไม่

บทบัญญัติในวรรคแรกไม่ใช้บังคับ ถ้าทรัพย์นั้นเป็นของผู้อื่น ซึ่งมิได้รู้เห็นเป็นใจด้วยในการกระทำความผิด และการทำ ใช้ มีไว้ หรือขายซึ่งทรัพย์นั้น เจ้าพนักงานอาจอนุญาตได้"

"มาตรา A. (มาตรา ๒๒ เดิม) ในการริบทรัพย์นั้น นอกจากศาลจะมีอำนาจริบตามกฎหมายที่บัญญัติไว้โดยเฉพาะแล้ว ถ้าศาลเห็นสมควรเพื่อความปลอดภัย ให้ศาลมีอำนาจริบทรัพย์ดังต่อไปนี้ด้วย

(๑) ทรัพย์ที่ได้ใช้หรือจะได้ใช้ในการกระทำความผิด

(๒) ทรัพย์ที่ได้มาโดยได้กระทำความผิด

เว้นแต่ทรัพย์นั้นเป็นทรัพย์ของผู้อื่น ซึ่งมิได้รู้เห็นเป็นใจด้วยในการกระทำความผิด"

นายสิทธิ ฯ: ร่างมาตรา B. ขัดกัน เพราะวรรคแรกแสดงว่าทรัพย์อย่างนั้นอาจอนุญาตกันไม่ได้ แต่วรรคสองแสดงว่ามิได้

นายอรรถกรม ฯ: วรรคสองฉันเสนอเอง โดยให้ร่างอย่างกฎหมายอิตาลี คือมาตรา B. นี้ รวมทรัพย์ทั้งสองอย่าง ทรัพย์ที่อนุญาตไม่ได้ เช่น ปืนกล เครื่องทำเงินปลอม และทรัพย์ที่อนุญาตได้

นายสิทธิ ฯ: อ่านจะไม่เข้าใจอย่างนั้น

นายประมูล ฯ: ภาษาไทยชัดดีแล้ว

นายสิทธิ ฯ: วรรคสองมาจากไหน

นายอรรถกรม ฯ: ถ้าตัดคำว่า "ไม่ว่าเป็นของผู้กระทำความผิดหรือมิใช่" ในวรรคแรกออกก็ไปได้ อย่างคน ๆ หนึ่งไปขออนุญาตมียิน ขอแล้วเขาก็ไม่อนุญาต จะถือว่าผู้นั้นมีผิดแล้วหรือยัง

นายสิทธิ ฯ: เข้าใจว่า กฎหมายยินมิไว้ให้ริบ แต่จะอาศัยกฎหมายอาญาให้ริบไม่ได้ มาตรานี้จะริบได้ต่อเมื่อทรัพย์นั้นใคร ๆ ก็มีไม่ได้

นายอรรถกรม ฯ: ถ้าเช่นนั้น ควรใช้คำว่า "ซึ่งกฎหมายบัญญัติไว้เด็ดขาดว่าผู้ใดทำ....."

นายจำรูญ ฯ: ไม่มีกฎหมายฉบับไหนที่ไม่บัญญัติเด็ดขาด

นายสิทธิ ฯ: ประมวลกฎหมายอาญาเอาเฉพาะเท่านี้ ถ้าจะมีกรณีพิเศษ ก็ต้องออกกฎหมายพิเศษอย่างพระราชบัญญัติอาวุธยิน ฯ

นายอรรถกรม ฯ: ร่างกฎหมายอาญาแคบอย่างนี้เสียผล เพราะถ้าจะบัญญัติกฎหมายพิเศษ กฎหมายพิเศษก็จะเขียนเรื่องริบไว้กว้างขวาง

ม.จ.สกล ฯ: ควรจะเติมคำว่า "โดยไม่มีบัญญัติให้เจ้าพนักงานอนุญาตได้"

นายอรรถกรม ฯ: ถ้าใช้คำว่า "อนุญาต" ก็ยังเป็นปัญหา เช่น ห้ามฆ่าสัตว์ที่ไม่เป็นสัตว์ของรัฐบาล ไม่ใช่เรื่องอนุญาต

นายสิทธิ ฯ: คิดว่าเขียนอย่างนี้ก็ได้ความอย่างนั้น

นายอรรถกรม ฯ: คนเข้าใจอย่างอื่นก็มี

นายประมูล ฯ: เขียนไว้ชัดก็ดี เติมคำว่า "โดยเจ้าพนักงานอนุญาตไม่ได้"

ม.จ.สกล ฯ: อย่างขายผ้าที่ไม่แจ้งปริมาณ ผ้าไม่ใช่ของร้ายในตัวเอง

นายประมูล ฯ: เอาเฉพาะ "ทำ" กับ "มีไว้"

นายสิทธิ ฯ: เรามีธนบัตรปลอมได้ แต่เอาไปใช้มิผิด ถ้าเอามาตรานี้ออกก็ริบไม่ได้

นายประมูล ฯ: กรณีนั้น เข้ามาตรา B,

นายอรรถกรม ฯ: ธนยัตรปลอม กฎหมายบัญญัติว่า ใครทำก็ผิดเข้ามาตรา A.

นายประมูล ฯ: เข้าทั้งสองข้อ

นายอรรถกรม ฯ: อย่างอาหารเน่า มีแต่เรื่องขายเป็นความผิด

ม.จ.สกล ฯ: ไม่ควรริบ และเข้าใจว่ามีกฎหมายพิเศษอยู่แล้ว

นายอรรถกรม ฯ: ไม่มีกฎหมายพิเศษ

นายสิทธิ ฯ: เห็นว่า ไม่ควรจะเติมคำว่า "โดยไม่มีบทบัญญัติให้เจ้าพนักงานอนุญาตได้" ตามที่ม.จ.สกล ฯ ทรงเสนอ

นายจำรูญ ฯ: กฎหมายอื่น ๆ เขาวิตกว่าจะเข้าใจผิด

นายอรรถกรม ฯ: มาตรา ๒๗๖ ความผิดเกี่ยวกับการค้ามีมากจะไม่มีทางริบได้

นายจำรูญ ฯ: ศาลฎีกาเคยตีความว่า โดยที่กฎหมายใช้คำว่า "ได้ใช้สำหรับกระทำความผิด" แสดงว่าการใช้ทรัพย์นั้นไม่ใช่องค์ความผิด ต้องเอาทรัพย์อย่างอื่นไปใช้สำหรับการกระทำความผิด

นายสิทธิ ฯ: มาตรา A. ที่จะตัดคำว่า "ใช้" และ "ขาย" ออกดี เพราะประมวลกฎหมายอาญาจะต้องเอาไปใช้ในสรรพคดี มาตราไหนควรจะริบก็เขียนลงไป

นายประมูล ฯ: มาตรา ๒๗๖ ริบได้ตามมาตรา A. (๑)

นายอรรถกรม ฯ: ทำไมในเรื่องการขายเกลือ ศาลจึงไม่ถือว่า เกลือเป็นสิ่งได้ใช้ในการกระทำความผิด ฉันเห็นว่าเป็นของที่ใช้ในการกระทำความผิดเหมือนกัน

นายจำรูญ ฯ: กฎหมายเดิมใช้คำว่า "ใช้สำหรับกระทำความผิด" อย่างเอามีดไปฆ่าคนได้ใช้มีดสำหรับกระทำความผิด ส่วนการใช้เงินแดงไม่ใช่สำหรับกระทำความผิด ร่างใหม่ของเรา เราใช้คำว่า "ในการกระทำความผิด"

นายอรรถกรม ฯ: อย่าให้ผู้พิพากษาเข้าใจผิด อย่างนำเกลือออกนอกเขตหรือขายยุหรือโดยไม่มีใบอนุญาต จะต้องถือว่าใช้ในการกระทำความผิด

นายสิทธิ ฯ: ขอแก้คำในร่างมาตรา A. (๑) เป็น "เกี่ยวเนื่องกับการกระทำความผิด"

นายจำรูญ ฯ: เรื่องเจ้าพนักงานอนุญาต ไม่ควรเข้ามาตรา B. และไม่ควรเข้ามาตรา A. (๑) แต่ถ้าเขียนว่าเกี่ยวเนื่อง จะเข้ามาตรา A. (๑)

นายสิทธิฯ: เป็นการสมควร อย่างไรก็ขออนุญาต เจ้าพนักงานไม่ให้ ควรให้ริบได้ตามมาตรา ๓. (๑)

นายจำรูญฯ: แต่ถ้าใช้รถยนต์โดยไม่จดทะเบียน เข้าคำว่า "เกี่ยวเนื่อง"หรือไม่

นายประมูลฯ: ศาลอาจเห็นว่าเป็นการไม่ปลอดภัย อย่างชนคน ก็สั่งไม่ได้ว่าใครชน

นายจำรูญฯ: กลับไปแก้มาตรา ๓. (๑) คำว่า "ได้ใช้ในการกระทำความผิด" ควรแก้เป็น "ได้ใช้สำหรับกระทำความผิด"

ที่ประชุมเห็นชอบด้วย

นายประมูลฯ: ในเรื่องสินบน เราต้องจำไว้

นายสิทธิฯ: ขอให้ผู้จดรายงานบันทึกไว้

ประธานฯ: ถ้าเอานโยบายอย่างนั้น รู้สึกเป็นห่วง เพราะมีหลายมาตรา

นายประมูลฯ: มาตรา ๒. เราดูกฎหมายทั่ว ๆ ไปว่า มีกฎหมายห้ามการมีไว้ ก็ริบทีเดียว

ประธานฯ: กฎหมายอิตาลี มีคำว่า "พาไป"

นายประมูลฯ: คำว่า "มี" เราต้องแปลเป็นกรณี ๆ ไป อย่างคนรับจ้างเขานำฝิ่นเถื่อนเข้ามา ต้องถือว่าผู้จ้าง "มี"

นายจำรูญฯ: ใครมีไม่สำคัญ ริบได้หมด

ม.จ.สกลฯ: อาจมีกรณีที่รัฐบาลมีได้ ควรจะใช้คำว่า "ผู้ใดทำหรือมีไว้ มีความผิด"

นายประมูลฯ: คำว่า "เป็นความผิด" ดีกว่า

ม.จ.สกลฯ: ฉันขอแก้เป็น "การที่ผู้ใดทำ.....เป็นความผิด"

นายสิทธิฯ: ถ้าใช้คำว่า "มีความผิด" จะเป็นการเอาเฉพาะคนไป

นายประมูลฯ: เกรงว่าจะขัดกับเรื่องอนุญาต เราต้องการให้ริบทรัพย์เงินแดง

นายสิทธิฯ: เงินแดง กรมคลังก็มีได้

นายจำรูญฯ: คำว่า "เป็นความผิด" คือยู่อย่างหนึ่ง

นายประมูลฯ: ควรใช้คำว่า "การทำหรือมีไว้โดยบุคคลใด ๆ เป็นความผิดนั้น"

นายสิทธิ ฯ: ควรใช้คำว่า "บรรดาทรัพย์ที่กฎหมายห้ามโดยเด็ดขาด มิให้ผู้ใดทำหรือมีไว้นั้น"

นายจำรูญ ฯ: จะมีกรณีที่รัฐบาลมีได้หรือไม่ คำว่า "โดยเด็ดขาด" จะทำให้เป็นปัญหา

นายประมูล ฯ: คำว่า "ผู้ใด" ไม่ใช่ "รัฐบาล"

นายอรรถกรม ฯ: เราจะว่ากฎหมายอาญาไม่ได้ห้าม เป็นแต่เอาโทษ

นายเยี่ยม เลขวณิชธรรมวิทักษ์: เป็นการห้ามไปในตัว

ประธาน ฯ: จะถือหลักความผิดหรือไม่ แต่คำว่า "ห้ามโดยเด็ดขาด" คล้ายกับผูกขาด เช่นรัฐบาลต้องการทำเอง อาจไม่ใช่ crime

นายจำรูญ ฯ: ถ้าเขียนอย่างที่นายสิทธิ ฯ เสนอ คำว่า "เป็นความผิด" ก็หายไป

นายประมูล ฯ: ขอเสนอดังนี้

(๑) "บัญญัติไว้ว่าการทำหรือมีไว้ โดยบุคคลใด ๆ มีความผิดนั้น" หรือ

(๒) "บัญญัติไว้ว่า การที่ผู้ใดทำ"

นายอรรถกรม ฯ: ข้อ (๑) ดีกว่า ปัญหามีว่า ถ้าห้ามขายแก่ชาวต่างประเทศจะว่าอย่างไร

นายสิทธิ ฯ: ห้ามไม่ได้ เป็นผิดสนธิสัญญา

บทบรรณาธิการ

เรื่องแปลกแต่จริงประจำฉบับนี้ คือ "ดุลพาห" ฉบับประจำเดือนตุลาคม เริ่มขึ้นแท่นพิมพ์ตั้งแต่เดือนกันยายน ทั้งนี้เพื่อชดชดเชยให้การออกเร็วทันใจท่านผู้อ่านทั้งหลาย แต่ถ้าหากยังเอิญ "ดุลพาห" เล่มนี้ถึงมือท่านผู้อ่านภายหลังเดือนตุลาคมก็ดี หรือท่านได้รับเล่มนี้แล้วยังเอิญยังไม่ได้รับฉบับประจำเดือนกันยายนก็ดี *เรื่องแปลกแต่จริงก็เห็นจะกลับกลายเป็นเรื่องจริงที่ไม่แปลก* สำหรับ "ดุลพาห" ไปเป็นแน่.....และท่านผู้อ่านก็คงจะตรายล่วงหน้าด้วยว่า บรรณาธิการต้องมีข้อแก้ตัวอย่างนั้นอย่างนี้มาทุกครั้งไปทีเดียว.....ครั้งนี้เพื่อให้ท่านผู้อ่านมีโอกาสเตาผิดข้าง บรรณาธิการก็จะไม่ขอแก้ตัวละครับ แต่ใคร่จะขอกล่าวอย่างตรงไปตรงมาเลยทีเดียวว่า โดยปกตินั้นไม่ว่านิตยสารฉบับใดละครับ ผู้เป็นพระเอกประจำฉบับ คือหมู่ท่านผู้เขียนทั้งหลาย.....ผู้ที่ถูกเรียกร้องขอความเห็นใจ คือ บรรดาท่านผู้อ่านทั้งหลาย.....ผู้ที่ไม่เคยมีความผิดตกยกพร้องเลย คือ คณะบรรณาธิการ แม้ว่าจะมีความผิดพลาดใดๆ ถ้าหาผู้รับผิดไม่ได้ ดินฟ้าอากาศก็จำต้องรับเอาเคราะห์กรรมนั้นไปแทน !

อีกเรื่องซึ่งบรรณาธิการใคร่ขอปรารภในบทบรรณาธิการนี้ก็คือ สำหรับการจัดดำเนินงาน "ดุลพาห" นี้ คณะบรรณาธิการมีความมุ่งมั่นอยู่เป็นประการสำคัญประการหนึ่ง คือ "มุ่งก้าวหน้า" อยู่ตลอดเวลา ดังนั้นพวกเราในคณะบรรณาธิการจึงได้ขวนขวายหาช่องทางปรับปรุง "ดุลพาห" ของเราทุกด้านอย่างสุดฝีมือตลอดมา เราได้ค้นคว้าศึกษาทั้งวิธีการและการบริหารนิตยสารของต่างประเทศ และได้เหลียวแลดูนิตยสารฉบับอื่นๆ ของทางราชการและสถาบันอื่นๆ อยู่เสมอมา แต่การที่เราจะปรับปรุงได้แค่ไหนเพียงไรย่อมอยู่ที่ขอบเขตแห่งอำนาจหน้าที่ของคณะบรรณาธิการมีเพียงไร งบประมาณที่ได้รับเพื่อการดำเนินงานนี้มีเพียงไร.....งานปรับปรุง "ดุลพาห" ขั้นใหม่ก็ได้แก่การเปลี่ยนยี่ห้อหัวเรื่องรายการประจำใหม่ทั้งหมด นับตั้งแต่ฉบับประจำเดือนพฤศจิกายน เป็นต้นไป เหตุผลที่เราเปลี่ยนแปลงยี่ห้อหัวเรื่องใหม่ก็เพื่อให้นิตยสารของเราสมสมัยและมีคุณภาพในด้าน "เสนอเรื่อง" (presentation) เทียมทันนิตยสารสารคดีชั้นนำฉบับอื่นๆ ด้วย เรื่องที่ท่านสมาชิกส่งมา

ลง "ดุลพาห" ตามปกติก็เป็นเรื่องที่มีคุณค่าสูงอยู่แล้ว แต่มาเสียตรงที่การเสนอเรื่องของคณะบรรณาธิการไม่ดีถึงขนาดเข้าทำนอง "ผ้าขี้ริ้วห่อทอง" ก็จะเป็นที่น่าเสียดายเป็นอันมาก นอกจากนี้ยังลอกหัวเรื่องรายการประจำก็ชำรุดเป็นส่วนมากเพราะใช้มาเกือบสามปีแล้ว และการที่คณะบรรณาธิการสามารถจัดการเปลี่ยนบล็อกหัวเรื่องได้ทั้งหมดก็ด้วยความร่วมมือของท่านเหรัญญิก "ดุลพาห" อย่างจริงจัง จึงขอขอบพระคุณท่านเหรัญญิกไว้ ณ ที่นี้ด้วย

ใน "ดุลพาห" ฉบับนี้ คณะบรรณาธิการใคร่ขอเสนอเรื่องน่าสนใจต่อท่านผู้อ่านดังต่อไปนี้ คือ **พุทธภาษิตสามภาษา** ของ *คุณหลวงบริหารพินิจฉยกิจ* อันไพเราะเกี่ยวด้วยเรื่องนิพพาน.....บทความเกี่ยวกับกฎหมายไทยประจำฉบับ ได้แก่บทความของ *คุณไพศาล กุมาลย์วิสัย* คือเรื่อง **"การรวบรวมเงินให้พอชำระหนี้ตามคำพิพากษา: ยึด–อายัดทรัพย์สิน"** ท่านผู้เขียนได้รวบรวมคำพิพากษาศาลฎีกา ข้อคิดเห็นของท่านผู้รู้ และข้อสังเกตของท่านผู้เขียนเองประกอบด้วย บทความนี้เป็นเรื่องที่น่าสนใจ และเขียนได้กินน่าอ่านอย่างแท้จริง บรรณาธิการหวังว่าคงจะได้มีโอกาสลงเรื่องการยึดและอายัดทรัพย์สินของลูกหนี้ในต่างประเทศตามที่ท่านผู้เขียนตั้งใจไว้ว่าจะเขียนในเร็ววันนี้ด้วย..... บทความพิเศษประจำฉบับ คือ บทความเรื่อง **"อายุเท่าใด"** ของ *ท่านศาสตราจารย์ สงกรานต์ นิยมเสน พ.บ., ธ.บ., พ.ด. (กิติมศักดิ์), Dr. Med. (Hamburg)* เป็นเรื่องเกี่ยวกับการวินิจฉัยอายุของเยาวชน เพื่อประกอบการพิจารณาของศาลคดีเด็กและเยาวชนและครอบครัวศาลอาญา เรื่องนี้เป็นปัญหาเทคนิคทางการแพทย์ฝ่ายนิติเวชวิทยาที่น่าสนใจสำหรับสมาชิก "ดุลพาห" เพราะเป็นประโยชน์ทางด้านการพิจารณาคดีโดยเฉพาะ อนึ่งสำหรับบทความนี้มีภาพประกอบหลายภาพ เพื่อให้ความกระจ่างในเรื่องนี้ด้วย.....ต่อไปเป็นเรื่อง **"ร้องขัดทรัพย์ตาม ป.วิ. แพ่ง มาตรา ๒๘๙"** ของ *คุณภิญโญ ภู่ประเสริฐ* เป็นแนวคำพิพากษาศาลฎีกาหมู่ที่สำคัญยิ่งเรื่องหนึ่ง ท่านผู้อ่านที่สนใจในบทความของคุณ ภิญโญ ภู่ประเสริฐเรื่องปัญหาเกี่ยวกับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๒๘๙ ในฉบับประจำเดือนสิงหาคม ไม่ควรพลาดเรื่องนี้.....เรื่องถัดไปเป็นเรื่อง **"เมื่อเป็นทนายความ"** ของท่าน *"นาม ปรัตน์"* เรื่องนี้เป็นสารคดีเกี่ยวกับชีวิตของ

เอยราแฮม ลิงคอล์น อดีตประธานาธิบดีผู้ยิ่งใหญ่ของสหรัฐอเมริกาเมื่อครั้งยังเป็นทนายความอยู่ ชีวประวัติของท่านประธานาธิบดีผู้รุ่งโรจน์ผาดโผนเป็นที่สนใจกันทั่วโลก บรรณาธิการขอรับรองว่า เรื่องนี้ถ้าท่านผู้อ่านเริ่มอ่านแล้วจะวางไม่ลงก่อนจบทีเดียว.....

สำหรับฉบับนี้ *คุณสุจริต ถาวรสุข* มิได้มาพบกันท่านผู้อ่านด้วยตำราการวิจัย กระบวนกลอนเช่นเคย แต่มีวิธีการเกี่ยวกับปัญหาที่พวกเรานักกฎหมายประสพอยู่ตลอดเวลา ตั้งแต่ครั้งเป็นนักเรียนจนกระทั่งปลดเกษียร หรือเลิกวิชาชีพกฎหมายไปเลยทีเดียว ปัญหาที่ว่านี้คือ เรื่องความจำ ซึ่งคุณสุจริต ถาวรสุข เรียกว่า "Memory Course" ในบทความเรื่องนี้มีแง่คิด และวิธีการอันคมคายที่เดียวเหมาะสำหรับสมาชิกครูทุกพาหะอย่างแท้จริง ..... อันที่จริงเรื่องความจำนี้ก็มีผู้เขียนไว้เป็นจำนวนมาก นักการศึกษาของอังกฤษได้เคยเขียนไว้ในตำราเล่มหนึ่งว่า เรื่องความจำประกอบด้วยขั้นตอนสำคัญสามประการคือ เรื่องการเรียนรู้ (learning) การจดจำได้ยาวนานเท่าใด (retaining) และการนึกออก (recalling) เป็นต้นว่ายางคนอ่านหรือดูเรื่องใดเรื่องหนึ่งเพียงชั่วครู่ก็จดจำได้ดี แต่ยางคนต้องอาศัยเวลานานกว่าจะจำได้ ทั้งไม่ละเอียดถี่ถ้วนด้วย นอกจากนั้นยางคนก็ลืมเร็ว ยางคนก็จดจำรายละเอียดเรื่องต่าง ๆ ได้นาน เวลาจะนึกก็นึกออกได้ทันที แต่ยางคนพอเวลาต้องการกลับนึกไม่ออกแต่ไปนึกออกในภายหลังดังนี้เป็นต้น แต่เดิมมานักจิตวิทยาทางการศึกษาเชื่อกันว่าขั้นตอนสำคัญสำหรับความจำสองด้านคือด้านการเรียนและด้านการนึกออกนั้น อาจฝึกฝนให้ดีขึ้นได้เสมอ แต่ขั้นตอนด้านการจำได้นานนั้นไม่อาจฝึกหัดหรือปรับปรุงให้ดีขึ้นได้ ทั้งนี้ต้องแล้วแต่มันสมองของบุคคลแต่ละคนไป อย่างไรก็ดี ในปัจจุบันนี้นักจิตวิทยาทางการศึกษายางคนมีความเห็นว่า แม้ด้านการจำได้นานนี้ก็อาจได้รับการฝึกหัดปรับปรุงให้ดีได้เช่นเดียวกัน ถ้าฝึกหัดโดยถูกต้องตามวิธีการเช่นที่คุณสุจริต ถาวรสุขเสนอแนะนำเป็นต้น อนึ่ง บุคคลทั่วไปมักจะเชื่อกันว่าเด็กมีความจำดีกว่าผู้ใหญ่ แต่ได้มีการพิสูจน์ทดลองกันแล้ว หาเป็นดังที่คาดคิดกันไม่เลย (A. G. Hughes and H.E. Hughes, *Learning and Teaching*, London: Longmans, Green, 1948. หน้า ๑๖๔–๑๕๐)

ที่กล่าวข้างต้นนี้เป็นเรื่องของนักทฤษฎีความจำ ถ้าหากเราจะมาหวลพิจารณากันในทางปฏิบัติบ้าง ท่านผู้อ่านคงเคยได้ยินเพื่อนฝูงปรารภเสมอว่า "แก่แล้วความจำเสื่อม เรียนหนังสือไม่ดีเหมือนเมื่อเป็นเด็ก ๆ" ถ้าหากจะพิจารณาอย่างชาวบ้านก็น่าจะเห็นว่า

คงจะจริงอย่างที่ผู้ปรารภว่า เพราะสังขารก็ยังไม่เที่ยงแท้ ความจำจะจีรังยั่งยืนได้ไฉน แต่ถ้าหากคิดลงไปอีกช่วงหนึ่งก็อาจมีข้อสงสัยได้เหมือนกันว่าจะเป็นไปได้ไหม ที่ว่าเมื่อผู้ปรารภเป็นเด็กนักเรียนอยู่นั้นไม่มีสิ่งล่อตาล่อใจ หรือไม่เคยผ่านความรื่นรมย์ของโลกและความหรรษาของชีวิตมากเท่าเมื่อตอนปรารภ และเมื่อเป็นเด็กนั้นก็คงมุ่งหน้าแต่จะเรียนอย่างเดียว ครั้นเมื่อมีเหย้ามีเรือนแล้วยังกลับเข้าโรงเรียนอีก ก็เบื่อหน่ายที่จะเรียนอย่างเด็กเสียแล้ว .....สิ่งล่อตาล่อใจนั้นมากหลายนัก.....สมาธิก็จะมีได้อย่างไร ถ้าไม่คิดฝันอะไรก็สับปะหงกแทน.....ซ้ำร้ายยังต้องมาเรียนแข่งกับลูกอีกด้วย ก็คงจะไม่มีคำแก้ตัวใดที่จะกระทัดรัดและเข้าที่เท่ากับคำว่า "ความจำเสื่อม" ที่ว่ามานี้เป็นเรื่องของผู้ต้องเข้าเล่าเรียนใหม่อีก แต่ถ้าจะว่ากันถึงแก่เราท่าน ที่มิได้เป็นนักเรียนก็เถอะ.....ท่านผู้อ่านก็คงจะเห็นด้วยกับบรรณาธิการที่ว่า เรื่องที่ควรจะจำก็จำไม่ได้ (เป็นต้นว่าตัวยกประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง เป็นอาทิ) ทั้งเรื่องที่ไม่ควรจะจดจำ ก็ไม่รู้จักลืมเสียด้วย (เป็นต้นว่า.....?!!)

ในรายการ **คำพิพากษาศาลฎีกาและบันทึกประกอบ** ของ *คุณยล ชีรกุล* มีคำพิพากษาบรรทัดฐานที่สำคัญหลายเรื่อง มีอาทิเช่นเรื่องประมวลรัษฎากร พระราชบัญญัติรายได้เทศบาล เรื่องรับสภาพหนี้ เรื่องริบทรัพย์ตามพระราชบัญญัติศุลกากร และเรื่องคำบรรยายฟ้องในความผิดฐานรับของโจร ..... ถัดไปคือเรื่อง "The Rule of Law" ของ *คุณศิริ วิศิษฏธรรม อัศวนนท์* เป็นแง่คิดเกี่ยวกับการบัญญัติคำในภาษาไทยให้เหมาะสมกับคำว่า "The Rule of Law" ในภาษาอังกฤษตามที่บรรณาธิการได้เคยเชื้อเชิญท่านสมาชิก "ดุลพาห" ในเรื่องนี้ไว้..... อนึ่ง สำหรับเรื่องการบัญญัติคำในภาษาไทยอย่างใดจึงจะเหมาะกับคำว่า "The Rule of Law" นี้ คุณเสนาะ เอกพจน์ได้กรุณาให้ทัศนะของท่านไว้อย่างละเอียดและกว้างขวางในฉบับเดือนกันยายนด้วย..... ในรายการ **วงการกฎหมายสากล** มีข่าวกฎหมายต่างประเทศที่น่าสนใจหลายเรื่อง เช่น เรื่องการคุมขังคนต่างด้าวในฟิลิปปินส์ เรื่องความผิดทางเพศในเนเธอร์แลนด์ และเรื่องข้อยังคับว่าด้วยมรรยาทผู้พิพากษาและทนายความในการปรากฏตัวทางวิทยุกระจายเสียง โทรทัศน์ และภาพยนตร์..... เพื่อเป็นการรำลึกถึงพระมหากรุณาธิคุณของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ในเรื่องเก่าเล่าใหม่ ฉบับประจำเดือนตุลาคมนี้ เราขอนำเรื่องพระราชบัญญัติ

พิกัดกระเษียรอายุลูกทาษลูกไทย และพระราชบัญญัติทาษ รัตนโกสินทรศก ๑๒๔ ซึ่ง *คุณเสริมศักดิ์ เทพาคำ* เธอเพียรส่งมาลงพร้อมทั้งคำนำเรื่องที่เฉียดฉายยิ่งนัก..... *คุณทวี กลิ่นพงศ์* ตอบข้อข้องใจของ *คุณเสียง ตรีวิมล* ในรายการ ท่านถาม–เราตอบ เกี่ยวกับการรับมรดกความระหว่างอายุฐีตรณ์ได้อย่างแยบคายน่าฟังยิ่ง..... ประมวลข่าว ของ *คุณถาวร โพธิ์ทอง* มีข่าวราชการที่สำคัญ คือ เรื่องให้ข้าราชการตุลาการไปช่วยทำงาน และตั้งผู้ทำการแทนอธิบดีผู้พิพากษาภาค ข้าราชการไปดูงาน ณ สหรัฐอเมริกา การเทียบ วิทยฐานะปริญญาตอกเตอร์กฎหมายสเปญ และเรื่องปลัดกระทรวงไปตรวจสถานที่สร้างศาล จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ..... ชมรมยุติธรรม มีข่าวสดของสังคมตุลาการจาก *V. 96* เช่น เคย บางทีชมรมยุติธรรมฉบับนี้อาจมีข่าวของท่านผู้อ่านเองก็น่าจะเป็นได้ รายการนี้ได้ยัง ความปลาดใจให้แก่ท่านผู้อ่านมามากมายหลายท่านแล้ว ถ้าไม่คราวนี้คราวหน้าขอท่านอาจ มาปรากฏอยู่ในรายการนี้อีกก็ได้.....

รายการ การประชุมร่างประมวลกฎหมายอาญา และบันทึกประกอบ ของ *คุณโชค จารุจินดา* ได้กลับมาสู่ "คลพาห" อีกครั้งหนึ่งแล้ว หลังจากที่งดลงสองฉบับ เนื่องจากท่านผู้เขียนติดราชการด่วนค้างอยู่ ในฉบับนี้เป็นรายงานอนุกรรมการเกี่ยวกับ การร่างมาตรา ๓๒ ถึงมาตรา ๓๗ (ต่อจากฉบับเดือนกันยายน)

พิมพ์ที่โรงพิมพ์มหาดไทย กรมราชทัณฑ์
นายจำเนียร ยังพระเดช ผู้พิมพ์และผู้โฆษณา ต.ค. ๒๕๐๔

เจ้าหน้าที่ดำเนินการนิตยสาร "ตุลพาห"

ผู้อำนวยการ	นายโพยม เลขยานนท์
บรรณาธิการ	นายชานินทร์ กรัยวิเชียร
คณะบรรณาธิการ	นายสมบัติ วังทาล
	นายสุด สุดารา
	นายทวี กสิยพงศ์
	นายประมุข สวัสดิ์มงคล
	นายเกวง โพธิ์ทอง
	นายประภาศน์ อวยชัย
	นายชำรัส เขมะชาติ
เหรัญญิก	นายทวี คงคะจันทร์
เจ้าหน้าที่ฝ่ายธุรการ	นายผดุง ขุมทอง